

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2011

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5574, 5613, 5614, 5625 og 5656

Innhold

Del I			
Innledende del	7	Kap. 904 Brønnøysundregistrene	56
1 Regjeringens næringspolitikk ..	9	Kap. 3904 Brønnøysundregistrene	62
1.1 En ansvarlig økonomisk politikk ..	9	Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse ...	63
1.2 Regjeringens mål for en helhetlig næringspolitikk	9	Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse ..	66
1.3 Næringspolitiske prioriteringer i statsbudsjettet 2011	10	Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard ...	67
1.3.1 Innovasjon, entreprenørskap og næringsrelevant forskning	11	Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard ...	71
1.3.2 Næringsrettet forenkling	16	Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet	72
1.3.3 En strategi for maritime næringer	16	Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet	76
1.3.4 En strategi for reiselivsnæringene	18	Kap. 908 Skipsregistrene	77
1.3.5 Statlig eierskap	18	Kap. 3908 Skipsregistrene	79
1.3.6. Handel og internasjonalt samarbeid	19	Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	79
1.3.7. Andre områder	20	Kap. 913 Standardisering	81
2 Oversiktstabeller for budsjettet	21	Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet	83
2.1 Utgifter	21	<i>Programkategori 17.20 Forskning, innovasjon og internasjonalisering</i>	<i>84</i>
2.2 Inntekter	23	Kap. 920 Norges forskningsråd	85
3 Oversikt over tilsagnsfullmakter	24	Kap. 922 Romvirksomhet	106
4 Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger	25	Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	115
5 Bruk av stikkordet «kan overføres»	29	Kap. 929 Norsk Designråd	119
Del II		Kap. 931 Miljøtiltak	120
Budsjettforslag	31	Kap. 932 Ekstraordinære næringsutviklings-tiltak	120
6 Nærmere omtale av bevilgningsforslagene mv.	33	Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak	121
Programområde 17 Nærings- og handelsformål	33	Kap. 937 Svalbard Reiseliv AS	124
<i>Programkategori 17.00 Administrasjon</i>	<i>33</i>	Kap. 2421 Innovasjon Norge	126
Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet	34	Kap. 5325 Innovasjon Norge	146
Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet	46	Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	146
<i>Programkategori 17.10 Infrastruktur og rammebetingelser</i>	<i>47</i>	Kap. 2426 SIVA SF	147
Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern	48	Kap. 5326 SIVA SF	154
Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern	51	Kap. 5613 Renter fra SIVA SF	154
Kap. 902 Justervesenet	51	Kap. 5460 Garanti-instituttet for eksportkreditt	162
Kap. 3902 Justervesenet	54	Kap. 5614 Renter fra Garanti-instituttet for eksportkreditt	162
Kap. 903 Norsk Akkreditering	54	<i>Programkategori 17.30 Statlig eierskap</i>	<i>163</i>
Kap. 3903 Norsk Akkreditering	56	Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap	168
		Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap	168
		Kap. 953 Kings Bay AS	169
		Kap. 960 Raufoss ASA	171
		Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning	173
		Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning	173

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2011

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5574, 5613, 5614, 5625 og 5656

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 17. september 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledning del

1 Regjeringens næringspolitikk

1.1 En ansvarlig økonomisk politikk

De siste årene har også norsk næringsliv vært preget av den globale nedgangskonjunkturen og usikkerheten om den økonomiske utviklingen som dette bidro til. Vekstutsiktene for norsk økonomi er imidlertid bedret fra i fjor høst. Flere bedrifter etableres, og færre forsvinner. Optimismen og aktiviteten øker i de fleste næringer. Til tross for at mange bransjer fortsatt sliter, er utsiktene bedret også i næringer som maritim sektor og oljeleverandørindustrien. Økende etterspørsel bidrar til at flere arbeidsplasser sikres og at sysselsettingen holdes oppe.

Norge har klart seg bedre enn de fleste andre land gjennom finanskrisen. Regjeringens omfattende tiltak for å dempe virkningene av nedgangen har vært sterkt medvirkende til den positive utviklingen i økonomien og en lav arbeidsledighet.

En annen viktig grunn til oppsvinget i norsk økonomi det siste året er at internasjonal produksjon og handel har tatt seg godt opp. Det skyldes først og fremst den positive utviklingen i framvoksende økonomier i Asia. Særlig Kina anses som den globale vekstmotoren, og landets fortsatt høye aktivitetsvekst har bidratt til bl.a. økte råvarepriser siden i fjor.

I de fleste tradisjonelle industrilandene er imidlertid situasjonen en annen. Mange land har fortsatt lavt produksjonsnivå og høy arbeidsledighet, samtidig som myndighetenes stimuleringsiltak gradvis trekkes tilbake. USA, Tyskland og flere av våre andre viktigste handelspartnere har den siste tiden opplevd stigende aktivitetsvekst, men det er fortsatt usikkerhet om utviklingen videre.

Europa, vårt viktigste eksportmarked, står overfor særlig store utfordringer økonomisk. Den svekkede bærekraften i regionens statsfinanser, først og fremst i de søreuropeiske landene, har utløst ny uro i finansmarkedene, samtidig som offentlig pengebruk nå skal strammes betydelig inn på kort tid. Situasjonen er vanskeligst i Sør-Europa, men påvirker hele EU, og vil trolig redusere framtidig forbruk og investeringer i mange

land. Dette kan redusere EUs etterspørsel også etter norske varer og tjenester framover, og dermed få konsekvenser for norske eksportbedrifter og andre deler av næringslivet.

Det siste tiåret har Norge hatt høyere økonomisk vekst, et bedre arbeidsmarked og en mer produktiv økonomi enn gjennomsnittet hos våre handelspartnere. Det har bidratt til et høyere rentenivå og en høyere lønnsvekst. Virkningene av disse faktorene har vært dempet av sterk vekst i etterspørsel og priser for mange norske eksportvarer. Det økonomiske tilbakeslaget har imidlertid endret bildet, og med lavere etterspørsel og priser blir det relative kostnadsnivået i et land viktigere når det gjelder å beholde markedsandeler internasjonalt.

Et mulig utfall av dagens situasjon er vedvarende lav rente i eurosonen og kutt i europeiske lønninger. Større avstand mellom norske og europeiske renter og lønnskostnader kan innebære en sterkere kronekurs og relativt dyrere arbeidskraft i Norge, noe som vil svekke den kostnadmessige konkurranseevnen til norske eksportbedrifter ytterligere.

For å sikre grunnlaget for Norges gode velferdsordninger vil det også på lengre sikt være behov for en tilstrekkelig stor konkurranseutsatt sektor i vår økonomi. Derfor er det viktig for Regjeringen å legge til rette for å opprettholde norsk konkurranseevne, først og fremst ved å føre en ansvarlig økonomisk politikk. Finanspolitikken må bidra til både å dempe økningen i rentenivået og unngå en for sterk kronekurs.

1.2 Regjeringens mål for en helhetlig næringspolitikk

Med en bred og helhetlig næringspolitikk vil regjeringen ta vare på og utvikle Norges konkurransefortrinn også i 2011.

Arbeid til alle er et overordnet mål. Verdiskapning er grunnlaget for velferd. Målet for Regjeringens næringspolitikk er derfor at vi skal ha størst mulig samlet verdiskapning. Regjeringen vil føre en næringspolitikk som legger til rette

for et nyskapende, kunnskapsbasert og miljøvennlig næringsliv. Strategiske nasjonale satsinger skal bidra til å gjøre Norge til et miljøpolitisk foregangsland og skape arbeidsplasser i hele landet. Regjeringen vil satse videre på de områdene der Norge har spesielle forutsetninger for å være gode, som energi og miljø, reiseliv, marin- og maritim sektor, bl.a. gjennom satsing på forskning og utvikling.

Eksportrettet industri og tjenesteleverandører utgjør en stor del av sysselsettingen og verdiskapingen. Mange bedrifter er verdensledende innen sine områder. Gjennom en ansvarlig økonomisk politikk og inntektspolitikk vil vi bidra til å videreutvikle industrien og andre eksportrettede næringer. Konkurransedyktige rammebetingelser og aktiv handelspolitikk er også viktig for å sikre konkurranseutsatt sektor.

Regjeringen vil legge vekt på gode finansierings- og støtteordninger. Det er viktig å produsere varer og tjenester med høye krav til kompetanse som det er vanskelig for andre å kopiere. Satsing på utdanning, næringsrettet forskning og kompetanseutvikling er derfor helt sentralt i regjeringens næringspolitikk. Vi vil styrke kommersialiseringen av forskningsresultater. Regjeringen vil legge til rette for utvikling og bruk av norsk miljøteknologi.

God omstillingsevne er et konkurransefortrinn for norsk næringsliv og avgjørende for å lykkes i internasjonale markeder. Den norske modellen bidrar til omstilling, og Regjeringen vil ta vare på og videreutvikle denne. Eksisterende bedrifter må videreutvikles, og det skal legges til rette for entreprenørskap og etablering av nye små og mellomstore bedrifter. Regjeringen vil videreføre arbeidet med forenkling for å redusere bedriftenes rapporteringsutgifter.

Regjeringen vil videreutvikle Norge som reiselivsdestinasjon, med basis i Norges natur- og kulturressurser. Ivaretagelse av disse ressursene er en forutsetning for en positiv utvikling av reiselivsnæringen i framtiden. Reiselivsnæringen må derfor ses i sammenheng med andre viktige politikkområder som kultur, landbruk, samferdsel og distriktspolitikk. Nord-Norge har unike reiselivstilbud og må gis mulighet til å utløse sitt potensial.

Regjeringen vil følge opp den maritime strategien. I Regjeringens maritime strategi er visjonen at Norge skal være en verdensledende maritim nasjon. Sentralt i strategien er tiltak for å legge forholdene til rette for at de maritime næringer fortsatt skal lokalisere virksomhet i Norge.

Staten er en stor eier i norsk næringsliv. Staten skal være en aktiv, langsiktig, profesjonell og for-

utsigbar eier i norsk næringsliv. Regjeringen vil ha et statlig eierskap for å sikre at viktige bedrifter og kompetanse beholdes og videreutvikles i Norge, bl.a. gjennom videreføring av norske naturressurser. Vi vil sikre offentlig eierskap til våre felles energiressurser og petroleumsforekomster. Regjeringen vil bidra til økt eierskap basert på samvirke og bedrifter eid av de ansatte. Eierskapspolitikken skal fremdeles baseres på den etablerte ansvarsdeling mellom eier og selskap, og på prinsippene om god eierstyring.

1.3 Næringspolitiske prioriteringer i statsbudsjettet 2011

Regjeringen foreslår utgiftsbevilgninger for 2011 på til sammen 7 458,4 mill. kroner under Nærings- og handelsdepartementet (unntatt låne- og andre finansposter). Dette er en nedgang på 1,8 pst. i forhold til saldert budsjett 2010. Reduksjonen følger av anslagsendringer og nedtrapping av tiltak som ble iverksatt for å dempe virkningene av finanskrisen.

Sentrale prioriteringer i forslaget til statsbudsjett for 2011 er:

- *Betydelig satsing på kommersialisering av miljøteknologi.* Det foreslås en styrking i perioden 2011–2013 på 500 mill. kroner til kommersialisering av miljøteknologi. Det nye programmet skal utnytte og supplere eksisterende virkemidler. En hoveddel av første års bevilgning, på 117 mill. kroner, foreslås derfor tilført den etablerte ordningen for miljøteknologi i Innovasjon Norge. Videre foreslås det å sette av 10 mill. kroner til etablering av et Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) for miljøteknologi. Olje- og energidepartementets satsing innenfor havvind foreslås økt med 20 mill. kroner og 20 mill. kroner, foreslås bevilget til Transnova over Samferdselsdepartementets budsjett. I tillegg foreslås det å videreføre 140 mill. kroner til ordningen for miljøteknologi som ble etablert i 2010.
- *Økte rammer til næringsrelevant forskning.* Det foreslås å øke tilskuddet til Norges forskningsråd med 30 mill. kroner, til 1 337 mill. kroner i budsjettet for 2011. Innenfor rammen prioriteres det å styrke innsatsen innen Brukerstyrt innovasjonsarena og marin bioprospektering. Ordningen med forsknings- og utviklingskontrakter under Innovasjon Norge foreslås også styrket med 20 mill. kroner, til 285 mill. kroner. Regjeringen foreslår videre å sette av

- 558,1 mill. kroner til forskning og utvikling innenfor romfart i budsjettet for 2011.
- *Styrket satsing på nordområdene.* Innenfor Nærings- og handelsdepartementets satsing på nordområdene, prioriteres marin bioprospektering, reiseliv, maritim virksomhet, romrelatert infrastruktur og mineralnæringen. I tillegg til at en rekke aktiviteter videreføres på samme nivå som i saldert budsjett 2010, foreslås det å øke satsingen på marin bioprospektering til 29 mill. kroner. Videre foreslås det å øke bevilgningen til Norges geologiske undersøkelse med 25 mill. kroner i budsjettet for 2011 til å innhente geofysiske og geologiske grunnlagsdata i de tre nordligste fylkene.
 - *Omfattende virkemidler gjennom Innovasjon Norge.* Det foreslås satt av 1 474,1 mill. kroner til Innovasjon Norge (unntatt låneposter) over Nærings- og handelsdepartementets budsjett for 2011. Dette er en liten nedgang fra saldert budsjett 2010. Endringene er først og fremst knyttet til nedskalering av tiltak som ble iverksatt for å dempe virkningene av finanskrisen, bl.a er det en reduksjon i bevilgningene til nettverksprogrammer og administrasjon. Utlånsrammene til Innovasjon Norges lavrisiko- og innovasjonslån i saldert budsjett 2010 på henholdsvis 2,5 og 0,5 mrd. kroner foreslås videreført i budsjettet for 2011. Midlene skal nyttes til innovasjon, internasjonalisering og profilering.
 - *Eksportfremme.* Regjeringen foreslår at de omfattende garantiordningene gjennom Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) opprettholdes i 2011. Det innebærer at samlede garantirammer for 2011 for GIEKs eksportrettede ordninger blir på i underkant av 130 mrd. kroner i budsjettet for 2011. I tillegg foreslår Regjeringen å bevilge 423 mill. kroner til støtteordningen for eksport av norske kapitalvarer (108-ordningen).
 - *Videreføring av GIEKs garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri.* Det foreslås å videreføre rammen på 20 mrd. kroner til garantiordningen i budsjettet for 2011. I tillegg foreslås det å videreføre tilskuddsordningen under Innovasjon Norge til innkjøps-konsortium for kjøp av kraft, med 20 mill. kroner.
 - *Videreføring av bevilgning til styrking av maritime næringer.* I budsjettet for 2011 foreslås det bl.a. satt av 182,6 mill. kroner til maritim forskning og utvikling og 1 645 mill. kroner til tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk.

- *Videreføring av reiselivssatsingen.* Det foreslås å videreføre rammen på 250 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid knyttet til reiselivsaktiviteter i budsjettet for 2011.
- *Midler til forurensningsbegrensede tiltak.* Det foreslås en fullmaktsramme på 190 mill. kroner til forurensningsbegrensede tiltak etter tidligere gruvevirksomhet i Løkken, hvorav 30 mill. kroner foreslås bevilget i budsjettet for 2011

1.3.1 Innovasjon, entreprenørskap og næringsrelevant forskning

Globaliseringen gir oss nye muligheter, men også store utfordringer. For å forbli konkurransedyktig må norsk økonomi bli mer kunnskapsintensiv og bærekraftig. Vår evne til omstilling, ikke minst i retning av en mer miljøvennlig produksjon, kan bedres gjennom investeringer i innovasjon, entreprenørskap og forskning.

Oppfølging av innovasjonsmeldingen

Regjeringens innovasjonspolitikken legger til rette for bærekraftig verdiskaping, framtidig sysselsetting og velferd. Regjeringen la i 2008 fram den første stortingsmeldingen om innovasjon, St.meld. nr. 7 (2007–2008) Et nyskapende og bærekraftig Norge. Som en oppfølging av meldingen vil Regjeringen styrke følgende områder:

- *Innovasjon i tjenester.* I 2009 ble det satt ned et forum bestående av representanter for sentrale tjenesteorganisasjoner og virkemiddelapparatet. Hensikten var å få mer kunnskap om innovasjon i tjenester for å kunne utvikle effektive og treffsikre virkemidler. Regjeringen vil i 2011 arbeide videre med å følge opp innspill fra forumet.
- *Innovasjonsevnen i offentlig sektor.* Regjeringen vil fremme innovasjon bl.a. gjennom offentlige innkjøp og økt kompetanse hos offentlige innkjøpere.
- *Innovasjon i helse- og omsorgssektoren.* Økt innovasjon i denne sektoren bidrar til å fremme næringsutvikling, bedre ressursutnyttelsen og bedre tjenestene til brukerne.
- *Medarbeiderdrevet innovasjon.* For å fremme økt innovasjonstakt ved bruk av bedriftens viktigste ressurs, medarbeiderne, vil Regjeringen styrke satsingen på dette feltet. Målet er å få et bedre kunnskapsgrunnlag og samtidig utarbeide en veileder for beste praksis på området som kan tas i bruk av norske foretak.
- *Strategi for små og mellomstore bedrifter.* Regjeringen er nå i gang med å utarbeide en strategi

for små og mellomstore bedrifter, og det er etablert et råd som skal gi innspill til strategiarbeidet.

- *Videreføring av satsingen på design.* Regjeringen foreslår i budsjettet for 2011 å videreføre tilskuddet til Norsk Designråd med 36 mill. kroner, herunder 10 mill. kroner til designdrevet innovasjonsprogram (DIP).

Miljøteknologi

Regjeringen vil legge fram en nasjonal strategi for miljøteknologi i 2010. Regjeringen har allerede tatt en rekke initiativer som bidrar til å dreie innsatsen i virkemiddelapparatet i en mer miljøorientert retning. Regjeringen varslet i forbindelse med revidert budsjett 2010 et nytt program for kommersialisering av miljøteknologi, med en ramme på 500 mill. kroner i perioden 2011–13. Det foreslås å bevilge til sammen 167 mill. kroner i 2011, i hovedsak over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Programmets målsetting er å bidra til bærekraftig næringsvirksomhet basert på miljøteknologi i Norge og å bidra til miljøpolitisk måloppnåelse. Blant disse målene inngår bl.a. klimamålene i transportsektor og reduserte klimagassutslipp generelt. Programmet skal inkludere satsing på kommersialisering av miljøteknologi som både skal tildeles nyetableringer og prosjekter innen teknologiverifisering og utprøving av teknologi. Satsingen skal fremme private investeringer og stimulere til nettverksbygging og strategisk samarbeid mellom leverandører for levering av sammensatte systemer og løsninger.

Målgruppene for programmet vil være små, mellomstore og store foretak. Satsingen skal spises ved å identifisere miljøteknologiske innsatsområder hvor Norge har kompetanse og forutsetninger for å lykkes nasjonalt og internasjonalt. Kriteriene for innsatsområder skal følge av Regjeringens miljøteknologistrategi. Prioritering og utvelgelse av innsatsområder innenfor programmet skal skje på basis av et teknologinøytralt og transparent kriteriesett som reflekterer målsettingene.

Det nye programmet skal utnytte og supplere eksisterende virkemidler på en måte som fremmer utvikling av miljøteknologi. Eksisterende virkemidler er utviklet for å foreta utvelgelse og tildeling til prosjekter på bakgrunn av aspekter som prosjektkvalitet, innovasjonsgrad, gjennomføringsevne m.v., og får høy vurdering i nasjonale evalueringer og internasjonale sammenlikninger. Disse kriteriene skal legges til grunn for tildelingen i programmet.

Programmet innebærer en satsing på 167 mill. kroner i 2011. Av disse midlene foreslås det at 117 mill. kroner benyttes til den etablerte ordningen for miljøteknologi i Innovasjon Norge. Videre foreslås det at 10 mill. kroner avsettes til etablering av et Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) for miljøteknologi. Olje- og energidepartementets satsing innenfor havvind foreslås økt med 20 mill. kroner og 20 mill. kroner foreslås bevilget til Transnova over Samferdselsdepartementets budsjett. Denne satsingen kommer i tillegg til videreføring av 140 mill. kroner til ordningen for miljøteknologi som ble etablert i 2010 i regi av Innovasjon Norge.

Det opprettes et Programråd for miljøteknologi. Programrådet skal vurdere og gi anbefalinger om prioriteringer i programmet fra 2012. Programrådet skal videre stimulere til dialog og koordinering mellom deltakerne og med andre virkemiddelapparataktører, herunder koordinering av utlysninger og søknader mellom aktører. Programrådet skal også foreslå videreutvikling av Regjeringens strategi for miljøteknologi. Programrådet utpekes av Nærings- og handelsdepartementet, i samråd med Miljøverndepartementet og øvrige berørte departementer.

Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd

Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd er sentrale aktører i Regjeringens satsing på økt innovasjon i norsk næringsliv. Til sammen danner de et kompetent, helhetlig, tilgjengelig og effektivt offentlig virkemiddelapparat på dette området.

Innovasjon Norge bidrar med finansiering, kompetanse, rådgivning, profilering og nettverk til innovasjonsaktiviteter i bedriftene. For at norsk næringsliv skal lykkes internasjonalt, bidrar Innovasjon Norge med å synliggjøre norske bedrifters muligheter i utenlandske markeder. Regjeringens ambisjon er at Innovasjon Norge skal være en sentral medspiller for norsk næringsliv. Det foreslås om lag 1 474,1 mill. kroner (unntatt låneposter) til innovasjon, internasjonalisering og profilering gjennom Innovasjon Norge over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Dette er en nedgang fra 1 547,5 mill. kroner i saldert budsjett 2010. Endringene er først og fremst knyttet til nedskalering av tiltak som ble iverksatt for å dempe virkningene av finanskrisen, bl.a. er det en reduksjon i bevilgningene til nettverksprogrammer og administrasjon. I tillegg foreslås reduksjon i administrasjon, som følge av justeringer knyttet til innføring av en ny modell for finansiering av administrasjons- og gjennomføringskostnader. Endringen

innebærer at slike kostnader belastes de ulike ordningene. I den forbindelse foreslås 53 mill. kroner overført til Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Innovasjon Norge har i 2009 og 2010 hatt ekstra ressurser for å håndtere økte bevilgninger, garanti- og lånerammer knyttet til finanskrisen. De aller fleste av disse ekstraordinære tiltakene er nå reversert gjennom budsjettene for 2010 og i forslaget for 2011. Det reduserer behovet for bemaning.

Den foreslåtte bevilgningen til Innovasjon Norge omfatter:

- 257 mill. kroner er øremerket til tilskudd til pilot- og demonstrasjonsanlegg innenfor miljøteknologi
- 20 mill. kroner til landsdekkende etablererstipend
- 10 mill. kroner til utvikling av nærskipfartsflåten og miljøtiltak i maritime næringer
- 193 mill. kroner i tilskudd og tapsavsetninger til innovasjonslån og landsdekkende garantier
- 292,6 mill. kroner til bedriftsutvikling og administrasjon
- 122,8 mill. kroner til nettverks- og programvirksomheten
- 250 mill. kroner til markedsføring av Norge og reiselivsformål
- 285 mill. kroner til forsknings- og utviklingskontrakter
- 20 mill. kroner i tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft
- 10 mill. kroner i tilskudd til maritim utvikling

Garanti- og utlånsrammene i saldert 2010 foreslås videreført i 2011, fordelt med:

- 500 mill. kroner til innovasjonslåneordningen
- 2,5 mrd. kroner til lavrisikolåneordningen
- 40 mill. kroner til landsdekkende garantiordning

Som en del av forvaltningsreformen kom fylkeskommunene inn på eiersiden i Innovasjon Norge 1. januar 2010. I løpet av det siste året er det gjennomført en ekstern evaluering av Innovasjon Norge. Det gjennomføres nå en høringsrunde. Evalueringen har vurdert hvorvidt og på hvilken måte virksomheten oppfyller de målene som er satt for selskapet. Den viser at Innovasjon Norge spiller en viktig rolle for utviklingen av norsk næringsliv og bidrar til økt innovasjon, internasjonalisering og profilering. Samtidig blir det påpekt at selskapet i for liten grad har utviklet seg som kunnskapsorganisasjon og premissgiver for norsk næringspolitikk.

Investinor AS ble etablert i 2008 som et heleid datterselskap av Innovasjon Norge. Selskapet fikk bevilget en egenkapital over statsbudsjettet for 2008 på 2,2 mrd. kroner og skal bidra til økt verdiskaping gjennom å tilby risikovillig kapital til internasjonalt orienterte konkurransedyktige bedrifter, primært nyetableringer. I tillegg skal selskapet bidra med et kompetent og aktivt eierskap i porteføljebedriftene. Selskapet skal ha særskilt fokus på miljø, energi, reiseliv, marin og maritim sektor, og spesielt legge vekt på klima- og miljøprosjekter. Investeringselskapet kan også investere i lønnsomme prosjekter i andre bransjer og sektorer. Pr. 9. september 2010 har selskapet foretatt 19 investeringer innenfor miljø, energi, reiseliv, marin og maritim sektor og andre næringer. Selskapet har til nå investert i bedrifter i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sør-Trøndelag, Nordland, Troms, Akershus og Oslo.

SIVA SF skal bidra til innovasjon og næringsutvikling gjennom eiendomsvirksomhet og utvikling av sterke regionale innovasjons- og verdiskapingsmiljøer i hele landet. Selskapets virksomhet er inndelt i hovedområdene eiendom og innovasjon. Eiendomsaktivitetene består av investeringer i bygg og fysisk infrastruktur, som gir risiko- og kapitalavlastning for bedrifter. Innenfor innovasjon investerer SIVA i ulike typer innovasjonsselskaper og opererer programmer med tilskudd til disse miljøene. Programmene er rettet mot aktiviteter i bl.a. næringshager, FoU- og industriinkubatorer. Det foreslås 38,6 mill. kroner i tilskudd til SIVA over Nærings- og handelsdepartementets og 71 mill. kroner over Kommunal- og regionaldepartementets budsjetter for 2011 (unntatt låneposter). SIVAs inkubatorvirksomhet knyttet til sentrale universitets- og forskningsmiljøer vil også i 2011 være sentral, med sikte på å stimulere til økt kommersialisering av gründerideer og forskningsresultater. SIVAs engasjement i Nordvest-Russland skal videreføres. Det har vært gjennomført en evaluering av SIVA. Formålet med evalueringen var å undersøke om SIVA når sine mål på en god og effektiv måte og å komme med råd om hvordan selskapet skal innrettes i framtiden. Hovedkonklusjonen i evalueringen er at SIVA jobber i tråd med de målsettingene som er satt for virksomheten. Rapporten konkluderer med at det er behov for SIVAs tjenester både innenfor eiendoms- og innovasjonsvirksomheten. Videre viser evalueringen at det er synergieffekter mellom disse to virksomhetsområdene.

Norges forskningsråd er den sentrale virkemiddelaktøren for gjennomføring av Regjeringens forskningspolitikk. Forskningsrådets ansvarsom-

råde dekker alle fagområder, og Forskningsrådet har et bredt spekter av virkemidler innenfor grunnforskning, næringsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater. Det foreslås 1 337 mill. kroner i bevilgning til Norges forskningsråd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett for 2011. Dette er en økning på 30 mill. kroner fra saldert budsjett for 2010. Den overordnede målsettingen med bevilgningen er å bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, gjennom utvikling av et mer kunnskapsbasert næringsliv. I budsjettforslaget for 2011 legges det vekt på å prioritere generelle virkemidler som er rettet mot bredden av norsk næringsliv. Samtidig foreslås det å styrke og videreføre bevilgningene til næringsrelevant forskning på strategisk viktige og nasjonalt prioriterte områder.

Bevilgningen til Forskningsrådet foreslås fordelt innenfor følgende hovedkategorier:

- 703 mill. kroner til tiltak rettet direkte mot bedrifter for å stimulere til økt FoU-innsats
- 398,3 mill. kroner til grunnbevilgninger til forskningsinstitutter og annen infrastruktur
- 116,3 mill. kroner til kommersialisering av forskningsresultater og nettverkstiltak
- 79,9 mill. kroner til internasjonalt samarbeid
- 39,5 mill. kroner til kompetansebygging og administrative støttetiltak

De sentrale initiativene i 2011 er:

- styrking av ordningen for brukerstyrt innovasjonsarena (BIA)
- økt bevilgning til marin bioprospektering
- etablering av nytt senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) for miljøteknologi

En andel av Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til Forskningsrådet går til administrasjon av *Skattefunn-ordningen*. Dette er en rettighetsbasert støtteordning hvor alle prosjekter som godkjennes ut fra kravene i lov og forskrift, gir rett til skattefradrag. Formålet er å stimulere næringslivets egen FoU-innsats. Skattefradragets størrelse beregnes og avgrenses etter nærmere regler i skatteloven. Finansdepartementet har nylig sendt et notat med forslag om endringer i Skattefunn på høring. Forslagene i høringsnotatet er i hovedsak presiseringer og oppdateringer av regelverket, bl.a. av FoU- og SMB-definisjonene. Videre foreslås det at bestemmelsene om kostnadsberegning i ordningen skal samles i forskriften. Ordningen og høringsnotatet omtales nærmere i Prop 1 LS (2010–2011) Skatter og avgifter 2011, kapittel 3.

Entreprenørskap

Entreprenørskap handler om å etablere ny virksomhet og få bedriften til å vokse. For å utvikle en god kultur for entreprenørskap er entreprenørskap i utdanningen avgjørende. Dette er en av grunnene til at Regjeringen la fram en Handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen i 2009. Dette vil styrke framtidige generasjoners holdninger til og kunnskap om entreprenørskap.

Regjeringen ønsker også å støtte organisasjoner og andre aktører som samarbeider med skoler, høyskoler og universiteter om entreprenørskapsundervisning, og som styrker samarbeidet mellom utdanningssektoren og næringslivet. Organisasjonen Ungt Entreprenørskap bidrar til dette. Regjeringen foreslår et tilskudd på 11 mill. kroner til Ungt Entreprenørskap over Nærings- og handelsdepartementets budsjett i 2011.

Etablererstipendordningen under Innovasjon Norge skal bidra til finansiering av prosjekter i en tidlig fase. Ordningen ble innført som et tiltak for å dempe virkningen av finanskrisen. I budsjettet for 2011 foreslås ordningen videreført med 20 mill. kroner.

Videre følger Regjeringen i 2011 opp «Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner» fra 2008. Planen har til sammen 12 konkrete tiltak og er forankret i sju departementer. I tråd med handlingsplanen viser rapporter for 2009 at Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA har prioritert kvinner som målgruppe og aktivt arbeidet for å øke andelen kvinner innenfor aktuelle programmer og tjenester.

For å bygge opp kunnskap om entreprenørskap i Norge lanserte Regjeringen i 2009 forskningsprogrammet «Mer entreprenørskap». Programmet vil gå over fire år med en samlet bevilgning på 16 mill. kroner. Hensikten er å studere entreprenørskap generelt og blant kvinner spesielt ved hjelp av registerdata.

Nordområdene

Utnyttelse av mulighetene i nordområdene er en av de viktigste satsingene for Regjeringen i årene som kommer, og den overordnede målsettingen med Regjeringens nordområdestrategi er å skape bærekraftig vekst og utvikling i nordområdene. Med rapporten «Nye byggesteiner i nord» presenterte Regjeringen trinn to i nordområdestrategien. Styrking av næringsvirksomheten er et sentralt virkemiddel for å realisere målene i satsingen. Innenfor Nærings- og handelsdepartementets budsjettområde satses det spesielt på marin bio-

prospektering, reiseliv, maritim virksomhet, romrelatert infrastruktur og mineralnæringen.

Regjeringen har en strategi for marin bioprospektering. Siktemålet er å fremme verdiskaping og næringsutvikling nasjonalt, med særlig forankring i nord. Resultater fra marin bioprospektering kan komme til anvendelse innenfor en rekke områder, som f.eks. nye medisiner, prosessindustri, petroleumsvirksomhet, mat, fôr og biobrensel. Det foreslås satt av 29 mill. kroner til næringsrettet forskning og kommersialisering relatert til marin bioprospektering, en ytterligere styrking på 5 mill. kroner fra saldert budsjett 2010. Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås det satt av om lag 14,3 mill. kroner til MAREANO-programmets arbeid med kartlegging av havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø. I budsjettet for 2011 foreslås det å øke Norges geologiske undersøkelses ressurser til å innhente geofysiske og geologiske grunnlagsdata i de tre nordligste fylkene med 25 mill. kroner. Kartleggingen er et viktig grunnlag for næringsvirksomhet basert på mineralske forekomster. Regjeringen legger videre vekt på at dette kartleggingsprogrammet, sammen med det pågående MAREANO-programmet i Lofoten og Barentshavet, vil gi en omfattende oversikt over geologiske ressurser på land og sjø i de tre nordligste fylkene.

Krevende miljøvennlige maritime operasjoner er et prioritert område i Norges forskningsråds Maroff-program. Programmet bidrar til å realisere Regjeringens satsing på innovasjon og verdiskaping i de maritime næringene. Midlene til Maroff-programmet foreslås videreført med 130,1 mill. kroner i 2011.

Reiselivsnæringen vokser fram som en nøkkelnæring i nord. Som en del av Regjeringens satsing i nord settes det av minst 15 mill. kroner til markedsføring av Nord-Norge som reisemål, gjennom Innovasjon Norge. Det foreslås videre 2,1 mill. kroner til Svalbard Reiseliv.

Romrelatert infrastruktur er et sentralt verktøy i forvaltningen av nordområdene. Navigasjon, miljøovervåking og suverenitetshevdelse er viktige temaer hvor satellitter spiller en vesentlig rolle. Gjennom bevilgningen til Norsk Romsenter er det de senere årene arbeidet med en norsk satellitt for mottak av AIS-signaler (Automatic Identification System). Demonstratorsatellitten ble skutt opp 12. juli 2010 fra India og fungerer så langt som planlagt. Data fra satellitten vil være en viktig bidragsyter til de helhetlige overvåkings- og varslingssystemet for havområdene i nord. Også i 2011 vil det bli avsatt midler til videreutvikling av

dette konseptet. Andøya Rakettskytefelt er en vesentlig del av norsk romvirksomhet. For 2010 er det avsatt 15 mill. kroner til revitalisering av Andøya Rakettskytefelt. Også i 2011 vil det bli brukt midler til dette formålet. Norge deltar også i utbyggingen av det felleseuropeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo, som skal gi bedre tilgjengelighet og nøyaktighet og bidra til økt pålitelighet og sikkerhet i nordområdene. Det foreslås samlet avsatt 81,6 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets og Forsvarsdepartementets budsjett til Galileo.

Innovasjon Norge er en viktig bidragsyter til innovasjon og næringsutvikling i de tre nordligste fylkene gjennom tilskudd, nettverk, finansiering, rådgiving, internasjonalisering og reiseliv. SIVA har en tilsvarende rolle gjennom sine innovasjons- og eiendomsaktiviteter.

Deltakelse i regionale fora og vårt grensenære samarbeid med naboland i nord, gir også økt oppmerksomhet om nordområdene. Næringssamarbeidet med Russland er i den sammenheng en sentral driver. Samarbeidet og samhandelen med Russland er i sterk utvikling. Mange norske bedrifter er aktive i Nordvest-Russland. SIVA og Innovasjon Norges engasjement i Murmansk er viktig for å styrke de økonomiske forbindelsene i nord. Deltakelse i Barentssamarbeidets økonomiske arbeidsgruppe og Nordhandelsgruppen (under den bilaterale norsk-russiske kommisjonen) bidrar også til å fremme næringssamarbeid i nordområdene.

Internasjonale satsinger innenfor innovasjon og forskning

EUs rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling er det viktigste finansielle redskap for FoU-aktiviteter i Europa, og Norges deltakelse er hjemlet i EØS-avtalen. Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for programkomiteer innenfor IKT, nanoteknologi, materialer og produksjon, romfart og et program for små og mellomstore bedrifter. Norge deltar videre i et voksende antall såkalte randsonaktiviteter, som f.eks. de europeiske felles teknologiinitiativene ARTEMIS og ENIAC og samarbeidsprogrammet AAL. I tillegg deltar Norge i det næringsrettede nettverket EUREKA, programmet Eurostars og gjennom bilateralt forskningssamarbeid med bl.a. Canada, India, Japan, Kina, Russland og USA.

For å gi norsk næringsliv bedre tilgang til europeiske markeder og investeringskapital, og større muligheter for samarbeid, deltar Norge i EUs rammeprogram for konkurransevne og inn-

ovasjon (CIP). Nærings- og handelsdepartementet har et koordineringsansvar for programmet, i tillegg til et særskilt ansvar for delprogrammet om innovasjon og entreprenørskap, med en samlet kontingent på om lag 400 mill. kroner. Det foreslås om lag 27 mill. kroner til CIP over Nærings- og handelsdepartementets budsjett i 2011.

Industriutvikling i tilknytning til internasjonalt romfartssamarbeid er et satsingsområde for Regjeringen. Norge bidrar med betydelige midler til Den europeiske romfartsorganisasjonen ESA (European Space Agency). Deltakelse i ESA-programmer har positive ringvirkninger for norsk industri, næringsutvikling og innovasjon og bidrar til å dekke norske brukerbehov og utvikle og styrke kompetansen i Norge. Videre er Norge med i det felleseuropeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo, Radarsat-avtalen med Canada og EASP-avtalen om driften av Andøya Rakettskytefelt. Galileo vil ha stor betydning for utvikling i europeisk romindustri og for nedstrømsmarkedet knyttet til tjenester innen satellittnavigasjon. I alt foreslås det bevilget til 682,1 mill. kroner til romvirksomhet i statsbudsjettet for 2011.

1.3.2 Næringsrettet forenkling

Regjeringen legger stor vekt på å sikre at reguleringer ikke påfører norske bedrifter unødige kostnader og ulemper. Verdiskapingen blir størst dersom offentlige reguleringer og krav om informasjon tar vare på samfunnets behov, men samtidig påfører bedriftene lavest mulig ressursbruk.

Regjeringen har gjennomført et kartleggings- og forenklingsprosjekt for å identifisere informasjonskrav i lover og forskrifter rettet mot næringslivet. Regjeringen la i 2008 fram handlingsplanen «Tid til nyskaping og produksjon» for å redusere bedriftenes administrative ressursbruk som er avledet av lover og forskrifter. Som en oppfølging av dette arbeidet ble rapporten «Regjeringens arbeid for å redusere bedriftenes administrative kostnader» lagt fram i februar 2010. Rapporten viser at den totale administrative ressursbruken for næringslivet ble redusert med 288 mill. kroner, tilsvarende ca. 0,5 pst. i perioden 2006 til 2009. Regjeringen vil vurdere konkrete mål for ytterligere reduksjon av bedriftenes administrative byrder.

I norsk næringsliv har 99,5 pst. av bedriftene færre enn 100 ansatte. Kravene i regelverket er ofte de samme for små bedrifter som for store, selv om små bedrifter har færre ressurser til å utføre administrative oppgaver. Forenklingsarbeidet kommer derfor spesielt de mindre bedrifter til gode. Regjeringen er nå i gang med å utarbeide en

strategi for små og mellomstore bedrifter, og det er etablert et strategisk råd som skal gi innspill til arbeidet.

Regjeringen har satt i verk flere konkrete tiltak for å forenkle rammevilkårene for norsk næringsliv. I Regjeringens politiske plattform er det sagt at Regjeringen vil arbeide for forenklinger i bl.a. aksjeloven og regnskapsloven. Forenklinger i aksjeloven vurderes nå gjennom en utredning, som skal vurdere om aksjeloven kan tilpasses enda bedre til de minste bedriftenes behov. Når det gjelder forenklinger i regnskapsloven, legger Regjeringen opp til at det skal settes ned et utvalg for å vurdere dette.

Regjeringen vil legge fram forslag om å forenkle underskriftskravene i enhetregisterloven og foretaksregisterloven. Regjeringen vil legge fram et forslag om at foretakene selv kan peke ut en person som skal signere meldinger på vegne av foretaket.

Regjeringen gjennomfører et omfattende arbeid med å videreutvikle Altinn – næringslivets dør til offentlige tjenester (Altinn II). Det tas sikte på en utvikling der elektroniske tjenester over tid fullt ut erstatter papir i kommunikasjonen mellom næringslivet og offentlig sektor. Ved i større grad å ta i bruk elektroniske tjenester i stedet for papirbaserte tjenester vil det offentlige spare ressurser i form av tid og arbeidskraft. Altinn er en felles plattform som gjør at man kan bruke de samme komponentene til å utføre flere tjenester hos mange forskjellige etater. Dette vil innebære sparte investeringer hos de forskjellige etatene. En utvikling der stadig flere etater benytter Altinn til et økende antall tjenester, forutsetter svært gode løsninger for sikkerhet og elektronisk identifikasjon. Dette vektlegges også tungt i det pågående utviklingsløpet for Altinn. Altinn II-prosjektet er planlagt ferdigstilt i løpet av 2013. I statsbudsjettet for 2011 er det foreslått satt av 187,7 mill. kroner til forvaltning og utvikling av Altinn-løsningen. I tillegg foreslås det avsatt 14,7 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett for å sikre likt meningsinnhold i data til offentlig forvaltning (metadata).

1.3.3 En strategi for maritime næringer

Norge har en av verdens største og mest komplette maritime sektorer, som sammen med offshorenæringen har gitt grobunn for unik maritim kompetanse og et stort potensial for innovasjon. Norge rangeres som verdens femte største skipsfartsnasjon.

I Regjeringens maritime strategi er visjonen at Norge skal være en verdensledende maritim nasjon. Sentralt i strategien er tiltak for å legge forholdene til rette for at de maritime næringer fortsatt skal lokalisere virksomhet i Norge. Som oppfølging ble prosjektet «Norge som maritimt vertsland» lansert i november 2009. Målet er å bidra til at maritim virksomhet lokaliseres til Norge, og at det legges til rette for å utvikle Norge som maritimt vertsland. Regjeringen har invitert til innspill fra næringen og kartlegger regelverk og administrative prosedyrer som kan være til hinder for bruk av norske skipsregistre. Prosjektet videreføres i 2011.

For å følge opp Regjeringens maritime strategi «Stø kurs» er de ulike ordningene knyttet til maritim forskning, innovasjon og kompetanse styrket betydelig. Tiltakene i strategien har bidratt til å styrke hele den maritime klyngen, fra verft og utstyrsleverandører til skipsfart og maritime tjenester. Strategien vil være grunnlaget for Regjeringens maritime politikk også i tiden framover.

I oppfølgingen av maritim strategi er forsknings- og utviklingsmidler gjennom virkemidlene til Norges forskningsråd og Innovasjon Norge sentrale. I budsjettet for 2011 foreslås det å sette av 182,6 mill. kroner til maritim forskning og innovasjon. De tre prioriterte maritime forsknings- og innovasjonsområdene videreføres: miljø, krevende miljøvennlige maritime operasjoner, herunder operasjoner i nordområdene, og avansert transport og logistikk.

Maroff-programmet under Norges forskningsråd skal bidra til å realisere Regjeringens satsing på innovasjon og miljøvennlig verdiskapning i de maritime næringene. Målgruppen er rederinæringen, verftsindustrien, tjeneste- og utstyrsleverandører til alle typer fartøyer og til havbruksanlegg. Det foreslås 130,1 mill. kroner til Maroff-programmet i 2011.

Gjennom Innovasjon Norges ordninger ønsker Regjeringen å stimulere til maritim innovasjon. Innovasjon Norge tilbyr en rekke tjenester og virkemidler til maritime næringer, bl.a. tilskudd, innovasjons- og lavrisikolån og programmet Maritim utvikling. Maritim utvikling har som mål å styrke omfanget av og samarbeidet om nyskaping i de maritime næringene og dermed styrke verdiskapning og konkurranseevne i sektoren. Regjeringen foreslår å bevilge 10 mill. kroner til Maritim utvikling i 2011. I tillegg foreslås å videreføre 10 mill. kroner til miljøprosjekter i de maritime næringene og utvikling av nærskipsfarten. Prosjekter knyttet til gassdrift skal være særlig prioritert.

Nærings- og handelsdepartementet og Strategisk råd for maritim utvikling har fått utarbeidet en rapport, Maritim 21, med forslag til større satsinger innenfor maritim innovasjon og miljø mot 2020. Målsettingen er å bidra til å svare på hva Norge kan bygge sin framtidige verdiskapning på.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk tilrettelegger for maritim virksomhet gjennom stabile rammer for næringen. Den har bidratt til å opprettholde sysselsettingen av norske sjøfolk og øke antall lærlinge- og praksisplasser. Tilskuddsordningen ble evaluert av Pöyry (Econ) i 2010, med hensyn måloppnåelse, samfunnsøkonomiske effekter, og organisering og forvaltning av ordningen. Rapporten konkluderer med at ordningen bidrar til å opprettholde sysselsettingen av norske sjøfolk, og at den er godt organisert og forvaltet. Videre har ordningen en begrenset, men positiv, effekt på øvrige deler av den maritime klynge. Imidlertid vurderes ordningen å være samfunnsøkonomisk ulønnsom på lang sikt. Rapporten er forelagt berørte departementer for kommentarer, som tas med i departementets videre arbeid. For å begrense ytterligere vekst i de samlede utgifter under refusjonsordningen ble det fra 1. juli 2008 innført en begrensning i refusjonsutbetaling pr. sysselsatt på kr 198 000 pr. år, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008). Regjeringen foreslår å videreføre denne innretningen av ordningen i statsbudsjettet for 2011. Det legges til grunn at om lag 10 500 sjøfolk vil omfattes av ordningen i 2011. Bevilgningsbehovet i 2011 anslås til 1 646,6 mill. kroner.

Kompetanse er nødvendig for å utvikle de maritime næringers konkurransekraft og evne til nyskaping og omstilling. Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse er et viktig bidrag i dette tilfellet. Stiftelsen krever inn og forvalter midlene fra rederier med sjøfolk om bord på skip som er omfattet av nettolønnsordningen. Fondsmidlene skal anvendes til kompetansehevingstiltak og rekrutteringstiltak. Antall opplæringsstillinger har økt med 146 pst. fra 2004 til 2009.

Regjeringen er opptatt av faren som piratvirksomheten utgjør i flere områder i verden – spesielt utenfor kysten av Somalia i Det indiske hav. Piratvirksomheten er en konstant trussel mot skipsfarten og sjøfolkene og kan medføre fare for tap av liv, alvorlige ulykker og miljøkatastrofer. I tillegg medfører den negative konsekvenser for global skipsfart og global handel og økonomi. For å styrke bekjempelsen av piratvirksomhet støttet Nærings- og handelsdepartementet den Internasjonale Maritime Organisasjon (IMO) sitt arbeid knyttet til anti-piratarbeid.

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å få på plass internasjonale miljøreguleringer for skipsfarten. Klimautfordringene knyttet til skipsfarten blir en sentral del av dette arbeidet framover, gjennom prosesser i IMO og FNs Klimakonvensjon med klimatoppmøtet i Mexico. Videre har Norge formannskapet i Østersjørådet fra juli 2010 til juli 2011. Et fokusområde i denne perioden blir mer miljøvennlig skipsfart i Østersjøen.

På det nasjonale området er miljøvennlig vekst for de maritime næringer også sentralt. Regjeringen vil fortsette å legge til rette for økt bruk av naturgass (LNG) i skipsfarten. Satsningen på gass har økt gjennom NO_x-avgiften, miljøprosjekter gjennom Innovasjon Norge og gjennom krav om bruk av gass ved kjøp av offentlige ferjetjenester på enkeltfergesamband.

Det ble oppnådd en prinsipiell enighet om å gjenoppta forhandlinger om en internasjonal skipsbyggingsavtale på møtet i OECDs arbeidsgruppe for skipsbygging 13. april 2010. Beslutningen om å gjenoppta forhandlingene vurderes som meget positiv for å sikre like konkurransevilkår og avverge et subsidiekappløp i internasjonal skipsbyggingsindustri. OECD-sekretariatet har startet arbeidet med formell beslutning av OECDs ministerråd og de praktiske forberedelser til forhandlinger.

1.3.4 En strategi for reiselivsnæringene

Regjeringen har pekt ut reiseliv som ett av fem satsingsområder. I 2007 lanserte Regjeringen en nasjonal strategi for reiselivsnæringen. Målene for satsingen er økt verdiskaping og produktivitet, levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor reiselivsnæringen og utvikling av Norge som et bærekraftig reisemål. Gjennom å tilby verdifulle opplevelser skal det skapes verdier for de besøkende, bedriftene, de ansatte, lokalsamfunn, miljøet og fellesskapet.

Tiltakene i den nasjonale reiselivsstrategien fra 2007 er i all hovedsak gjennomført eller i ferd med å bli gjennomført. Regjeringen vil videreutvikle den nasjonale reiselivsstrategien bygget på nærhet til natur og norsk kultur som ivaretar satsingen på grønt reiseliv og reiselivsnæringen som distriktsnæring. Det igangsettes et arbeid i 2010, med sikte på å legge fram en revidert strategi for reiselivsnæringen i 2011.

Innovasjon Norge har gjort undersøkelser som viser at Norge er relativt lite kjent som reisemål, selv i våre nærmeste markeder. Det er derfor viktig med fortsatt høy innsats for å markedsføre Norge som reisemål, både i Norge og i utlandet.

Den nasjonale reiselivsportalen på Internett, visit-norway.com, er gjort tilgjengelig på flere språk, bl.a. kinesisk.

Profilering har positiv effekt bare hvis sluttproduktet oppfyller kravene de reisende stiller til kvalitet og opplevelse. Regjeringen har derfor tatt initiativ til å etablere en nasjonal kvalitetssikringsordning for reiseliv. Det er utarbeidet kriterier for stjernemerking av norske overnattingsbedrifter, og ordningen starter opp i 2011.

Regjeringen ønsker å utvikle og fremme Norge som et bærekraftig reisemål i et langsiktig perspektiv. Prosjektet «Bærekraftig Reiseliv 2015» ble iverksatt i 2008. Foreløpige resultater fra prosjektet ble lagt fram på en erfaringskonferanse i februar 2010. Prosessen har gitt konkrete resultater i form av forslag til tiltak som skal implementeres og videreutvikles framover.

De reisende stiller stadig høyere krav til innholdet i reiselivsproduktene. For at Norge skal bli valgt som reisemål, er vi avhengige av å kunne tilby helhetlige opplevelser. En arbeidsgruppe leverte i juni 2009 en rapport med forslag til tiltak som skal bidra til bedre samordning og utvikle et mer helhetlig og koordinert tilbud for turister i Norge. Som en oppfølging av denne rapporten utnevnte Nærings- og handelsdepartementet fire pilotprosjekter knyttet til utvikling av helhetlige reiselivsprodukter. Disse skal gjennomføres innen utgangen av 2010.

Utvikling av helårs arbeidsplasser i reiselivsnæringen er ett av tre hovedmål i Regjeringens reiselivsstrategi. Et sentralt tiltak som følges opp gjennom 2010 og framover er etablering av et prøveprosjekt kalt «Utviklingssenter for reiselivet».

Det foreslås 250 mill. kroner til Innovasjon Norge til markedsføring av Norge og reiselivsformål for 2011. Dette er en videreføring av nivået på satsingen i budsjettet for 2010.

1.3.5 Statlig eierskap

Direkte statlig eierskap i norsk næringsliv bidrar bl.a. til nasjonal forankring av viktige selskaper, offentlig eie av sentral infrastruktur og sikring av råderett over nasjonens felles naturressurser. Regjeringen vil opprettholde et sterkt offentlig og nasjonalt eierskap. Staten skal være en aktiv, langsiktig og forutsigbar eier i viktige norske selskaper. Gjennom eierskapet vil staten bidra til god og stabil utvikling av næringslivet i Norge. Nærings- og handelsdepartementet mottok i 2010 om lag 9 mrd. kroner i utbytte for regnskapsåret 2009 fra selskaper hvor departementet forvalter statens eierinteresser.

Som aktiv eier håndterer departementet ulike situasjoner knyttet til bl.a. statens eierandeler i enkeltelskaper. Se programkategori 17.30 for nærmere omtale.

Regjeringen vil redegjøre for sin eierskapspolitikk med en ny stortingsmelding om statens direkte eierskap. Regjeringens eierskapspolitikk ble etablert i St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap. Den nye stortingsmeldingen vil videreføre hovedelementene i den forrige meldingen, men vi vil se på behovet for å justere eierskapspolitikken på enkelte områder.

1.3.6 Handel og internasjonalt samarbeid

EØS-avtalen, EFTAs handelsavtaler, WTO og investeringsavtaler

Regjeringen prioriterer handelsavtaler med land der en avtale kan gi det største bidraget til økt samlet handel og verdiskaping. Potensialet for økt eksport av tradisjonelle industrivarer som maskiner, utstyr, metaller og kunstgjødsel er viktig for valg av land, og fiskeeksporten tillegges også vekt. Prioriterte tjenestesektorer er skipsfart og relaterte tjenester, ingeniørtjenester, telekommunikasjonstjenester og energirelaterte tjenester. Potensielle vanskelige motkrav inngår også i vurderingen for valg av land. Et viktig prinsipp i handelspolitikken er parallellitet med EU, for å sikre minst like gode vilkår for norske aktører som konkurrenter i EU. Regjeringen er dessuten forberedt på å akseptere forhandlinger basert på øvrige EFTA-staters prioriteringer.

Regjeringen prioriterer EFTAs handelsavtaler med India og Russland og en bilateral handelsavtale med Kina. Forhandlinger med India og Kina startet høsten 2008, og de er en handelspolitisk hovedprioritering for Regjeringen i 2011. Forhandlingene med Russland er i oppstartfasen.

Norge er gjennom EFTA i forhandlinger med Hong Kong, mens forhandlingene med Algerie og Thailand er stilt i bero. Raskt voksende økonomier i Asia, som Indonesia, Malaysia og Vietnam, blir stadig viktigere for norsk utenrikshandel, og det vurderes å innlede forhandlinger med disse landene. Det er også aktuelt å starte forhandlinger med Bosnia Hercegovina og Montenegro, som et ledd i norsk Vest-Balkan-politikk.

Behovet for investeringsavtaler er økende, ettersom stadig flere norske bedrifter etablerer virksomhet i utlandet. En mulig norsk modell for nye investeringsavtaler har derfor blitt utviklet, og Regjeringen går inn for at det vurderes bestem-

melser om beskyttelse av investeringer i nye handelsavtaler med India, Kina, Russland og Ukraina.

EØS-avtalen gir Norge tilgang til EUs indre marked og innebærer fri bevegelse av varer, tjenester, personer og kapital i hele EØS-området. Ett felles marked åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene. Det pågår et kontinuerlig arbeid for å forbedre regelverket i det indre marked og få eksisterende regler til å fungere etter hensikten.

I 2008 vedtok EU nye regler for varehandelen. Målet er enklere vareflyt og sikrere produkter. De nye reglene har trådd i kraft i EU. Nærings- og handelsdepartementet arbeider for å få gjennomført reglene i Norge i løpet av 2011. For tjenestesektoren ble tjenstedirektivet gjennomført i norsk rett 28. desember 2009. Målet er å forenkle handelen med tjenester, men også å bedre informasjon og tilsyn. Europakommisjonen skal legge fram en rapport om gjennomføringen av tjenstedirektivet i slutten av 2010.

Fremme av eksport og næringslivets internasjonalisering

Kunnskap om internasjonale markeder og lokal tilstedeværelse er viktige forutsetninger for at norsk næringsliv skal lykkes internasjonalt. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for utviklingen av et samordnet offentlig tjenestetilbud for eksport og internasjonalisering.

Sentrale virkemidler i internasjonaliseringsarbeidet er rådgivnings-, finansierings- og garantiordningene under Innovasjon Norge, Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) og Eksportfinans ASA. Innovasjon Norges kontorer i utlandet yter bistand og rådgivning til norske selskaper som ønsker å eksportere til og investere i utlandet. GIEK tilbyr statlige garantier for og kredittforsikring av eksport, og Eksportfinans ASA tilbyr offentlig støttede eksportlån.

Regjeringen legger vekt på at Norge skal ha konkurransedyktige finansieringsordninger for norsk kapitalvareeksport. Det vil bidra til forutsigbare og konkurransedyktige vilkår for norsk eksportrettet næringsliv og være viktig for verdiskaping og sysselsetting i Norge. Regjeringen foreslår derfor å opprettholde rammene fra 2010 for GIEKs ordninger i 2011. Det innebærer følgende garantirammer:

- 120 mrd. kroner for den alminnelige garantiordningen
- 3,15 mrd. kroner for garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland
- 6,5 mrd. kroner for garantiordningen for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs

I programperioden for EØS-midler 2009-14 bidrar Norge med 15 mrd. kroner. Finansieringsmekanismene består av en EFTA-EØS-del og en norsk del (Norway Grants). Programmene er nå gjort mer relevante og tilgjengelige for private aktører. Det er opprettet et eget program for grønn næringsutvikling. I tillegg øremerkes en prosent av tildelingen til landene til et fond for anstendig næringsliv og trepartssamarbeid.

Nærings- og handelsdepartementet ivaretar bilateral myndighetskontakt om rammevilkår og enkeltsaker for norske bedrifter i utlandet. I viktige vekstmarkeder som Brasil, Kina, Russland og India kan næringslivet trenge drahjelp fra myndighetene til å sikre gode konkurransevilkår.

Nærings- og handelsdepartementet arbeider også med å profilere Norge og synliggjøre norsk næringslivs kompetanse ved enkeltanledninger. Det består i bl.a. norsk deltakelse på verdensutstillinger og næringslivsfremme i forbindelse med statsbesøk og offisielle besøk til og fra utlandet.

1.3.7 Andre områder

Samfunnssikkerhet og beredskap

Nærings- og handelsdepartementet har et ansvar for beredskap for å sikre tilgang på varer og tjenester fra næringslivet i en krisesituasjon. På beredskapsområdet gjelder følgende hovedprioriteringer:

- fullføre modernisering av lovgrunnlaget, identifisere sårbarhet og samfunnskritiske sektorer innenfor ansvarsområdet og iverksette tiltak for å øke robustheten
- styrke kompetansen innenfor både strategisk og operativ krisehåndtering, videreutvikle og øve departementets og etatenes krisehåndteringsevne
- videreutvikle og øve det formelle samarbeidet med berørte næringer

Likestilling

I dag er to av tre kvinner sysselsatte, og kvinner er i flertall innenfor høyere utdanning. Det er likevel

store kjønnsforskjeller i utdannings- og yrkesvalg som innebærer at kvinner utgjør en uutnyttet ressurs i næringslivet blant ledere, styrerepresentanter, entreprenører og eiere. Dette er også bakgrunnen for at kvinner utgjør en definert målgruppe i næringspolitikken.

Virkemiddelaktørene Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd er gitt et særskilt ansvar for å legge til rette for å styrke kvinners deltakelse og posisjon i næringslivet. Aktørene skal bl.a. bidra til å få flere kvinner til å gå inn i lederstillinger eller bli styremedlemmer, satse på egne bedrifter eller en næringsrettet forskerkarriere. I 2009 bidro Innovasjon Norge med 2,8 mrd. kroner til kvinnerettede prosjekter og bedrifter gjennom sine virkemidler. Det tilsvarer mer enn en dobling sammenliknet med året før. Det utgjorde om lag 29 pst. av Innovasjon Norges samlede bevilgninger. I perioden 2006-09 har SIVA benyttet totalt 24 mill. kroner til satsingen «Kvinnovasjon». Formålet er å øke antall bedriftsetableringer foretatt av kvinnelige etablerere i næringshagene. I tråd med formålet for programmet har kvinneandelen i næringshagene økt betydelig siden oppstarten av programmet i 2006. Andelen kvinnelige gründere i næringshageprogrammet utgjorde 40 pst. i 2009, mot 30 pst. i 2008. I samme tidsrom økte andelen kvinnelige ledere i næringshageselskapene fra 42 til 48 pst.

Det er også andre virkemidler innenfor Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde som har relevans i en likestillingssammenheng. Det gjelder bl.a. tilskudd til organisasjonen Ungt Entreprenørskap. Organisasjonen jobber aktivt for å stimulere til entreprenørskap i utdanningen og har etablert et eget lederutviklingsprogram for jenter under navnet Jenter og ledelse. Videre har departementet en aktiv oppfølging av kravene til kjønnsrepresentasjon i styrer hvor departementet forvalter statens eierinteresser. Reglene om kjønnsrepresentasjon i styrer for allmennaksjeselskaper trådte i kraft fra 1. januar 2008, og alle selskapene har innrettet seg etter disse reglene.

2 Oversiktstabeller for budsjettet

2.1 Utgifter

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
Administrasjon					
900	Nærings- og handelsdepartementet	263 852	249 327	266 170	6,8
	<i>Sum kategori 17.00</i>	263 852	249 327	266 170	6,8
Infrastruktur og rammebetingelser					
901	Styret for det industrielle rettsvern	220 112	201 600	207 500	2,9
902	Justervesenet	89 907	87 800	102 200	16,4
903	Norsk Akkreditering	34 200	31 600	32 900	4,1
904	Brønnøysundregistrene	572 016	514 000	496 000	-3,5
905	Norges geologiske undersøkelse	210 005	189 400	220 750	16,6
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	23 751	23 200	57 300	147,0
907	Sjøfartsdirektoratet	314 323	302 600	310 700	2,7
908	Skipsregistrene	20 275	18 200	18 600	2,2
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 632 614	1 750 000	1 646 600	-5,9
913	Standardisering	26 700	30 500	28 000	-8,2
	<i>Sum kategori 17.10</i>	3 143 903	3 148 900	3 120 550	-0,9

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
	Forskning, innovasjon og internasjonalisering				
920	Norges forskningsråd	1 320 800	1 307 000	1 337 000	2,3
922	Romvirksomhet	542 504	775 300	682 120	-12,0
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	72 499	56 000	40 000	-28,6
929	Norsk Designråd	36 000	36 000	36 000	0,0
931	Miljøtiltak	20 600			
932	Ekstraordinære næringsutviklings-tiltak	150 000			
934	Internasjonaliseringstiltak	244 518	391 500	436 000	11,4
937	Svalbard Reiseliv AS	2 100	2 100	2 100	0,0
2421	Innovasjon Norge	43 944 001	47 457 500	45 174 200	-4,8
2426	SIVA SF	401 500	337 700	193 600	-42,7
2428	Eksporfinans ASA		20 000 000		-100,0
2460	Garanti-instituttet for eksportkreditt		10 000		-100,0
	<i>Sum kategori 17.20</i>	<i>46 734 522</i>	<i>70 373 100</i>	<i>47 901 020</i>	<i>-31,9</i>
	Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap	7 514 883	10 700	10 700	0,0
953	Kings Bay AS	15 700	15 000	15 000	0,0
960	Raufoss ASA	12 348			
	<i>Sum kategori 17.30</i>	<i>7 542 931</i>	<i>25 700</i>	<i>25 700</i>	<i>0,0</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>57 685 208</i>	<i>73 797 027</i>	<i>51 313 440</i>	<i>-30,5</i>

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-29	Driftsutgifter	1 762 049	1 596 727	1 661 120	4,0
30-49	Investeringer	10 981	10 300	40 500	293,2
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	2 082 900	1 743 100	1 875 700	7,6
70-89	Overføringer til andre	3 936 901	4 246 900	3 881 120	-8,6
90-99	Lånetransaksjoner	49 892 377	66 200 000	43 855 000	-33,8
	Sum under departementet	57 685 208	73 797 027	51 313 440	-30,5

2.2 Inntekter

Inntekter fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
Administrasjon					
3900	Nærings- og handelsdepartementet	5 856	101	120	18,8
3901	Styret for det industrielle rettsvern	206 075	187 700	46 900	-75,0
3902	Justervesenet	60 828	58 540	68 562	17,1
3903	Norsk Akkreditering	27 638	25 900	26 700	3,1
3904	Brønnøysundregistrene	457 759	415 900	480 300	15,5
3905	Norges geologiske undersøkelse	88 625	67 350	69 400	3,0
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	1 086	2 350	700	-70,2
3907	Sjøfartsdirektoratet	188 740	200 800	190 300	-5,2
3908	Skipsregistrene	13 546	17 150	16 000	-6,7
3939	Støtte til skipsbygging	30 613			
3950	Forvaltning av statlig eierskap	1 105 113	10 000	10 000	0,0
3961	Selskaper under NHDs forvaltning	47 466	23 800	15 500	-34,9
5325	Innovasjon Norge	39 355 486	43 845 000	43 309 000	-1,2
5326	SIVA SF	250 800	45 800	160 900	251,3
5460	Garanti-instituttet for eksportkreditt	591 600	390 900	211 800	-45,8
5574	Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet	1 708		134 700	
<i>Sum Administrasjon</i>		42 432 939	45 291 291	44 740 882	-1,2
Renter og utbytte med mer					
5613	Renter fra SIVA SF	348	30 300	36 600	20,8
5614	Renter fra Garanti-instituttet for eksportkreditt	1 255	2 800	100	-96,4
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	338 730	403 000	521 000	29,3
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning	10 980 517	4 613 700	9 946 200	115,6
<i>Sum Renter og utbytte m.m.</i>		11 320 850	5 049 800	10 503 900	108,0
<i>Sum inntekter</i>		53 753 789	50 341 091	55 244 782	9,7

3 Oversikt over tilsagnsfullmakter

		(i 1 000 kr)		
Kap./post	Betegnelse	Fullmakt 2010	Forslag 2011	Anslått termin for utbetaling/ dekning
920/50	Norges forskningsråd, tilskudd	144 000	107 500	2012–13
2421/72	Innovasjon Norge, forsknings- og utviklingskontrakter	100 000	100 000	2012–13

Tilsagnsfullmakten knyttet til Norges forskningsråd foreslås satt til 107,5 mill. kroner for 2011, jf. omtale under kap. 920 og Forslag til vedtak VI, 1.

Tilsagnsfullmakten knyttet til Forsknings- og utviklingskontrakter foreslås videreført med samme beløp som for 2010, jf. omtale under kap. 2421, post 72 og Forslag til vedtak VI, 1.

I tillegg foreslås fullmaktene knyttet til norsk deltakelse i frivillige programmer i Den europeiske romorganisasjonen ESA og til Eksportfinans ASA til å gi tilsagn om dekning av framtidig underskudd under 108-ordningen videreført. Førstnevnte fullmakt vil gi departementet fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd på inntil 85,21 mill. euro utover gitt bevilgning til frivillige ESA-programmer, men slik at samlet ramme for gamle og nye tilsagn ikke overstiger 129,25 mill. euro, jf. nærmere omtale under kap. 922, post 71 og Forslag til

vedtak VI, 2. 108-ordningen omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer og skip. På grunnlag av Stortingets årlige vedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig tilskudd til å dekke framtidige underskudd på en avregningskonto som er knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid med bevilgning over kap. 934, post 73, jf. Forslag til vedtak VI, 3.

Det har gjennom flere år blitt gitt en fullmakt under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter. En tilsagnsfullmakt kan formelt bare knyttes til tilskuddsbevilgninger, dvs. i tilknytning til bevilgninger i postgruppene 50-89. For å videreføre ordningen foreslås det en særskilt fullmakt til å inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning, jf. Forslag til vedtak VII.

4 Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger

Garantiordninger

(i 1 000 kr/1 000 euro)					
Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2009	Samlet garanti- ansvar pr. 31.12.2009	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 2010	Forslag til nye garantitilsagn for 2011	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2011
<i>Innovasjon Norge:</i>					
Realinvesteringer og driftskreditt	7 861	145 218	40 000	40 000	225 000
<i>Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK):</i>					
Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	217 230	62 872 000	1	1	120 000 000 ¹
Garantier ved eksport til og investeringer i utviklingsland	3 098	775 800	2	2	3 150 000 ²
SUS/Baltikum-ordningen	0	10 800	0	0	10 800
Byggelånsgarantiordning for skipsbyggings- industrien	133 589	3 584 400	3	3	6 500 000 ³
Garantiordning for lang- siktige kraftavtaler til kraftintensiv industri	-	-	4	4	20 000 000 ⁴
<i>Øvrige garantier:</i>					
Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvik- ling (EBRD), garanti- kapital	0	euro 184 370	0	euro 112 550	euro 296 920

¹ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 110 mrd. kroner.

² Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 3,15 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.

³ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 6,5 mrd. kroner.

⁴ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 20 mrd. kroner.

Nærmere om de enkelte garantiene

Innovasjon Norge

Landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskreditt

Det foreslås en ramme for nye garantier til realinvesteringer og driftskapital på 40 mill. kroner for 2011. Det anslås at en totalramme på 225 mill. kroner vil være tilstrekkelig til å dekke gammelt ansvar og nye tilsagn for 2011, jf. nærmere omtale under kap. 2421, post 50 og Forslag til vedtak VIII, 1.

Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK)

Det vises til nærmere omtale av GIEKs garantiordninger og forslag til rammer under kap. 2460. jf. også Forslag til vedtak VIII, 2, 3, 4 og 5.

Andre garantier

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Avtalen om å opprette Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) ble undertegnet 29. mai 1990. Banken eies av 61 land, EU og Den europeiske investeringsbanken. Hovedkvarteret ligger i London. EBRDs styre består av 23 representanter fra medlemslandene. Norge, Finland og Latvia deler en styreplass. EBRDs hovedformål er å framskynde overgangen til åpne, markedsorienterte økonomier og fremme utvikling av en effektiv og konkurransedyktig privat sektor i de sentral- og østeuropeiske landene, de tidligere sovjetrepublikkene, Mongolia og Tyrkia. Banken kan gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer, gjennomføre samfinansiering med andre institusjoner eller gi garantier til konkrete prosjekter/bedrifter i land som er forpliktet til og anvender prinsippene om flerpartidemokrati, pluralisme og markedsøkonomi. Banken prioriterer de landene som har kommet kortest i endringsprosessen og fokuserer på små og mellomstore bedrifter i privat sektor, oppbygging av lokale finansinstitusjoner, egenkapitalinnskudd i bedrifter og institusjoner og lokal tilstedeværelse så vel som prosjektaktivitet i samtlige operasjonsland.

Miljøsidene av prosjektene og energieffektivitet prioriteres også sterkt.

Norges andel av EBRDs grunnkapital på 20 mrd. euro utgjør 1,26 pst., dvs. 252 mill. euro, tilsvarende ca. 2 mrd. kroner. Av dette har Norge innbetalt ca. 525 mill. kroner. Det øvrige er garantikapital. Norges ansvar i form av garantikapital utgjør 184,37 mill. euro. På EBRDs årsmøte våren 2010 vedtok bankens medlemsland enstemmig å utvide grunnkapitalen med 10 mrd. euro. Norge stemte for utvidelsen under forutsetning av Stortingets samtykke. Behovet for kapitalutvidelse har sin bakgrunn i EBRDs økte aktivitet under finanskrisen og også planlagt høy aktivitet i årene fram mot 2015. Det foreslås på denne bakgrunn at Norge deltar i kapitalutvidelsen i EBRD.

Kontantandelen av kapitalutvidelsen utgjør 10 pst. og dekkes gjennom overføring fra bankens reserver, mens resterende 9 mrd. euro forutsettes dekket ved at medlemslandene øker sitt garanti-ansvar overfor banken. Innbetalt kapital og garantier fordeles etter medlemmenes eierandel. Det foretas ikke tapsavsetninger i tilknytning til garantikapital i multilaterale finansinstitusjoner ut over innbetalt kapital.

På denne bakgrunn foreslås Norges garanti-ansvar i EBRD økt med 112,55 mill. euro, fra 184,37 til 296,92 mill. euro, jf. Forslag til vedtak XII. Norges andel av innbetalt kapital vil øke med 12,63 mill. euro til 78,26 mill. euro.

Tapsfond for garantiordninger

Det gis en samlebevilgning til Innovasjon Norge over kap. 2421, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond, der selskapet innenfor rammen av bevilgningen prioriterer hvor mye som skulle benyttes til tilskudd, og hvor mye som skulle avsettes til tapsfond for garantier og lån.

Eventuelle tap på GIEKs garantiordning for eksport til og investeringer i utviklingsland som ikke kan dekkes av løpende inntekter, forutsettes dekket av grunnfond som ble bevilget i perioden 1989-94 med til sammen ca. 300 mill. kroner. Grunnfondet ble våren 2009 tilført ytterligere 150 mill. kroner.

Andre garantiliknende ordninger

Betegnelse	Utbetalt i 2009	(i 1 000 kr/euro)		
		Samlet ansvar pr. 31.12.2009	Forslag til ramme for 2011	Totalramme i 2011
Institutt for energiteknikk og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell		0	euro 80 000	euro 80 000
Beredskapsordning for varekrigsforsikring		0	2 000 000	2 000 000
Statlig miljøansvar på Raufoss	12 348	17 549	–	90 000
Statlig garanti til Kongsberg Defence and Aerospace AS for bygging av komposittfabrikk		497 000	–	497 000
Eksportfinans ASA, porteføljegaranti		750 000	–	750 000

Institutt for energiteknikk (IFE) og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende garanti er ved kongelig resolusjon fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endingsprotokollen av 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen trer i kraft for Norge. Dette vil skje når protokollen er ratifisert av Norge og et tilstrekkelig antall av de andre kontraherende statene. Ansvarer, som omfatter IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden, KLDRA Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg, foreslås satt til 80 mill. euro. Inntil endringene trer i kraft for Norge, vil det nåværende ansvarsbeløpet på 60 mill. spesielle trekkrettigheter (ca. 71 mill. euro) gjelde. Det vises til omtale under kap. 920 og Forslag til vedtak IX, 1.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2004. Ordningen er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger. Iverksettelse av ordningen med hjemmel i loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket gjennom premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under bered-

skapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner foreslås videreført i 2011, jf. Forslag til vedtak IX, 2.

Statlig miljøansvar på Raufoss

Det ble i 2004 gitt en garanti på inntil 50 mill. kroner for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følge av virksomheten til tidligere A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, senere Raufoss ASA. Fullmakten er senere utvidet med 40 mill. kroner, til 90 mill. kroner. Bakgrunn for og omtale av aktivitet knyttet til ansvaret er nærmere omtalt under kap. 960 Raufoss ASA. Utbetalinger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for utgifter ved tiltak som omfattes av pålegg fra Klima- og forurensningsdirektoratet. For 2010 er det gitt samtykke til løpende utbetaling av refusjonskrav uten bevilgning i henhold til særskilt fullmakt. Tilsvarende fullmakt foreslås for 2011, jf. Forslag til vedtak V, 1. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig resterende fullmaktsramme for ordningen. Pr. 3. september 2010 var det utbetalt til sammen ca. 72,9 mill. kroner siden ordningen ble operativ.

Statlig garanti til Kongsberg Defence and Aerospace AS for bygging av komposittfabrikk

Ved behandlingen av St.prp. nr. 27 og Innst. S. nr. 142 (2007–2008) fikk Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til å forhandle fram en avtale om en statlig garanti som gir dekning til

Kongsberg Defence and Aerospace AS (KDA) for bygging av ny komposittfabrikk til produksjon av leveranser til nye kampfly dersom norske myndigheter på et senere tidspunkt beslutter ikke å anskaffe slike fly.

KDA og Nærings- og handelsdepartementet har ferdigforhandlet garantiavtalen, inkludert tidsrammen for garantien, jf. St.prp. nr. 27 (2007–2008). Statens garantiansvar bortfaller på det tidspunktet Stortinget gir regjeringen fullmakt til oppstart av kontraktsforhandlinger med leverandøren av kampfly, jf. St.prp. nr. 36 og Innst. S. nr. 299 (2008–2009). I St.prp. nr. 27 (2007–2008) er KDA omtalt som garantimottaker. For å sikre statens verdier er nå morselskapet Kongsberg Gruppen ASA garantimottaker. Kongsberg Gruppen ASA vil gjennom sine datterselskaper være 100 pst. eier av investeringsobjektet. Det er enighet om at staten ikke tar pant i garantiobjektet. Det er en forutsetning at garantiobjektet overdras uten heftelser til staten dersom garantien utløses. Garantien vil ha en ramme på maksimalt 737 mill. kroner. Garantien forutsetter at Kongsberg Gruppen ASA forplikter seg til å kjøpe fabrikken tilbake for minst 240 mill. kroner. Staten vil stå fritt til å avhende fabrikken til en høyere pris. Netto garanti-beløp blir dermed maksimalt 497 mill. kroner.

Eksportfinans ASA, porteføljegaranti

På bakgrunn av uro i de internasjonale kapitalmarkedene inngikk Eksportfinans ASA 13. mars 2008 en avtale med selskapets største private aksjonærer (DnB NOR Bank ASA, Nordea Bank AB og Danske Bank A/S) som innebar at selskapet på nærmere angitte vilkår sikres mot verdifall i en definert portefølje av verdipapirer etter 29. februar 2008 innenfor en totalramme på 5 mrd. kroner. De øvrige aksjonærene ble i etterkant invitert til å delta i avtalen på proratarisk basis. Avtalen ble godkjent på selskapets ordinære generalforsamling 3. april 2008. Garantiavtalen skjermer selskapets resultater mot ytterligere regnskapsmessige tap knyttet til verdifall i verdipapirporteføljen. Den bidrar således til å beskytte egenkapitalen i selskapet.

Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 62 og Innst. S. nr. 308 (2007–2008) Eierskapssaker vedrørende Eksportfinans ASA mv., ga Stortinget Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til å tiltre porteføljegarantiavtalen, og statens andel av garantirammen ble begrenset til 750 mill. kroner, tilsvarende statens eierandel på 15 pst. i selskapet. Inkludert staten deltar aksjonærer som til sammen representerer 99,5 pst. av aksjene i porteføljegarantien. Pr. 31. juli 2010 var det urealiserte verdifallet som dekkes under garantiavtalen, ca. 970 mill. kroner. Statens andel av dette utgjorde 145,5 mill. kroner.

5 Bruk av stikkordet «kan overføres»

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementet slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og handelsdepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster uten-

om postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- a. Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- b. Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2011 må helt eller delvis kunne foretas i 2012 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnet er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og handelsdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)					
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2010	Forslag 2011	Begrunnelse for stikkordet
900	21	Spesielle driftsutgifter	28 760	54 900	b
900	73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap		11 000	b
904	22	Forvaltning av Altinn-løsningen	57 500	187 700	a+b
922	72	Nasjonale følgemidler		48 900	b
934	21	Spesielle driftsutgifter	7 100	13 000	b
2421	71	Nettverk, profilering og reiseliv – programmer	140 219	372 800	b
2421	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	398 232	285 000	b
2421	73	Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft	40 000	20 000	b
2421	79	Maritim utvikling	30 000	10 000	b
2426	70	Tilskudd		38 600	b

Del II
Budsjettforslag

6 Nærmere omtale av bevilgningsforslagene mv.

Programområde 17 Nærings- og handelsformål

Programkategori 17.00 Administrasjon

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
900	Nærings- og handelsdepartementet	263 852	249 327	266 170	6,8
	Sum kategori 17.00	263 852	249 327	266 170	6,8

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-29	Driftsutgifter	230 449	214 927	231 970	7,9
70-89	Overføringer til andre	33 403	34 400	34 200	-0,6
	Sum kategori 17.00	263 852	249 327	266 170	6,8

Nærings- og handelsdepartementet skal legge til rette for størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi. Det gjelder både på områder der departementet har et overordnet ansvar, på områder der andre departementer er hovedansvarlige, men hvor Nærings- og handelsdepartementet medvirker, og i arbeid knyttet til internasjonalt regelverk.

Arbeidsområdene til Nærings- og handelsdepartementet omfatter utforming, forvaltning og tilrettelegging av politikk for norsk næringsvirksomhet, inkludert nærings- og handelspolitiske

virkemidler og skipsfartspolitikk. Videre har arbeidsoppgaver og rammevilkår på områder som andre departementer har et hovedansvar for, bl.a. finanspolitikk og skatte- og avgiftspolitikk, arbeidsmarkedspolitikk, utdanning og forskning, konkurransepolitikk, kapitalmarkedspolitikk, infrastruktur og miljøpolitikk, betydning for verdiskapingen norsk økonomi.

Under programkategori 17.00 gis det bevilgninger til departementets egen virksomhet, medlemskontingenter i internasjonale organisasjoner, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd.

Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	171 205	170 927	177 070
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	47 594	36 000	54 900
23	Forenklingstiltak, <i>kan overføres</i>	11 650	8 000	
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	19 403	20 400	20 100
72	Tilskudd til beredskapsordninger	3 000	3 000	3 100
73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, <i>kan overføres</i>	11 000	11 000	11 000
	Sum kap. 900	263 852	249 327	266 170

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Nærings- og handelsdepartementet disponerte 206 årsverk pr. 1. mars 2010. I tillegg har departementet en fast stasjonert næringsråd i Brussel knyttet til ambassaden, fra høsten 2010, en næringsråd med spesiell vekt på maritime saker ved ambassaden i Washington og en nasjonal ekspert knyttet til Europakommisjonen.

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for å utforme en framtidrettet næringspolitikk som bidrar til størst mulig verdiskaping i norsk økonomi. I den forbindelse er det viktig å sikre god sammenheng mellom politikikutvikling og virkemiddelbruk og å styrke fagmiljøene på prioriterte områder, som maritim sektor, reiselivssektoren, forenklingsarbeidet og arbeidet med miljøteknologi, næringsrettet forskning og innovasjon. Nærings- og handelsdepartementet har også ansvar for råd og utvalg innenfor sitt ansvarsområde.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter en rekke virkemidler for gjennomføring av nærings- og handelspolitikken, gjennom ti underliggende forvaltningsorganer, enkelte selskaper og en rekke tilskudds-, låne- og garantiordninger. Forvaltningen skjer på grunnlag av fastsatte styringsprinsipper, med vekt på oppfølging av Stortingets vedtak og forutsetninger.

Resultatrapport 2009

Departementet har i 2009 prioritert arbeid knyttet til oppfølging og gjennomføring av tiltak og prosjekter som er gitt fokus i sentrale politiske dokumenter når det gjelder forskning, innovasjon, reiseliv, finansiering, statlig eierskap, handelspolitikk, maritim politikk og forenkling for nærings-

livet. Nedenfor følger rapportering av de viktigste oppgavene innenfor disse satsingsområdene i 2009. Departementets prioriteringer i 2011 er beskrevet i de innledningsvise omtalene og i de berørte kapittemtalene.

Rammevilkår for verdiskaping

Målsetting: Nærings- og handelsdepartementet skal arbeide for at rammevilkår utformes slik at de legger til rette for størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi.

Resultatrapport 2009

Nærings- og handelsdepartementet følger opp og analyserer perspektiver som er viktige for norsk konkurranseevne. Dette omfatter arbeidet med å finne gode indikatorer for sammenlikning av norsk næringspolitikk med politikk i andre land, bl.a. EUs vekst- og sysselsettingsstrategi (tidligere Lisboa-strategien). Nærings- og handelsdepartementet har fulgt utviklingen i dette arbeidet, og det er siden 2002 lagt fram seks rapporter om norsk økonomi og politikk i relasjon til strategien. I 2009 ble rapporten «Politikk og vekst og sysselsetting» utarbeidet på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet. Rapporten gir en oversikt over Regjeringens politikk for vekst og sysselsetting på mange ulike områder, ikke bare tiltak innenfor Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde. Rapportene gir også en vurdering av de indikatorene EU legger til grunn for å måle framgangen i arbeidet med vekst og sysselsettingsstrategien. I forbindelse med EUs arbeid med å revidere sin vekst- og sysselsettingsstrategi, har Nærings- og handelsdepartementet koor-

dinert arbeidet med det norske innspillet til høringen til den nye strategien EU 2020.

Som oppfølging av St.meld. nr. 7 (2008–2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge (Innovasjonsmeldingen), har Nærings- og handelsdepartementet startet arbeidet med en strategi for små og mellomstore bedrifter (SMB). I tilknytning til arbeidet er det etablert et strategisk råd for SMB med tilhørende arbeidsutvalg med representanter fra næringsorganisasjonene og LO. Rådet skal være statsrådets rådgivende organ i arbeidet med strategien.

Videre har departementet vært involvert i diverse utredningsarbeid og saker knyttet til næringsøkonomiske problemstillinger, strukturelle endringer og omstillinger som følge av finansuroen, både generelt og overfor enkelt næringer og enkeltbedrifter. Dette gjelder bl.a. utvikling av kompetanse for innenlands anvendelse av gass og tilrettelegging av vilkår for kraftkrevende industri.

Departementet brukte i 2009 betydelige ressurser på å følge utviklingen av den internasjonale finanskrisen og dens konsekvenser for norsk næringsliv. Departementet innhentet og vurderte informasjon, fremmet ulike tiltak for å motvirke og begrense virkningene på norsk økonomi og næringsvirksomhet av den internasjonale finanskrisen og gjennomførte disse i henhold til Stortingets vedtak og forutsetninger. På Nærings- og handelsdepartementets område gjaldt satsingen økte bevilgninger og utvidede rammer for låne- og garantiordninger under Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) for å sikre tilgang på kapital, eksportkreditter og tilskudd til forskning, omstilling og utvikling av ny næringsvirksomhet. Tilsvarende ble situasjonen for verfts- og leverandørindustrien fulgt opp gjennom tilsvarende tiltak i revidert budsjett 2010.

Nærings- og handelsdepartementet har også medvirket til andre departementers politikktutforming innenfor skatte- og avgiftsområdet, og bidratt i arbeidet med diverse miljø- og vernesaker. På miljøsektoren har departementet vært engasjert både i utredninger og planlegging av tiltak for å følge opp internasjonale klimaforhandlinger, og nasjonalt når det gjelder kartlegging av markedet for miljøteknologi i Norge, miljøavtalen for NO_x-utslipp og CO₂-rensing på Kårstø og Mongstad.

Den tverrdepartementale forenklingsplanen lansert i august 2008 inneholder 120 større og mindre tiltak som vil gi forenklinger for nærings-

livet. I løpet av høsten 2009 ble det gjennomført en oppdatering av kartleggingen av de administrative kostnadene for næringslivet som viser utviklingen i kostnadene fra 1. september 2006 til 1. september 2009. Oppdateringen viser at de administrative kostnadene er redusert med 0,5 pst. i perioden. Det er redegjort for prosjektet for å kartlegge og redusere de administrative kostnadene av offentlige regelverk for bedriftene under kap. 900, post 23 Forenklingstiltak. Arbeidet med gjennomføring av handlingsplanen for elektroniske tjenester rettet mot næringslivet, med utgangspunkt i Altinn-løsningen, og videreutvikling gjennom Altinn II, ble videreført i 2009. Utviklingen av løsningen skjer i et tett samarbeid med Brønnøysundregistrene og en rekke etater. Det vises til nærmere omtale av Altinn under kap. 904 Brønnøysundregistrene. Arbeidet med å bedre beslutningsgrunnlaget i departementene for tiltak som berører næringslivet gjennom arbeidet i Orakelkompetansemiljø for næringsøkonomisk analyse, ble videreført i 2009.

Tjenestedirektivet ble behandlet av EØS-komiteen 23. april 2009 og ble offisielt innlemmet i EØS-avtalen ved skriftlig prosedyre 10. juni 2009. Stortinget vedtok 11. juni 2009 Ot.prp. nr. 70 om tjenestevirksomhet (tjenesteloven), som implementerer tjenestedirektivet i norsk rett. Loven ble sanksjonert av Kongen i statsråd 19. juni 2009 og trådte i kraft 28. desember 2009. Samtidig trådte også forskrift til tjenesteloven i kraft. Altinn er opprettet som kontaktpunkt, og Brønnøysundregistrene vil utvikle kontaktpunktet ytterligere slik at det vil tilfredsstille kravene i direktivet. Dette arbeidet vil foregå som ledd i Altinn II-prosjektet og slutføres i løpet av 2011. Nærings- og handelsdepartementet sendte i henhold til tjenestedirektivet, innen fristen 28. desember 2009, en rapport til ESA og de øvrige EØS-statene om norske tillatelsesordninger og krav.

Proposisjonen om ny minerallov Ot.prp. nr. 43 (2008–2009) Om lov om erverv og utvinning av mineralressurser, ble lagt fram for Stortinget 20. mars 2009. Mineralloven trådte i kraft 1. januar 2010 med forskrift utarbeidet av Nærings- og handelsdepartementet. For øvrig var Nærings- og handelsdepartementet i 2009 engasjert i framlegging av Ot.prp. nr. 70 (2008–2009) om lov om tjenestevirksomhet (tjenesteloven), Ot.prp. nr. 85 (2008–2009) Om lov om endring i sjøloven (registrering og rettsvern for pant i skrog m.m.) og Prop. 62 L (2009–2010) Endringer i sjølova mv. (innkrevjing av gebyr og tvangsmulkt).

Handel og internasjonalt samarbeid

Målsetting: Fremme eksport og internasjonalisering for å øke norsk verdiskaping.

Resultatrapport 2009

Nærings- og handelsdepartementet skal bidra til at internasjonale rammevilkår for norsk næringsliv blir konkurransedyktige i forhold til vilkårene til andre konkurrerende land. EU er Norges viktigste handelspartner, og EØS-avtalen, som gir Norge tilgang til EUs indre marked, er av stor betydning for norsk næringsliv. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for å bidra til at EØS-avtalens målsetting om et velfungerende indre marked kan nås.

Europaparlamentet og Rådet vedtok nytt regelverk for handel med varer i 2008. Det nye regelverket skal bidra til å styrke handelen med varer i det indre marked. Reglene trer i kraft i EU i 2009 og 2010. Nærings- og handelsdepartementet har deltatt ved utviklingen av reglene, bl.a. ved deltakelse i Europakommisjonens handelsforenklingsgruppe og arbeidsgrupper. Nasjonalt har det i 2009 vært arbeidet med å avklare regelverkets innhold og forholdet til gjeldende norsk rett, og med å bygge opp de praktiske innretningene som forordningen krever.

Nærings- og handelsdepartementet er nasjonalt kontaktpunkt for EØS-problemløsningsnettverket SOLVIT. SOLVIT Norge behandlet ni saker fra andre EØS-stater i 2009. SOLVIT Norge la inn sju saker mot andre EØS-stater. De fleste ble løst.

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for EFTAs handelsavtaler, bilaterale investeringsavtaler (BITs) og bilaterale handelsforbindelser med andre land. Departementet arbeidet i 2009 med forhandlinger om bilaterale handelsavtaler med Kina og EFTA-avtalene med India, Ukraina, Serbia og Albania og med forberedelser for forhandlinger med Hong Kong og Russland, Hviterussland og Kasakstan. Det ble undertegnet EFTA-avtaler med Serbia og Albania i desember 2009, og med Ukraina og Peru sommeren 2010. Handelsavtalen med GCC-statene (Baharain, De forente arabiske emirater, Kuwait, Oman, Qatar og Saudi Arabia) ble undertegnet i juni 2009. Det ble pause i forhandlingene om handelsavtaler med Algerie og Thailand.

Etter norsk initiativ opprettet EFTA i 2008 to arbeidsgrupper som skulle vurdere om, og i tilfelle hvordan, miljø og arbeidstakerrettigheter skal behandles i framtidige EFTA-handelsavtaler.

Arbeidsgruppene kom i 2010 til enighet om en modell som ble godkjent under EFTAs ministermøte sommeren 2010. Modellen inneholder forpliktende bestemmelser om miljø og arbeidstakerrettigheter, og innebærer at EFTA som utgangspunkt i sine forhandlinger med fremmede stater skal foreslå at det inngår eget kapittel om bærekraftig utvikling i handelsavtalen. Kapitlet bidrar til en bevisstgjøring og aksept av at handel skal foregå på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling.

I 2009 ble det gjennomført kommisjoner med Russland og USA. Det 12. kommisjonsmøte med Russland ble avholdt i Oslo, med bred deltakelse og agenda knyttet primært til det norsk-russiske næringssamarbeidet.

Konsultasjoner i Informal Commercial Exchange (ICE) fant sted i Washington i april 2009. ICE er ment å være et forum for bred uformell gjennomgang av bilaterale handelsrelaterte spørsmål, som kan virke retningsgivende for mer formelle bilaterale prosesser. USA har etablert tilsvarende uformelle handelssamtaler med flere andre land.

Departementet har arbeidet videre med å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet og i samråd med næringslivet, fokusert på nye og spesielt utfordrende markeder. Bilaterale politiske samtaler og konsultasjoner har vært avholdt med en rekke land. Det har vært gjennomført flere næringsfremmende arrangementer, bl.a. i forbindelse med Kongehusets besøk til Sør-Afrika og Mexico og Regjeringens besøksvirksomhet. Departementet arbeidet også med forberedelsene av Norges deltakelse på EXPO 2010 i Shanghai, Kina.

Departementet har jobbet aktivt med å følge opp de offentlige låne- og garantiordningene for eksportfinansiering, herunder etatsstyring av Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) og oppfølging av 108-ordningen under Eksportfinans. Rammene for Alminnelig garantiordning, Bygglånsgarantiordningen for skip og U-landsordningen ble økt. Staten inngikk i slutten av 2008 en avtale om at staten skulle tilby Eksportfinans markedslån på bestemte vilkår. Avtalen gjelder fram til 31. desember 2010. Eksportfinans har pr. 1. september 2010 ikke trukket på avtalen. Departementet har også jobbet aktivt innenfor relevante grupper i OECD. En OECD-tilknyttet avtale regulerer betingelsene i eksportfinansieringsordningene. I 2009 ble det framforhandlet en ny underavtale som gir bedre betingelser til prosjekter innen fornybar energi enn til andre eksportprosjekter.

Regjeringen prioriterer også i 2011 arbeidet med EFTA-handelsavtaler med India og Russland, og en bilateral handelsavtale med Kina.

Innovasjon og entreprenørskap

Målsetting: Utforme og forvalte en innovasjons- og entreprenørskapspolitikk som bidrar til størst mulig verdiskaping i norsk økonomi.

Resultatrapport 2009

St.meld. nr. 7 (2008–2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge (Innovasjonsmeldingen), ble lagt fram i 2008 og danner grunnlag for Regjeringens helhetlige satsing på innovasjon. Regjeringen vil føre en politikk som styrker innovasjonsarbeidet både i næringslivet og i offentlig sektor, bidrar til økt bærekraft, og som bygger på en samfunnsmodell basert på trygghet og tillit. Av de overordnede tiltakene fra meldingen er langt de fleste under gjennomføring, eller er planlagt gjennomført med avklarte tids- og finansieringsrammer. Det er bl.a. opprettet strategisk råd for miljøteknologi. Nærings- og handelsdepartementet har bidratt til utarbeiding av handlingsplanen for entreprenørskap i utdanningen, satt i gang evalueringer av Innovasjon Norge og SIVA, opprettet et nasjonalt program for designdrevet innovasjon og styrket forskningen i næringslivet gjennom økte bevilgninger til BIA-programmet og ordningen med nærings ph.d under Norges forskningsråd. Videre har Nærings- og handelsdepartementet medvirket til og lagt til rette for et styrket utdanningstilbud innenfor immaterielle rettigheter, og bedret tilgang til kapital i tidlig fase bl.a. gjennom den nye landsdekkende etablererstipendordningen og det statlige investeringselskapet Investinor AS.

Arbeidet gjennom Innovasjon Norge er viktig på grunn av selskapets rolle som en helhetlig institusjon for næringslivet med tilstedeværelse lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Innovasjon Norge tilbyr støtte til etablerere i hele landet og har bidratt til å sikre at norsk næringsliv har kunnskap og kompetanse til å internasjonalisere sine ideer, produkter og virksomheter. Som ledd i oppfølgingen av Ot.prp. nr. 10 (2008–2009) Om lov om endringer i forvaltningslovgivingen m.v. (gjennomføring av forvaltningsreformen), ble 49 pst. av eierskapet i Innovasjon Norge fra 1. januar 2010 overført til fylkeskommunene, jf. lov om Innovasjon Norge. Reviderte vedtekter for selskapet ble vedtatt på et ekstraordinært foretaksmøte i selska-

pet 17. desember 2009, mens eieravtalen for selskapet ble signert av eierne 24. mars 2010. Internasjonalt samarbeid er en viktig del av innovasjonspolitikken. Nærings- og handelsdepartementet har deltatt i diskusjoner av innovasjons- og entreprenørskapspolitikk i internasjonale fora, bl.a. i EU og OECD.

Norge deltar i EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon (CIP) for perioden 2007-13. Nærings- og handelsdepartementet har fagansvaret for delprogrammet for Entreprenørskap og innovasjon. For å sikre god koordinering og nasjonal oppfølging av norsk deltakelse i prosjekter under dette programmet har Innovasjon Norge fått oppgaven som nasjonalt kontaktpunkt for delprogrammet. Videre har Nærings- og handelsdepartementet tre nasjonale eksperter ved Europakommisjonen. Det vises til nærmere omtale under kap. 924.

Sammen med Kommunal- og regionaldepartementet og Kunnskapsdepartementet lanserte Nærings- og handelsdepartementet «Handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen (2009–2014)» i september 2009. Handlingsplanen viderefører innsatsen i grunnopplæringen, og har i tillegg fokus på entreprenørskap innenfor høyere utdanning.

Nærings- og handelsdepartementet leder referansegruppa for gjennomføring av «Handlingsplan for meir entreprenørskap for kvinner», hvor de berørte departement og virkemiddelapparatet er representert. Innovasjon Norge, Forskningsrådet og SIVA er sentrale i oppfølgingen av tiltakene i handlingsplanen (se også redegjørelsen om Likestilling i del III Spesielle temaer). Som ledd i Regjeringens satsing på entreprenørskap blant kvinner lanserte nærings- og handelsministeren i 2009 prisen Årets kvinnelige gründer.

Videre deltar Nærings- og handelsdepartementet i internasjonale fora, bl.a. OECD og International Consortium of Entrepreneurship og gjennom EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon, om samarbeidsprosjekter for forskning på entreprenørskap.

Reiseliv

Målsetting: Økt verdiskaping og produktivitet i reiselivsnæringen

Et sentralt virkemiddel for å nå målet om et styrket markedsføringsinnsats for å profilere Norge som reisemål og feriested innenlands og på utenlandske markeder.

Resultatrapport 2009

Regjeringen har pekt ut reiseliv som ett av fem satsingsområder. Innsatsen for å profilere norsk næringsliv, Norge som reisemål og Norges omdømme ble styrket også i 2009. I Regjeringen nasjonale strategi for reiselivsnæringen er det lagt opp til økt satsing på virkemidler rettet mot samarbeid og innovasjon i reiselivsnæringen. Strategien er viktig for å styrke konkurransekraften og skape vekst i reiselivsnæringen. Visjonen for strategien er «Verdifulle opplevelser». Hovedmålene er økt verdiskaping og produktivitet i reiselivsnæringen, levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor næringen og å utvikle og fremme Norge som et bærekraftig reisemål. Dette er fulgt opp overfor Innovasjon Norge.

I 2009 har prosjektet «Bærekraftig Reiseliv 2015» invitert reiselivsnæringen med i en prosess for å konkretisere og operasjonalisere målene for utvikling av et bærekraftig reiseliv gjennom bransjegrupper innenfor overnatting, transport, mat, aktiviteter/familiepark, opplevelser og salg/markedsføring. Parallelt med dette har det foregått en utprøving i de fem utvalgte pilotene: Trysil, Røros, Vega, Lærdal og Geilo Fjellandsby. Prosjektet har gitt konkrete resultater i form av forslag til tiltak som framover skal implementeres og videreutvikles.

En arbeidsgruppe ledet av Nærings- og handelsdepartementet og med representanter fra sentrale organisasjoner i reiselivet og enkeltbedrifter utarbeidet i 2009 en rapport med ti konkrete forslag til utvikling av mer helhetlige reiselivsprodukter. Som oppfølging av rapporten er det bl.a. igangsatt fire pilotprosjekter som samarbeider spesifikt med utvikling av helhetlige reiselivsprodukter gjennom 2010. En tilsvarende sammensatt arbeidsgruppe har i 2009 utredet muligheter for å utvikle flere helårs arbeidsplasser i reiselivsnæringen.

På det internasjonale området har departementet deltatt i OECD-prosjekter for reiselivs- og turistspørsmål. Videre er Norge fra 2008 medlem i FNs turistorganisasjon UNWTO.

Næringsrelevant forskning

Målsetting: Nærings- og handelsdepartementet skal arbeide for at det over tid utvikles et næringsliv som er mer forskningsbasert for å legge til rette for økt omstillingsevne og innovasjon og verdiskaping i norsk økonomi.

Resultatrapport 2009

Nærings- og handelsdepartementets innsats rettet mot forskning er i hovedsak kanalisert gjennom bevilgninger til programmer og ordninger i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge, Norsk Romsenter og Den europeiske romfartsorganisasjonen (ESA). Videre er Skattefunnordningen, et virkemiddel som utløser økt forskningsinnsats fra næringslivet.

Departementets arbeid på området har vært knyttet til oppfølgingstiltak fra forskningsmeldingen St.meld. nr. 30 (2008–2009) Klima for forskning. Viktige oppfølgingsoppgaver har vært knyttet til evaluering av Forskningsrådet, utarbeidelse av strategier for generiske teknologiområder, mål og resultatstyring av forskningen, kommersialisering av forskningsresultater og spørsmål knyttet til industrielle rettigheter.

Når det gjelder strategier for generiske teknologiområder, ble arbeidet med en IKT-forskningsstrategi igangsatt i andre halvår 2009. Departementet deltar her aktivt i arbeidet som har vært ledet av Forbruker-, administrasjons og kirkedepartementet. Det forberedende arbeid til tilsvarende strategier for nanoteknologi og bioteknologi ble påbegynt.

Departementet har deltatt aktivt i videreføring av arbeidet med å utforme et felles mål- og resultatstyringssystem for departementene som kanaliserer midler til forskningsrådet og i dialogen med Forskningsrådet om utvikling av egnede indikatorer for måling av resultater. Arbeidet har vært krevende. Departementet har også medvirket i arbeidet med å nedsette et eget ekspertutvalg som skal gjennomgå mål- og resultatstyring i forskningssektoren som helhet og foreslå eventuelle endringer som kan bidra til en høyere samfunnsavkastning og vil også delta i sekretariatsarbeidet for utvalget.

En rekke av departementets virkemidler retter seg mot kommersialisering av forskningsresultater. Departementet startet opp et internt utredningsarbeid omkring kommersialisering og virkemiddelbruk for å få et bedre grunnlag til å vurdere behovet for justeringer. Problemstillingen ble også drøftet med aktørene og virkemiddelapparatet. Arbeidet med videreutvikling og forberedelse av et nytt FORNY-program i samråd med øvrige berørte departementer ble startet opp på bakgrunn av Forskningsrådets evaluering av programmet.

Nærings- og handelsdepartementet har hatt hovedansvar for Regjeringens satsing på miljøteknologi og Strategisk råd for miljøteknologi. Departementet har arbeidet med miljøteknologisør-

mål og har i samarbeid med Miljøverndepartementet arbeidet med den varslede strategien om miljøteknologi. Endelig framleggelse av strategien er utsatt til 2010.

Nærings- og handelsdepartementet er ansvarlig for oppfølging av norsk deltakelse i fire programkomiteer under EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. Dette omfatter IKT, nanoteknologi og nye materialer, romvirksomhet og små og mellomstore bedrifter. Departementet har, innenfor rammen av bilateralt forskningssamarbeid, også fulgt opp næringsrelevant forskningssamarbeid med prioriterte land. Dette gjelder bl.a. tidligere inngåtte avtaler med Japan, USA, Frankrike, India og Kina. Forskningsavtalen mellom Norge og Russland utløp mai 2008. Departementet har vært i dialog med russisk side om en fornying av avtalen. Drøftinger med Israel om en mulig næringsrettet bilateral forskningsavtale er blitt innledet.

Som en oppfølging av Regjeringens strategi for nordområdene ledet Nærings- og handelsdepartementet et arbeid for utarbeidelse av en nasjonal strategi for marin bioprospektering. Strategiarbeidet ble bl.a. forankret i et samråd med nasjonale aktører våren 2009 og lansert av Regjeringen i september 2009.

Departementet har fulgt arbeidet i den femårige satsingen på behovsdrivet innovasjon og næringsutvikling i helsesektoren (2007-11), hvor det etter initiativ fra Nærings- og handelsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet er opprettet et nærmere samarbeid mellom Norges forskningsråd, Helsedirektoratet, InnoMed, de regionale helseforetakene og Innovasjon Norge. Forskning for innovasjon i helse og omsorg ble styrket i 2009, særlig innenfor BIA-programmet.

I forbindelse med at Institutt for energiteknikk (IFE) i 2008 ble gitt konsesjon for å drive de nukleære anleggene på Kjeller og i Halden for en periode på seks år, ble det stilt krav om at det skulle foreligge oppdaterte planer for dekommissjonering (stenging og riving av anleggene) og en finansieringsplan for dette som skulle være omforent med de parter som var forutsatt å bidra til den. Departementet innledet et utredningsarbeid for nærmere å klarlegge statens eventuelle medvirkning. Samtidig har departementet gjennomført en ekstern verdivurdering av IFE. Departementet har også aktivt fulgt opp utvalgsarbeidene forbundet med utredning av nye mellomlagerløsninger for brukt brensel og kjernefysisk avfall.

Satsingen på romvirksomhet har positive ringvirkninger for norsk industri, næringsutvikling og innovasjon og bidrar til å dekke norske bruker-

behov og utvikle og styrke kompetansen i Norge. Medlemskapet i Den europeiske romorganisasjonen er svært viktig. På bakgrunn av ESAs langtidsplaner behandlet på ministerrådsmøte høsten 2008 har departementet utarbeidet og lagt fram for Stortinget en proposisjon om Norges programdeltakelse for de neste 3-12 år og norske kontingentforpliktelser av deltakelsen. Norge har enkelte spesielle behov innen romvirksomhet som ikke kan dekkes gjennom medlemskapet i ESA. Det er derfor inngått egne internasjonale avtaler for å dekke disse behovene. Stortinget har i 2009 gitt tilslutning til norsk deltakelse i det felleseuropeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo. Galileo vil ha stor betydning for utvikling innen europeisk romindustri og for nedstrømsmarkedet knyttet til tjenester innen satellittnavigasjon. Norge er i praksis en fullverdig deltaker i Galileo, både industrielt, brukermessig og med hensyn til mulighet til å påvirke systemet og prosesser i Galileo-programmer.

Andøya rakettskytefelt (ARS) utgjør en viktig del av norsk romvirksomhet og for nord-norsk teknologimiljø. Departementet arbeidet i 2009 med forskningsinnsatsen for ARS, både med utgangspunkt i investeringsbehov og konkurransesituasjonen for ARS. Dette ble fulgt opp med bevilgninger i statsbudsjett for 2010.

Maritime næringer og skipsfart

Målsetting: Norge skal være en verdensledende maritim organisasjon. De norske maritime næringer skal levere de mest innovative og miljøvennlige løsninger for framtiden.

Resultatrapport 2009

På skipsfartsområdet gjennomføres det et betydelig arbeid med å utforme internasjonale regler for sjøsikkerhet og miljø. Arbeidet er i hovedsak knyttet opp mot FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), EU og EUs maritime sjøsikkerhetsorgan (EMSA) og i ILO (FNs arbeidsorganisasjon). Nasjonalt har det blitt arbeidet videre med å følge opp ny skipssikkerhetslov og implementering av EU-direktiver. Regjeringen har i 2009 fremmet forslag om endringer i sjøloven, jf. Prop. 62 L (2009–2010) Endringer i sjølova mv. (innkreving av gebyr og tvangsmulkt) og Ot.prp. nr. 85 (2008–2009) Om lov om endring av sjøloven (registrering og rettsvern for pant i skrog m.m.). «Stø kurs – Regjeringens strategi for miljøvennlig vekst i de maritime næringer» ble lagt fram i oktober 2007 og gjort gjeldende for 2008. Strategien videreføres i 2009

og 2010. Regjeringens maritime strategi omfatter satsing på fem hovedområder: Globalisering og rammevilkår, miljøvennlige maritime næringer, maritim kompetanse, maritim forskning og innovasjon og nærskipfart. Samlet ble det bevilget om lag 187 mill. kroner på statsbudsjettet for 2009 til forskning, innovasjon og kompetansetiltak innenfor det maritime området over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Arbeidet med oppfølging av maritim strategi er i rute, jf. statusrapport om «Stø kurs – 2 år etter» som ble lagt fram i juni 2009. Strategien inneholder 53 tiltak som følges opp av flere departementer. Det er opprettet en statssekretærgruppe med medlemmer fra de berørte departementer, ledet av Nærings- og handelsdepartementet. Videre er Strategisk råd for MARUT et sentralt kontaktpunkt til næringen og kompetansemiljøene i arbeidet med oppfølgingen. Oppfølging av den maritime omdømmerapporten «Norsk maritim næring i utlandet» koordineres av Innovasjon Norge. Nærings- og handelsministeren lanserte kampanjen «Norge som maritimt vertsland» i november 2009. Målet er å bidra til at maritim virksomhet lokaliseres til Norge og å få flere skip under norsk flagg. Nærings- og handelsdepartementet har støttet forprosjektet «Den tredje bølge» i regi av Marintek. Prosjektet ble initiert i 2008 og fortsatte i 2009. Prosjektet skal utarbeide beslutningsgrunnlag for å vurdere neste generasjons nasjonale maritime kunnskapssenter: Ocean Space Centre.

Statlig eierskap

Målsetting: Regjeringen vil sikre et sterkt offentlig og nasjonalt eierskap. Staten er eier i virksomheter som har stor betydning for norsk nærings- og samfunnsliv. Statlig eierskap sikrer råderetten over felles naturressurser og bidrar til at avkastning og utbytte fra disse kommer fellesskapet til gode. Statlig eierskap sikrer nasjonalt eierskap til nøkkelvirkosomheter og bidrar til at kompetansemiljøene knyttet til hovedkontorfunksjoner og forskning og utvikling består og utvikles i Norge.

Resultatrapport 2009

Nærings- og handelsdepartementet rapporterer om sin eierskapsutøvelse på flere måter: Til Stortinget ved egne stortingsmeldinger og i de årlige budsjettproposisjonene, til Riksrevisjonen ved statsrådets årlige redegjørelse for eierskapsutøvelsen i hvert enkelt selskap og til allmennheten i form av årlige eierberetninger. Eierberetningene oversendes Stortinget til orientering.

Statens eierberetning for 2009 ble utgitt i juni 2010 og omfattet i alt 53 selskaper der staten er eier og hvor dette eierskapet forvaltes direkte av departementene. Beretningen omfatter de selskapene hvor staten som eier i hovedsak har forretningsmessige mål og de mest sentrale selskapene med sektorpolitiske mål.

Nærings- og handelsdepartementet har etablert en løpende dialog om samfunnsansvar med selskaper hvor departementet forvalter statens eierinteresser. Det ble i 2009 bl.a. foretatt en gjennomgang av selskapenes rapportering av samfunnsansvar gjennom sine årsrapporter. Denne kartleggingen danner grunnlag for videre oppfølging av bedriftenes arbeid med samfunnsansvar og departementets strategi på området.

For en mer utførlig redegjørelse for departementets arbeid med saker i tilknytning til enkelt-selskaper vises det til omtale under programkategori 17.30.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Målsetting: Krisehåndteringsberedskap som gjør departementet og næringslivet i stand til å håndtere og minimalisere virkningen av kriser.

Resultatrapport 2009

Nærings- og handelsdepartementets arbeid innenfor samfunnssikkerhet og beredskap omfatter næringsrettede tiltak og samarbeidsordninger mellom departementet og næringslivet i tillegg til utvikling og øving av departementets og etatenes krisehåndteringsevne. God næringsberedskap er avhengig av at næringslivet og andre samfunnsviktige virksomheter sikres muligheter til å fortsette sin virksomhet under kriser og konflikter. Dette søkes oppnådd gjennom robuste tiltak, planer og samarbeidsordninger med aktuelle næringer. Nærings- og handelsdepartementet forvalter forsyningsloven av 1956, skipsrekvisisjonsloven av 1952 og varekrigsforsikringsloven av 2003 med tilhørende regelverk. Departementet har arbeidet videre med å legge til rette for en modernisering av forsyningslovverket, i nær dialog med andre berørte departementer. Det er arbeidet med styrking av departementets kriseorganisasjon, øving av moderne krisehåndteringsverktøy og videreføring av en planmessig oppfølging av underliggende etater når det gjelder risikovurderinger og kriseplaner innen samfunnssikkerhet og beredskap. Departementet har videreutviklet samarbeidet med dagligvarebransjen, bygg- og anleggsnæringen, skipsfartsnæringen og for-

sikringsbransjen (varekrigsforsikring). I samarbeid med dagligvarebransjen er det bl.a. arbeidet med informasjonsstrategi ved eventuelle forsyningsproblemer. Når det gjelder bygg- og anleggsnæringen er det fokusert på deres mulighet for å yte operativ bistand ved større naturkatastrofer m.m. I samarbeid med NORTRASHIP-ledelsen, Norges Rederiforbund og andre er det videreført rutiner for informasjon om sikkerhets spørsmål, herunder ved piratvirksomhet og trusler mot skipsfarten. Det er i samarbeid med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap bygget opp en innsatspakke som kan benyttes ved evakuering av sivilpersoner ved bruk av skip, eller ved andre krisesituasjoner. Departementet var involvert i håndtering av pandemisituasjonen 2009 innen egen sektor. I tillegg til å analysere konsekvenser for intern virksomhet og oppdatere planer, søkte departementet å bidra til at Brønnøysundregistrene, øvrige etater og næringslivet var forberedt på å håndtere situasjonen. Det er i 2009 gjennomført øvelse knyttet til beredskapsordningen for skipsfart. I tillegg har departementet deltatt i andre øvelser.

Søve gruver

Driften ved Søve Gruver ble startet på 1950-tallet av statsaksjeselskapet A/S Norsk Bergverk og lagt ned i 1965. I 1970 ble anlegg og eiendommer solgt til Telemark fylkeskommune og Nome kommune. A/S Norsk Bergverk ble avviklet i 1975. Stortinget er i Budsjett-innst. S. nr. 8 (2008–2009) opptatt av tiltak for å redusere negative miljømessige konsekvenser av eksisterende og tidligere gruvedrift der staten har eier- eller forvaltningsansvar, slik at de enkelte lokalsamfunn som er berørt, ikke blir belastet på en utilbørlig måte. I innstillingen vises det bl.a. til utfordringer knyttet til Søve gruver, og at man ser fram til at staten og Telemark fylkeskommune kommer fram til en minnelig ordning.

Nærings- og handelsdepartementet engasjerte høsten 2009 Norges Geotekniske Institutt til å kartlegge kostnader og omfang ved eventuell senere opprydding av radioaktivt materiale ved Søve gruver. Rapporten, som forelå før jul 2009, har gitt et godt grunnlag for departementets videre arbeid med saken.

Telemark fylkeskommune tok høsten 2009 ut stevning mot staten ved Nærings- og handelsdepartementet i forbindelse med bl.a. radioaktivt materiale ved og fra Søve Gruver. Det er dialog mellom partene med sikte på å komme fram til en enighet i saken.

Bortfeste av hjemfalte gruveeiendommer

I 2007 samtykket Stortinget i at Nærings- og handelsdepartementet kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt. Begrunnelsen for fullmakten var at det er viktig at staten som eier av gruveeiendommer legger til rette for at gruvene kan benyttes til besøksgruvevirksomhet/museale formål. Nærings- og handelsdepartementet ber om Stortingets samtykke til at fullmakten fornyes for 2011, jf. Forslag til vedtak XV.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. Av bevilgningen dekkes også nødvendige utgifter knyttet til forsyningsberedskap, bl.a. nødvendig rullering av lagrene av nødproviant.

Samlet foreslås en bevilgning på 177,07 mill. kroner under posten. I tillegg foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 54,9 mill. kroner til spesielle driftsutgifter. Midlene nyttes til å dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag, støtte og prosjekter som er vesentlige i Nærings- og handelsdepartementets arbeid med nærings- og handelspolitikken. Bevilgningen kan også brukes til å finansiere større utredningsutvalg. Regjeringen arbeider med en rekke strategier innenfor næringspolitikken, og det foreslås å styrke bevilgningen i 2011 for å ha fleksibilitet til å gjennomføre utredninger m.v. og til oppfølging av strategiene.

Et viktig formål som skal dekkes av bevilgningen er arbeidet med forenkling. Det pågår mange prosesser, f.eks. arbeidet med en strategi for små og mellomstore bedrifter. Det kan derfor være aktuelt å benytte mer midler til forenklingsarbeidet enn det som har vært avsatt for tidligere år. For å sikre tilstrekkelig handlingsrom legges det opp til at tidligere bevilgning under post 23 overføres til post 21.

Det er videre lagt til grunn at utgifter til maritime prosjekter knyttet til Regjeringens maritime strategi og prosjektmidler til reiselivsformål, prioriteres innenfor den foreslåtte rammebevilgningen under posten.

Det foreslås en fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning under posten på 7,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VII. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 23 Forenklingstiltak, kan overføres

Både nasjonalt og internasjonalt er det økt fokus på næringsrettet forenkling og tilrettelegging av regelverk og offentlige tjenester som et middel til å bedre næringslivets konkurransevne og bidrag til den samlede verdiskapingen i samfunnet. Et godt utformet regelverk og gode offentlige tjenester gjør rammebetingelsene for næringsvirksomhet mer forutsigbare og gir bedriftene anledning til å bruke større ressurser på innovasjon, nyskaping og produksjon. Erfaringene fra arbeidet viser at forenklinger kommer særlig de minste bedriftene til gode. Bedrifter med ti eller færre ansatte utgjør over 90 pst. av alle norske bedrifter. Regjeringen ønsker derfor i enda større grad å rette forenklingarbeidet inn mot de minste bedriftene.

Resultatrapport 2009 og 2010

I Soria-Moria II-erklæringen ble det varslet en gjennomgang av aksjeloven med sikte på forenklinger for de minste bedriftene. I juni 2010 ble det i samråd mellom Nærings- og handelsdepartementet og Justisdepartementet som er ansvarlig for aksjeloven, satt i gang en énpersonsutredning av de delene av aksjeloven som i størst grad berører de minste bedriftene. En énpersonsutredning ble valgt framfor å sette ned et utvalg for raskere å få fram forslag om forenklinger. Utrederen har fått frist til 31. desember 2010. Blant temaene som utredes er om kravet til minste aksjekapital kan reduseres, om reglene om stiftelse kan forenkles og forenkling av visse andre organisatoriske spørsmål, bl.a. knyttet til gjennomføringen av generalforsamling.

Regjeringen satte i 2006 i gang et arbeid for å redusere bedriftenes tidsbruk og kostnader avledet av lover og forskrifter. I perioden juli 2006 til september 2007 kartla to konsulentselskaper hvor mye tid og penger bedriftene bruker på å oppfylle myndighetenes ulike informasjonskrav. Kartleggingen viste da at de informasjonskrav næringsli-

vet var pålagt gjennom regelverk kostet bedriftene rundt 57 mrd. kroner i året. Etter nye målninger for tre pilotprosjekter, henholdsvis mva (merverdiavgift), særavgifter og HMS-området, er dette tallet justert til 54 mrd. kroner. Endringen er kun et resultat av enkelte overlappinger og at enkelte regelverksområder er målt på nytt med samme metode som de øvrige.

Etter at kartleggingen ble fullført utarbeidet alle berørte departementer forenklingstiltak på sine områder. Tiltakene ble samlet i handlingsplanen «Tid til nyskaping og produksjon» som ble lansert i august 2008. Det ble i 2009 gjennomført en oppdatering av de tidligere gjennomførte målingene. Formålet har vært å avdekke hvordan de administrative kostnadene har utviklet seg i perioden. Oppdateringen har tatt utgangspunkt i endringer i regelverket, skjemaendringer, utviklingen av Altinn og tiltak i Regjeringens handlingsplan. Resultatene fra oppdateringen ble presentert i rapporten «Regjeringens arbeid for å redusere bedriftenes administrative kostnader», som ble lagt fram i februar 2010. Rapporten viser at fra 1. september 2006 til 1. september 2009 har den totale administrative ressursbruken for næringslivet blitt redusert med om lag 288 mill. kroner. Rapporten avslutter prosjektet «Kartlegging og forenkling 2006–2009».

Norsk næringsliv består hovedsakelig av små bedrifter, og kravene i regelverket er ofte de samme for små bedrifter som for store selv om små bedrifter har mindre ressurser til å utføre administrative oppgaver. Forenklingarbeidet er derfor et område som spesielt kommer denne viktige gruppen av bedrifter til gode. I Innovasjonsmeldingen, som ble lagt fram i desember 2008, ble det varslet at det skal utarbeides en strategi for små og mellomstore bedrifter og at et strategisk råd skal følge dette arbeidet. Rådet ble opprettet i 2009, med et tilhørende arbeidsutvalg. Regjeringen er i gang med å utarbeide SMB-strategien, som skal ha et bredt perspektiv på hvordan det kan legges bedre til rette for økt verdiskaping blant små og mellomstore bedrifter.

Prioriteringer 2011

Regjeringens mål er å bidra til gode og konkurransedyktige rammebetingelser for norske bedrifter og gjennomføre forenklinger, spesielt rettet mot små og mellomstore bedrifter. Utvikling av gode og brukervennlige offentlige elektroniske tjenester til næringslivet er viktige bidrag til dette. Videre må det arbeides systematisk med å forebygge mot nye uheldige regler og ord-

ninger. Gode beslutningsunderlag som viser konsekvenser for næringslivet ved regelverksendringer og nye offentlige tjenester, er det viktigste verktøyet i den forebyggende delen av arbeidet med næringsrettet forenkling.

Forenklingsarbeidet rettes nå mer målrettet mot forenklinger for de minste bedriftene, gjennom arbeidet med SMB-strategien.

Budsjettforslag 2011

Regjeringen vil styrke satsingen på forenklingsarbeidet framover. For å ha økt handlingsrom for å gjennomføre ulike aktiviteter i forenklingsarbeidet, f.eks. utredninger og oppfølging av strategi for små og mellomstore bedrifter, foreslås det at tidligere bevilgning under post 23 overføres til post 21.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Det foreslås en bevilgning på 20,1 mill. kroner til å dekke norske medlemsbidrag.

Budsjettanslaget er basert på betalte medlemsbidrag i 2009/2010 og tilgjengelig informasjon om behovet i 2011. Størrelsen på flere av bidragene vil også avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene.

Generelt er formålet med det statlige tilskuddet til organisasjonene å:

- bidra til at de berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende internasjonale ramme- og konkurransevilkår på de respektive områdene
- medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer for virksomheter på deres områder for å sikre at norske interesser blir ivaretatt

Hoveddelen av bevilgningen er prioritert til organisasjonene nevnt nedenfor.

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i London er FNs maritime organisasjon. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten, begrense forurensning til sjøs og forhindre terrorvirksomhet til sjøs og i havn. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk for skipsfarten. Det enkelte medlemslands bidrag (andel av IMOs totalbudsjett) fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Det legges til grunn at det blir en mindre oppjustering av medlemslandenes kontingent for 2011.

Det europeiske maritime sikkerhetsorgan EMSA (European Maritime Safety Agency) ble opprettet i 2003, med formål å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets- og miljønivå gjennom et harmonisert regelverk i EU. Norge deltar i dette arbeidet på grunnlag av EØS-avtalen.

EU's internettportal for sikkerhetsrelatert informasjon om skip i handelsvirksomhet (*EQUASIS*) ble etablert på basis av en samarbeidsavtale mellom sentrale maritime administrasjoner. Formålet med arbeidet i EQUASIS er å medvirke til bedret sikkerhet og kvalitet på verdensflåten. Norge har deltatt siden 2007.

En regional overenskomst om *havnstatskontroll* (Paris Memorandum of Understanding on Port State Control, basert på sentrale IMO- og ILO-konvensjoner) ble inngått i 1982. Overenskomsten har tilslutning fra 24 europeiske stater i tillegg til Canada, Kroatia og Russland. Formålet med havnstatskontrollen er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på europeiske havner. Kontrollen av fremmede skip i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet.

Norge har vært tilsluttet avtalen om *Ispatroljetjenesten* i det nordlige Atlanterhav siden opprettelsen i 1956. Formålet med tjenesten, som utføres av den amerikanske kystvakten, er å observere, overvåke og rapportere om isforhold i dette havområdet. Medlemslandenes andel av kostnadene fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip. USA har ikke sendt ut refusjonskrav til deltakerlandene på mange år. Som for 2009 og 2010 budsjetteres det derfor ikke med kontingentmidler til tjenesten for 2011, men tas forbehold om at det vil bli nødvendig å komme tilbake til bevilgningsbehovet når og hvis refusjonskravene fra USA kommer.

Som ledd i oppfølgingen av den nasjonale reiselivsstrategien besluttet Regjeringen i 2008 at Norge skulle melde seg inn i *FNs turistorganisasjon (UNWTO)*. Medlemskapet gir Norge verdifull kunnskap som har betydning for arbeidet med å styrke og utvikle norsk reiselivsnæring. Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer (ICC)* og *Det internasjonale utstillingsbyrå (BIE)* sikrer norsk deltakelse i og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. Det norske tilskuddet til disse organisasjonene foreslås opprettholdt. I tillegg foreslås tilskuddet til *Det norske Handelskammerforbund (DnH)* opprettholdt.

Norge hadde sekretariatsfunksjonen for *International Union of Geological Sciences (IUGS)* til og med 2009. Tilskuddet opphørte i 2010, etter at sekretariatet ble flyttet til et annet land, jf. omtale i Prop. 1 S (2009–2010). Norge ble medlem av FN-forankrede *studiegrupper* (råvaregrupper) for bly og sink og for nikkel ved opprettelsen. Studiegruppene utarbeider rapporter om produksjon, priser, omsetning m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innen de aktuelle bransjene. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er fagansvarlig for norsk deltakelse i oppfølging av studiegruppene.

De senere år har Nærings- og handelsdepartementet dekket kostnadene ved deltakelse i enkelte *komiteer og arbeidsgrupper under OECD*. Det legges til grunn at det blir aktuelt for Nærings- og handelsdepartementet å dekke deltakerutgifter til slike OECD-komiteer, arbeidsgrupper og prosjekter også i 2011.

En rekke asiatiske land har inngått en samarbeidsavtale om bekjemping av piratvirksomhet mot skip i Asia: «Regional cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia», *ReCaap*. Informasjonssenteret for ReCaap er lokalisert i Singapore og finansieres med frivillige bidrag fra medlemslandene. Norge besluttet i 2009 å delta som medlem i ReCaap i egenskap av flaggstat. Det legges til grunn at et frivillig årlig norsk bidrag til informasjonssenteret for ReCaap skal dekkes av bevilgningen under posten.

Norsk senter for nærskipfart (SPC Norway) ble opprettet i 2003 etter anmodning fra Europakommisjonen. Hovedmålet for senteret er å arbeide for og stimulere til overføring av transport fra veg til sjø. Senteret har vært finansiert med tilskudd fra Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Samferdselsdepartementet. Senteret arbeider aktivt for å tilby den beste oversikt over de alternativ som finnes for sjøtransport til, fra og innen Norge. Det er målsetting at driften av senteret framover i større grad skal finansieres av næringen, men det vurderes nødvendig å opprettholde statlig tilskudd for perioden 2010-12.

Post 72 Tilskudd til beredskapsordninger

Skipsfartsberedskap

Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger i stor grad på samarbeid mellom myndighetene og skipsfartsnæringen. Skipstransport som ledd i beredskapet er mest effektiv når skipene opereres av rederiene etter normale prosedyrer basert på kontrakter, med statlige lovhjemlede inngrep

avgrenset til de mest alvorlige situasjoner. Beredskapsarbeidet er derfor først og fremst basert på at næringen frivillig stiller sin normale transportkapasitet til rådighet til beredskapsoppdrag i krisesituasjoner. I tillegg er det etablert samarbeid mellom departementet og Norges Rederiforbund om planlegging og gjennomføring av tiltak innen skipsfartsberedskap innenfor rammen av tilskuddet, herunder om tiltak ved piratvirksomhet og andre trusler mot skip. Tilskuddet skal bidra til å sikre:

- drift, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten for å sikre mest mulig trygg skipstransport i krise- eller krigssituasjon
- kontakt og samarbeid mellom myndighetene og rederinæringen for å sikre informasjonsutveksling og forståelse for beredskapsarbeid i næringen
- at kompetanse og kapasitet hos næringen er tilgjengelig for myndighetene i krisesituasjoner

Arbeid med vedlikehold, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten og deltakelse i planlegging og utførende virksomhet innen skipsfartsberedskap nasjonalt og internasjonalt, skal legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse.

På grunnlag av det løpende samarbeid med basis i avtale med Norges Rederiforbund og aktuelle oppgaver, foreslås satt av inntil 2,35 mill. kroner som tilskudd til skipsfartsberedskap i 2011.

Beredskapssystem for varekrigsforsikring

Det er viktig for samfunnet at forsyning og transport av varer opprettholdes i en krisesituasjon. I de tilfeller der forsyningssikkerheten trues av at det private marked for transportforsikring ikke vil være tilstrekkelig eller faller helt bort, har staten gjennom lov etablert varekrigsforsikring som et beredskapssystem som kan iverksettes raskt. Beredskapssystemet forvaltes av Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) med grunnlag i fastsatte retningslinjer. Formålet med tilskuddet er å sikre at myndighetene har et sekretariat for å vedlikeholde og eventuelt aktivisere beredskapsordningen for statlig forsikring av varer under transport i en krise- eller krigssituasjon. Sekretariatet skal også kunne bistå departementet med faglige utredninger, råd og utførende arbeid. Det arbeides med implementering og øving av IT-baserte støttesystemer for ordningen og en scenariebaseret øvelse. Det foreslås inntil kr 750 000 som tilskudd til ordningen med statlig varekrigsforsikring i 2011. For øvrig foreslås fullmakten til å

inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen videreført med ramme på 2 mrd. kroner, jf. redegjørelse under kapittel 5 Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger og Forslag til vedtak IX, 2.

Budsjettforslag 2011

På dette grunnlag foreslås en samlet bevilgning på 3,1 mill. kroner under posten.

Post 73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, kan overføres

Ungt Entreprenørskap er en selvstendig medlemsorganisasjon med en sentral administrasjon og lokalavdelinger i samtlige av landets fylker. Organisasjonen arbeider aktivt sammen med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter på samtlige utdanningstrinn får et tilbud om entreprenørskapsutdanning. Ungt Entreprenørskap har utarbeidet og utviklet opplæringsmaterieil for alle skoletrinn, holder kurs for lærere, lager veiledningsmaterieil for lærere, tilrettelegger møteplasser og nettverk og arrangerer nasjonale messer for elever og ungdoms- og studentbedrifter. Departementet har påbegynt en evaluering av tilskuddet til Ungt Entreprenørskap.

Resultatrapport 2009

Ungt Entreprenørskap er en tilskuddsmottaker som mottar offentlige bidrag både fra Nærings- og handelsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet og fra fylkeskommuner og privat næringsliv. Samlet utgjorde det statlige tilskuddet til programfinansiering i 2009 19,8 mill. kroner, fordelt med 11 mill. kroner fra Nærings- og handelsdepartementet, 6 mill. kroner fra Kommunal- og regionaldepartementet og 0,8 mill. kroner fra Kunnskapsdepartementet.

Totalt var 133 483 elever og studenter involvert i ulike aktiviteter i regi av Ungt Entreprenørskap i 2009. Dette er en økning på 19 344 fra 2008.

8 915 elever fra 1.-7. trinn deltok på ulike aktiviteter, mot 7 848 året før. På ungdomstrinnet deltok totalt 38 899 elever på ulike aktiviteter. Av disse var 11 535 elever involvert i «Elevbedrift» og 16 272 i «Gründercamp». I tillegg ble det gjennomført aktiviteter som «Fra utdanning til jobb», «Enterprise without borders», «Cambridge-eksamen» og «Leder for en dag». Totalt deltok 14 808 flere elever på ulike aktiviteter i 2009 enn 2008.

Innenfor høyere utdanning deltok totalt 1 599 studenter på ulike aktiviteter, av disse var 533 involvert i «Studentbedrift» og 963 på «Gründercamp». Andre aktiviteter var «Cambridge-eksamen», «KAN-programmet» og «Introduksjonsbedrift». Totalt deltok 886 flere studenter på ulike aktiviteter i 2009 enn 2008. I tillegg til dette arrangerer Ungt Entreprenørskap en rekke andre aktiviteter som kurs, messer og kick-offs som tiltrekker seg elever og studenter fra ulike trinn.

Ungt Entreprenørskap arbeider for å styrke entreprenørskapskompetansen blant lærere og kvaliteten på entreprenørskapsopplæringen som tilbys. I 2009 deltok 16 636 lærere på arrangementer i regi av Ungt Entreprenørskap. Dette var alt fra kursing og opplæring til deltakelse i Ungt Entreprenørskaps programmer og tjenester.

Entreprenørskap i opplæringen har også en rolle i å bidra til likestilling i samfunns- og næringslivet. Ungt Entreprenørskap arbeider bevisst for å inkludere jenter i sin opplæring, bl.a. gjennom programmet «*Jenter i ledelse*». Tall fra Ungt Entreprenørskap viser at over halvparten av de daglige lederne og styrelederne i ungdoms- og studentbedriftene er kvinner.

Prioritering 2011

Formålet med det statlige tilskuddet til Ungt Entreprenørskap er å bidra til at flere skoler og unge benytter utdanningstilbud innen entreprenørskap. Økt fokus på entreprenørskap i utdanningen skal styrke kulturen for entreprenørskap og på sikt bidra til nyskaping og vekst innenfor nye og etablerte virksomheter. Prioriteringen er i tråd med målsettingen som er nedfelt i handlingsplanen for entreprenørskap i utdanning som ble lagt fram høsten 2009. Målet med planen er å styrke kvaliteten på og omfanget av entreprenørskapsopplæring innenfor alle nivåer i utdannings-systemet. Norge skal fortsatt være ledende internasjonalt innenfor entreprenørskap i utdanningen.

Ungt Entreprenørskap er en selvstendig medlemsorganisasjon med en sentral administrasjon og lokalavdelinger med egne styrer og daglige ledere i samtlige av landets fylker. Organisasjonen arbeider aktivt sammen med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter på samtlige utdanningstrinn får et tilbud om entreprenørskapsutdanning. Ungt Entreprenørskap har utarbeidet og utviklet et opplæringsmaterieil for alle skoletrinn, holder kurs for lærere, lager veiledningsmaterieil for lærere, tilrettelegger møteplasser og nettverk og arrangerer nasjonale messer for elever og ungdoms- og studentbedrifter. Høsten

2009 la Regjeringen fram en handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen. I den forbindelse har departementet har påbegynt en evaluering av tilskuddet til Ungt Entreprenørskap.

Budsjettforslag 2011

Det foreslås en bevilgning på 11 mill. kroner til Ungt Entreprenørskap.

Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Ymse inntekter	2 446	101	120
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 402		
18	Refusjon av sykepenger	1 008		
	Sum kap. 3900	5 856	101	120

Post 02 Ymse inntekter

Det budsjetteres med kr 120 000 i inntekter fra eksterne refusjoner og prosjektbidrag under pos-

ten for 2011. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 900, postene 01 og 21 og Forslag til vedtak II.

Programkategori 17.10 Infrastruktur og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
901	Styret for det industrielle rettsvern	220 112	201 600	207 500	2,9
902	Justervesenet	89 907	87 800	102 200	16,4
903	Norsk Akkreditering	34 200	31 600	32 900	4,1
904	Brønnøysundregistrene	572 016	514 000	496 000	-3,5
905	Norges geologiske undersøkelse	210 005	189 400	220 750	16,6
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	23 751	23 200	57 300	147,0
907	Sjøfartsdirektoratet	314 323	302 600	310 700	2,7
908	Skipsregistrene	20 275	18 200	18 600	2,2
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 632 614	1 750 000	1 646 600	-5,9
913	Standardisering	26 700	30 500	28 000	-8,2
Sum kategori 17.10		3 143 903	3 148 900	3 120 550	-0,9

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-29	Driftsutgifter	1 473 608	1 358 100	1 405 450	3,5
30-49	Investeringer	10 981	10 300	40 500	293,2
70-89	Overføringer til andre	1 659 314	1 780 500	1 674 600	-5,9
Sum kategori 17.10		3 143 903	3 148 900	3 120 550	-0,9

Regjeringen legger i Soria Moria-erklæringen vekt på å sikre stabile, forutsigbare og konkurranse-dyktige rammebetingelser, en effektiv infrastruktur og informasjonsformidling for næringslivet. Virksomhetene og virkemidlene under programkategorien representerer nødvendig infrastruktur for norsk næringsliv og er viktige kompetansesentra innenfor fagområder hvor Regjeringen legger vekt på å sikre fortsatt kompetanse i Norge.

En mer åpen verdensøkonomi og skjerpet konkurranse både på hjemme- og utemarkedene setter krav, bl.a. gjennom EU og EØS-avtalen, om en effektiv og funksjonell nasjonal infrastruktur og god innretning av rammebetingelsene.

Den offentlige tjenesteproduksjon som virksomhetene under programkategori 17.10 tilbyr næringslivet og det offentlige, er av høy kvalitet og skal sikre at norske interesser ivaretas gjen-

nom både nasjonalt og internasjonal deltakelse på aktuelle områder.

Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert bud- sjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	220 112	201 600	207 500
	Sum kap. 901	220 112	201 600	207 500

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Styret for det industrielle rettsvern, heretter kalt Patentstyret, forvalter regelverkene for patent, varemerke og design, og er det nasjonale kompetansesenteret for industrielle rettigheter. Patentstyret er lokalisert i Oslo, og disponerte 241 årsverk pr. 1. mars 2010. I 2011 er det 100 år siden Patentstyret ble etablert.

Overordnet mål for Patentstyret er å bidra til å styrke konkurranse- og innovasjonsevnen i norsk næringsliv, og å sikre at norsk næringsliv tjener på egen nyskaping, strategisk markedsføring og design. Patentstyret skal ha fokus på små og mellomstore bedrifter.

Det er for 2011 fastsatt to hovedmål for etaten. Patentstyret skal:

- behandle søknader om industrielle rettigheter med riktig kvalitet og behandlingstid
- bidra til å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge

Sentrale utfordringer

I dagens samfunn er immaterielle verdier viktige resultater av bedriftenes investeringer i forskning, utvikling og merkevarebygging, og utgjør en stadig større del av bedriftenes verdier. Gjennom etablering av industrielle rettigheter kan bedriften oppnå enerett av ulik varighet til utnyttelse av egenutviklet teknologi, varemerke og design. Bedriften kan på den måten sikre seg mot kopiering, samtidig som bedriften kan bruke den dokumenterte eneretten til å posisjonere seg strategisk i markedet, tiltrekke seg investorer og øke sin forhandlingsstyrke både overfor konkurrenter og partnere.

Regjeringen har som mål å legge til rette for at norsk politikk på området til enhver tid sikrer våre rettigheter innen patent, varemerke og design, på høyde med våre konkurrentland. Et viktig ledd i

dette arbeidet er gjennomført ved at Norge ble medlem i Den europeiske patentorganisasjonen (EPO) fra 1. januar 2008. Medlemskapet i EPO gjør det enklere og billigere for norske bedrifter å søke patent i Europa. For Patentstyret innebærer EPO-medlemskapet en vesentlig reduksjon i antall utenlandske patentsøknader. Dette har fra og med annet halvår 2009 ført til et bortfall av inntekter og framtidige arbeidsoppgaver på patentområdet. I en overgangsperiode vil Patentstyret imidlertid fortsatt ha høy arbeidsbelastning knyttet til nedarbeiding av restanser på patentområdet.

For å bidra til å opprettholde og videreutvikle Patentstyrets kompetanse på områder som er viktige for norsk næringsliv, ble Nordisk Patentinstitutt (NPI) opprettet fra 1. januar 2008. NPI er en avtale mellom Danmark, Island og Norge. Dette har medført tilførsel av nye oppgaver til Patentstyret. Gjennom NPI utfører Patentstyret bl.a. nyhetsgranskninger og foreløpige patentbarhetsvurderinger av internasjonale patentsøknader til søkere i NPI-landene. NPI-aktivitetene utgjør en mindre del av Patentstyrets virksomhet. I årene framover er det viktig at Patentstyret finner en riktig balanse mellom behandlingen av ordinære patentsøknader og innfasing av NPI-oppgaver.

Patentstyret har gjennomgått avgifter og gebyrer, og har bl.a. foreslått noen justeringer av nivået på ulike avgifter og gebyrer, for å sikre at kostnader og inntekter går i balanse over tid. Forslagene til endring er sendt ut på høring, med sikte på ikrafttredelse fra 1. januar 2011.

Resultatrapport 2009 og prioriteringer 2011

Søknadsbehandling

Målsetting: Patentstyret skal behandle søknader om industrielle rettigheter med riktig kvalitet og behandlingstid.

Resultatrapport 2009: Patentstyret har hatt en tilfredsstillende måloppnåelse både for kvalitet i

saksbehandlingen og behandlingstid innenfor alle fagområdene i 2009.

Kvalitet

For å vurdere hvorvidt Patentstyret har god kvalitet i søknadsbehandlingen gjennomfører Patentstyret bl.a. årlige kundeundersøkelser. Kundeundersøkelsene i 2009 viser at etatens kunder er fornøyd med søknadsbehandlingen på patent- og designområdet, mens det er rom for forbedringer på varemerkeområdet. Undersøkelsene viser videre at patentsøkere opplever Patentstyret som godt harmonisert med praksis i det europeiske

patentverket. Søknadsbehandlingen på både varemerke, design og patentområdet er ISO-sertifisert, og skal bidra til å sikre god kvalitet og likebehandling. Etterkontroller som Patentstyret har gjennomført viser også at det er jevn og god kvalitet i søknadsbehandlingen.

Behandlingstider

Tabellen nedenfor viser behandlingstider for søknadsbehandlingen i 2008 og 2009. Nedenfor gjøres det rede for departementets vurdering av måloppnåelsen i 2009 innenfor de ulike fagområdene.

Behandlingstider for søknadsbehandlingen

Gjennomsnittlig behandlingstid	Resultat 2008	Resultat 2009
Varemerke:		
- Nasjonale søknader	3,4 mnd.	3,1 mnd.
- Internasjonale utpekinger	5,2 mnd.	3,8 mnd.
Design:	3,1 mnd.	3,4 mnd.
Patentområdet:	4,2 år	4,6 år
- Førstesøknader	1,8 år	1,8 år
- Øvrige søknader	4,9 år	5,2 år

På varemerke- og designområdet var målsettingen i 2009 at behandlingstiden skulle være på nivå med resultatene i 2008, dersom tilfang av nye saker i 2009 var på samme nivå som året før. Som tabellen over viser, var resultatene i 2009 godt i samsvar med målsettingen.

Saksbehandlingstiden for patentsøknader er vesentlig lenger enn for varemerke- og designsøknader. Dette skyldes særlig at behandling av patentsøknader omfatter faglig krevende tekniske vurderinger av oppfinnelsens patenterbarhet og granskning av om oppfinnelsen er ny ved søk i oppdaterte internasjonale registre. For å få en sak tilstrekkelig belyst er det også ofte nødvendig for Patentstyret å innhente en rekke tilleggsopplysninger fra patentsøker. Det er derfor klare begrensninger i hvor kort behandlingstiden for patentsøknader kan være.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for patentsøknader har likevel de senere årene ikke vært tilfredsstillende. Dette har sin bakgrunn i at det er store restanser på søknader hvor det allerede er innvilget patent hos andre patentmyndighe-

ter. Disse har patentbeskyttelse så lenge søknaden er under behandling.

Patentstyret prioriterer behandling av søknader hvor det ikke tidligere er innvilget patent. Behandlingen av førstesøknader avgjøres raskere enn øvrige saker. De norske søknadene er i hovedsak førstesøknader. Patentstyret har over flere år hatt meget god måloppnåelse for behandlingen av førstesøknader, også sammenlignet med andre nordiske land.

Nærings- og handelsdepartementet og Patentstyret har i løpet av 2009 hatt en dialog for å finne en løsning på hvordan etaten best kan nedarbeide restansene for patentsøknader med prioritet. Det er utarbeidet en nedarbeidingsplan av restansene. Planen skisserer klare mål for hvor mange saker som er forventet å skulle behandles og avsluttes årlig. I henhold til denne nedarbeidingsplanen skal gjennomsnittlig saksbehandlingstid være på tre år i 2017. Nedarbeidningen av patentsøknader i 2009 er godt i samsvar med planen.

Prioriteringer 2011: Patentstyret skal fortsatt ha fokus på å nedarbeide restanser på patentområdet. Det er også viktig at etaten har riktig balanse

mellom ordinær patentsøknadsbehandling og innfasing av NPI-oppgaver. Patentstyret skal fortsette å ivareta nasjonale og internasjonale forpliktelser som følger av norsk medlemskap i EPO. Varemerke- og designområdet skal være på nivå med resultatene for 2009.

Kunnskap om industrielle rettigheter

Målsetting: Patentstyret skal bidra til å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge.

Resultatrapport 2009: Departementet er tilfreds med Patentstyrets arbeid med å bidra til å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge. Patentstyret tilbyr forundersøkelser, kurs og annen oppdragsvirksomhet av høy kvalitet, og skal være en pådriver for økt kompetanse om industrielle rettigheter blant norske aktører.

I 2009 var det en liten nedgang i antall mottatte forundersøkelser innenfor alle tekniske områder, men samtidig var de innkomne sakene mer krevende, slik at samlet omsetning på forundersøkelser var på nivå med 2008. Departementet vil trekke fram at det er positivt at etaten gir raskt svar på forundersøkelsene. Kursaktiviteten i 2009 var på nivå med 2008. I løpet av 2009 gjennomførte Patentstyret flere EPO-relaterte kurs enn tidligere år. Kundeundersøkelser for tjenestene kurs og forundersøkelser viser at Patentstyrets kunder generelt er godt fornøyd med etatens tjenestetilbud.

I løpet av 2009 har Patentstyret gjennomført en rekke informasjonstiltak. Patentstyret hadde f.eks. foredrag, bl.a. forelesninger i undervisningsøyemed hos universiteter og høyskoler. Aktivitetene er tilrettelagt for ulike målgrupper og har bidratt til å øke bevisstheten og kunnskapen om industrielle rettigheter som strategisk virkemid-

del. Oppslag og omtale i media er den kommunikasjonskanalen som har gitt størst effekt totalt, målt i antall respondenter.

Patentstyret arbeider systematisk med å knytte til seg samarbeidspartnere som betjener de samme målgruppene som etaten, slik som bransjeorganisasjoner og det offentlige virkemiddelapparatet. Patentstyret driver også oppsøkende virksomhet mot sine kunder.

Prioriteringer 2011: Patentstyret skal ha fokus på å dekke etterspørselen etter kurs blant både patentfullmektiger og næringslivet. Videre blir det framover en viktig oppgave å utvikle og levere informasjonstjenester, herunder forundersøkelser, som markedet og NPI etterspør.

Patentstyret skal også fortsette å være en pådriver for å øke bevisstheten og kunnskapen om industrielle rettigheter blant norske aktører, både i virkemiddelapparatet og næringslivet. For å nå målet vil etaten særlig prioritere utvikling av nye kunderettede elektroniske tjenester og gjennomføre oppsøkende informasjonstiltak særlig rettet mot små og mellomstore bedrifter og utdannings- og forskningsinstitusjoner. Etaten skal fortsette å bygge nettverk sammen med strategiske samarbeidspartnere.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 207,5 mill. kroner til å dekke lønns- og driftsutgifter og mindre investeringer. Det foreslås fullmakt for Patentstyret til å overskride driftsbevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3901, postene 05, 06, 07 og 08, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Patentavgifter	124 573	118 000	
02	Varemerkeavgifter	60 147	55 000	
03	Designavgifter	3 953	3 700	
04	Forskjellige avgifter	3 057		
05	Inntekt av informasjonstjenester	7 252	8 700	6 000
06	Diverse inntekter	642	100	100
07	Inntekter knyttet til NPI	584	2 200	3 000
08	Gebyrer immaterielle rettigheter			37 800
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 113		
18	Refusjon av sykepenger	2 754		
	Sum kap. 3901	206 075	187 700	46 900

Det er et mål at Patentstyrets utgifter og inntekter skal gå i balanse over tid. Budsjettforslaget for 2011 er basert på gjeldende gebyr- og avgiftssatser. I budsjettet er det imidlertid foretatt en omgruppering av inntektene, slik at alle tjenester som er gebyrbelagt føres på kap. 3901 og alle tjenester som er avgiftsbelagt føres på kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet, post 71 Avgifter immaterielle rettigheter. Patentstyrets samlede inntekter er i budsjettforslaget for 2011 anslått til 181,6 mill. kroner, fordelt

med 46,9 mill. kroner på kap. 3901 og 134,7 mill. kroner på kap. 5574, post 71. Som nevnt foran har Patentstyret sendt på høring forslag om noen justeringer av nivået på ulike avgifter og gebyrer fra 1. januar 2011, for å sikre at kostnader og inntekter går i balanse over tid. Det kan bli aktuelt å komme tilbake med justering av inntektsanslagene på bakgrunn av de endrede satsene.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene 05, 06, 07 og 08, jf. omtale under kap. 901, post 01 og Forslag til vedtak II.

Kap. 902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	87 066	85 800	100 100
21	Spesielle driftsutgifter	2 841	2 000	2 100
	Sum kap. 902	89 907	87 800	102 200

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Justervesenet har ansvaret for at Norge har en måleteknisk infrastruktur som både har nasjonal og internasjonal tillit. Etaten yter bistand innen kvalitetssikring og måleteknikk og er et kompe-

tansesenter for næringslivet og statlige – og kommunale myndigheter. Pålitelige og sporbare målinger knyttet til kjøp og salg har stor betydning for å sikre like konkurransevilkår i næringslivet og sikre forbrukerrettigheter. Pålitelige måleresultater har også betydning på områder som

ressursforvaltning, rettssikkerhet, helse, miljø og sikkerhet. Internasjonal tillit er særlig viktig for eksportindustrien.

Justervesenet forvalter regelverket innenfor måleteknikk, bl.a. «Lov om målenheter, måling og normaltid». Lovens formål er å sikre tillit til den nasjonale måletekniske infrastrukturen og sørge for at måleteknisk regulering og tilsyn bidrar til mer effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Justervesenet disponerte 84 årsverk pr. 1. mars 2010. Etaten har hovedkontor på Kjeller i Akershus og har i tillegg fem justerkamre, i Tromsø, Trondheim, Bergen, Stavanger og på Kjeller.

Resultatrapport 2009 og prioriteringer 2011

Det er fastsatt tre hovedmål for Justervesenets virksomhet. Det er for hvert hovedmål rapportert om aktivitetene i 2009 og prioriteringer for 2011. De tre hovedmålene bidrar sammen til oppnåelsen av etatens formål. Departementet vurderer Justervesenets måloppnåelse knyttet til de tre hovedmålene som god i 2009.

Regelverksforvaltning

Mål: Justervesenet skal sørge for forsvarlig forvaltning og målrettet utvikling av regelverk på måleteknikkområdet.

Regelverket skal innrettes i tråd med lovens formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser og sikring av beskyttelsesverdige interesser. Videre skal det norske regelverket på måleteknikkområdet være i samsvar med EØS-regelverket, og det skal etterstrebtes harmonisering med internasjonale anbefalinger. Dette innebærer at Justervesenet skal sikre at både gjeldende og eventuelt nytt regelverk på måleteknikkområdet er i samsvar med formålet i lov om målenheter, måling og normaltid og følge opp den internasjonale regelverksutviklingen. Justervesenet deltar aktivt i internasjonalt samarbeid på måleteknikkområdet for å oppnå tillit til norske varer, sertifikater og tjenester gjennom deltakelse i forskningsprogrammer innenfor metrologi, og gjennom medlemskap i en rekke internasjonale organisasjoner.

Resultatrapport 2009

For å sikre at regelverket er i tråd med lovens formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser, har Justervesenet gjennomført en rekke utredningsprosjekter, bl.a. tilknyttet fiskeindustrien, ferdigpakkninger, oljebransjen og bensinpumper. Taxinæringen har vært utredet tidligere og forskrift

om krav til taksametre ble sendt på bred høring våren 2009 og trådte i kraft 1. januar 2010.

Det siste året har det pågått et arbeid for å endre gebyrstrukturen til Justervesenet. Formålet med den nye gebyrstrukturen er å få størst mulig grad av fleksibilitet i valg av tilsynsform, og samtidig ha full kostnadsdekning.

Det har pågått en prosess i 2009 for å overføre ansvaret for kontrollen med edle metaller fra Edelmetallkontrollen under Barne- og likestillingsdepartementet til Justervesenet. Dette har medført forberedelser til en ny «Lov om varer av edelt metall mv.», jf. Prop. 98 L (2009–2010). Loven vil tre i kraft 1. januar 2011.

Internasjonalt samarbeid

Justervesenet er aktivt med i det europeiske samarbeidet innenfor lovregulert måling i Europa (WELMEC). Samarbeidet mellom WELMEC og Europakommisjonen er blitt intensivert i forbindelse med implementeringen av måleinstrumentdirektivet (MID). Justervesenet deltar aktivt i flere arbeidsgrupper med å utarbeide retningslinjer som er nødvendige for en harmonisert implementering av MID. Med Norges tilknytning til EU gjennom EØS-avtalen er det viktig å opprettholde god kontakt med EU-landene.

Prioriteringer 2011

Justervesenet skal i 2011 sette i gang nye utredninger på prioriterte områder og videreføre de utredningene som allerede er igangsatt. Videre skal etaten bidra til en forsvarlig og målrettet utvikling av nasjonalt og internasjonalt regelverk på måleteknikkområdet.

Tilsynsvirksomhet

Mål: Justervesenet skal sikre trygghet for at måleresultater som brukes i økonomiske oppgjør er tilstrekkelig nøyaktige.

For å nå dette målet forutsettes det at det er gjennomført en førmarkedskontroll av de aktuelle måleinstrumentene, og at leverandørene har sørget for en nødvendig samsvarsvurdering. Videre må brukerne sørge for nødvendig vedlikehold av instrumenter som er i bruk.

Den årlige omsetningen i Norge av varer etter mål og vekt utgjør mer enn 500 mrd. kroner. Justervesenet skal føre kontroll med måleredskapers nøyaktighet i tråd med gjeldende regelverk og gjennom å drive informasjonsvirksomhet om bruk og egenkontroll av måleinstrumenter.

Resultatrapport 2009

Justervesenets tilsyn i 2009 er i det alt vesentlige gjennomført som periodiske kontroller. Justervesenets tilsynsvirksomhet dekker i hovedsak tre kategorier måleinstrumenter: bensinpumper, butikkvekter og automatiske vekter. Feil kategoriseres i «måletekniske feil», som i hovedsak er feil som påvirker måleresultatet, og «administrative feil», som f.eks. manglende merking og plombebrudd uten rekvisisjon. Det ble gjennomført kontroll av om lag 80 pst. av det totale antallet måleredskaper som kan kontrolleres i perioden (inkludert oppfølgingskontroll). Totalt ble 33 400 måleredskaper kontrollert, og av disse ble 1 750 ikke godkjent. Dette utgjør 5,3 pst. av de kontrollerte måleredskapene. Justervesenet iverksatte tiltak for å bøte på de administrative feilene.

Prioriteringer 2011

Justervesenet skal føre tilsyn med måleredskaper underlagt lovpålagt kontroll. Videre skal etaten fortsette både vurderingen og utprøvingen av alternative tilsynsmetoder for å bedre feilsituasjonen for enkelte kategorier måleredskaper, løpende vurdere forbedringer i tilsynsaktiviteten og fortsette aktiviteten med å drive informasjonsvirksomhet om bruk og egenkontroll av måleinstrumenter.

Innen 2012 skal alle taxier (om lag 8 600) ha installert taksametre som oppfyller kravene i den nye forskriften. Justervesenet skal i det kommende året sørge for installasjonskontroll av taksametre, i tillegg til ordinære årlige kontroller. Videre vil Justervesenet overta edelmetallkontrollen fra 1. januar 2011.

Laboratorievirksomhet

Mål: Justervesenet skal bidra til at målinger som utføres i næringslivet, forskningsinstitusjonene og forvaltningen er sporbare og tilstrekkelig nøyaktige.

Système International d'Unités (SI) er det mest utbredte målesystemet i verden i dag. En hovedoppgave for det nasjonale laboratoriet er å formidle sporbarhet til SI-enhetene for norske brukere, i næringslivet, forvaltningen og innenfor forskning. Dette skjer gjennom å utvikle og opprettholde nasjonale normaler for et utvalg av enheter og å tilby kalibreringstjenester til brukerne.

Resultatrapport 2009

Det har vært en vekst i kalibreringsaktiviteten i 2009, både i antall kalibreringsbevis og det økonomiske omfanget, særlig innenfor fagområdet elektro. Dette henger sammen med den nystartede tjenesten for kontroll av fotobokser.

Som et ledd i oppfyllelsen av Norges forpliktelser i Meterkonvensjonen, har Justervesenet gjennomført en volummåling som en sammenliknende laboratorieprøve i regi av Meterkonvensjonen.

Laboratoriet hadde også i 2009 hatt en høy aktivitet når det gjelder FoU-prosjekter.

Prioriteringer 2011

Justervesenet skal sikre lovens krav om at det nasjonale behovet for referanser for målenheter skal være dekket. Dette skal gjennomføres ved å opprettholde og videreutvikle målenormaler og formidle kalibreringstjenester som gir sporbarhet. Justervesenet skal også ha fokus på kompetanseoverføring gjennom kursvirksomhet, FoU-virksomhet, rådgivning og øvrig kontakt med næringsliv, offentlige myndigheter og internasjonale fagmiljøer.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 100,1 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og andre løpende driftsutgifter, mindre investeringer og vedlikehold. Utgifter til lovpålagt tilsynsvirksomhet og laboratorievirksomhet belastes kundene gjennom gebyrer. Det er foreslått en økning på 10 mill. kroner utover pris- og lønnsjustering mot en tilsvarende økning under kap. 3902, post 01. Økningen foreslås med bakgrunn i økt aktivitet som følge av ny ordning med kontroll av taksametre i taxier og oppgaver med edelmetallkontrollen.

Etaten har også inntekter fra informasjons- og forskningsvirksomhet. Det foreslås derfor at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 2,1 mill. kroner. Tilsvarende beløp er ført til inntekt under kap. 3902, post 04. Bevilgningen er i hovedsak knyttet til kjøp av administrative tjenester og leieinntekter fra Norsk Akkreditering.

Det foreslås en fullmakt til å utgiftsføre midler for bl.a. å dekke lønn og driftsutgifter til eksterne oppdrag mot tilsvarende merinntekter under kap.

3902, post 04 Oppdragsinntekter, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3902 Justervesenet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Gebyrinntekter	46 215	42 600	53 900
03	Inntekter fra salg av tjenester	10 960	13 940	12 600
04	Oppdragsinntekter	2 856	2 000	2 062
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	457		
18	Refusjon av sykepenger	340		
	Sum kap. 3902	60 828	58 540	68 562

Post 01 Gebyrinntekter, og post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Virksomheten knyttet til godkjenning og kontroll av måleinstrumenter dekkes gjennom gebyrer under post 01. Det foreslås en bevilgning på 53,9 mill. kroner. Posten er økt med 10 mill. kroner i likhet med utgiftene. Post 03 er knyttet til laboratorievirksomheten, inntekt for oppgaver som teknisk kontrollorgan og andre oppdrag. Det foreslås en bevilgning på 12,6 mill. kroner. I tillegg foreslås en fullmakt til å kunne øke utgiftene under

kap. 902, post 01 mot tilsvarende merinntekter under post 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås en bevilgning på om lag 2,1 mill. kroner, jf. omtale under kap. 902, post 21 Spesielle driftsutgifter. Videre foreslås en fullmakt til å kunne øke utgifter under kap. 902, post 21 mot tilsvarende merinntekter under post 04, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 903 Norsk Akkreditering

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	34 200	31 600	32 900
	Sum kap. 903	34 200	31 600	32 900

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Norsk Akkreditering forvalter den norske akkrediteringsordningen. Akkreditering er en formell anerkjennelse av at en virksomhets kvalitetssystemer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale krav. Akkrediterede virksomheter er som regel laboratorier, inspeksjons- og sertifiseringsorganer. Norsk Akkrediterings overordnede mål er å sikre at norske varer og tjene-

nester oppfyller strenge krav til kvalitetssikring, særlig på områder som helse, miljø og sikkerhet. Dette bidrar til at norske varer og tjenester har tillit både nasjonalt og internasjonalt, noe som er viktig for norsk næringslivs konkurransevne.

Norsk Akkrediterings hovedoppgaver er å behandle søknader om akkreditering, følge opp utstedte akkrediteringer og fremme akkreditering som et virkemiddel på nye områder. Etaten bidrar til å sikre tilliten til den norske akkrediteringsord-

ningen gjennom arbeid i europeiske og internasjonale samarbeidsorganisasjoner. Norsk Akkreditering har myndighet til å utføre inspeksjoner i samsvar med OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis (GLP), som er forankret i et EU-direktiv. Etaten har ansvar for akkreditering av miljørevisorer i Norge som et ledd i EUs ordning for miljøstyring og miljørevisjon (Eco-Management and Audit Scheme, EMAS). Gjennom EØS-avtalen kan også norske bedrifter delta i denne frivillige ordningen. Formålet med EMAS er å fremme en kontinuerlig bedring av virksomhetens miljøprestasjon.

EU har vedtatt nye regler for handel med varer i det indre marked. Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 765/2008 inneholder bl.a. bestemmelser om organisering og utføring av akkreditering. Forordningen fikk anvendelse i EU fra 1. januar 2010. Akkreditering har ikke tidligere vært regulert på EØS-nivå, og formålet med reglene er bl.a. å bidra til en likeartet håndtering av akkreditering i EØS.

Norsk Akkreditering disponerte 21,8 årsverk pr. 1. mars 2010 og er lokalisert på Kjeller i Akershus. Avlastningslokalene i Oslo er under avvikling.

Resultatrapport 2009 og prioriteringer 2011

Målsetting: Norsk Akkreditering skal dekke offentlige og private virksomheters behov for å dokumentere kvalitet og dermed sikre tillit til deres varer og tjenester. Videre skal etaten sikre nasjonal og internasjonal tillit til den norske akkrediteringsordningen.

Resultatrapport 2009

Norsk Akkreditering akkrediterte 14 nye organisasjoner i løpet av året. Det har vært økt interesse for akkreditering av mat- og miljølaboratorier, særlig innen prøvetaking av avløpsrensaneanlegg. Etterspørselen etter akkreditering av kalibrerings- og fysiske prøvingslaboratorier og inspeksjons- og sertifiseringsorganer er stabilt. Markedet for inspeksjon etter OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis (GLP-inspeksjoner) er lite og stabilt. Etter departementets vurdering har Norsk Akkreditering dekket behovet for akkreditering og inspeksjon etter OECDs retningslinjer for god laboratoriepraksis i 2009. Etaten har også bidratt til å skape økt forståelse for nytten av akkreditering overfor næringslivet og offentlige myndigheter gjennom foredrag, kurs og rådgivning. Arbeidet med tilpasning til EUs varepakke har startet opp. Videre har etaten deltatt i flere bistandspro-

sjekter knyttet til etablering og utvikling av akkrediteringsorganer.

Norsk Akkreditering arbeider for å sikre internasjonal tillit til den norske akkrediteringsordningen ved å delta aktivt i internasjonale samarbeidsorganisasjoner på akkrediteringsområdet. Norsk Akkreditering er medlem i International Accreditation Forum (IAF), European co-operation for Accreditation (EA) og International Laboratory Accreditation Cooperation (ILAC), og har deltatt aktivt i relevante komiteer og arbeidsgrupper. Etaten deltar i EAs kollegavurderingssystem.

Prioriteringer 2011

Norsk Akkreditering skal ha fokus på å dekke offentlige og private virksomheters behov for akkreditering. Gjennom å tilby tjenester av høy kvalitet skal etaten bidra til at norske produkter og tjenester oppfyller strenge krav til kvalitetssikring og således har tillit både nasjonalt og internasjonalt. Etaten skal videreføre et målrettet informasjonsarbeid overfor næringslivet og offentlige myndigheter slik at akkreditering blir benyttet på flere områder, og at det skapes økt forståelse for nytten av akkreditering. Videre skal etaten følge opp Norges internasjonale forpliktelser på akkrediteringsområdet, bl.a. ved å opprettholde multilaterale avtaler med andre akkrediteringsorganisasjoner for å sikre internasjonal aksept av Norsk Akkreditering og ved å delta i systemet med kollegavurdering.

Norsk Akkreditering skal delta i arbeidet med vurdering av reglene om akkreditering i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 765/2008. Regjeringen tar sikte på å gjennomføre forordningen i norsk rett i 2011. Etaten må gjøre de nødvendige tilpasninger til dette. En annen viktig prioritering er aktiv deltakelse i europeiske og internasjonale samarbeidsorganisasjoner for å sikre norske interesser og viderefremme internasjonale krav til norsk næringsliv og offentlige myndigheter. Det skal videre fokuseres på å dekke markedets behov for inspeksjon etter OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis (GLP).

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 32,9 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utgifter til lønn, løpende drift og kjøp av tjenester. I tillegg skal bevilgningen dekke informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelser. Oppdragsaktivitet finansieres av kundene.

Som følge av usikkerhet om omfanget av oppdragsaktiviteten foreslås det at driftsbevilgningen

kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3903 Norsk Akkreditering

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	27 313	25 900	26 700
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	129		
18	Refusjon av sykepenger	196		
Sum kap. 3903		27 638	25 900	26 700

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 26,7 mill. kroner. Virksomhet knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjenningsordninger og relaterte aktivi-

teter dekkes gjennom gebyrer. Det foreslås en merinntektsfullmakt under posten mot tilsvarende økte utgifter under kap. 903, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	275 895	285 950	308 300
22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	284 497	213 500	187 700
23	Offentlige informasjonstjenester, <i>kan overføres</i>	11 624	14 550	
Sum kap. 904		572 016	514 000	496 000

Vedrørende 2011:

Midlene under post 23 Offentlige informasjonstjenester, er innarbeidet under post 01 Driftsutgifter.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Brønnøysundregistrenes formål er å være en tillitsskapende registerfører og datakilde og Regjeringens utøvende organ i utvikling av elektroniske tjenester for næringslivet. Brønnøysundregistrene skal bidra til målet om størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi. Dette innebærer at samfunnsøkonomiske lønnsomhetsbetraktninger må ligge til grunn for de overordnede beslutningene, gitt andre samfunns mål som også skal oppfylles. På denne måten kan Brønnøysundregistrene bidra til en effektiv ressursbruk, i registrene så

vel som i samfunnet for øvrig. Brønnøysundregistrene skal være ledende på sine ansvarsområder og bidra til økt økonomisk trygghet og effektivitet for alle.

Brønnøysundregistrene disponerte 502 årsverk pr. 1. mars 2010, hvorav 17,8 i Narvik.

Brønnøysundregistrene består av en rekke forskjellige statlige elektroniske registre. De viktigste er Løsøreregisteret, Foretaksregisteret, Enhetsregisteret, Regnskapsregisteret, Oppgaveregisteret, Konkursregisteret og Ektepaktregisteret. I tillegg kommer Gebyrsentralen som har til oppgave å registrere og fakturere bilag som grunnlag for innkreving og regnskapsføring av gebyrer til staten.

Brønnøysundregistrene er tillagt en rekke nasjonale forvaltningsoppgaver knyttet til etableringskontroll, registrering og vedlikehold av data

om bl.a. foretak og juridiske enheter. Samordning og forenkling av datautveksling mellom offentlig forvaltning og næringsliv og innenfor offentlig forvaltning er viktige oppgaver. Registrene yter service overfor næringslivet, privatpersoner og en rekke offentlige myndigheter. Brønnøysundregistrene har også et stort internasjonalt engasjement. Gjennom European Business Register og European Commerce Registers Forum deltar etaten aktivt i erfaringsutveksling og konkret utveksling av registerløsninger sammen med europeiske samarbeidspartnere.

Etaten har spisskompetanse i utvikling og bruk av IKT som verktøy for brukervennlige og effektive løsninger for elektronisk kommunikasjon mellom forvaltning og næringsliv og innenfor offentlig forvaltning. Brønnøysundregistrene har derfor også en sentral rolle i Regjeringens satsing på forenkling og fornying av offentlig sektor. Altinn er myndighetenes portal for elektronisk dialog med næringslivet. Brønnøysundregistrene har forvaltningsansvaret gjennom Altinn sentralforvaltning, i samarbeid med deltakende etater.

Brønnøysundregistrene har vært gjennom større endringer på flere områder, spesielt innenfor elektronisk forvaltning og forenkling for næringslivet. Omstillingene krever spesialkompetanse som hele tiden må videreutvikles og oppgrade-

res. En hovedutfordring framover blir å oppgradere og fornye IKT-verktøyene både for registerdriften og for å gi brukerne gode elektroniske tjenester. Dette vil kreve betydelige investeringer i årene framover.

Følgende tre hovedmål er definert for 2011. Brønnøysundregistrene skal:

- være en tillitskapende myndighetsutøver og datakilde
- gjøre næringslivets samhandling med norsk forvaltning enklere
- gjøre norsk forvaltning enklere

Resultatrapport for 2009

I 2009 hadde Brønnøysundregistrene to hovedmål. Hovedmålene bidrar sammen til oppnåelsen av etatens formål. Departementet vurderer Brønnøysundregistrenes måloppnåelse som tilfredsstillende.

Brønnøysundregistrene skal være en tillitskapende myndighetsutøver og datakilde

Saksomfang

Det har vært økning i saksomfang for samtlige registre i 2009, sett i forhold til 2008.

Utvikling i saksomfang

	2006	2007	2008	2009	Endringer 2008/09
Løsøreregisteret	373 787	397 365	377 604	383 826	1,6
Intet til utlegg/utleggstrekk			353 400	551 126	55,9
Konkursregisteret	24 899	25 806	21 395	29 093	36,0
Regnskapsregisteret	400 723	428 257	433 210	437 276	0,9
Foretaksregisteret	245 748	252 837	263 898	273 663	3,7
Enhetsregisteret	740 476	731 164	758 422	798 021	5,2
Frivillighetsregisteret				22 089	
Sum registreringer	1 785 633	1 835 429	2 207 929	2 495 094	13,0
Gebyrsentralen	85 587	35 852	26 506	44 514	67,9
Jegerregisteret	10 839	10 273	13 179	13 464	2,2
Reservasjonsregisteret	1 440 305	1 625 508	1 738 925	1 825 137	5,0
Manuell avgivelse	676 607	740 799	681 728	715 326	4,9
Automatisk avgivelse	50 499 702	54 906 285	64 591 115	93 433 643	44,7

Saksbehandlingstid

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for både manuelle og elektroniske innrapporteringer ligger innenfor måltallene for saksbehandlingstid.

Elektroniske tjenester

En rekke tiltak ble gjennomført for å stimulere til økt elektronisk innrapportering, bl.a. intensivering av markedsføringen og styrking av kursvirk-somheten om Altinn, i tillegg til senere innsen-dingsfrist og lavere gebyr på elektronisk innmel-ding enn på manuell innmelding. Om lag 50 pst. av alle innrapporteringer skjer nå elektronisk.

Brønnøysundregistrene skal gjøre norsk forvaltning enklere

Altinn

Etableringen av Altinn som verktøy for elektro-nisk kommunikasjon mellom næringsliv og for-valtning er viktig for å forenkle brukernes innrap-portering til det offentlige. Bruken av Altinn har økt sterkt de siste årene, og i 2009 leverte vel 440 000 foretak oppgaver via Altinn. Dette er en økning på nesten 4 pst. sammenlignet med foregå-ende år. Altinn-løsningen videreutvikles gjennom Altinn II-prosjektet. Etter planen skulle første ver-sjon av Altinn II-prosjektet settes i produksjon sen-høstes 2009. Usikkerhet om hvorvidt kvaliteten for sluttbruker var god nok førte imidlertid til at man valgte å utsette produksjonssetting til 15. juni 2010. Konsekvensene av utsettelsen ble en lengre periode enn opprinnelig planlagt med parallellkjø-ring av gammelt og nytt system, og en utsettelse av gevinstene som følger av ny versjon.

Utvikling i bruk av Altinn

Andel elektronisk innrapportering via Altinn	2007	2008	2009
Antall foretak som har levert rapport via Altinn	387 000	423 000	440 000
Selvangivelse for næringsdrivende	78 pst.	84 pst.	89 pst.
Aksjonæroppgave	91 pst.	95 pst.	95 pst.
Merverdioppgave	80 pst.	86 pst.	90 pst.
Årsregnskap	58 pst.	63 pst.	69 pst.

Den årlige brukerundersøkelsen viser at bru-kerne har god kjennskap til og er godt fornøyde med Altinn-løsningen. I undersøkelsen blant 2 000 næringslivsledere svarer tre av fire at Altinn er enkel å bruke og at bedriftene bruker mindre tid på offentlig skjemaarbeid etter at de tok i bruk løs-ningen.

Offentlige informasjonstjenester

Som et ledd i regjeringens målsetting om at bru-kerne skal møte en åpen, tilgjengelig og samord-net offentlig sektor ble driftsansvaret for informa-sjonstjenestene Bedriftshjelp.no, Bedin og Nar-viktelefonene lagt til Brønnøysundregistrene i

2009. Arbeidet med å legge tjenestene i Bedin og Bedriftshjelp.no til Altinn var planlagt slutført innen første halvår 2010. Arbeidet er imidlertid forsinket som følge av forsinkelsene i Altinn II-prosjektet.

Samordning og forenklingstiltak

Det er særlig to forhold som direkte påvirker belastningsnivået: hvilke nye oppgaveplikter som innføres for næringslivet, og hvilke samordnings- og forenklingstiltak som iverksettes (enklere skje-maer, redusert innsamlingshyppighet og mer samarbeid etatene mellom). Utviklingen over tid kan sammenfattes slik:

Næringslivets belastning (årsverk)

	1998–2005	2006	2007	2008	2009
Nye registrerte oppgaveplikter pr. år	136	2,3	30,4	7,5	32,1
Samordning og forenklinger pr. år	-861,3	-100,6	-167,1	-238,0	-53,9
Netto årsverksreduksjon pr. år.	-755,3	-98,3	-136,7	-230,5	-21,8

Oppgaveregisterets arbeid med forenklings- og samordningstiltak for å minske næringslivets oppgavebelastning har i 2009 gitt en nedgang på 53,9 årsverk. Forenklingseffekten som skriver seg fra overgang til elektronisk rapportering, tilsvarer 49,2 årsverk i 2009. Tallene er estimater og kan derfor bare brukes som en indikasjon på hvordan det totale belastningsnivået endres over tid. Av disse kan 40,6 årsverk relateres til Skattedirektoratets bruk av Altinn. Ved utgangen av 2009 var det registrert 772 forskjellige skjema varianter med en anslått total arbeidsbelastning på om lag 4 537 årsverk. Dette er en økning på fem skjemaer i forhold til 2008. Reduksjonen blir likevel på 21,8 årsverk pga. samordnings- og forenklingstiltak.

Grunndata

I 2009 tegnet 28 nye etater avtale med Brønnøysundregistrene om tilgang til grunndata fra Enhetsregisteret med «webservices». Det er nå til sammen 365 etater, fylker og kommuner som har avtale med Brønnøysundregistrene om gjenbruk av grunndata i Enhetsregisteret. Det vil si at 64,7 pst. av alle offentlige etater nå gjenbruker grunndata.

Metadata

Oppgaveregisteret har i 2009 fortsatt produksjonen og leveransene av metadata til Altinn. Metadata er data som tjener til å definere eller å beskrive andre data. I denne sammenheng innebærer dette å sikre likt meningsinnhold i liklydende data i offentlig forvaltning.

Prioriteringer 2011

Det er definert tre hovedmål for 2011.

Brønnøysundregistrene skal være en tillitskapende myndighetsutøver og datakilde

Brønnøysundregistrene har en viktig rolle som myndighetsutøver og registerforvalter, spesielt

ved etablering av foretak og autorisasjon av rollehavere i næringslivet. Registrene skal yte god service overfor publikum og offentlige myndigheter, ha kort saksbehandlingstid og høy kvalitet på arbeidet, herunder et høyt sikkerhetsnivå. Elektronisk kommunikasjon med brukerne stiller krav til høy hastighet og god brukerservice. Kvalitet er særlig viktig for å skape tillit blant brukerne. Brukerne skal ha lett tilgang til registerdata tilpasset sine behov.

Prioriteringer

Etaten skal prioritere å være å jour med innregistrering av dokumenter og sørge for kontinuerlig kontroll og oppfølging av angitte resultatindikatorer for hvert register. Det fastsettes måltall i tildelingsbrevet for 2011 for saksbehandlingstid, avgivelse av registerinformasjon, andel elektronisk innrapportering, svarrespons på publikums telefonanrop og kvalitetsmål for saksbehandlingen. Det er en generell målsetting å øke den elektroniske innrapporteringen i 2011.

Brønnøysundregistrene skal gjøre næringslivets samhandling med norsk forvaltning enklere.

Brønnøysundregistrenes rolle har de senere årene blitt vesentlig endret, fra i all hovedsak å være en registeretat til å ivareta store oppgaver på områdene digital forvaltning og forenkling for næringslivet. Elektroniske løsninger har vist seg å være det enkelttiltaket som har størst målbar effekt i arbeidet med å gjøre norske bedrifters hverdag enklere og slik styrke næringslivets konkurransevne. Elektroniske løsninger gjør også forvaltningen lettere tilgjengelig og mer effektiv. For å kunne nå regjeringens målsettinger om full overgang til elektronisk samhandling mellom offentlig sektor og næringslivet er det nødvendig med tilrettelegging på flere områder og godt samarbeid med andre statlige etater.

Prioriteringer

Altinn

Altinn-portalen skal gi næringslivet tilgang til alle relevante elektroniske tjenester fra offentlig sektor uavhengig av hvor tjenestene produseres og hvem som er brukerne. I tillegg skal Altinn videreutvikles som et effektivt verktøy for tjenesteproduksjon og elektronisk kommunikasjon mellom det offentlige og brukerne, og mellom offentlige virksomheter. Dette skal gi effektivitetsgevinster og samordningseffekter både for offentlig og privat sektor.

Altinn skal videreutvikles gjennom Altinn II-prosjektet. Prosjektet varer fra 2008 til 2013 og har samlede drifts- og investeringsutgifter på om lag 1 mrd. kroner.

Første versjon av den nye Altinn II-løsningen ble igangsatt i juni 2010. Dette innebærer at realisering av forventede gevinster fra prosjektet vil materialisere seg etter dette, og gradvis øke etter hvert som nye tjenester og funksjoner innføres og tas i bruk. Det legges opp til en første gevinstrapportering ved årsskiftet 2010-11. Flere av gevinstene vil avhenge av at deltakende etater i Altinn-samarbeidet tar i bruk og utnytter mulighetene som følger av ny løsning. Markedsføringsarbeidet for å gjøre løsningene kjent og tatt i bruk blir også et element i dette arbeidet.

Andre versjon av Altinn II-løsningen er delt i to, første del skal idriftsettes senhøstes 2010. Denne delen av løsningen skal bl.a. danne en plattform som gjør det mulig å utvikle samhandlings-tjenester i Altinn. Den andre delen av versjon 2 planlegges produksjonssatt i februar 2012. Den tar i bruk avanserte innsendingstjenester, med mye ferdigutfylling og stor vekt på brukervennlig presentasjon. Ferdigutfyllt selvangivelse er det viktigste enkeltelementet i denne delen av løsningen.

Det er et mål at offentlig sektor skal unngå parallelle investeringer til produksjon og gjøre elektroniske tjenester tilgjengelig. Dersom sektorspesifikke løsninger velges ved anskaffelse av elektroniske løsninger, må dette begrunnes særskilt i tilfeller der Altinn kan benyttes til samme formål.

Hovedprioriteringene i 2011 vil være å sikre at de to første versjonene av Altinn II-løsningen fungerer slik de skal, fortsette arbeidet med å videreutvikle funksjonalitet som bygger på de første to versjonene og å utvikle siste del av versjon to av Altinn II i henhold til foreliggende planer.

Offentlige informasjonstjenester

Det arbeides med å legge tjenestene i Bedin og Bedriftshjelp.no til Altinn, og dette arbeidet for-

ventes slutført innen 2011. Dette innebærer en forsinkelse, da målet for arbeidet var at det skulle vært slutført innen første halvår 2010. Forsinkelsen skyldes forsinkelse i utviklingen av Altinn II.

Elmer-retningslinjene

Brønnøysundregistrene har forvaltningsansvaret for Elmer-retningslinjene (brukergrensesnitt for offentlige skjemaer på Internett). Pådriveransvar for at alle skjemaer i Altinn-løsningen tilfredsstiller disse retningslinjene, ligger i Brønnøysundregistrene. Arbeidet med å tilby ulike kurs for hvordan nettskjemaer skal utformes for å oppfylle Elmer-retningslinjene vil fortsette i 2011 og tilpasses brukernes behov kontinuerlig. Målsettingen om at alle skjemaer i Altinn skal tilfredsstille Elmer-retningslinjene vil bli oppfylt våren 2011.

Markedsføring av elektroniske tjenester

Brønnøysundregistrene tilbyr elektronisk innrapportering og flere andre tjenester som kan være med på å effektivisere og forenkle rapporteringer for næringslivet og bedre samordningen mellom ulike etater og Brønnøysundregistrene. For å synliggjøre disse tjenestene skal Brønnøysundregistrene arbeide opp mot søkermotorene som finnes i markedet og med annonsering i både papirbaserte og elektroniske medier.

Brønnøysundregistrene skal holde kurs, seminarer og andre markedstiltak for å styrke næringslivets kunnskap om de elektroniske tjenestene som er tilgjengelige i Altinn. Brønnøysundregistrene har et nyhetsbrev som brukerne kan abonnere på for å holde seg oppdaterte om Altinn og nye tjenester og løsninger. For å øke andelen elektronisk innrapportering til Brønnøysundregistrene er det viktig å videreutvikle samarbeidet med bransjeorganisasjoner, næringsliv og offentlige etater.

Ditt Europa

Ditt Europa er Europakommisjonens portal med informasjon til bedrifter om rettigheter og muligheter for forretningsdrift i det indre marked. Portalen har både europeisk og nasjonal informasjon rettet mot næringsdrivende og privatpersoner. Informasjonen finnes på flere språk og det er lenker til relevante myndigheter i de ulike EØS-sta-tene. Det er foreløpig bare EU og EUs medlemsland som omtales på portalen. Det er besluttet at Norge skal delta i næringslivsdelen av Ditt Europa, og de norske sidene i portalen ble tilgjengelige i februar 2010. Det legges opp til revisjon

av innholdet i løpet av høsten 2010 og revisjonen vil danne utgangspunkt for hvordan portalen videreutvikles i 2011.

Nasjonalt kontaktpunkt

Nasjonalt kontaktpunkt for tjenstedirektivet skal være etablert i Altinn i løpet av siste kvartal i 2011. Kontaktpunktet skal gi næringsdrivende i andre EØS-land informasjon om, og gi mulighet til, å oppfylle nødvendige formaliteter, dersom de ønsker å tilby sine tjenester i Norge. Driftskostnadene vil bli fordelt mellom de forskjellige departementene, med utgangspunkt i hvor mange ordninger det enkelte departement har i kontaktpunktet.

Brønnøysundregistrene skal gjøre norsk forvaltning enklere

Utvikling av elektroniske fellesløsninger i forvaltningen er et viktig virkemiddel for å forenkle og effektivisere offentlig sektor. En større grad av standardisering og samordning av IKT-løsninger innad i forvaltningen vil gjøre det mulig å gjenbruke og utveksle data på tvers av offentlig sektor.

Gjennom Altinn har statlige etater et verktøy for utvikling og tilgjengeliggjøring av elektroniske tjenester. En videreutvikling av Altinn gjennom Altinn II-prosjektet åpner for at alle tjenester i offentlig sektor rettet mot næringslivet etter hvert kan gjøres elektronisk tilgjengelige i én portal. Dette vil kunne spare etatene for kostbar utvikling av egne tekniske løsninger.

Utviklingen av en felles forståelse av metadata i forvaltningen, slik at forskjellige statlige virksomheter kan kommunisere med hverandre elektronisk, er en viktig brikke i arbeidet med å gjøre norsk forvaltning enklere.

Prioriteringer

Samordning og forenklingstiltak

Oppgaveregisteret er en pådriver i arbeidet med å samordne og forenkle oppgaveplikter (innrapporteringsplikter) som statlige organer pålegger næringslivet. Ut fra etatenes anslag på tidsforbruket ved forarbeid og utfylling av skjemaene og opplysninger om totalt antall innsendinger pr. år, kan Oppgaveregisteret vurdere belastningsnivået for næringslivet totalt. Tallene er estimater og kan derfor bare brukes som en indikasjon på hvordan det totale belastningsnivået endres over tid.

Oppgaveregisterets arbeid har vist at de store samordnings- og forenklingspotensialene ligger

på områdene grunndata, regnskapsdata og lønns- og personaldata. Oppgaveregisteret har også en viktig funksjon med å tilrettelegge nye skjemaer som skal inn i Altinn, og dette arbeidet vil fortsette også i 2011.

Metadata

Formålet med en metadataløsning er å bidra til at offentlige virksomheter har ensartede data- og begrepsdefinisjoner. Dette er viktig for å fremme gjenbruk av data og elektronisk samhandling, noe som er sentralt i arbeidet med fornying og forenkling av offentlig sektor overfor næringslivet og for utvikling av nye og framtidsrettede tjenester i Altinn. Arbeidet med det tidligere SERES II-prosjektet ble videreført i 2010 i en egen satsing på metadata. Arbeidet skal sikre at Altinn II-løsningens behov for metadataløsning blir dekket for eksisterende og nye tjenester i Altinn. Arbeidet fortsetter i 2011, både i Brønnøysundregistrene og i de mest berørte etatene, Skatteetaten, Statistisk sentralbyrå og NAV.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 308,3 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter, investeringer og utgifter forbundet med oppdrag og løpende utviklingstiltak. Bevilgningen skal også dekke utgiftene knyttet til drift av Narviktelefonene, Bedin og Bedriftshjelp. Midlene knyttet til dette er overført til post 01 fra post 23 Offentlige informasjonstjenester.

Til arbeidet med en metadataløsning foreslås totalt 30 mill. kroner i 2011, hvorav 14,7 mill. kroner til utviklingsarbeid i Brønnøysundregistrene, og henholdsvis 0,4 og 14,9 mill. kroner til utviklingsarbeid i NAV og Skatteetaten. Det vises til omtale i Prop. 1 S (2009–2010) for henholdsvis Arbeidsdepartementet og Finansdepartementet. Videre foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. Forslag til vedtak II:

Øvrige utgifter

Utgifter til kunngjøringer i diverse tidsskrifter belastes Justis- og politidepartementets budsjett (kap. 410 og 440). Bevilgningene på disse kapitlene gis som overslagsbevilgninger, hvor kunngjøringsutgiftene som gjelder Brønnøysundregistrene, ikke er skilt ut.

Post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, kan overføres

Altinn Sentralforvaltning (ASF) ved Brønnøysundregistrene har ansvar for forvaltning, videreutvikling og utvidelse av tjenestetilbudet i Altinn. Nye drifts-, applikasjonsforvaltnings- og utviklingskontrakter for Altinn-løsningen (Altinn II) ble inngått i juli 2008. Arbeidet i henhold til disse kontraktene videreføres.

Det foreslås en bevilgning på totalt 187,7 mill. kroner under post 22. 93,1 mill. kroner er knyttet

til Altinn II prosjektet, 94,6 mill. kroner er grunnbevilgning til ASF, hvorav 51,6 mill. kroner er knyttet til utgifter som ASF blir fakturert i forbindelse med drift og driftsrelatert applikasjonsforvaltning som skal finansieres av tjenesteeierne. ASF viderefakturerer tjenesteeierne i henhold til gjeldende fordelingsnøkkel i samarbeidsavtalen mellom de berørte etatene, jf. kap. 3904, post 03. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 03, jf. nærmere omtale under denne inntektsposten og Forslag til vedtak II.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Gebyrinntekter	300 307	385 800	397 800
02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	21 105	30 000	30 900
03	Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	25 991	100	51 600
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 796		
17	Refusjon lærlinger	78		
18	Refusjon av sykepenger	3 552		
	Sum kap. 3904	352 829	415 900	480 300

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene kommer fra flere registertjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i ulike lover og forskrifter, jf. omtale i Ot.prp. nr. 61 (2002–2003) og Ot.prp. nr. 55 (2006–2007). Det foreslås en bevilgning på 397,8 mill. kroner under posten.

Post 02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter

Bevilgningen benyttes til inntektsføring av refunderte midler hvor Brønnøysundregistrene påtar seg oppdrag for andre. Inntektene fra bl.a. Reservasjonsregisteret, Jegerregisteret og Lotteriregisteret og salg av kurs- og konsulenttjenester blir ført under posten. Det foreslås en bevilgning på 30,9 mill. kroner. Videre foreslås det en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Post 03 Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen

Det foreslås en inntektsbevilgning på 51,6 mill. kroner for refusjoner i forbindelse med samarbeidsprosjekter eller spesielle oppdrag knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen. Altinn sentralforvaltning (ASF) blir fakturert for alle utgifter knyttet til drift og driftsrelatert applikasjonsforvaltning. Utgiftene viderefaktureres tjenesteeierne i henhold til gjeldende fordelingsnøkkel, jf. samarbeidsavtalen mellom de berørte etatene. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 22, jf. Forslag til vedtak II.

Øvrige inntekter

Brønnøysundregistrene posterer i tillegg inntekter fra Gebyrsentralen under kap. 3440 Politidirektoratet – politi og lensmannsetaten, post 07 Gebyrer – sivile gjøremål. Dette gjelder i hovedsak saker fra tingrettene, bl.a. tvangssalg av eiendom og adkomstdokumenter.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	124 703	122 100	151 350
21	Spesielle driftsutgifter	85 302	67 300	69 400
	Sum kap. 905	210 005	189 400	220 750

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er et forvaltningsorgan som skal framskaffe og formidle kunnskap om Norges berggrunn, løsmasser, grunnvann og mineralressurser. NGU skal bidra til å dekke samfunnets behov for geologisk basis-kunnskap gjennom å etablere og drifte nasjonale databaser som gir informasjon om Norges geologi og geologiske ressurser. NGU har hovedsete i Trondheim og disponerte 204 årsverk pr. 1. mars 2010. NGU har et internasjonalt fagmiljø med medarbeidere fra over 20 nasjoner. Nærmere 65 pst. av virksomheten finansieres med bevilgninger over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Resten av midlene tilføres gjennom bidrag fra samfinansieringsprosjekter og oppdrag. Oppdragene finansieres i sin helhet av oppdragsgiver. For samfinansieringsprosjekter deles utgiftene mellom NGU og samarbeidspartnerne, og dataene fra disse prosjektene skal kunne inngå i de nasjonale databasene. NGU skal ikke engasjere seg i oppdragsvirksomhet i konkurranse med private firmaer. NGU kan imidlertid påta seg oppdrag på fagområder hvor kun NGU innehar spesialkompetanse. NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet «Geologi for samfunnet», og i strategisk plan for 2008-12 har NGU følgende hovedmål for sin virksomhet:

- bærekraftig verdiskaping fra geologiske ressurser
- økt bruk av geofaglig kunnskap i arealplanlegging og utbygging
- bedre kunnskap om landets oppbygging og geologiske prosesser
- effektiv forvaltning og formidling av geologiske data og kunnskap

NGU vil i 2011 starte en særskilt satsing på innsamling av grunnlagsdata til bruk for eventuell framtidig påvisning av metalliske og mineralske råstoffer.

Kjernevirksomheten til NGU kan deles inn i datainnsamling, bearbeiding i nasjonale databaser og formidling av geologiske data fra fastlandet og fra grunnfjellet og de øverste lag på kontinental-sokkelen. For kontinental-sokkelen er det en avklart arbeidsdeling med Oljedirektoratet. Innsamling av data skjer både ved egen kartlegging, ved kartlegging samfinansiert med andre offentlige etater, kommuner og bedrifter, og ved at data blir overført til NGU fra universiteter, industri og konsulentfirmaer. NGUs brede forskningskompetanse er viktig for å utvikle og kvalitetssikre innsamlings- og undersøkelsesmetoder. Høy fagkompetanse kombinert med effektiv databaseforvaltning er en forutsetning for at NGU skal kunne bidra med et godt geologisk kunnskapsgrunnlag til brukere i privat og offentlig sektor. Gjennom nettportaler distribueres data til næringsliv, offentlig forvaltning, grunneiere og allmennhet. Informasjonen bidrar til å gi et bedre beslutningsgrunnlag, bl.a. for arealplanlegging og ressursforvaltning. Den geologiske informasjonen har mange brukere, slik at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å samle dataene i nasjonale databaser. Databasen over landets mineralressurser er et viktig hjelpemiddel for den langsiktige forvaltning av mineralressursene på nasjonalt, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Resultatrapport 2009 og prioriteringer 2011

Nærings- og handelsdepartementet gjennomførte i 2007 en ekstern evaluering av NGU. Formålet var å få fram hvor godt NGUs kompetanse, produkter og tjenester er tilpasset samfunnets og brukernes behov. I tråd med anbefalingene fra evalueringen, og føringer fra departementets oppfølging, øker NGU innsatsen innen geologisk oversiktskartlegging og videreutvikling og drifting av de nasjonale databasene for berggrunn, løsmasser, mineralressurser, grunnvann, marin-geologi og geofysikk.

For å oppnå økt verdiskaping i bergindustrien framover kreves det at nye forekomster kartlegges og klargjøres for produksjon.

Det ble i 2009 tatt ut til sammen 79 mill. tonn mineralske råstoffer i Norge til en verdi av 10 mrd. kroner. Av dette utgjorde eksportverdien 6 mrd. kroner. Antall årsverk i norske mineralbedrifter er om lag 4 800.

Det er utarbeidet styringsparametere for departementets oppfølging av NGUs virksomhet, basert på måltall som viser NGUs årlige produksjon og indikatorer som viser bruken og nytten av NGUs data.

Bærekraftig verdiskaping fra geologiske ressurser

Målsetting: NGU skal bidra til bærekraftig verdiskaping ved utnytting av landets ressurser av industrimineraler, metaller, energimineraler, byggeråstoffer, naturstein, grunnvann og grunnvarme.

Resultatrapport 2009

NGU har slutført oppdateringen av informasjonen om alle viktige grus- og pukkkforekomster i Sogn og Fjordane og videreført oppdateringen i Hedmark, Nord Trøndelag og Finnmark. Gjennom de siste årene har NGU kartlagt mange aktuelle pukkkforekomster i kystsonen i Sør-Norge. På flere av disse forekomstene har nå industrien etablert eksportpukkverk. Den samlede norske eksporten av pukk utgjorde i 2009 om lag 767 mill. kroner. NGU har undersøkt og vurdert flere forekomster av tørrmurstein, og det ligger til rette for at flere av disse blir satt i produksjon. Arbeidet med å kartlegge forekomster og synliggjøre muligheter for utvinning av metaller og industrimineraler i de tre nordligste fylkene, har gått som planlagt.

NGU har tilrettelagt basisinformasjon om industrimineraler og metallforekomster under portalen www.prospecting.no. Samarbeidet med den russiske geologiske undersøkelsen i Barentshavet ble videreført, og et felles geologisk/geofysisk atlas for Barentshavet ble trykt. De magnetiske målingene fra fly i Barentshavet fortsatte med finansiering fra oljeindustrien og Oljedirektoratet. Grunnvannsdata-basen ble videreutviklet med flere nye søkefunksjoner og et forbedret brukergrensesnitt. Arbeidet med det landsomfattende grunnvannsnettet ble videreført i samarbeid med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Prioriteringer 2011

NGU skal videreføre oppdateringen av informasjon om alle viktige grus- og pukkkforekomster i Hedmark, Oppland og Nordland. Innen naturstein skal NGU bidra til å synliggjøre ressursmuligheter som i framtida kan gi grunnlag for ny virksomhet og økt verdiskaping. Databasen www.prospecting.no skal videreutvikles med vekt på å oppdatere basisinformasjon om norske karbonat-, kobber-, gull-, molybden-, nikkel- og sjeldne metallforekomster. NGU skal kartlegge forekomster og synliggjøre muligheter for utvinning av metaller og industrimineraler i de tre nordligste fylkene. NGU skal videreføre tolkninger av skorpestruktur og landsokkelsammenheng med finansiering fra Norges forskningsråd og industripartnere. Kartleggingen av dypforvitring på land og kontinentalsokkel i samarbeid med Oljedirektoratet skal videreføres. Videre skal NGU fortsette arbeidet med å videreutvikle grunnvannsdata-basen.

Økt bruk av geofaglig kunnskap i arealplanlegging og utbygging

Målsetting: NGU skal bidra til at arealforvaltningen tar hensyn til geofaglig kunnskap knyttet til skredfare, forurensning og natur- og landskapsressurser. NGU skal også bidra til at kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av de marine områdene styrkes, og at metodene for forundersøkelser ved bygging av tunneler og fjellanlegg bedres.

Resultatrapport 2009

Samarbeidet med Havforskningsinstituttet (HI) og Statens kartverk Sjø om kartleggingsprogrammet MAREANO ble videreført i samsvar med føringerne i St.meld. nr. 8 (2005–2006) Om helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Kartleggingen i 2009 har vært konsentrert om områdene Eggakanten, Troms II og Nordland VII. NGU har produsert havbunnskart som er gjort tilgjengelig for forvaltning, næringsliv og allmennhet gjennom www.mareano.no. Miljøtilstanden er kartlagt i samarbeid med HI.

Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF) har bedt NGU i samarbeid med Folkehelseinstituttet og Oslo kommune, om å utarbeide en mal for et nytt faglig og administrativt forvaltningssystem for håndtering av forurenset grunn i de største byene. Prosjektet er avsluttet, og det er etablert en gruppe med representanter fra kommu-

nene Bergen, Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim, samt KLIF og NGU, som vil utveksle erfaringer og harmonisere videre utvikling av aktsomhetskart for forurenset grunn i norske byer.

På basis av resultater fra arbeid utført av NGU er det utarbeidet en handlingsplan for opprydding av forurenset jord i barnehager og på lekeplasser. Fase 1, som omfatter kartlegging og gjennomføring av nødvendige tiltak i 15 byer, gjennomføres i årene 2007-10. På anmodning fra KLIF har NGU utarbeidet en mal for kartleggingen og kvalitetssikrer kartleggingsarbeidet som utføres av konsulentfirmaer. NGU har i et samarbeid med Statens vegvesen og Jernbaneverket arbeidet med å forbedre forundersøkelsene for tunneler.

Ansvar for kartlegging av skredfare ble overført til NVE fra 1. januar 2009. NGUs hovedoppgaver for NVE i 2009 har vært kartlegging av faren for store fjellskred, kartlegging av fare- og risiko-områder for kvikkleireskred, og utvikling av nye metoder i kartleggingen av faren for steinsprang, jordskred og snøskred, samt drifting og videreutvikling av den nasjonale skred databasen.

Prioriteringer 2011

I samarbeid med Havforskningsinstituttet og Statens kartverk Sjø skal NGU videreføre MARE-ANO-programmet i tråd med Regjeringens prioriteringer. Hovedvekten legges på å framstille havbunnskart, og kart over forurensning som gjøres tilgjengelige på www.mareano.no. Dette vil øke kunnskapen om de norske kyst- og havområdene i nord og dermed bidra til å sikre en helhetlig ressursforvaltning. Den samlede bevilgningen til MAREANO-programmet foreslås til 52,5 mill. kroner i 2011, derav 14,3 mill. kroner over NGUs budsjett. NGU skal bidra til å forbedre geofysiske og geologiske forundersøkelser for fjellanlegg i samarbeid med Vegdirektoratet og Jernbaneverket. NGU skal gjennomføre høyoppløselige geofysiske målinger fra fly og/eller helikopter over fastlandet, bl.a. for ressurskartlegging og kartlegging av radonfarlige løsmasser og bergarter. NGU skal bidra med kunnskap om spredning av miljøgifter, inkl. forholdet mellom langtransporterte og lokale forureningskilder i nordområdene. Skredfarekartleggingen vil bli videreført som oppdrag fra NVE.

NGU vil i 2011 starte opp et program med geofysiske målinger fra fly og helikopter i Nordland, Troms og Finnmark. Formålet er å få fram geofysiske og geologiske grunnlagsdata som er en nødvendig basis for industrien for påvisning og utvikling av forekomster av metalliske og andre mine-

ralske råstoffer. Programmet er i samsvar med «Nye byggesteiner i nord. Neste trinn i regjeringens nordområdestrategi» og er planlagt gjennomført i perioden 2011–2015. Det foreslås 25 mill. kroner til programmet i 2011 som er en kraftig styrking av NGUs ressurser på området. Resultatene fra kartleggingen vil stimulere til økt prospektering i områdene. Dette gir mulighet for å finne nye drivverdige forekomster med mulighet for næringsutvikling og verdiskaping.

Bedre kunnskap om landets oppbygging og geologiske prosesser

Målsetting: NGU skal i samarbeid med nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer bidra til å utvikle den grunnleggende kunnskapen om landets oppbygging og geologiske prosesser. Basiskartlegging av berggrunn og løsmasser danner grunnlaget for å vurdere potensialet for geologiske ressurser. Kunnskapen skal også bidra til å øke forståelsen av miljøtilstand, klimaendringer og andre naturprosesser som påvirker oss.

Resultatrapport 2009

Den landsdekkende innsamlingen av referanseprøver av bergarter er videreført slik at om lag 80 pst. av landarealet var dekket ved utgangen av 2009. Kartleggingen og sammenstillingen av berggrunnsdata i målestokk 1:50 000 i Oslo-regionen ble videreført. Arbeidet med å tilrettelegge tidligere utgitte løsmassekart til et digitalt format fortsatte i 2009. Om lag 90 pst. av fylkeskart for Hedmark var ferdigstilt ved utgangen av 2009. Økt kunnskap om platebevegelser og jordskorpens utvikling er et viktig grunnlag for forbedring av oljeindustriens letemodeller. NGU har i 2009 arbeidet med å utvikle et nytt visualiseringsverktøy for global platetektonikk, med tilhørende databaser. Prosjektet om istidens påvirkning på petroleumspotensialet i Barentshav-området ble videreført.

Prioriteringer 2011

NGU skal sammenstille berggrunnskart i hovedsak i M 1:50 000 og videreutvikle den nasjonale berggrunnsdatabasen. NGU skal fortsette den regionale kartleggingen og karakteriseringen av forkastninger og sprekkesoner i berggrunnen, og videreføre innsamlingen og analyseringen av bergartsprøver. NGU skal videreutvikle den nasjonale løsmassedatabasen, og kartlegge øvre sedimentlag i Barentshavet som grunnlag for klima-

studier og leting etter hydrokarboner. Arbeidet med utbygging av databasene som grunnlag for platerestruksjoner til bruk i petroleumsleting skal videreutvikles.

Effektiv forvaltning og formidling av geologiske data og kunnskap

Målsetting: NGU skal etablere, samordne, forvalte og formidle geologisk kunnskap ved hjelp av databaser og karttjenester på Internett. Tjenestene skal tilpasses brukernes behov.

Resultatrapport 2009

NGU har fortsatt videreutviklingen av www.ngu.no som sin viktigste kommunikasjonskanal. Samordningen og forvaltningen av de nasjonale databasene inngår som en integrert del av Norge Digitalt. I samsvar med krav fra Norge Digitalt skal de digitale tjenester ha minst 98 pst. oppetid på hverdager. NGU har holdt seg godt over dette kravet. Programmet «Geologi i Oslo-regionen» i årene 2004–2009 har bidratt til utvikling, tilrettelegging og markedsføring av aktuelle geofaglige produkter og tjenester. Resultatet ble bl.a. presentert for kommuner og andre på slutt-konferansen i Oslo i 2009. De viktigste produktene som ble utviklet i programmet, er kart over radonfare, bl.a. til bruk i kommunal arealplanlegging, og kart over dypforvitring, som et hjelpemiddel ved tunnelplanlegging.

Prioriteringer 2011

NGU skal videreutvikle www.ngu.no som viktigste kommunikasjonskanal for de nasjonale databa-

sene med karttjenester og tilrettelegge og markedsføre aktuelle geofaglige produkter og tjenester for utvalgte fylker og kommuner. Nye drivverdige forekomster vil gi mulighet for næringsutvikling og verdiskaping. Videre skal NGU samordne og forvalte sine databaser og karttjenester som en integrert del av Norge Digitalt, herunder ha en oppetid i tråd med kravene fra Norge Digitalt.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 151,35 mill. kroner til driftsutgifter. Av dette er 14,3 mill. kroner avsatt til MAREANO-programmet, og 25 mill. kroner til et nytt program for geofysike målinger fra fly og helikopter i Nordland, Troms og Finnmark. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og investeringer.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Under denne posten føres utgifter til eksternfinansierte prosjekter. Det skilles mellom oppdrag og samfinansieringsprosjekter. Det foreslås bevilget 69,4 mill. kroner. Tilsvarende beløp er ført opp som inntekter fra oppdrag og tilskudd til samfinansieringsprosjekter under kap. 3905, postene 01 og 02. Fullmakten til å overskride posten mot tilsvarende merinntekter foreslås videreført, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Oppdragsinntekter	26 454	30 150	31 100
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	59 125	37 200	38 300
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	233		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 226		
18	Refusjon av sykepenger	1 587		
	Sum kap. 3905	88 625	67 350	69 400

Post 01 Oppdragsinntekter

Her føres eksterne inntekter fra oppdrag. Det budsjetteres med 31,1 mill. kroner for 2011. Av dette utgjør bidrag fra NVE knyttet til kartlegging av skredfare det største enkeltprosjektet. De øvrige oppdragsinntektene ventes for det meste å komme fra oljeselskapene.

Post 02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter

Her føres bidrag fra eksterne deltakere til finansiering av samfinansieringsprosjekter. Det budsjetteres med 38,3 mill. kroner for 2011. De viktigste finansieringskildene er Norges forskningsråd, oljeselskaper, mineralindustrien, kommuner, fylkeskommuner og andre departementer og statstater.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til kap. 3905, postene 01 og 02, jf. omtale under kap. 905, post 21 og Forslag til vedtak II.

Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	12 770	12 900	16 800
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	10 981	10 300	10 500
31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>			30 000
	Sum kap. 906	23 751	23 200	57 300

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Fra 1. januar 2010 endret etaten navn fra Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF). Det tidligere lovgrunnlaget for virksomheten ble fra det tidspunktet erstattet av ny lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven). DMF tildeler rettigheter til undersøkelser (muting) og utvinning (utmål) av mineralske ressurser som staten eier, og gir driftskonsesjon for mineralvirksomhet. DMF er fast høringsinstans i saker om mineralske ressurser etter konsesjonsloven og plan- og bygningsloven. Etter regler om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven skal ansvarlig myndighet (kommunen) forelegge planprogrammer om massetak for DMF. Etaten har også innsigelseskompetanse i plansaker om uttak av mineralske ressurser. Videre administrerer etaten en rekke miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver der staten har et ansvar.

DMF er statens sentrale fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressursene i Norge og på Svalbard. Etaten spiller en sentral rolle for å oppfylle Nærings- og handelsdepartementets overordnede mål innen geologi og mineralressursfor-

valtning om å opprettholde og sikre grunnlaget for verdiskaping basert på samfunnsmessig ansvarlig utvinning og foredling av mineraler.

På Svalbard er det sentrale regelverket for mineralaktivitet Bergverksordningen for Svalbard med utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. Etaten utsteder mineraltillatelse og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. Etter forskrift til lov om miljøvern på Svalbard er etaten tildelt en viktig rolle i saker om konsekvensutredninger av bergverksdrift.

Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel i Svalbardbudsjettet. Det vises til bevilgningsforslag og nærmere omtale i Svalbardbudsjettets kap. 11 Bergmesteren.

Etaten disponerte 16 årsverk pr. 1. mars 2010 og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim. Etaten har også kontor på Svalbard.

Det er fastsatt følgende virksomhetsidé for etaten: *Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard skal arbeide for at Norges mineralske ressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet.*

Ut fra virksomhetsideen er det fastsatt følgende hovedmål for etatens utadrettede virksomhet:

- effektivt forvalte gitte fullmakter og være sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen
- arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning
- arbeide for økt verdiskaping i mineralnæringen
- arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Det er særskilte saksbehandlingsregler for etatens utstedelse av mutinger og utmål i Finnmark, bl.a. med krav om vektlegging av samiske interesser. Dette skal sikre samisk innflytelse i saker etter mineralloven, som regulerer aktivitet på mutbare mineraler.

Resultatrapport 2009 og prioriteringer 2011

Det gis en samlet omtale av resultatrapportering, mål og strategier for virksomheten på fastlandet og på Svalbard. Departementet har vurdert etatens gjennomføring av de fastsatte mål og strategier for 2009 som tilfredsstillende.

Effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Målsetting

Direktoratet skal på en effektiv og god måte forvalte oppgaver tillagt virksomheten i mineralloven, plan- og bygningsloven, Svalbardmiljøloven og gjennom andre fullmakter og være fagorgan og høringsinstans i saker som berører mineralske ressurser.

Resultatrapport 2009

Saksbehandling

Nedgangen i antall mutingssøknader fortsatte, med 821 søknader i 2009 mot 1 227 søknader i 2008. Årsaker til nedgangen antas bl.a. å ha sammenheng med at finanskrisen har medført sviktende kapitaltilgang for selskaper som driver mineralletting, og lavere metallpriser på verdensmarkedet. De mest interessante metallene har vært jern, kobber og gull. Det er tildelt 12 utmål i 2009 mot ingen i året før. 10 av utmålene ligger i Sør-Varanger kommune i Finnmark. Det er utstedt 369 gullvaskertillatelser mot 71 i 2008, og gitt en konsesjon i forbindelse med erverv av kalksteinsrettigheter. I Finnmark ble det behandlet 69 mutingssøknader i 2009 mot 471 i 2008. Av

disse kom 46 fra Sydvaranger Gruve AS. I Finnmark er det, i samråd med Sametinget, satt egne frister for saksbehandling fordi saksbehandlingsreglene i bergverksloven her er mer omfattende enn i landet for øvrig. Søknadene er behandlet innenfor fastsatte frister.

I henhold til overgangsregler da de nye reglene om konsekvensutredninger kom i 2005, får etaten fortsatt enkelte konsekvensutredninger til behandling etter det gamle regelverket. Etaten har behandlet én konsekvensutredning etter overgangsreglene. Kommunene har overtatt rollen som ansvarlig myndighet for konsekvensutredninger, og etaten ble forelagt åtte planprogrammer i 2009 i samsvar med regelverket fra 2005. I tillegg har etaten behandlet en rekke høringssaker.

På Svalbard ble det ikke tildelt utmål i 2009.

Oppfølging av forvaltningsansvaret for NHDs hjemfalte eiendommer

Etaten har fått fullmakt til å utføre oppgaver på vegne av departementet knyttet til forvaltning av de gruveeiendommer som er hjemfalt til staten. Fullmakten gjelder seks angitte gruveområder. I tillegg kommer gruverom i 10 områder. Dette er gruverom som departementet har beholdt etter hjemfall hvor grunnen er overdratt til andre. I Vestgruva i Fosdalen ble sprengstoffet som har ligget igjen etter tidligere gruve drift destruert.

Prioriteringer 2011

Direktoratet skal gi god service og rask saksbehandling, og interne saksbehandlingsfrister skal overholdes. Fristene varierer fra to uker til seks måneder. Indikator for måloppnåelse knyttes til prosentvis oppfyllelse av saksbehandlingsfristene.

En viktig oppgave også i 2011 er å få implementert den nye mineralloven i organisasjonen og sørge for at organisasjon og saksbehandling tilpasses det nye regelverket.

DMF skal fortsette samarbeidet og arbeidet med å videreutvikle dialogen og samarbeidet med berørte samiske organer/organisasjoner og utvikle sin kompetanse på samiske forhold knyttet til mineralaktivitet. DMF skal bidra med kunnskap om forhold knyttet til mineralsk virksomhet i områder med reindrift.

DMF har utarbeidet oversikt og plan for vedlikeholdsbehovet på hjemfalte eiendommer. Kartleggingen av bygningsmassen skal følges opp med gjennomføring av vedlikehold på eiendommene m.m.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

Målsetting

DMF skal kartlegge avrenning av tungmetaller og utføre tiltak for å forhindre avrenningen fra nedlagte gruver i samsvar med krav fra forurensningsmyndighetene og sikre farlige gruveåpninger der staten står som eier eller har forvalteransvaret. Videre skal direktoratet arbeide for at miljøhensyn ivaretas under planlegging og drift av mineraluttak.

Resultatrapport 2009

Forurensningstiltak

Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF) har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i de gruveområdene med antatt størst risiko for forurensning. DMF har gjennomført tiltak i ni gruveområder. Kontrollmålinger viser at den betydelige reduksjonen av tungmetallavrenning av kopper og sink fra disse områdene i hovedsak er opprettholdt. DMF vurderer i samarbeid med KLIF ytterligere tiltak, i disse områdene og i andre områder hvor det har vært mineralutvinning og arbeider kontinuerlig med oppfølging av allerede gjennomførte tiltak.

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) la i januar 2010 fram en rapport etter gjennomførte målinger i Sulitjelma i 2009. Målingen viser samme tendens som tidligere år. Avrenningen synes å ha stabilisert seg og ligger på samme nivå som året før. For året sett under ett er utslippene likevel fortsatt for høye sammenliknet med kravene fra KLIF. Rapporten fra NIVA er oversendt KLIF, og departementet avventer KLIFs vurdering av den. Undersøkelsene viser imidlertid at forholdene for fisken i Langvannet ved Sulitjelma og i vassdraget nedenfor er tilfredsstillende.

Med bakgrunn i den ustabile utslippssituasjonen på Løkken har KLIF gitt Nærings- og handelsdepartementet pålegg om å iverksette forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken Gruber. DMF har på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet utredet mulige forurensningsbegrensende tiltak samt lagt fram en vurdering og anbefaling av hva som bør iverksettes sammen med tiltaksplan og tidsplan. Endelig konsulentrapport forelå i desember 2009. Departementets vurdering og anbefaling, sammen med DMFs forslag til forurensningsbegrensende tiltak ble oversendt KLIF i mai 2010 i henhold til justert tidsplan.

På Røros har DMF etablert et fullskala våtmarksanlegg for rensing og utfelling av tungmetall. Tilføring av kalk har ført til økt renseseffektivitet, og reduksjon av tungmetallavrenningen viser en positiv utvikling. Målinger i 2009 viser små endringer i metalltransporten sammenliknet med forrige års målinger.

Miljøverndepartementet har pålagt NHD å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal innen 2010. Det er gjennomført en rekke mindre tiltak, samt forsøk med våtmarksrensning for å begrense forurensningen etter gruvevirksomheten. Målingene viser en liten nedgang i metalltransporten i forhold til forrige års målinger, men ligger fortsatt for høyt i forhold til kravet fra forurensningsmyndigheten. Etter avtale med KLIF er det utarbeidet en redegjørelse og beskrivelse om hva som er gjort av tiltak/forsøk, resultatene av disse og det er foreslått mulige nye tiltak. Redegjørelsen ble oversendt KLIF i mars 2010.

Sikringstiltak

Det er gjennomført sikringstiltak i seks gruveområder, i Kautokeino, Meldal, Bømlo, Kvinesdal, Lier og Stord. Arendal kommune fullførte sikringsarbeider som ble påbegynt i 2008. Det er også foretatt sikring av stoll i Tverrfjellet gruver på Hjerkins for å kunne gjennomføre forsøk med rensing av vann. DMF har også ansvar for vassdragsanlegg knyttet til gruver, dvs. dammer og betongpluggere i gruver. Det er gjennomført befaring med pluggene i Joma, Gjersvik (Grong Gruber) og Sulitjelma, samt dammene på Løkken.

Prioriteringer 2011

Regjeringen foreslår en bevilgning på 10,5 mill. kroner til sikrings- og miljøtiltak. DMF settes med dette i stand til å gjennomføre påkrevde sikringsarbeider og å oppfylle KLIFs krav om nye tiltak for å redusere tungmetallutslipp.

KLIF har pålagt Nærings- og handelsdepartementet om å utrede forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken. Forslag til forurensningsbegrensende tiltak med tidsplan ble oversendt til KLIF i mai 2010. KLIF har sendt forslaget på høring med frist i oktober 2010. KLIF vil på bakgrunn av høringsrunden og departementets forslag til tiltaksplan foreta en endelig vurdering og komme med pålegg om gjennomføring. Departementet vil deretter ha ansvaret for å iverksette endelige forurensningsbegrensende tiltak for å nå de mål KLIF setter. Departementet regner med at et pålegg fra KLIF vil foreligge rundt årsskiftet

2010/2011, og at arbeidet med tiltaket kan starte opp i 2011. De totale kostnadene er estimert til 190 mill. kroner og med en stipulert tidsplan for gjennomføring på 43 uker. For 2011 foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner og en fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak XI.

Etter avtale med KLIF har Nærings- og handelsdepartementet i samarbeid med DMF utarbeidet og oversendt til KLIF en redegjørelse for status og beskrivelse av gjennomførte tiltak/forsøk, sammen med vurdering og anbefaling av alternative tiltak som kan iverksettes for å løse forurensningssituasjonen som følge av tidligere gruvevirk-somhet i Følldal. KLIF sendte denne på høring med høringsfrist 1. oktober 2010. På bakgrunn av høringsrunden vil KLIF/Miljøverndepartementet vurdere de ulike løsningene og be Nærings- og handelsdepartementet om å utrede dette nærmere, med kostnadsoverslag og forslag til tiltaksplan og tidsplan. Departementet legger til grunn at et pålegg fra KLIF tidligst vil kunne foreligge mot slutten av 2010. Før aktuelle løsninger for forurensningsbegrensende tiltak er nærmere vurdert er det ikke grunnlag for å gi et konkret kostnadsanslag. Kostnadene blir betydelige og vil kunne ligge i samme størrelsesorden som på Løkken. Regjeringen vil komme tilbake med en nærmere konkretisering av tiltak og kostnader i Følldal på et senere tidspunkt.

Regjeringens mål på lengre sikt er at alle gruemiljøer skal sikres tilstrekkelig, og at de negative miljøkonsekvensene av tidligere gruve-drift skal begrenses.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Målsetting

Direktoratet skal bidra til å gi mineralnæringen i Norge hensiktsmessige rammevilkår. I den forbindelse er det en viktig målsetting å sikre at uttak skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner og ved å føre tilsyn med driften.

Resultatrapport 2009

I 2009 ble 416 tilsynsobjekter, dvs. de fleste områder hvor det foregår undersøkelser, uttak, sikrings- eller forurensningstiltak, befart, mot 481 året før. Hensikten med befaringsene er å påse at virksomheten skjer innenfor rammen av fastlagte reguleringsplaner og i henhold til godkjente driftsplaner. På Svalbard er det gjennomført befa-

ringer i Svea, Gruve 7 og Barentsburg. I tillegg er det gjennomført befarings- og boreringer på Breinosa og CO₂ boring i Adventdalen, samt av gruve-åpninger i gruvene rundt Longyearbyen.

Etaten deltar på vegne av Nærings- og handelsdepartementet i de internasjonale studiegruppene for nikkell og bly/sink, jf. omtale under kap. 900, post 70. Gruppene arbeider med alle aspekter ved utvinning, foredling og bruk av metaller og gjenvinningsproblematikk med særlig vekt på resirkulering av metaller. Dette er områder som norsk industri vil kunne dra nytte av. DMF har fremdeles ledervervet i nikkellgruppen og ledelsen av en komité i bly-/sinkgruppen.

Via nettportalen www.prospecting.no blir data fra DMF om bergrettigheter integrert med geologiske data, kartgrunnlag og arealdisponeringer i et område. Sentral informasjon blir enkelt tilgjengelig. Portalen er viktig for kommunene i deres arealplanarbeid og for næringens prospekteringsarbeid. DMF og NGU har arbeidet med videreutvikling av portalen. Det er fortsatt økning i bruken av nettportalen.

Prioriteringer 2011

DMF skal opprettholde innsatsen innenfor befarings- og tilsynsvirksomheten. DMF skal i samarbeid med andre offentlige etater med tilgrensende ansvarsområder: Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Direktoratet for Arbeidstilsynet, fortsatt arbeide for å bedre rammebetingelsene for mineralnæringen.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Målsetting

Direktoratet skal være et kompetansesenter innenfor mineralområdet og utvikle kontaktnettet mellom næringen og offentlige etater, arbeide for at mineralressursene blir ivaretatt i plansammenheng og delta i utvalg, komiteer, undervisning m.v. Målsettingen er å få fram betydningen av bruken av mineraler i et moderne samfunn, sysselsettings- og verdiskapingspotensial i næringen og behovet for samfunnsmessig styring for å sikre en forsvarlig utnyttelse av ikke-fornybare ressurser.

Resultatrapport 2009

Sammen med NGU utgir DMF en statistikk med viktige nøkkeltall om næringen. Det er lagt til rette for elektronisk innrapportering. I 2009 mottok DMF svar fra over 800 bedrifter. Det er en

økning på 62 bedrifter fra året før. I tillegg legges det ut en månedlig oversikt over bl.a. prisutvikling for utvalgte metaller, valutakurser og oljepriser.

DMF har hatt utstrakt kontakt med andre offentlige etater, særlig kommunale, i forbindelse med uttak av mineraler og spørsmål knyttet til arealforvaltning. Ansatte i DMF deltar som foredragsholdere i ulike sammenhenger og som forelesere og sensorer ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. DMF har et bredt kontaktnett i mineralnæringen. Videre er det holdt diverse foredrag om bergverksvirksomhet og geologi på Svalbard.

Prioriteringer 2011

Bergverksstatistikken skal vurderes fortløpende med hensyn til forenklingsmuligheter og forbedringer.

DMF skal fortsatt arbeide for at landets mineralressurser blir synliggjort og tatt i betraktning i forbindelse med nærings- og arealplanlegging, bl.a. i kommunenes og fylkeskommunenes planarbeid etter plan- og bygningssloven.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 16,8 mill. kroner i driftsutgifter for Direktoratet for mineralforvalt-

ning med Bergmesteren for Svalbard. Av dette vil 3 mill. kroner benyttes til digitalisering av arkivet. På Svalbardbudsjettet for 2011 foreslås det i tillegg bevilget om lag 1,4 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 10,5 mill. kroner. Dette er omtrent på samme nivå som de foregående år. Midlene vil bli brukt både til sikring av farlige gruveåpninger, til tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder, vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte forurensningstiltak. I tillegg vil deler av bevilgningen bli benyttet til arbeidet med nødvendige vedlikeholds- og sikringstiltak på gamle gruvebygninger som eies av Nærings- og handelsdepartementet.

Post 31 Miljøtiltak Løkken, kan overføres

Det foreslås bevilget på 30 mill. kroner til pålagte forurensningsbegrensende tiltak etter tidligere gruvevirksomhet på Løkken. I tillegg foreslås en fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til samme formål, jf. Forslag til vedtak XI.

Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	126	200	200
02	Behandlingsgebyrer	767	2 150	500
18	Refusjon av sykepenger	193		
	Sum kap. 3906	1 086	2 350	700

Post 01 Leie av bergrettigheter og eiendommer

Inntektene kommer fra leie av bergrettigheter og utleie av gruveeiendommer. For 2011 budsjetteres det med 0,2 mill. kroner. Det gjøres oppmerksom på at bortfeste av gruver til museale formål skjer vederlagsfritt, jf. Forslag til vedtak XV.

Post 02 Behandlingsgebyrer

Inntektene kommer fra behandlingsgebyr for mutings- og utmålsøknader. For 2011 budsjetteres det med 0,5 mill. kroner.

Tidligere år har det vært budsjettert med inntekter på ca. 2 mill. kroner. Inntektene har dels vært knyttet til årsavgift og dels saksbehandlingsgebyr. I henhold til Finansdepartementets retningslinjer oppfyller ikke årsavgiften kriteriene

for føring på ovennevnte budsjettkapittel og -post, og er fra og med statsbudsjettet 2011 omdefinert til særavgift og budsjettet under kap. 5551 Avgift knyttet til mineralvirksomhet, post 70 Avgift knyttet til undersøkelses- og utvinningsrett av minera-

ler etter mineralloven. Årsavgiften anslås av DMF til 1,7 mill. kroner.

For nærmere omtale av avgiften vises det til Prop. 1 S (2010–2011) skatter og avgifter 2011.

Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	307 988	302 600	310 700
22	Flytteutgifter, <i>kan overføres</i>	6 335		
	Sum kap. 907	314 323	302 600	310 700

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Sjøfartsdirektoratet er organisert med et hovedkontor i Haugesund og 17 stasjoner fordelt på to regioner i Norge. Direktoratet utførte 308 årsverk pr. 1. mars 2010 fordelt med 205 årsverk ved hovedkontoret og 103 ved stasjonene.

Sjøfartsdirektoratet er underlagt Miljøverndepartementet i saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljøet. Videre samarbeider Sjøfartsdirektoratet med og er rådgiver for Kystverket og bistår med teknisk kompetanse under oljevernaksjoner.

I 2009 har det vært en nedgang i antall innmeldte nybygg av skip i forhold til 2007 og 2008. På grunn av stor aktivitet i de foregående årene hadde Sjøfartsdirektoratet fortsatt høy aktivitet knyttet til nybygg i 2009. Styrkingen av Sjøfartsdirektoratets driftsbudsjett i 2008 er videreført og har medført at direktoratet er mer konkurransedyktig i arbeidsmarkedet. Sjøfartsdirektoratet anses nå som fullbesatt, men har fortsatt utfordringer knyttet til et stort antall nyansatte med behov for opplæring.

Med sikte på å oppnå en mer helhetlig og brukervennlig sjøfartsadministrasjon har Regjeringen besluttet å utrede en sammenslåing av Sjøfartsdirektoratet og Skipsregistrene med virkning fra 1. januar 2012. Det legges til grunn at den nye sjøfartsadministrasjonen skal organiseres med hovedkontor i Haugesund, og at en enhet for registrering av skip fortsatt skal være lokalisert i Bergen.

Resultatrapport 2009 og prioriteringer 2011

Sjøfartsdirektoratets *overordnede mål* er å være en synlig og tydelig aktør for sjøsikkerhet i et rent miljø. Sjøfartsdirektoratets *visjon* er å være den fremste pådriveren i verden innen sjøsikkerhet og miljø. Sjøfartsdirektoratet skal være en sentral og viktig myndighetsaktør for utvikling av maritim virksomhet i Norge. Hovedoppgaven er å være bidragsyter til at skip kan seile, og at alle forhold knyttet til sikkerhet og miljø ivaretas på en betryggende måte.

Sjøfartsdirektoratet skal arbeide helhetlig etter et overordnet kontrollprinsipp. Direktoratets oppgaver omfatter bl.a. utarbeiding av forskrifter, utstedelse av sertifikater, flaggstats- og havnestatskontroller og utredningsoppgaver. Informasjonsarbeid mot og samarbeid med brukerne er svært viktig. Videre kreves det at direktoratet fortsatt prioriterer arbeidet knyttet til oppfølging av internasjonale forpliktelser på sjøfartsområdet, gjennom engasjement i FNs sjøfartsorganisasjon IMO, den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO, EU- og EØS-relatert arbeid og Paris MoU (Paris Memorandum of Understanding) for havnestatskontroll.

Sjøfartsdirektoratet skal fortsatt ha fokus på opplæring av nyansatte, kvalitet i saksbehandlingen, oppdatering av interne kvalitetssystemer og utvikling av et hensiktsmessig regelverk.

Resultatrapport 2009

Riksrevisjonen startet høsten 2009 en undersøkelse av Sjøfartsdirektoratets saksbehandling ved dokumentkontroll av fartøyer og sjøfolk. Rapporten fra undersøkelsen ble behandlet av Stortinget

i juni 2010, jf. Dokument 3:8 og Innst. 339 S (2009–2010). Nærings- og handelsdepartementet har fulgt opp rapporten i departementets styringsdialog med direktoratet. Videre har departementet i tildelingsbrevet for 2010 understreket at Sjøfartsdirektoratet må styrke sitt internkontrollsystem gjennom å etablere et system som sikrer systematisk styringsinformasjon, knyttet til dokumentasjonskontroll.

Sjøfartsdirektoratet hadde i 2009 fortsatt høy aktivitet knyttet til nybygg og ombygginger av skip. Det er ikke avvik knyttet til måloppnåelsen i forhold til Sjøfartsdirektoratets overordnede mål eller til hovedmålene i 2009. Til tross for stor saksmengde har direktoratet utstedt sertifikater til alle nybygg i tide. Direktoratet har hatt fokus på å utstede endelige sertifikater til fartøyer som har seilt på midlertidige sertifikater. Oppfølgingen etter Bourbon Dolphin ulykken har pågått gjennom hele 2009. Fra 2008 utsteder Sjøfartsdirektoratet overtredelsesgebyr til rederi og mannskap, der som bestemmelser i skipssikkerhetsloven ikke overholdes. Formålet med gebyret er det skal ha en forebyggende effekt, og at virkemiddelet bidrar til økt sikkerhet og reduserer faren for miljøskader. Direktoratet har arrangert den årlige Sjøsikkerhetskonferansen med særlig fokus på sjøfolks arbeids- og levevilkår.

Vis sjøvett i Sjøfartsdirektoratet har i samarbeid med Redningsselskapet og sjøvettutvalg arrangert Sjøvettdagene. Målgruppen er elever på 3. og 4. skoletrinn, og hensikten er å gi barna en innføring i båtbruk og sjøvett.

Prioriteringer 2011

Direktoratets plattform for arbeidet i 2011 skal fortsatt være forankret i Regjeringens maritime strategi «Stø kurs». Dette innebærer bl.a. aktiv deltakelse i prosjektet Norge som maritimt vertsland. Prosjektets formål er både å trekke utflyttet norsk virksomhet tilbake til Norge, og å vekke interesse hos utenlandske aktører til å velge Norge som lokaliseringalternativ for maritim virksomhet.

Sjøfartsdirektoratet skal i 2011 ha særskilt fokus på regelverksutvikling, videreutvikling av gode styringsverktøy, kompetanseutvikling og opplæring av ansatte. På grunn av stort arbeidspress og mange nyansatte de siste årene, er opplæring et område som må prioriteres høyt også i 2011. Direktoratet skal ha gode saksbehandlingsrutiner herunder prosedyrer og sjekklister for saksbehandlingen. Et oppdatert kvalitetssystem skal være på plass i 2011.

Antall innmeldte nybygg for last- og passasjerskip har hatt en nedgang, mens trenden for fiskefartøyer er en annen. Flere nybygg er innmeldt, og det er ventet en økning av antall ombygginger. Selv om direktoratet opplever en nedgang i antall nyinnmeldte nybygg i forhold til toppårene 2007/2008, vil direktoratet ha et etterslep av tidligere innmeldte saker også i 2011.

Fra og med 2011 innføres det et nytt inspeksjonsregime for havnestatskontroll basert på risikobaserte inspeksjoner, jf. Paris MoU. Dette medfører økte krav til inspeksjoner på kvelder og i helger. Ved implementeringen av nytt havnestatsregime (NIR) må direktoratet etablere en vaktordning for å dekke opp for nevnte inspeksjoner.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Målsetting: Sjøfartsdirektoratet skal påse og medvirke til at sjøfolk på norske skip er godt kvalifiserte og har gode arbeids- og levevilkår.

Resultatrapport 2009

Det var totalt registrert 31 674 sjøfolk på norske skip pr. 31. desember 2009. På skip registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) var det 15 792 nordmenn og 1 286 utlendinger. På skip registrert i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) var antallet 2 255 nordmenn og 12 341 utlendinger.

Sjøfartsdirektoratet utstedte 14 538 personellsertifikater i 2009. For å sikre at sjøfolk om bord på norske skip har gode kvalifikasjoner har Sjøfartsdirektoratet gjennomført sju revisjoner av innenlandske utdanningsinstitusjoner. Sjøfartsdirektoratet har, i henhold til krav i STCW (The Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for seafarers), gjennomført kontroll av fire utenlandske utdanningsinstitusjoner. Direktoratets har arbeidet med å utvikle og vedlikeholde et hensiktsmessig regelverk for sjøfolks arbeids- og levevilkår, basert på ILO konvensjon nr. 186 om sjøfolks arbeids- og levevilkår (rammekonvensjonen). Det er forventet at konvensjonen trer i kraft i 2012.

Direktoratet har opprettholdt velferdstjenesten overfor sjøfolk bl.a. med igangsetting av et pilotprosjekt for elektronisk distribusjon av aviser. Den årlige Sjøsikkerhetskonferansen, arrangert av Sjøfartsdirektoratet, er et viktig forum for å diskutere temaer knyttet til sjøfolk og sjøfolks arbeidsvilkår generelt. 2009 konferanser hadde særlig fokus på sjøfolks arbeids- og levevilkår. Magasinet Navigare er et nyttig bidrag for å spre infor-

masjon til sjøfolkene om temaet. Sjøfartsdirektoratet har gjennomført sju tilsyn med arbeids- og levestandardene på skip.

Prioriteringer 2011

Sjøfartsdirektoratet skal i 2011 delta aktivt i det internasjonale regelverksarbeidet i relevante IMO-komiteer og i relevante ekspert- og arbeidsgrupper i EU og ILO.

Sjøfartsdirektoratet skal føre kontroll med at maritim undervisning tilfredsstiller krav Norge har forpliktet seg til gjennom STCW-konvensjonen og EU-regelverket. Dette medfører et krav til å føre kontroll med innenlandske utdanningsinstitusjoner. Utenlandske utdanningsinstitusjoner revideres av EMSA (European Maritime Safety Agency). Direktoratet skal gjennomføre egne revisjoner ved behov. Sjøfartsdirektoratet skal fortsette arbeidet i forbindelse med ikrafttredelse av ILO konvensjon nr. 186 om sjøfolks arbeids- og levestandarder. Konvensjonen vil trolig tre i kraft i løpet av 2012.

Direktoratets skal arbeide for å effektivisere søknads- og behandlingsprosessen knyttet til utstedelse av personellsertifikater.

Velferdstjenesten overfor sjøfolk skal opprettholdes og tilpasses den teknologiske utviklingen. Muligheten for elektronisk distribusjon av aviser direkte til norske skip skal utredes i løpet av 2011.

Direktoratet skal følge opp og videreutvikle ordningen med obligatorisk båtførerbevis. Sjøfartsdirektoratet skal sørge for at båtførerregisteret inneholder en oversikt over båtførere som har fått inndratt et slikt bevis eller er ilagt kjøreforbud.

Trygge og sikre skip

Målsetting: Sjøfartsdirektoratet skal medvirke til trygge og sikre skip.

Resultatrapport 2009

Sjøfartsdirektoratet har gjennomført dokumentasjonskontroll i forbindelse med nybygg, ombygging og innflagging av skip. Videre har direktoratet gjennomført tilsyn, havnstatskontroll og periodiske kontroller.

Ved utgangen av 2009 var det 3 242 kontrollpliktige norskeregistrerte skip og flyttbare innretninger. 672 av disse skipene var delegert til de anerkjente classeselskapene.

Aktivitetsnivået innenfor nybygg sank noe i 2009. Antallet innmeldte nybygg for 2009 var 32 lasteskip, 12 passasjerskip og tre fiskefartøyer

med lengde større enn 15 meter. Dette var en nedgang sammenlignet med de siste årene. For å avlaste den totale arbeidsmengden har direktoratet fått midler til å kjøpe tjenester av classeselskapene for til sammen 61 fartøyer, jf. omtale i budsjettproposisjonene for 2009 og 2010. Det legges til grunn at det ikke vil være behov for ytterligere klassekjøp framover på grunn av nedgangen i antall innmeldte nybygg.

I 2009 utførte direktoratet 2 072 sertifikatinspeksjoner, derav 40 byggetilsyn. I tillegg ble det utført 883 andre inspeksjoner, derav 87 inspeksjoner ved ombygninger, 233 inspeksjoner for fartstillatelse og slepetillatelse og 160 inspeksjoner etter havari eller skade.

Direktoratet har gjennomført til sammen 577 uanmeldte inspeksjoner på norske kontrollpliktige fiskefartøyer, passasjerskip og lasteskip, og tre uanmeldte tilsyn på Svalbard. Tilsynet har vært rettet mot skip med antatte mangler. Det ble tilbakeholdt 162 skip. Dette er en økning fra 2008 hvor antall tilbakeholdte skip var 71. En grunn til økningen i antall tilbakeholdelser er at Sjøfartsdirektoratet i større grad legger vekt på å gjennomføre målrettede tilsyn på bakgrunn av fartøyets historikk. Departementet finner det hensiktsmessig å gjennomføre slike målrettede tilsyn for å øke sikkerheten til sjøs.

Etter forpliktelser i havnestatssamarbeidet Paris MoU skal minst 25 pst. av skipsanløpene i norsk havn kontrolleres over en treårsperiode. I 2009 anløp 2 843 skip norske havner, hvorav 824 (29 pst.) ble kontrollert. Dermed har direktoratet gjennomført kontroll av 2 382 skip over treårsperioden 2007-09, dvs. i gjennomsnitt 34,5 pst. av skipsanløpene. Av de skipene som er kontrollert i 2009, ble 16 skip (1,9 pst.) holdt tilbake på grunn av alvorlige mangler, mot 22 tilbakeholdte skip i 2008. Av norske skip som ble kontrollert ved utenlandske havner i 2009, ble i alt 29 skip (2,6 pst.) tilbakeholdt. Det er uendret i forhold til 2008. Sjøfartsdirektoratet har hatt dialog med næringen for å øke fokus på problemområdene for tilbakehold.

Sjøfartsdirektoratet har gjennomført seks revisjoner mot classeselskap, og utført fire revisjoner av godkjente foretak som er delegert myndighet til å kontrollere enkelte fiskefartøyer.

Sjøfartsdirektoratets inspeksjons- og revisjonsvirksomhet er et sentralt virkemiddel for fortsatt å opprettholde en høy sikkerhetsstandard på norske skip.

Ankerhåndteringsfartøyet «Bourbon Dolphin» forliste 12. april 2007. Sjøfartsdirektoratet har arbeidet med å følge opp anbefalingene fra undersø-

kelseskommisjonen overfor IMO. Arbeidet pågår fortsatt.

I 2009 ble det totalt rapportert 507 ulykker til Sjøfartsdirektoratet. I tillegg ble det rapportert 70 nestenulykker. Totalt 598 fartøyer var involvert i disse hendelsene. Sjøfartsdirektoratet har hatt høy fokus på det forebyggende arbeidet for å redusere antall ulykker, og samarbeidet med næringsen i den forbindelse.

Sjøfartsdirektoratet har gjennomført en kampanje for å bedre sikkerheten for fiskefartøyer i 2009. Direktoratet etablerte også et samarbeid med fiskeribladet Fiskaren. Resultatet fra kampanjen viste at det fortsatt er nødvendig å fokusere på sikkerhet i forhold til fiskeflåten.

Prioriteringer 2011

Sjøfartsdirektoratet skal i 2011 delta aktivt i det internasjonale regelverksarbeidet i relevante IMO-komiteer og i relevante ekspert- og arbeidsgrupper i EU, ILO og Paris MoU. Direktoratet skal gjennomføre dokumentasjonskontroll i forbindelse med nybygg, ombygging og innflagging av skip.

Det skal føres tilsyn med at norske skip og flyttbare innretninger tilfredsstillende gjeldende krav. Uanmeldt tilsyn skal fortsatt fokusere på fartøyer som ikke overholder sine forpliktelser. Sjøfartsdirektoratet skal fortsatt kontrollere utenlandske skip i norske havner i henhold til forpliktelsen i Paris MoU. I 2011 innføres et nytt inspeksjonsregime for havnestatskontroll. Dette medfører økte krav til tilgjengelighet ved stasjonene og en ny vaktordning. Sjøfartsdirektoratet skal bistå Petroleumstilsynet i tilsyn på norsk sokkel.

Direktoratet skal gjennomføre revisjoner av klaseselskap og godkjente foretak.

Direktoratet skal fortsatt ha fokus på holdningsskapende tiltak i samarbeid med næringsen for å redusere antall ulykker. Videre skal Sjøfartsdirektoratet vurdere behovet for endrede krav og opplegg for kontroll, særlig rettet mot fiskefartøy, lasteskip og pendelferger som trafikkerer kysten.

Rent miljø

Målsetting: Sjøfartsdirektoratet skal medvirke til et rent miljø.

Resultatrapport 2009

Direktoratet har arbeidet aktivt nasjonalt og internasjonalt for å medvirke til at skipsfarten holder en høy miljømessig standard. Det har vært høy fokus på arbeidet i IMOs miljøkomité hvor klimautslipp fra skip er et hovedtema. Sjøfartsdirektoratet har ført tilsyn med at norske skip overholder internasjonale miljøbestemmelser. Norge står på Paris MoUs hvitliste, som betyr at norske skip generelt har god kvalitet.

Prioriteringer 2011

Sjøfartsdirektoratet skal i 2011 delta aktivt i det internasjonale regelverksarbeidet i relevante IMO-komiteer og i aktuelle ekspert- og arbeidsgrupper i EU. Sjøfartsdirektoratet skal være en pådriver i utviklingen av internasjonalt regelverk for å redusere utslipp fra skip. Direktoratet skal gjennomføre effektivt tilsyn av norske skip og havnestatskontroll for å bidra til å øke sikkerheten mot forurensning. Direktoratet skal gjennomføre en kampanje rettet mot risikobelastede fartøysgrupper for å hindre ulykker eller grunnstøtinger som kan medføre forurensning til sjøs. Direktoratet skal bistå Miljøverndepartementet i utarbeidelsen av et system for utslipp til luft fra norske skip.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget 310,7 mill. kroner for 2011. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og andre ordinære driftsutgifter, i tillegg til utgifter med å utstede maritime personellsertifikater.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 907, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3907, post 03, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	124 759	127 300	124 300
02	Maritime personellsertifikater	7 351	9 000	11 000
03	Diverse inntekter	10 887	5 000	5 000
04	Gebyrer for skip i NIS	37 673	37 000	38 000
06	Overtredelsesgebyrer	1 869	22 500	12 000
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	318		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 206		
17	Refusjon lærlinger	30		
18	Refusjon av sykepenger	3 647		
	Sum kap. 3907	188 740	200 800	190 300

Vedrørende 2010:

Ved St.vedt. 18. juni 2010, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010) ble det gjort følgende endringer under kap. 3907:

- bevilgningen under post 01 redusert med 6 mill. kroner
- bevilgningen under post 02 økt med 6 mill. kroner

Post 01 Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR, og post 04 Gebyrer for skip i NIS

Skip i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) er i hovedsak underlagt kontroll av Sjøfartsdirektoratet. Gebyrene gir ikke full dekning for kontrollutgiftene. Gebyrene for skip i NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister) skal minst dekke direktoratets kontrollutgifter og i tillegg norsk bidrag til IMO (FNs sjøfartsorganisasjon) og andre utgifter knyttet til IMO-arbeidet.

Det foreslås en bevilgning på 124,3 mill. kroner under post 01 og 38 mill. kroner under post 04 for 2011.

Post 02 Maritime personellsertifikater

På grunnlag av forventet utstedelse av sertifikater og prisjusteringer foreslås en bevilgning på 11 mill. kroner for 2011.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter innbetalinger for oppdrag for NORAD, Petroleumstilsynet og Kystverket, og i tillegg diverse inntekter av velferdstiltak. For 2011 budsjetteres det med 5 mill. kroner, derav om lag 4 mill. kroner knyttet til velferdstiltak. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til post 01, jf. omtale under kap. 907, post 01 og Forslag til vedtak II.

Post 06 Overtredelsesgebyrer

På bakgrunn av bestemmelse i skipssikkerhetsloven har Sjøfartsdirektoratet innført overtredelsesgebyr ved brudd på loven, f. eks. manglende oppfylging av pålegg, forskriftskrav eller manglende sertifikater, jf. omtale i Prop. 48 S (2009–2010).

Det legges til grunn at Sjøfartsdirektoratet skal behandle ca. 120 saker i 2011 med et gjennomsnittlig overtredelsesgebyr på kr 100 000. På dette grunnlag anslås en inntekt på 12 mill. kroner fra overtredelsesgebyr i 2011. Det understrekes at anslaget er usikkert.

Kap. 908 Skipsregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2009	budsjett 2010	2011
01	Driftsutgifter	20 275	18 200	18 600
	Sum kap. 908	20 275	18 200	18 600

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Skipsregistrene skal medvirke til å oppfylle Regjeringens målsetting om at Norge skal være en ledende maritim nasjon. Registrenes overordnede målsetting er å være et konkurransedyktig og attraktivt register for norske og utenlandske redere og øvrig maritim næring. Det legges til grunn at Skipsregistrene gjennom å yte effektive og profesjonelle tjenester skal bidra til vekst i den norske flåten. Skipsregistrene består av Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og Norsk Ordinært Register (NOR). NOR omfatter også Skipsbyggingsregisteret. Skipsregistrene utførte 20 årsverk pr. 1. mars 2010. Virksomheten er lokalisert i Bergen.

Registrene yter service både overfor næringsdrivende, privatpersoner og offentlige myndigheter. På det privatrettslige området skal Skipsregistrene sikre rettsvern til registrerte rettigheter i norske skip. På det offentligrettslige området er virksomheten ved Skipsregistrene et viktig ledd i kontrollen med skip og skips eierforhold.

Skipsregistrenes hovedmål er å sikre at registrene er korrekte og oppdaterte. For å oppnå hovedmålet skal følgende målsettinger oppfylles:

- sikre korrekt registrering av skip og rettigheter i skip
- sikre oppdaterte registre
- ha god service
- drive aktiv markedsføring av NIS

Registrenes virksomhet påvirkes av markeds- og konjunkturmessige svingninger i skipsfartsnæringen og myndighetsbestemte rammevilkår.

Med sikte på å oppnå en mer enhetlig og brukervennlig sjøfartsadministrasjon har Regjeringen besluttet å utrede en sammenslåing av Skipsregistrene og Sjøfartsdirektoratet fra 1. januar 2012. Det legges til grunn at den nye Sjøfartsadministrasjonen skal organiseres med hovedkontorer i Haugesund, men at en enhet for registrering av skip fortsatt skal være lokalisert i Bergen.

Resultatrapport 2009 og prioriteringer 2011

Skipsregistrene nådde målene for 2009. Hovedoppgavene med registrering av nye skip, eierforhold og pant ble prioritert. Skipsregistrene overtok ansvaret med å fastsette fartøyets mål etter at fysisk måling av skip under 15 meter opphørte fra 1. januar 2010. Fartøyets mål blir heretter fastsatt ved at brukeren sender inn dokumenterte måledata som byggebrev og godkjent CE-(samsvars-) dokumentasjon til Skipsregistrene. Videre ble det lagt om til etterskuddsbetaling av Skipsregistrenes gebyrer fra 1. januar 2010, jf. omtale i Prop. 1 S (2009–2010). Endringen har vært etterspurt av brukerne og forenkler rutinene ved Skipsregistrene.

Markedssituasjonen i 2009 var krevende og resulterte i færre eierskifter, kjøp og salg enn budsjettet.

Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS)

Utviklingen i NIS de siste årene har vært stabil. På grunn av krevende markedssituasjon var det imidlertid nedgang i registreringsoppgavene i 2009. Flåten ble redusert med 6 pst., og ved utgangen av året var det registrert totalt 584 skip i NIS. Utviklingen i 2010 er mer positiv. Pr. 1. august 2010 er det registrert inn 63 nye skip i NIS, mens det til sammenlikning på samme tidspunkt i 2009 var registrert inn 37 nye skip. Imidlertid er det slettet noe flere skip i NIS i 2010, slik at det pr. 1. august til sammen var registrert 590 skip i NIS.

Norsk Ordinært Skipsregister (NOR)

NOR har hatt en jevn økning i antall registrerte skip siden 2003. Aktiviteten i 2009 i NOR var noe preget av den krevende markedssituasjonen, og det ble registrert 121 færre fartøyer sammenliknet med 2008. Imidlertid ble færre fartøyer slettet fra registeret, slik at totalt antall fartøyer registrert i NOR økte med 5 pst. i 2009. I 2010 har det vært stor aktivitet i NOR, og pr. 1. august var der

registrert til sammen 15 247 fartøyer. Hovedvekten av nye registrerte fartøyer i NOR er fritids- og fiskebåter.

Skipsbyggingsregisteret

Antall bygg som ble registrert i skipsbyggingsregisteret falt i 2009. Det ble registrert 67 skip under bygging i 2009 mot 138 i 2008 og 233 i 2007. De fleste bygg som ble slettet fra skipsbyggingsregisteret i 2009, ble overlevert til norsk eier eller utenlandsk bestiller, eller overført til et skipsregister uten eierskifte til norsk hjemmelshaver. Nedgangen i skipsbyggingsregisteret fortsatte i første halvår 2010. Pr. 1. august 2010 er det registrert 32 nye skip i skipsbyggingsregisteret. Nedgangen gjelder særlig bestilling av nye offshore relaterte skip.

Prioriteringer 2011

Skipsregistrenes plattform for arbeidet i 2011 skal fortsatt være forankret i Regjeringens maritime strategi «Stø kurs». Dette innebærer bl.a. aktiv deltakelse i prosjektet Norge som maritimt vertsland. Prosjektets mål er at flere skal velge Norge som lokaliseringalternativ for maritim virksomhet.

Sikre et korrekt og oppdatert register

Resultatrapport 2009

Skipsregistrene har hatt høyt fokus på at NOR-, NIS- og Skipsbyggingsregisteret skal være korrekte og oppdaterte. Kjerneoppgavene med registrering av skip og rettigheter i skip, tildeling av skipsnavn, IMO nummer (identifikasjonsnummer) og kjenningssignal, samt utstedelse av CSR-dokumenter (sammendrag av registreringsopplysninger for skipene), har vært prioritert.

Det er foretatt løpende samkjøringer av data mot andre offentlige registre, med daglig ajourføring og oppdatering av selskaps- og personopplysninger. Skipsregistrene har videre hatt fokus på kvalitetssikring av saksbehandlingen.

Prioriteringer 2011

Arbeidet med løpende samkjøring av data fra andre offentlige registre mot Skipsregistrenes videreføres. Videre skal Skipsregistrene kvalitets sikre at dokumenter er i samsvar med kravene i regelverket. Andre sentrale virkemiddel for å nå målsettingen er god og brukervennlig informasjon overfor brukerne.

Høy grad av service

Resultatrapport 2009

Skipsregistrene har lagt vekt på å opprettholde god service overfor brukerne. Virkemidlene har vært rask og korrekt saksbehandling, tilgjengelighet og god dialog med brukerne. Skipsregistrene har også gjennom 2009 hatt fokus på å overholde korte saksbehandlingstider. Innkommende dokumenter ble fordelt til saksbehandler samme dag. I 2009 ble 42 pst. av mottatte dokumenter registrert samme dag og 12 pst. påfølgende dag. De resterende 46 pst. av dokumentene ble registrert innen sju dager. For søknader om IMO nummer, kjenningssignal og navneattester var behandlingstida én virkedag. Det er satset på brukervennlige kommunikasjonsløsninger hvor internett er sentralt når det gjelder tilgang til informasjon, skjema og søkemuligheter. Som oppfølging av brukerundersøkelsen gjennomført høsten 2008, forbedret Skipsregistrene sine nettsider i 2009 med mer relevant informasjon og flere søkekriterier. Telefonia ble også utvidet. Skipsregistrene gjennomførte høsten 2009 en ny brukerundersøkelse, og fikk gjennomgående svært positive tilbakemeldinger.

Prioriteringer 2011

For å nå målet om høy grad av service, er rask og korrekt saksbehandling av stor betydning. Skipsregistrene har definerte frister for saksbehandling og oppfølging for alle sakstyper. Et effektivt register med brukervennlige kommunikasjonsløsninger med økt bruk av internett og elektronisk formidling av tjenester og data er en viktig konkurransefaktor. Skipsregistrene skal fortsatt prioritere arbeidet med å tilpasse sin virksomhet til ny teknologi og relevante informasjonskrav fra offentlige myndigheter og eksterne brukere.

Markedsføring av NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister)

Resultatrapport 2009

Skipsregistrene satset aktivt på markedsføring av NIS i 2009. Markedsføringen gjøres gjennom annonsering i internasjonale og nasjonale aviser og tidsskrifter, både i trykte utgaver og med nettannonser. For å rette sterkere fokus mot de norske rederne ble det også satset på nettannonser i Dagens Næringsliv. Skipsregistrene har også hatt redaksjonell omtale i flere medier. Samarbeidet med Sjøfartsdirektoratet har fortsatt og de to etatene hadde felles stands både på Haugesundskon-

feransen og på Nor-Shipping. I denne forbindelse ble det utarbeidet og oppdatert felles informasjonsbrosjyrer. Registeret har i tillegg blitt profilert gjennom deltakelse på konferanser og messer i Norge og i utlandet.

Prioriteringer 2011

Det er Regjeringens målsetting at Norge skal være en ledende maritim nasjon, og at NIS i den forbindelse framstår som konkurransedyktig og attraktivt for norske og utenlandske redere og øvrig maritim næring. Deltakelse på messer, annonsering i relevante aviser og tidsskrifter og aktiv dialog med aktuelle brukerorganisasjoner er viktige virkemidler for å tiltrekke seg nye skip. Det viktige arbeidet med målrettet aktiv satsing på markedsføring av NIS skal videreføres i 2011.

Profilering av Norge som kvalitetsflagg er et viktig virkemiddel.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 18,6 mill. kroner til Skipsregistrene i 2011. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og andre ordinære driftsutgifter. Det er videre beregnet om lag 1,5 mill. kroner til gjennomføring av siste fase i prosjektet for elektronisk dokumentlagring og elektronisk rapportering. Prosjektet vil gi grunnlag for bedre elektronisk kommunikasjon med brukerne av registeret og for mottak av elektroniske dokumenter. Som ledd i oppfølgingen av Regjeringens maritime strategi settes det av 1,5 mill. kroner til satsing på markedsføring av NIS i 2011.

Kap. 3908 Skipsregistrene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Gebyrer NOR	8 665	11 850	9 500
02	Gebyrer NIS	4 674	5 300	6 500
18	Refusjon av sykepenger	207		
	Sum kap. 3908	13 546	17 150	16 000

Vedrørende 2010:

Ved St.vedt. 18. juni 2010 ble bevilgningen under post 01 redusert med 1,5 mill. kroner og bevilgningen under post 02 redusert med 0,2 mill. kroner, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010).

Post 01 Gebyrer NOR og 02 Gebyrer NIS

Skipsregistrene gikk over til kostnadsbasert gebyrfastsetting med justerte gebyrer i 2008. Årsavgiften for NIS har stått uendret i 10 år og endres fra kr 5 800 til kr 7 500 fra 1. januar 2011. Det foreslås bevilgninger på 9,5 mill. kroner under post 01 og 6,5 mill. kroner under post 02.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 632 614	1 750 000	1 646 600
	Sum kap. 909	1 632 614	1 750 000	1 646 600

Vedrørende 2010:

Ved St.vedt. 18. juni 2010 ble bevilgningen redusert med 50 mill. kroner, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010).

Tilstandsbeskrivelse og målsettinger

Målsetting: Tilskuddsordningen for tiltak for sysselsetting av sjøfolk skal sikre maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk og i tillegg bidra til at norske rederier gis konkurransedyktige rammevilkår i forhold til vilkårene i andre land.

Tilskuddsordningen omfatter:

- prosentvis tilskudd (9,3 eller 12 pst.) til skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS)
- nettolønnsordning for bemanningen som omfattes av skipenes alarminstruks på passasjerskip (ferger) i utenriksfart i NOR
- nettolønnsordning for skip i petroleumsvirksomhet (offshorefartøyer) i NOR
- nettolønnsordning for øvrige fartøyer i NOR (lasteskip, brønnbåter, passasjerskip og slepebåter i kystfart)
- nettolønnsordning for sikkerhetsbemanningen på hurtigruteskip som betjener strekningen Bergen – Kirkenes

Nettolønnsordningen innebærer at rederiene mottar refusjon tilsvarende summen av innbetalt inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for mannskap innenfor ordningen.

Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av forskrift om forvaltning av tilskudd til sysselsetting av sjøfolk og veiledninger fastsatt av Nærings- og handelsdepartementet.

Resultatrapport 2009

Tilskuddsordningen har bidratt til å sikre kompetanse og arbeidsplasser på norskregistrerte skip. Ved utgangen av 2009 var om lag 11 200 sjøfolk omfattet av ordningen, mens det i saldert budsjett 2009 var beregnet 11 300 refusjonsberettigede. Reduksjonen i tilskuddsutbetalingene i 2009 har i hovedsak kommet innenfor gruppen offshorefartøyer i NOR. Nærmere redegjørelse for utviklingen av ordningen i løpet av 2009 er gitt i Prop. 125 S (2009–2010) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2010.

Det forutsettes at rederier som omfattes av nettolønnsordningen deltar i tiltak for opplæring av sjøfolk, og innbetaler et beløp pr. ansatt pr. må-

ned til et kompetansefond under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Stiftelsen krever inn og forvalter midlene i fondet. Fondsmidlene skal anvendes til kompetansehevings- og rekrutteringstiltak, og prosjekter innen helse, miljø og sikkerhet i de maritime næringene. I 2009 krevde stiftelsen inn om lag 71 mill. kroner. 52,3 mill. kroner ble disponert til tilskudd til rederier som har opplæringsstillinger. Dette er en økning på 4,5 mill. kroner i forhold til 2008. En stor del av stiftelsens midler ble også i 2009 brukt til å støtte skoleskipene Gann og Sjøkurs. 5 mill. kroner ble tildelt skoleskipet Sjøkurs for oppgradering av skipet, mens stiftelsen i 2009 ivaretok sine forpliktelser fra 2008 om å nedbetale restlånet til skoleskipet Gann med 6,6 mill. kroner. Videre ble det ytt 11,6 mill. kroner til rekrutteringskampanjer, opplæringsprosjekter og ulike HMS-tiltak. Det har vært en positiv utvikling i antall opplæringsstillinger i den perioden stiftelsen har gitt tilskudd, fra om lag 1 000 opplæringsplasser i 2004 til om lag 2 461 ved utgangen av 2009.

Prioriteringer 2011

Ett av de viktigste satsningsområdene i Regjeringens aktive næringspolitikk er de maritime næringer. I Regjeringens maritime strategi følges dette opp med prioritering av satsing på maritim kompetanse, miljøvennlig skipsfart, nærsjipsfart og maritim forskning og innovasjon.

Tilskuddsordningen skal bidra til å sikre kompetanse og arbeidsplasser og bidra til mer konkurransedyktige rammevilkår for norske skipsfartsnæringer. Tiltak for sysselsetting er et viktig virkemiddel for å sikre arbeidsplasser og vekst i de maritime næringer.

Budsjettforslag 2011

Regjeringen vil gjennom gode rammevilkår fortsatt bidra til å sikre arbeidsplasser og vekst i de maritime næringer. For å begrense ytterligere vekst for de samlede utgifter under refusjonsordningen, ble det fra 1. juli 2008 innført en begrensning i refusjonsutbetaling pr. sysselsatt på kr 198 000 pr. år, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet. Samme begrensning i utbetalingene gjelder i 2010, og foreslås videreført i statsbudsjettet for 2011. Det forutsettes videre at ordningens øvrige vilkår er oppfylt, bl.a. at rederier som omfattes av nettolønnsordningen innbetaler kr 500 pr. ansatt pr. måned til kompetansefondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse.

Det legges til grunn at om lag 10 500 sjøfolk vil omfattes av tilskuddsordningen i 2011. Bevilgningsbehovet anslås til 1 646,6 mill. kroner. Beløpsanslaget er usikkert og vil bl.a. avhenge av ut-

viklingen i antallet sjøfolk under ordningen. Det foreslåtte bevilgningsbeløpet skal dekke utbetalinger av tilskudd for 6. termin 2010 (november-desember) og for 1.–5. termin 2011 (januar-oktober).

Kap. 913 Standardisering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Tilskudd	26 700	30 500	28 000
	Sum kap. 913	26 700	30 500	28 000

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Standardisering innebærer utarbeiding av krav og spesifikasjoner til varer, tjenester og prosesser. Målet er å oppnå praktiske og økonomiske fordeler. I tillegg bidrar standardisering til å fjerne tekniske handelshindringer, bl.a. ved at ulike lands myndigheter harmoniserer kravene som stilles til varer og tjenester. Standard Norge er en nøytral og uavhengig privat organisasjon rettet mot næringsliv, forvaltning, arbeidsliv og forbrukere. Det er Standard Norge som fastsetter norske og internasjonale standarder som Norsk Standard. Standard Norge er medlem av den verdensomspennende standardiseringsorganisasjonen ISO og den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN. Standard Norge har 72 ansatte.

Standard Norges arbeid blir hovedsakelig finansiert ved bidrag fra offentlige og private interessenter, royalty fra salg av standarder, medlemsavgifter og tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Departementets styring og forvaltning av tilskuddet er kun knyttet til departementets formål med tilskuddet.

Tilskuddet til Standard Norge bidrar til å opprettholde en nasjonal infrastruktur for standardiseringsarbeid i Norge. Hovedformålet med tilskuddet er å ivareta norske næringslivsinteresser i standardiseringsarbeidet. Dette gjøres ved at man søker å ivareta norske bedrifters tekniske løsninger ved utarbeidelsen av europeiske og globale standarder, slik at norske produkter lettere får adgang til internasjonale markeder.

Bruk av europeisk utarbeidede standarder bidrar positivt til den økonomiske utviklingen i det europeiske fellesskap. Samtidig skal europeiske standarder bidra til at hensyn til helse, miljø og sikkerhet blir ivaretatt. Det er derfor et nært og forpliktende samarbeid mellom Europakommisjo-

nen og EFTA-sekretariatet på den ene siden og de europeiske standardiseringsorganisasjonene på den andre. Standard Norge fastsetter europeiske harmoniserte standarder som Norsk Standard og notifiserer utarbeidelsen av nasjonale standarder til EFTAs overvåkingsorgan ESA og Europakommisjonen via CEN.

Standard Norge utarbeidet i 2008 Nasjonal Standardiseringsstrategi i samarbeid med mange interessenter. Oppfølgingen av strategien er derfor avhengig av mange aktørers innsats, men Standard Norge har hovedansvaret. Standard Norge har hatt en rekke møter med næringsorganisasjoner og myndighetsorganer, inngått samarbeidsavtaler med flere av disse, utarbeidet en plan for forbrukerstandardisering, forbedret egne kurs i standardisering og etablert egne standardiseringssider på Norges forskningsråds hjemmesider. Departementet har fulgt opp ved at underliggende etater og tilskuddsmottakere er gjort oppmerksom på betydningen av standarder og standardisering. Strategien er i tillegg sendt til de andre departementene for å bidra til økt forståelse av standardiseringsarbeidets betydning, og til en mer aktiv holdning til utarbeidelse og bruk av standarder på ulike områder.

Resultatrapport 2009 og prioriteringer 2011

Målsetting: Formålet med det statlige tilskuddet er at Standard Norge skal sikre en effektiv infrastruktur for standardiseringsarbeidet i Norge og ivareta norske næringslivsinteresser i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid.

Resultatrapport 2009

Det ble fastsatt 1 411 nye standarder, hvorav de fleste var basert på felles vedtatte europeiske stan-

darder. Dette er en økning på 357 sammenlignet med året før. En tredjedel av de europeiske standardene var basert på globale, internasjonale standarder. Dette bidrar betydelig til handelsforenkling i et stort europeisk marked. 39 av de nye standardene var harmoniserte standarder, dvs. standarder som er utarbeidet for å tilfredsstille krav i EU-direktiver. 17 nasjonale standardforslag ble notifisert til EU gjennom CEN. Disse standardene dekker spesifikke nasjonale behov som ikke omfattes av europeiske eller internasjonale standarder. Sju ISO-standarder ble implementert som Norsk Standard. Antallet nye standarder varierer av ulike årsaker fra år til år, men nedgangen i antall harmoniserte standarder skyldes at HMS-området begynner å bli godt dekket i EU.

Nye viktige områder for standardisering omfatter innovasjon og standardisering, interoperabilitet, elektroniske forretningsprosesser, energiledelse, konstruksjonsteknikk og bruk av tau som arbeidsutstyr til arbeid på vanskelig tilgjengelige steder, særlig i offshore- og byggebransjen og til redningsoperasjoner. Standard Norge er valgt inn i ISOs styre, og deltar også i det administrative og det tekniske styret i CEN.

Standard Norge arrangerer ISOs generalforsamling i 2010. Det gir anledning til å markedsføre norske interesser og nasjonale forhold som kan føre til større oppmerksomhet om Norge i internasjonal sammenheng. Det er avsatt 3 mill. kroner til dette arrangementet.

Departementet er tilfreds med at Standard Norge har deltatt aktivt i CENs sertifiseringskomité. Standard Norge er dermed sentralt plassert for å være en pådriver for felles europeiske merkeordninger. I dag er de ulike nasjonale merkeordningene årsak til et fragmentert indre marked for mange produkter. Standard Norge har engasjert seg i arbeidet med å få en mer omfattende integrering mellom CEN og CENELEC (den europeiske organisasjonen for standardisering på det elektrotekniske området). Det er nå besluttet å slå sammen de to organisasjonenes sekretariater.

Standard Norge skal varsle om internasjonale standardiseringsprosjekter som kan ha betydning

for norsk næringsliv. Standard Norge har derfor utviklet et overvåkningssystem som følger det internasjonale arbeidet og eventuelt varsler norske interesser.

Standard Norge har vært aktiv i sin kontakt med offentlige myndigheter for å fremme bruk av standarder som verktøy. Dette resulterte i prosjekttilskudd på 20,5 mill. kroner fra 12 ulike departementer og tilhørende etater og et EU-prosjekt. Det er en økning på 3,5 mill. kroner fra året før.

Etter departementets vurdering har Standard Norge gjennom 2009 samlet hatt en tilfredsstillende måloppnåelse for det statlige tilskuddet. Det vil si at Standard Norge både har greid å sikre en effektiv infrastruktur for standardiseringsarbeidet i Norge og ivarettat norske næringslivsinteresser internasjonalt og nasjonalt.

Prioriteringer 2011

Standard Norge skal innenfor rammen av det statlige tilskuddet bidra til å dekke det offentliges og næringslivets behov for standarder på en effektiv måte, og skal arbeide videre med å fastsette europeiske harmoniserte standarder, notifisere utarbeidelse av nasjonale standarder og overvåke internasjonalt standardiseringsarbeid. Standard Norge skal fortsette oppfølgingen av Nasjonal Standardiseringsstrategi på områder av betydning for norsk næringsliv og verdiskaping, og videreføre prosjektet om utvikling av internasjonale standarder for kvantifisering og kommunikasjon av klimaspor ved å være en pådriver, og aktivt informere norsk næringsliv om framdriften og utviklingen i arbeidet.

Budsjettforslag 2011

Det foreslås bevilget 28,0 mill. kroner til standardiseringsarbeidet i 2011, hvorav 0,8 mill. kroner skal gå til prosjektet med å være pådriver i utvikling av internasjonale standarder for klimaspor.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard	1 708		
71	Avgifter immaterielle rettigheter			134 700
	Sum kap. 5574	1 708		134 700

Post 70 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard

Inntektene er en produksjonsavgift som kommer fra Norcems uttak av kalkstein i Telemark og Hammerfall Dolomitt i Nordland. Fra og med statsbudsjettet 2010 er avgiften omdefinert til særavgift og budsjettert under kap. 5551 Avgift knyttet til andre undersjøiske naturforekomster enn petroleum, post 70 Avgift knyttet til andre undersjøiske naturforekomster enn petroleum. For nærmere omtale av avgiften, vises det til Prop. 1 S (2010–2011) om skatte- avgifts- og tollvedtak, tollkapitlet.

Post 71 Avgifter immaterielle rettigheter

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Styret for det industrielle rettsverns (Patentstyrets) søknadsbehandling. Det foreslås bevilget 134,7 mill. kroner under posten i 2011. Patentstyrets samlede inntekter er i budsjettforslaget 181,6 mill. kroner.

For nærmere omtale, vises det til kap. 901 og 3901 Styret for det industrielle rettsvern.

Programkategori 17.20 Forskning, innovasjon og internasjonalisering

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
920	Norges forskningsråd	1 320 800	1 307 000	1 337 000	2,3
922	Romvirksomhet	542 504	775 300	682 100	-12,0
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	72 499	56 000	40 000	-28,6
929	Norsk Designråd	36 000	36 000	36 000	0,0
931	Miljøtiltak	20 600			
932	Ekstraordinære næringsutviklings-tiltak	150 000			
934	Internasjonaliseringstiltak	244 518	391 500	436 000	11,4
937	Svalbard Reiseliv AS	2 100	2 100	2 100	0,0
2421	Innovasjon Norge	43 944 001	47 457 500	45 174 200	-4,8
2426	SIVA SF	401 500	337 700	193 600	-42,7
2428	Eksporffinans ASA		20 000 000		-100,0
2460	Garanti-instituttet for eksportkreditt		10 000		-100,0
	Sum kategori 17.20	46 734 522	70 373 100	47 901 000	-31,9

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-29	Driftsutgifter	15 486	13 000	13 000	0,0
50-59	Overføringer til andre stats-regnskaper	2 082 900	1 743 100	1 875 700	7,6
70-89	Overføringer til andre	2 216 136	2 417 000	2 157 320	-10,7
90-99	Låntransaksjoner	42 420 000	66 200 000	43 855 000	-33,8
	Sum kategori 17.20	46 734 522	70 373 100	47 901 020	-31,9

Økt globalisering fører til at varer, kapital og mennesker flyter lettere over landegrensene. Ny

kunnskap og nye forskningsresultater med relevans for Norge og norske bedrifter utvikles i dag i

mange land og på andre steder enn hvor det tradisjonelt har vært etablert forskningssamarbeid. Hensynet til en bærekraftig utvikling krever nye løsninger og utvikling av ny teknologi både nasjonalt og globalt. Et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv er avgjørende dersom vi skal kunne møte disse utfordringene. De varer og tjenester som utvikles, må være mer attraktive, lønnsomme og miljøvennlige enn eksisterende produkter. Det offentlige virkemiddelapparatet skal være en medspiller i næringslivets nyskappingsarbeid og medvirke til at ideer og initiativer resulterer i framtidig lønnsom næringsvirksomhet.

De offentlige virkemiddelaktørene tilbyr norske bedrifter hjelp i forsknings- og idéfasen, i utviklingsarbeid, ved markedsintroduksjon og i vekstfasen, både nasjonalt og internasjonalt. Tilbudet omfatter bl.a. rådgivning og kompetanse, finansiering, profilering, garantier og nettverkstilbud.

Offentlig finansiering av forskning skal sikre at det utføres både tilstrekkelig grunnleggende forskning, så vel som mer næringsrelevant forskning og utvikling (FoU). En god kunnskapsinfrastruktur i form av universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter bidrar både til næringsrelevant kunnskap og forskning og tilgang på arbeidskraft med høy kompetanse. Videre sikres næringslivet gode samarbeidspartnere og tilstrømning av forskningsbaserte ideer.

Nærings- og handelsdepartementets støtte til næringsrelevant forskning og anvendt FoU kanaliseres gjennom bevilgninger til programmer og ordninger i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Norsk Romsenter. Midlene skal bidra til at næringslivet styrker sin egen forskningsinnsats og i større grad kan nyttiggjøre seg den store mengden forskningsbasert kunnskap som blir utviklet i Norge og i resten av verden. Støtten er innrettet med sikte på å ha utløsende effekt, dvs. at bedriftene skal stimuleres til å gjennomføre mer FoU enn det offentlige bidraget isolert sett skulle tilsi.

Norges forskningsråd er det viktigste organet for departementets støtte til næringsrelevant fors-

kning. Den største delen av departementets midler til Forskningsrådet går til medfinansiering av forskningsprosjekter som er styrt av næringslivet selv. Midlene omfatter også støtte til forskningsinfrastruktur, kommersialisering av forskningsresultater, tiltak for å sikre god samhandling mellom næringsliv og kunnskapsleverandører og deltakelse i internasjonalt, næringsrelevant forsknings-samarbeid.

Innovasjon Norge forvalter mange av Regjeringens innovasjonsvirkemidler og er en viktig aktør og tilrettelegger både nasjonalt og regionalt. Selskapet skal legge til rette for vekst og internasjonalisering i bedrifter over hele landet. Selskapet har et utstrakt samarbeid med andre virkemiddelaktører, noe som innebærer at næringslivet tilbys én dør inn til hele bredden av næringsrettede virkemidler. Sammen med SIVA (Selskapet for industrivekst) og Norges forskningsråd er Innovasjon Norge en sentral nettverksaktør med en rekke aktiviteter som skal stimulere til samhandling mellom næringsliv, FoU-miljøer, kapitalmiljøer og offentlig sektor. For å sikre at potensialet som ligger i god design utnyttes, satses det også på design både i Innovasjon Norge og gjennom bevilgningen til Norsk Designråd.

Tilgang på kompetent kapital spiller en nøkkelrolle når det gjelder innovasjon og verdiskaping i næringslivet. Det offentlige virkemiddelapparatet bidrar gjennom en rekke virkemidler med kapital på et tidlig stadium i bedriftenes utvikling. Dette skjer både gjennom stipend, tilskudd, egenkapital, garantier og ulike typer lån. Innovasjon Norge er en viktig aktør som forvalter mange av disse bedriftsrettede virkemidlene. For å lykkes i den internasjonale konkurransen er det i tillegg behov for konkurransedyktige finansierings-, garanti- og forsikringsordninger ved eksport. Ordningene i Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) og støtte ved kapitalvareeksport forvaltet av Eksportfinans skal gi norsk næringsliv tilgang på eksportfinansiering på tilsvarende vilkår som utenlandske konkurrenter.

Kap. 920 Norges forskningsråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
50	Tilskudd	1 320 800	1 307 000	1 337 000
	Sum kap. 920	1 320 800	1 307 000	1 337 000

Vedrørende 2010:

Ved St.vedt.18. juni 2010 ble bevilgningen økt med 20 mill. kroner, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010).

Vedrørende 2011:

Satsingen på næringsrelevant forskning gjennom Norges forskningsråd foreslås økt med 30 mill. kroner, til 1 337 mill. kroner i 2011 sammenlignet med saldert budsjett for 2010. Hovedmålsetningen med tildelingen er å bidra til utviklingen av et kunnskapsbasert næringsliv og økt verdiskaping i norsk økonomi. I budsjettforslaget for 2011 legges det vekt på å prioritere generelle virkemidler som er rettet mot bredden av norsk næringsliv. Samtidig foreslås det å styrke og videreføre bevilgningen til næringsrelevant forskning på strategisk viktige og nasjonalt prioriterte områder.

- Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) foreslås styrket med 10 mill. kroner, til 355,2 mill. kroner.
- Det foreslås avsatt 10 mill. kroner til etablering av et nytt senter for forskningsdrevet innovasjon innenfor miljøteknologi.
- Bevilgningen til marin bioprospektering foreslås økt med 5 mill. kroner, til 29 mill. kroner, som en oppfølging av regjeringens Nordområdestrategi og strategi for marin bioprospektering.
- Det foreslås å iverksette et revidert program for kommersialisering av forskningsresultater, FORNY 2020.

Post 50 Tilskudd**Virksomhetsbeskrivelse**

Norges forskningsråd (Forskningsrådet) er den sentrale virkemiddelaktøren for gjennomføring av regjeringens forskningspolitikk. Forskningsrådets ansvarsområde dekker alle fagområder og Forskningsrådet har et bredt spekter av virkemidler innenfor grunnforskning, næringsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater. Forskningsrådet har i hovedsak tre roller: Det er myndighetenes sentrale forskningspolitiske rådgiver. Forskningsrådet har videre en operatør-

rolle knyttet til finansiering av forskning, organisering av forskningsprogrammer, utvikling av virkemidler, evaluering og formidling av forskningsresultater og fremme av internasjonalt forskningssamarbeid. Dessuten representerer Forskningsrådet en viktig møteplass for aktører i det norske forskningssystemet, offentlig forvaltning, næringsliv og allmennheten. Norges forskningsråd er organisert som et nettbusjettert forvaltningsorgan og er administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet. Forskningsrådet mottar bevilgninger over 16 departementers budsjetter, hvorav bevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er den nest største. Til sammen utgjør bevilgningene over Nærings- og handelsdepartementet og Kunnskapsdepartementets budsjetter om lag halvparten av Forskningsrådets virksomhet.

Forskning er langsiktig virksomhet i den forstand at det tar tid før resultatene viser seg, og effektene kan framkomme på ulike måter over tid. Det er derfor knyttet utfordringer til å utvikle gode indikatorer og tilhørende resultatmål som viser resultatene av den offentlige FoU-satsingen. Det er en særlig utfordring å få fram resultater som viser den offentlige FoU-innsatsens utløsende effekt på privat forskningsinnsats, og som muliggjør sammenligning av resultater på tvers av ulike offentlige virkemidler.

Det er utviklet et felles mål- og resultatstyringssystem (MRS-system) for departementenes tildelinger av midler til Norges forskningsråd. Målstrukturen består av et overordnet mål som er operasjonalisert i tre mål med tilhørende delmål.

- *Mål 1:* Økt kvalitet, kapasitet og relevans i norsk forskning i hele landet.
- *Mål 2:* God ressursutnyttelse og hensiktsmessig arbeidsdeling, samhandling og struktur i forskningssystemet.
- *Mål 3:* Forskningens resultater tas i bruk i næringsliv, samfunnsliv og forvaltning i hele landet.

Det er lagt opp til å videreføre arbeidet med MRS-systemet, bl.a. definering av rapporteringsindikatorer, slik at systemet kan videreutvikles som et styringsverktøy.

Resultatrapport 2009

Bevilgning fordelt på underposter

		(i 1 000 kr)
Underpost	Betegnelse	Bevilgning 2009
50.1	Programmer	712 250
50.2	Institutter og annen infrastruktur	380 000
50.3	Kommersialisering og nettverkstiltak	113 350
50.4	Internasjonalt samarbeid	75 700
50.5	Andre tiltak	39 500
	Sum post 50	1 320 800

Underpost 50.1 Programmer

Formålet med Nærings- og handelsdepartementets tildeling til Forskningsrådets programmer er å stimulere til økt kunnskapsutvikling og FoU-innsats i næringslivet. En betydelig del av prosjektene i programmene er brukerstyrte, noe som innebærer at brukerens forskningsbehov står sentralt i innretning og valg av forskningstema.

Programmene deles i generelle og tematiske virkemidler. De generelle virkemidlene består av brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) og Nærings-ph.d.-ordningen. BIA skal sikre støtte til de beste prosjektene uansett bransjetilhørighet, med unntak av de områdene som dekkes av tematiske rettede programmer. Nærings-ph.d.-ordningen støtter kvalifiserte doktorgradsprosjekter fra alle fagfelt. De tematiske virkemidlene består av flere programmer rettet mot prioriterte tematiske eller teknologiske områder.

Forskningsrådets brukerstyrte prosjekter blir årlig evaluert av Møreforskning. Den siste rapporten fra Møreforskning ble publisert i mars 2010. Det er undersøkt i alt 709 prosjekter med støtte fra Forskningsrådet i perioden 1996–2005. Prosjektene er undersøkt i ulike faser fra start og fram til fire år etter ferdigstilling. Rapporten konkluderer med at offentlig støtte til forskning i næringslivet gir gode resultater i den forstand at støtten utløser økt innsats i næringslivet selv. Møreforskning finner at den akkumulerte forventede nåverdien av prosjektene langt overstiger investeringskostnadene. Undersøkelsen ser også på samfunnsøkonomiske effekter av prosjektene.

Rapporten viser at det tar lang tid før resultater av forskningen blir realisert. Av prosjektene som ble avsluttet i 2005 var det kun 48 pst. av forskningsresultatene som var kommersialisert eller

tatt i bruk i 2009. Undersøkelsene peker også på at det er en liten andel av prosjektene som står for en stor andel av den forventede positive avkastningen. En slik fordeling kan forklares både med den store usikkerheten som kjennetegner innovasjonsprosjekter, og med utfordringene knyttet til å dokumentere resultater av forskningen. I 2010 vil det gjennomføres en oppfølgende studie for å se nærmere på de mest vellykkede prosjektene.

Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett ble det i 2009 tildelt 712,3 mill. kroner til Forskningsrådets programmer. De samlede kostnadene ved disse prosjektene var nær 2,7 mrd. kroner. Av den offentlige innsatsen bidro departementene samlet med om lag 1,2 mrd. kroner, mens andre offentlige og internasjonale midler utgjorde 136 mill. kroner. Næringslivet bidro med om lag 1,4 mrd. kroner. Næringslivets andel utgjorde 59 pst. av kostnadene i de brukerstyrte innovasjonsprosjektene i 2009. Finansieringsandelen har gått noe ned sammenlignet med 2007 og 2008, da andelen var henholdsvis 64 og 62 pst. Forskningsrådets bidrag har økt tilsvarende i samme periode. Også i kompetanseprosjekter med brukermedvirkning, som ledes av forskningsmiljøene, har den private andelen av finansieringen gått ned de siste årene, fra 30 pst. i 2007 til 21 pst. i 2009. Denne utviklingen kan forstås dels med naturlige fluktasjoner over tid, og dels i lys av finanskrisen. I brukerstyrt innovasjonsarena ble det lagt til grunn en høyere støttegrad fra Forskningsrådets side i 2009 for å opprettholde prosjektaktiviteten under finanskrisen. Også i andre programmer ble det lagt til grunn noe høyere støtteandel for å ivareta aktivitetsnivået. Dette er i overensstemmelse med føringene i departementets tildelingsbrev til Forskningsrådet for 2009.

I 2009 deltok om lag 2 000 virksomheter i Forskningsrådets programmer med finansiering over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Av de deltakende virksomhetene var det om lag 1 100 norske bedrifter, og nærmere 700 av disse hadde færre enn 100 ansatte. Dette var på nivå med fordelingen i 2008. Øvrige virksomheter som deltar i prosjektene er eksempelvis norske og utenlandske forskningsinstitutter, høyskoler og universiteter og utenlandske bedrifter. Andelen utenlandske deltakere i prosjektene har steget de senere årene, og i 2009 var 37 pst. av samarbeidspartnerne utenlandske.

Forskningsrådet rapporterer på utvikling i antall publiserte artikler, rapporter og foredrag for

programmene. Det har vært en klar positiv utvikling på disse indikatorene de siste årene. Også for antall doktorgradsstipendiater tilknyttet prosjektene, og andel kvinnelige doktorander, er trenden positiv. Antall nye og forbedrede produkter og etableringer av nye bedrifter viser en nedgang sammenlignet med de siste par årene. Det ble imidlertid rapportert inn flere nye prosesser og metoder som følge av prosjektene i 2009 sammenlignet med 2008. Utviklingen i indikatorene er i stor grad positive, men varierer en del mellom programmer og fra år til år. Departementet anser utviklingen som tilfredsstillende.

Fordeling av midler på de ulike sektorene innenfor programmer i 2009

(i 1 000 kr)

Sektor	
<i>Generelle direkte virkemidler:</i>	
Brukerstyrt innovasjonsarena	391 747
Nærings-ph.d	26 653
<i>Spesifikke direkte virkemidler:</i>	
Maritim og offshore	119 100
Gassmaks	15 000
Marine og biologiske ressurser	31 250
Store programmer	128 500
Sum programmer	712 250

Midlene til *brugerstyrt innovasjonsarena* (BIA) har til hensikt å støtte de beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene i bredden av norsk næringsliv, innenfor områder som ikke er dekket av de tematiske avgrensede programmene i Forskningsrådet. I BIA er det prosjektene som vurderes å ha størst bedrifts- og samfunnsøkonomisk potensial som mottar støtte. Konkurransen avgjøres ut i fra en vurdering av forskningsinnhold, innovasjonsgrad, samfunnsnytte og verdiskapingspotensial.

I 2009 ble det startet opp totalt 60 nye prosjekter under programmet, 10 av disse med midler fra regjeringens tiltakspakke som ble lagt fram i forbindelse med finanskrisen. Totalt deltok 499 bedrifter i løpende prosjekter. Av disse hadde 275 færre enn 100 ansatte. I 94 pst. av prosjektene var det internasjonalt samarbeid. Andelen prosjekter med internasjonalt samarbeid er langt høyere enn i mange av de andre programmene i Forsknings-

rådet. Dette må ses i lys av at BIA-prosjektene er store, og i snitt har flere deltakere enn prosjekter i andre programmer. Departementet vurderer det økte internasjonale samarbeidet i programmet som positivt. Det var knyttet 125 doktorgradsstipendiater til programmet, en økning fra 117 stipendiater i 2008. Det er også en klar positiv utvikling i antall publiserte vitenskapelige artikler, rapporter og foredrag på internasjonale konferanser.

BIA mottok 75 mill. kroner fra regjeringens tiltakspakke. Den største delen av midlene ble til delt eksisterende og nystartede BIA-prosjekter som møtte finansielle problemer på grunn av uroen i finansmarkedene. Totalt fikk 85 prosjekter midler fra tiltakspakken. Samlet hadde disse prosjektene en kostnadsramme på 2 mrd. kroner.

Prosjektene i BIA er bl.a. innenfor nasjonalt prioriterte områder som miljø og energi, helse og IKT. Som en oppfølging av klimaforliket og regje-

ringens satsing på miljøteknologi var det i 2009 en budsjetttøkning i BIA på 30 mill. kroner som var øremerket disse formålene. Totalt mottok miljøteknologiprojekter 117 mill. kroner fra BIA i 2009, herunder 72 mill. kroner til miljøvennlig energi.

BIA-programmet ble startet opp i 2006 og 2009 var det første året der flere større BIA-prosjekter ble avsluttet. Forskningsrådet rapporterer at flere av prosjektene har nådd sine ambisiøse mål og at prosjektene nå jobber videre med implementering og kommersialisering av forskningsresultatene. Mange av BIA-prosjektene består av brede konsortier med samarbeid langs verdikjeder eller på tvers av bransjer, mens andre gjennomføres av forskningsbaserte, nyetablerte bedrifter. Sammenlignende analyser av BIA og andre programmer i Forskningsrådet viser at innovasjonsprosjektene i BIA er kjennetegnet av høy innovasjonsgrad og høyt forskningsinnhold. Departementet er fornøyd med utviklingen i programmet så langt.

Nærings-ph.d.-ordningen er et formalisert samarbeid mellom bedrifter og høyere utdanningsinstitusjoner om å utdanne doktorander. I 2008 ble ordningen opprettet som en femårig prøveordning under BIA, rettet mot teknologiske fag. I 2009 ble ordningen skilt ut fra BIA og opprettet som en generell ordning uten tematiske eller faglige avgrensninger. Ordningen ble tildelt 10 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett og 1,35 mill. kroner over Kunnskapsdepartementets budsjett for 2009. Ordningen ble tilført ytterligere 25 mill. kroner i forbindelse med regjeringens tiltakspakke i 2009. Totalt var det 29 stipendiater under ordningen ved utløpet av 2009. Prosjektene var bl.a. innenfor områder som helse/farmasi, miljøteknologi, IKT og fiskeri. Interessen for ordningen er økende, men erfaring viser at det krever relativt lang forberedelsestid før bedrifter og utdanningsinstitusjoner leverer sine endelige søknader til Forskningsrådet. Av en utlysning på 50 nye stipender i 2009, ble det tildelt 19 stipender.

Midlene til *Maritim og offshore* (Maroff-programmet) skal bidra til å realisere regjeringens satsing på innovasjon og miljøvennlig verdiskaping i maritim sektor. De tre prioriterte innovasjonsområdene under ordningen er miljø, krevende miljøvennlige operasjoner i bl.a. Nordområdene og avansert logistikk og transport.

Det var 64 løpende forskningsprosjekter i Maroff i 2009. Det ble startet opp ni nye brukerstyrte prosjekter og tre nye kompetanseprosjekter med brukermedvirkning. Det økte antallet

prosjekter viser seg også gjennom økt forskeraktivitet. 28 doktorgradsstipendiater var tilknyttet Maroff i 2009, en økning fra 22 stipendiater i 2008. Det ble avlagt fem doktorgrader i 2009, en økning fra tre i 2008. Maroff-programmet bidro i 2009 til oppstart og videreføring av innovasjonsprosjekter med potensial for fremtidig miljøvennlig verdiskaping på flere områder innenfor den maritime klyngen. Resultatene fra prosjektene skal bidra til å styrke bedriftenes konkurranse- og omstillings- evne, og heve kunnskapsnivået i næringen på lengre sikt.

Som en oppfølging av sin innovasjonsstrategi, startet strategisk råd for maritim utvikling (Marut) i 2009 arbeidet med en helhetlig maritim forsknings- og innovasjonsstrategi, kalt Maritim 21. Maritim 21 skal identifisere og prioritere nødvendige teknologi- og innovasjonsområder, samt utvikle en implementeringsplan for den maritime næringen. Strategien ble overlevert til departementet i juni 2010.

Programmet *Gassmaks sitt* overordnede mål er å bidra til økt verdiskaping gjennom industriell foredling av naturgass. Programmet hadde i 2009 totalt 30 løpende prosjekter, bl.a. innenfor bruk av gass ved utnyttelse av malm- og mineralforekomster uten utslipp av CO₂. Det ble startet opp to nye brukerstyrte innovasjonsprosjekter og seks forprosjekter i 2009. De nye prosjektene er næringsrettede, i tråd med føringene om at programmet over tid skal ha en større andel næringsrelevante prosjekter i porteføljen. Det var 18,6 doktorgradsårverk knyttet til programmet, men det ble ikke avlagt noen doktorgrader i 2009.

Midlene til marine og biologiske ressurser gikk til Matprogrammet og marin bioprospektering. *Matprogrammet* (Norsk mat fra sjø og land) har ansvar for nærings- og forvaltningsrettet forskning i hele verdikjeden. I 2009 støttet programmet totalt 214 prosjekter. Midlene over Nærings- og handelsdepartementets budsjett gikk til brukerstyrte innovasjonsprosjekter som skal bidra til å heve næringslivets innovasjonsevne innenfor matområdet. For å bidra til dette ble mellom annet internasjonalt samarbeid i prosjektene vektlagt.

Marin bioprospektering handler om målrettet leting etter unike egenskaper i marine organismer. Regjeringen lanserte i 2009 en nasjonal strategi for marin bioprospektering. Strategien legger til rette for bedre utnyttelse av havressursene våre. For oppfølging av strategien startet Forskningsrådet i 2009, i samarbeid med Innovasjon Norge og SIVA, arbeidet med en egen handlingsplan. I påvente av dette arbeidet, er deler av midle-

ne til marin bioprospektering overført fra 2009 til 2010. Et femårig norsk-svensk forskningsprosjekt innenfor marin bioprospektering som ble igangsatt i 2008, ble videreført i 2009. Total økonomisk ramme er på 70 mill. kroner, hvorav 35 mill. kroner finansieres gjennom Norges forskningsråd. Målsetningen for prosjektet er bl.a. å legge grunnlag for framtidig næringsutvikling.

Det er etablert sju *store programmer* i Norges forskningsråd. Disse programmene skal koble sammen grunnforskning, anvendt forskning og innovasjonstiltak på prioriterte nasjonale områder. Programmene finansieres gjennom avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping og over relevante departementers budsjetter.

Det ble i 2009 avsatt 128,5 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til store programmer, hvorav 119,6 mill. kroner til Verdikt (Kjernekompetanse og verdiskaping i IKT), Renergi (Fremtidens rene energisystemer), Nanomat (Nanoteknologi og nye materialer) og Fuge (Funksjonell genomforskning). Dette utgjorde rundt 10 pst. av de samlede bevilgningene til store programmer, som var på totalt 1,1 mrd. kroner. Nærmere 65 pst. av det samlede budsjettet til store programmer går til næringsrettede forskningsprosjekter. Næringslivet bidro i 2009 med om lag 500 mill. kroner til investeringer i disse prosjektene. Programmene har også som oppgave å sikre god grunnforskning innenfor henholdsvis IKT, bioteknologi, nano- og materialteknologi og energi. Langsiktig kunnskapsutvikling på disse områdene er av stor betydning for å skape verdier og for å møte framtidige utfordringer innenfor helse, klima og energi.

Den største delen av Nærings- og handelsdepartementets midler til store programmer, om lag 65 mill. kroner, gikk til IKT-programmet Verdikt. Avsluttede prosjekter i 2009 har bl.a. gitt resultater for sømløse tjenester mellom mobil og PC, energieffektive trådløse nettverk og retningslinjer for universell utforming av web-grensesnitt tilgjengeliggjort for næringsliv og andre brukere.

Totalt 32 mill. kroner av bevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett gikk til Nanomat-programmet i 2009. Som en oppfølging av regjeringens satsing på fornybar energi og klimaforliket i Stortinget ble en stor del av mid-

lene rettet mot prosjekter innenfor fornybare og miljøvennlige energiformer som solenergi, batteri og hydrogen.

Videre gikk 11 mill. kroner av midlene over Nærings- og handelsdepartementets midler til Renergi-programmet. Renergi er Forskningsrådets viktigste program for satsing på miljøvennlig energi. Programmet har i tillegg til etableringen av åtte nye Forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) stått sentralt i regjeringens oppfølging av klimaforliket. Programmet dekker hele verdikjeden innenfor energi, både energiproduksjon, energibruk og distribusjon. Nærmere 70 pst. av midlene i 2009 gikk til næringsrettede prosjekter. Programmet bidro i 2009 bl.a. til å frambringe viktige prosjekter innenfor transportsektoren både på elektrisitet, biodrivstoff og hydrogen/brenselceller.

Fuge skal bidra til strategisk, langsiktig kunnskapsutvikling og innovasjon innenfor bioteknologi. Programmet mottok om lag 11 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Prosjekter av næringsøkonomisk betydning i 2009 var bl.a. genetisk kartlegging av torsk og oppstarten av et samarbeid med Canada og Chile for å kartlegge Atlanterhavslaksens genom.

I tillegg til finansiering av de store programmene, gikk om lag 7 mill. kroner av bevilgningen til prosjekter i programmet e-Vitenskap, og om lag 1 mill. kroner til programmene Miljø 2015 og Elsa (Etiske, samfunnsmessige og rettslige aspekter ved bioteknologi, nanoteknologi og nevroteknologi).

Underpost 50.2 Institutter og annen infrastruktur

Denne underposten omfattet i 2009 grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle instituttene, strategiske institutt- og universitetsprogrammer (SIP og SUP) og støtte til Simulasenteret. Underposten omfattet videre bevilgninger til nukleær infrastruktur (Haldenprosjektet, øvrige nukleære aktiviteter på Kjeller og lager for radioaktivt avfall i Himdalen) og andre infrastrukturtiltak (Teknologirådet, Norges Tekniske Vitenskapsakademi og forskningsetiske komiteer).

Fordeling av midler til de ulike sektorene innenfor institutter og annen infrastruktur i 2009

(i 1 000 kr)

Sektor	
Grunnbevilgning til de teknisk-industrielle instituttene	145 750
Strategisk kompetansebygging ved institutter og universiteter ¹	140 000
Samfunnsvitenskapelige institutt	750
Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak	93 500
Sum institutter og annen infrastruktur	380 000

¹ Strategiske instituttprogrammer (SIP) er under utfasing. Frigjorte midler fra SIPer som ble avsluttet i 2009, ble tildelt instituttene som en del av grunnbevilgningene i 2009. Totalt beløp dette seg til om lag 23 mill. kroner.

Midler til de *teknisk-industrielle instituttene* omfatter grunnbevilgninger til Christian Michelsen Research (CMR), Institutt for energiteknikk (IFE), Norsk Marinteknisk forskningsinstitutt (Marintek), Norges Geotekniske Institutt (NGI), The Norwegian Seismic Array (NORSAR), Northern Research Institute (NORUT), Norsk Regnesentral (NR), International Research Institute of Stavanger (IRIS), Stiftelsen SINTEF, SINTEF Energi, SINTEF Petroleum og Telemark teknisk-industrielle utviklingssenter (TEL-TEK).

Grunnbevilgningene skal sette instituttene i stand til å opprettholde og utvikle sin kompetanse på fagområder som er strategisk viktige for næringslivet, forvaltningen og samfunnet for øvrig. Grunnbevilgningene til de teknisk-industrielle instituttene var 169 mill. kroner i 2009. Videre hadde instituttene oppdragsinntekter på 2 931 mill. kroner. Samlede driftsinntekter for instituttene var 4 151 mill. kroner.

Finanskrisen var trolig en medvirkende årsak til at norsk næringslivs kjøp av FoU-tjenester fra instituttene gikk svakt ned med to pst. i 2009. Samtidig var det en kraftig økning i oppdragsinntektene fra utlandet på 18 pst. Også offentlig forvaltning økte i 2009 sine kjøp av FoU-tjenester fra instituttene med seks pst. Regjeringens tiltakspakke hadde positiv effekt for instituttene, i form av økt oppdragsforskning fra de bedriftsstyrte prosjektene. De teknisk-industrielle instituttens samlede driftsresultat i 2009 var på 120 mill. kroner. Tallene indikerer klart at instituttene tilbyr relevante og kvalitativt gode tjenester for norsk næringsliv og offentlig forvaltning.

Strategisk kompetansebygging ved institutter og universiteter skal bidra til at instituttsektoren og universitetene bygger opp kompetanse på fagområder som er sentrale for norsk næringsliv.

Innenfor de strategiske institutt- og universitetsprogrammene (SIP og SUP) gikk midlene til prosjekter innenfor de tre nasjonalt prioriterte teknologiområdene IKT, bioteknologi og materialteknologi, og til områder som prosess teknologi og marin teknologi.

Hovedmålet innenfor IKT har vært å framskaffe grunnleggende innsikt som basis for næringsutvikling. De tre kjerneområdene er:

- mikroteknologi og annen teknologi som danner det fysiske grunnlaget for IKT-systemer
- teknologi for programvareutvikling
- kommunikasjonsteknologi og -infrastruktur

Det ble avsatt 20 mill. kroner og 16,7 mill. kroner til henholdsvis strategiske instituttprogrammer og strategiske universitetsprogrammer innenfor IKT. I tillegg ble Simula Research Laboratory tildelt 10 mill. kroner.

Aktivitetene innenfor bioteknologi har vært rettet mot oppbygging av gode grunnforskingsmiljøer for utvikling av bioteknologibasert næringsvirksomhet. Det ble avsatt 2 mill. kroner og 6,1 mill. kroner til henholdsvis strategiske instituttprogrammer og strategiske universitetsprogrammer innenfor bioteknologi.

Innenfor materialteknologi har innsatsen vært rettet mot langsiktig grunnleggende forskning innenfor utvalgte områder som f.eks. materialer for energiteknologi. Det ble avsatt 4 mill. kroner og 3,2 mill. kroner til henholdsvis strategiske instituttprogrammer og strategiske universitetsprogrammer innenfor materialteknologi.

Det ble avsatt i alt 39,3 mill. kroner til andre teknologi- og samfunnsvitenskapelige programmer av stor nasjonal betydning. Dette dreier seg om prosess teknologi, marin teknologi, bygg og

miljøteknikk, produktivitet, markedsføring og ledelse.

De strategiske instituttprogrammene finansierte i 2009 sju doktorgradsstipendiater og fire postdoktorstipendiater. Tilsvarende finansierte de strategiske universitetsprogrammene åtte doktorgradsstipendiater og fem postdoktorstipendiater. Det ble publisert totalt 124 artikler i vitenskapelige tidsskrifter, og det ble tatt ut seks nye patenter som resultat av forskningsvirksomheten. På bakgrunn av resultatene fra avsluttede programmer i 2009 er det Forskningsrådets vurdering at alle miljøer har styrket sin faglige kompetanse.

De to *samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene* Samfunns- og næringslivsforskning AS (SNF) og NIFU STEP mottok totalt 0,75 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett i 2009. Begge instituttene hadde positivt driftsresultat.

Midlene til *nukleær virksomhet* omfatter avsetning til Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project), Institutt for energiteknikk (IFE) sin nukleære virksomhet på Kjeller og kombinert lager og deponi for lavt og middels radioaktivt avfall i Himdalen (KLDRA Himdalen).

Haldenprosjektet er det største og eldste internasjonale forskningsprosjektet med sete i Norge. Det har pågått kontinuerlig siden 1958, og formålet er å gjøre produksjon av kjernekraft sikrere. Programmet utfører eksperimenter innenfor brenselteknologi, materialteknologi, prosesskontroll og menneskelig pålitelighet (MTO-laboratoriet). Prosjektet, som går over treårsperioder, administreres av Institutt for energiteknikk (IFE). Etter anbefaling fra regjeringen ga Stortinget sin tilslutning til at IFE i 2008 kunne inngå en ny treårig avtale om norsk deltakelse i prosjektet, med et samlet statlig tilskudd på 109,5 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2008–2009). 2009 var det første året i den nye avtaleperioden. Aktivitetene ved Haldenprosjektet har et årlig omfang på rundt 230 mill. kroner, og om lag 75 pst. av inntektene kommer fra de utenlandske deltakerne. IFE ble i 2008 gitt konsesjon for seks år for Haldenreaktoren og ti år ved de øvrige anleggene i Halden. Videre ble det gitt en konsesjon på ti år for anlegget på Kjeller, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2008–2009).

Avsetningen til annen nukleær virksomhet ved *IFE Kjeller* utgjorde 43,2 mill. kroner i 2009. I til-

legg ble IFE tildelt 2 mill. kroner til sin nukleære virksomhet på Kjeller og i Himdalen gjennom en omfordeling av tidligere avsatte, men ubenyttede midler til EURATOMs avfallshåndteringsprogram. Virksomheten på Kjeller er knyttet til forskningsreaktoren JEEP II og ivaretar viktige nasjonale oppgaver som grunnforskning i fysikk (materialforskning), virksomheten ved isotoplaboratoriet og bestrålingsteknologi. Grunnforskningen i fysikk utføres i samarbeid med Universitetet i Oslo.

KLDRA Himdalen eies av Statsbygg, men drives av IFE på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet. Alt gammelt, klargjort lavt og middels radioaktivt avfall som var lagret eller nedgravd ved IFE, er overført til Himdalen. Ved siden av drift av KLDRA ivaretok IFE også behandling av alt radioaktivt avfall generert i Norge før plassering i deponiet i Himdalen.

Regjeringen nedsatte i januar 2009 et Teknisk utvalg for utredning av spesialbehandling av ustabil brukt brensel i forkant av mellomlagring, og et Fase 2-utvalg for utredning av en mellomlagerløsning for brukt brensel og annet langlivet avfall med alternativer til lokalisering av lageret. Teknisk utvalg har levert sin utredning, og disse resultatene danner grunnlag for Fase 2-utvalgets arbeid som skal legges fram innen utgangen av 2010.

7 mill. kroner ble avsatt til *andre infrastrukturtiltak*. Dette omfatter driftstøtte til Teknologirådet som er et uavhengig rådgivende organ som skal identifisere muligheter og konsekvenser ved ny teknologi, og stimulere til offentlig debatt rundt dette. Temaer i 2009 har bl.a. vært klimaomstilling, hjerneforskning og syntetisk biologi. Videre ble 1,5 mill. kroner avsatt til Norges tekniske vitenskapsakademi som fremmer forskning, utdanning og utvikling innenfor de tekniske vitenskapene, og til støtte til nasjonale forskningsetiske komiteer.

Underpost 50.3 Kommersialisering og nettverkstiltak

Tiltakene på denne underposten skal legge til rette for kommersialisering av forskningsresultater og økt samspill mellom næringsliv, utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitutter.

Fordeling av midler til kommersialisering og nettverkstiltak i 2009

(i 1 000 kr)

Sektor	
Kommersialisering av forskningsresultater	80 750
Virkemidler for regional FoU og innovasjon	32 600
Sum kommersialisering og nettverkstiltak	113 350

På området *kommersialisering av forskningsresultater* har den sentrale aktiviteten vært knyttet til FORNY-programmet. Programmet administreres av Norges forskningsråd med bidrag fra Innovasjon Norge. Programmet gir støtte i form av infrastrukturmidler, verifiseringsmidler, kommersialiseringsstipend og prosjektmidler. FORNY-programmet retter seg mot kommersialiserbare forretningsideer fra alle fag- og næringsområder, og er en viktig finansieringskilde for kommersialiseringsaktørene ved forsknings- og utdanningsinstitusjonene.

I 2009 registrerte FORNY en økning i de fleste måleindikatorer knyttet til infrastrukturarbeid og prosjektutvikling. Når det gjelder industrielle resultater har antall nyetablerte bedrifter økt betydelig fra 2008 til 2009. Det har vært stor aktivitet hos kommersialiseringsaktørene, med en økning i antallet videreførte ideer i forhold til 2008. Også antall kommersialiseringsprosjekter i arbeid viser en økning.

Med bakgrunn i at programperioden for det eksisterende FORNY-programmet gikk ut i 2009, ble det i 2008 satt i gang en ekstern evaluering av programmet, som ble levert Norges forskningsråd i 2009. Evalueringen konkluderte med at FORNY har oppnådd sin primærmålsetning om å bidra til etablering av forskningsintensive og innovative bedrifter. Videre konkluderte evalueringen med at det er viktig å opprettholde offentlig støtte til kommersialisering av forskningsresultater, men at det bør gjøres en del endringer i hvordan støtten innrettes. Evalueringen peker på at de direkte, målbare resultatene av programmet som patenter, selskapsetableringer og lisenser har vært beskjedne, sammenliknet med resultater fra andre europeiske land. Samtidig pekes det i rapporten på enkelte måleproblemer knyttet til evalueringen. Evalueringen viser videre at det er tidkrevende å etablere en god infrastruktur for kommersialisering av forskningsresultater. Mange av kommersialiseringsaktørene er relativt nye (etablert i 2003/2004), og man ser nå tendenser til profesjonalisering hos disse. God utvikling og viderefø-

ring av ideer vil i betydelig grad også avhenge av hvordan universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter og helseforetak selv satser på å fremme kommersialisering av forskningsresultater.

I forbindelse med regjeringens femårige satsing (2007–11) på behovsrevet *innovasjon og næringsutvikling i helsesektoren*, samarbeider Norges forskningsråd med Helsedirektoratet, InnoMed, de regionale helseforetakene og Innovasjon Norge. Forskningsrådets innsats på dette feltet bygger på eksisterende og for en stor del generelle programmer, herunder støtte til kommersialisering av forskningsresultater gjennom FORNY. I perioden har det vært en økning i midler bevilget til forskning for innovasjon i helse og omsorg, særlig innenfor programmet BIA hvor satsingen på helse i alt beløp seg til 119 mill. kroner i 2009 mot 76 mill. kroner i 2008. I tillegg til FORNY og BIA, er de store programmene Verdikt og Fuge, samt Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI), viktige virkemidler for å følge opp denne satsingen.

Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI) skal stimulere til økt samhandling mellom næringsliv, FoU-institusjoner og offentlige myndigheter i regionene. I 2009 var det totalt 15 regionale VRI-satsinger over hele landet. Hver satsing består av et samhandlingsprosjekt og ett eller to innovasjonsfaglige forskningsprosjekter, med basis i utfordringene i den enkelte region. VRI har bidratt til at regionene har utviklet strategier for forskning og næringsutvikling. Flest regioner har valgt mat, energi, maritim, marin og kultur- og reiseliv som satsingsområder. Programmet har videre jobbet for at fylkeskommunene skal styrke sin rolle som regional utviklingsaktør og slik lagt til rette for oppstarten av de nye regionale forskningsfondene fra 2010. VRI har tette koblinger til Arena- og Norwegian Centres of Expertise (NCE)-nettverkene i regionene. I 2009 bidro programmet til etablering av flere samarbeidsprosjekter mellom slike nettverk i ulike regioner, bl.a. innenfor bærekraftig energi, IKT og reiseliv.

Antall bedrifter involvert i VRI i 2009 var 1 805. Dette er en betydelig økning sammenlignet med året før da 1 175 bedrifter var involvert. Bevilgningen til VRI finansierer også *Forskningsrådets regionale representanter* som er sentrale for gjennomføring av aktiviteten under VRI. Antall representanter ble i 2009 økt fra 11 til 13.

Underpost 50.4 Internasjonalt samarbeid

Underposten dekker internasjonale stimulerings tiltak som prosjektetableringsstøtte og samfinansieringsordningen, finansiering av prosjekter med norsk deltakelse i europeiske forskningsprogrammer, oppfølging av bilateralt samarbeid og Cost-samarbeidet.

Fordeling av midler til internasjonalt samarbeid i 2009

(i 1 000 kr)

Sektor	
Internasjonale stimulerings tiltak	75 700
Sum internasjonalt samarbeid	75 700

Prosjektetableringsstøtten (PES) er en økonomisk støtteordning til søknadsutforming for norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling (EUs 7. rammeprogram) og randseaktiviteter til rammeprogrammet. Det ble tildelt 51,7 mill. kroner i prosjektetableringsstøtte i 2009, hvorav 23,1 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Av de totale midlene gikk 27 pst. til bedriftssøknader, øvrige midler gikk til søknader fra institutter og UoH-sektoren.

Samfinansieringsordningen er et nasjonalt tilskudd til norske forskningsinstitutter som går til delfinansiering av prosjektdeltakelse i EUs 7. rammeprogram. Ordningen er under nedtrapping fordi deltakerne i rammeprogrammet får dekket en større del av sine kostnader direkte fra EU. 3,9 mill. kroner av midlene gikk til ordningen i 2009.

EUREKA, et europeisk nettverk for innovasjon som skal styrke europeisk konkurransevne ved å stimulere markedsorientert FoU, hadde i 2009 åtte prosjekter med norsk deltakelse. Total ramme på forskningsprosjektene var på 80 mill. kroner. Den offentlige norske finansieringen av prosjektene foregikk gjennom fransk-norsk stiftelse, i tillegg til BIA og gjennom Innovasjon Norge.

Norske miljøer har vist stor interesse for innovasjonsprogrammet Eurostars, som er et felles initiativ fra EUREKA og Europakommisjonen for å styrke forskningsintensive små- og mellomstore bedrifter. Det kom inn 315 søknader til Eurostars i 2009, hvorav 35 med norsk deltakelse. Hele 18 av de 35 søknadene som nådde opp i konkurransen hadde norsk deltakelse. Forskningsrådet besluttet å gi 12 av disse prosjektsøknadene tilsagn om

finansieringsstøtte. Totalt bevilget Forskningsrådet 58,3 mill. kroner til Eurostars-prosjekter i 2009.

Norge deltar i de to felles teknologiinitiativene (JTI) ARTEMIS og ENIAC, som er samarbeidsprogrammer mellom næringsliv og offentlige myndigheter. ARTEMIS er innenfor elektronikk og programvare, mens ENIAC dreier seg om mikro- og nanoelektronikk. I de to første utlysningene som er gjennomført for ARTEMIS var det norsk deltakelse i fem av 27 finansierte prosjekter. For ENIAC var det norsk deltakelse i seks av 18 finansierte prosjekter fra to utlysninger. For hver utlysning må Norge melde inn en forpliktende budsjettramme, og denne har ligget på om lag 12 mill. kroner pr. utlysning.

EUs samarbeidsprogram AAL (Ambient Assisted Living) finansierer prosjekter for utvikling av IKT-baserte produkter og tjenester som kan forbedre de eldres livskvalitet. Det er syv prosjekter med norsk deltakelse, og det norske bidraget til finansiering av AAL i 2009 var 8 mill. kroner.

Forskningsrådets BILAT-ordning skal stimulere til økt bilateralt samarbeid innenfor prioriterte områder. Den næringsrettede delen av ordningen styrker samarbeidet mellom forskningsmiljøer og bedrifter, og prioriterer områdene mat, helse, fornybar energi og nye materialer. Det ble innvilget 3,1 mill. kroner til forprosjekter i 2009. Samlet ramme for BILAT-næring var på 28,9 mill. kroner i 2009. Prioriterte land var USA, Canada, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika.

Fransk-norsk stiftelse skal fremme samarbeid mellom Frankrike og Norge gjennom finansiell støtte til FoU-prosjekter med næringslivsdel-takelse. Bevilgningen fra Norge til prosjektfinan-

siering var 3 mill. kroner, med et tilsvarende beløp fra Frankrike. 11 fellesprosjekter fikk støtte i 2009, hvorav fire var nye og to EUREKA-godkjente.

COST (European Cooperation in the Field of Scientific and Technical Research) er et forskningssamarbeid basert på koordinering av nasjonalt finansierte FoU-prosjekter gjennom vitenskapelige nettverk. Ved årskiftet 2009/2010 var det norsk deltakelse i 180 av 242 aktive COST-nettverk.

Det har vært økende grad av strategisk samarbeid mellom de nordiske landene de siste årene. Et omfattende felles nordisk prosjekt er Toppforskningsinitiativet, en femårig programsatsing (test-program) innenfor klima, energi og miljø, med en samlet budsjetttramme på 400 mill. kroner. Arbeidet med utlysninger er nå i gang. Det norske finansielle bidraget er på inntil 13,5 mill. kroner pr. år og blir dekket innenfor Forskningsrådets rammer over relevante programmer.

Som et ledd i et styrket samarbeid mellom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge om bruk av det næringsrettede uteapparatet, ble det i 2009 inngått en femårig samarbeidsavtale med en budsjetttramme på 2,5 mill. kroner. Nærings- og handelsdepartementet ser dette som positivt.

Underpost 50.5 Andre tiltak

Midlene på underpost 50.5 går til tiltak som skal bidra til økt kunnskap om betydningen av FoU og innovasjon for offentlig og privat verdiskaping. Disse kompetansebyggende tiltakene skal styrke det teoretiske og empiriske kunnskapsgrunnlaget for den næringsrelevante forsknings- og innovasjonspolitikken. I tillegg omfatter underpost 50.5 støtte til administrasjon av Skattefunnordningen, informasjonstiltak og utarbeiding av forskningsstatistikk.

Fordeling av midler til andre tiltak i 2009

(i 1 000 kr)

Sektor	
Kompetansebygging	9 500
Administrative støttetiltak	30 000
Sum andre tiltak	39 500

Innenfor *kompetansebygging* var det i 2009 aktiviteter på følgende politikkområder: Reiseliv, Forskning og innovasjon, Entreprenørskap og Arbeidsliv. Målet for satsingene er å styrke kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming gjennom miljø- og kompetansebyggende tiltak. Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken, er det avsatt midler til en programsatsing i Forskningsrådet og det gjennomføres nå tre prosjekter ved Transportøkonomisk institutt, Vestlandsforskning og Universitetet i Stavanger. Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitikken er det tilsvarende avsatt midler til en programsatsing med prosjekter ved henholdsvis Handelshøyskolen BI og NIFU STEP. Innenfor entreprenørskapsforskning ble programmet «Mer entreprenørskap» startet opp i 2009. Det ble utlyst midler som resulterte i at tre prosjekter starter opp i 2010. Innen arbeidslivsforskning har mange av prosjektene fokus på omstilling i arbeidslivet. I 2009 er det lagt vekt på formidling av forskningsresultatene.

Administrative støttetiltak omfatter administrasjon av Skattefunnordningen og støtte til informasjonstiltak og forskningsdokumentasjon.

Skattefunnordningen gjelder for alle foretak som driver næringsvirksomhet og er skattepliktige i Norge. Ordningens hensikt er å stimulere privat finansiering av FoU i næringslivet, frambringe innovasjoner og å øke den kunnskapsbaserte verdiskapingen i Norge.

I 2009 ble 1 596 nye prosjekter godkjent under Skattefunnordningen, dette var en liten økning fra 1 573 prosjekter i 2008. De nye prosjektene har et samlet kostnadsbudsjett på om lag 4,1 mrd. kroner. Sammen med tidligere godkjente prosjekter, var det totalt 3 560 aktive prosjekter i 2009. Disse vil gi FoU-investeringer på til sammen om lag 9,3 mrd. kroner dersom alle gjennomføres i henhold til søknadene.

Fradragsgrunnlaget i Skattefunnordningen ble økt fra og med 2009, fra henholdsvis 4 mill. kroner til 5,5 mill. kroner for egenutført FoU og fra 8 mill. kroner til 11 mill. kroner når det inngår innkjøpt FoU. Den gjennomsnittlige prosjektstør-

relsen på de aktive prosjektene, som også inkluderer prosjekter som ble godkjent før 2009, økte fra 2,35 mill. kroner i 2008 til 2,6 mill. kroner i 2009. Dermed kan det gjennomsnittlige skattefradraget anslås til kr 428 000 for 2009, mot kr 393 000 i 2008. Det har vært en nedgang i bruken av Skattefunn fra 2004 til 2007, som flatet ut i 2008. I 2009 var det en svak vekst i antall nye prosjektsøknader som ble godkjent.

Tilskuddet til informasjonstiltak bidrar til at Forskningsrådet kan løse sine oppgaver knyttet til forskningsformidling, dialog mellom forskningen og samfunnet for øvrig og at resultatene av forskningen tas i bruk. Midlene har bl.a. gått til finansiering av Forskningsdagene, nettstedene forskningsradet.no og forskning.no og til bladet Forskning. Tilskuddet har videre bidratt til finansiering av den nasjonale FoU-statistikken som utarbeides av SSB og NIFU STEP, herunder utgivelsen av Indikatorrapporten 2009.

Prioriteringer 2011

Verdiskaping er grunnlaget for velferd. Målet for regjeringens næringspolitikk er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi. I regjeringens siste forskningsmelding, St.meld. nr. 30 (2008–2009) Klima for forskning, fastsettes åtte mål for forskningspolitikken framover. Utvikling av et kunnskapsbasert næringsliv og næringsrelevant forskning på strategiske områder utgjør to av de åtte målsetningene. Den overordnede målsetningen med Nærings- og handelsdepartementets tilskudd til Forskningsrådet er, med bakgrunn i dette, at midlene skal bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, gjennom utvikling av et mer kunnskapsbasert næringliv.

Det foreslås en bevilgning til Norges forskningsråd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett på 1 337 mill. kroner. Dette er en nominell økning på 2,3 pst. i forhold til saldert statsbudsjett for 2010.

I budsjettforslaget for 2011 legges det vekt på å prioritere generelle virkemidler som er rettet mot bredden av norsk næringsliv. Samtidig foreslås det å styrke og videreføre bevilgningen til næringsrelevant forskning på strategisk viktige og nasjonalt prioriterte områder.

Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) foreslås styrket med 10 mill. kroner til 355,2 mill. kroner. Økningen skal bidra til å utløse flere gode FoU-prosjekter med høyt verdiskapingspotensial i bredden av norsk næringsliv. I tillegg frigjøres det midler fra avsluttede BIA-prosjekter slik at en rekke nye prosjekter kan startes opp i 2011. Satsingen

på BIA er også viktig for å sikre næringsrelevant kompetanseoppbygging i forskningsinstituttene og å styrke samarbeidet mellom næringsliv og forskningsinstitutter.

Departementet foreslår videre å iverksette et revidert program for kommersialisering av forskningsresultater, fra 2011. Programmet skal rette seg mot kommersialiserbare forretningsideer fra alle fag- og næringsområder. Programmet skal vektlegge prosjektfinansiering sterkere og bidra til økt profesjonalisering hos kommersialiseringsaktørene. Departementet foreslår samtidig å øke tilskuddet til kommersialisering av forskningsresultater med 10 mill. kroner til totalt 90,75 mill. kroner. Fra 2011 vil alle midler over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til FORNY bevilges over Forskningsrådets budsjett.

Det foreslås avsatt 10 mill. kroner til etablering av et nytt senter for forskningsdrevet innovasjon innenfor miljøteknologi. Satsingen er en del av regjeringens satsing på miljøteknologi og skal bidra til å bygge opp eller styrke norske forskningsmiljøer som arbeider i tett samspill med innovativt næringsliv på dette feltet.

Videre foreslås bevilgningen til marin bioprospektering økt med 5 mill. kroner, som en oppfølging av regjeringens Nordområdestrategi og strategi for marin bioprospektering. Satsingen skal bidra til kommersialisering og næringsutvikling på området.

For å nå departementets overordnede mål om størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, legger departementet legger vekt på at følgende tiltak skal prioriteres.

- Tiltak for å stimulere til FoU-innsats i næringslivet. Offentlige midler skal bidra til utvikling og gjennomføring av forskningsprosjekter med høy samfunnsøkonomisk avkastning.
- Tiltak for å sikre relevant forskningsinfrastruktur. Forskningsinstituttene skal bidra til å dekke behovet for anvendbar kunnskap i både næringsliv og offentlig forvaltning. Det er viktig å sikre god kvalitet på instituttene leveranser.
- Tiltak for kommersialisering av forskningsresultater og samarbeid. Et bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv må være i stand til å ta i bruk ny teknologi og kunnskap. Bedrifter må samarbeide med andre bedrifter, forskningsmiljøer og myndigheter for å få til dette.
- Tiltak for deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid. Det aller meste av forskningen som utføres i verden foregår utenfor Norges grenser. Norske forskningsmiljøer må gjennom internasjonalt samarbeid møte og

utfordres av sterke FoU-miljøer, og hente hjem kunnskap utviklet utenfor landets grenser.

Budsjettforslag 2011

For 2011 foreslås en bevilgning til Norges forskningsråd på 1 337 mill. kroner. Bevilgningen foreslås fordelt som følger:

Post 50 Tilskudd

(i 1 000 kr)				
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
50.1	Programmer	712 250	697 950	702 950
50.2	Institutter og annen infrastruktur	380 000	383 500	398 300
50.3	Kommersialisering og nettverkstiltak	113 350	110 350	116 350
50.4	Internasjonalt samarbeid	75 700	75 700	79 900
50.5	Andre tiltak	39 500	39 500	39 500
	Sum post 50	1 320 800	1 307 000	1 337 000

Nødvendig del av bevilgningen forutsettes benyttet til å dekke tilsagnsfullmakten for 2010. Det foreslås en ny tilsagnsfullmakt på 107,5 mill. kroner for 2011, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

Underpost 50.1 Programmer

Hensikten med programmene er å stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet gjennom generelle

og tematiske virkemidler. De generelle virkemidlene skal sikre offentlig støtte til de beste forsknings- og innovasjonsprosjektene. På strategisk viktige områder finnes i tillegg tematiske virkemidler.

Midler til programmer foreslås fordelt som følger:

Kategori	Fordeling 2009	Fordeling 2010	Forslag 2011
(i 1 000 kr)			
<i>Generelle virkemidler:</i>			
Brukerstyrt innovasjonsarena	391 747	345 200	355 200
Nærings-ph.d.	26 653	35 000	25 000
<i>Tematiske virkemidler:</i>			
Maritim og offshore ¹	119 100	130 100	130 100
Gassmaks	15 000	15 000	15 000
Marine og biologiske ressurser ²	31 250		
Matprogrammet		10 150	10 150
Store programmer	128 500	162 500	167 500
Sum programmer	712 250	697 950	702 950

¹ Maroff-programmet fikk i tillegg økt bevilgningen med 20 mill. kroner i revidert budsjett 2010, jf. Prop. 125 S (2009–2010).

² Kategorien Marine og biologiske ressurser omfattet i 2009 midler til Matprogrammet og til marin bioprospektering. Midler til marin bioprospektering er fra og med 2010 ført under kategorien Store programmer. Matprogrammet er skilt ut som egen kategori fra og med 2010.

Generelle virkemidler

Brukerstyrt innovasjonsarena

Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) er Forskningsrådets største program for å stimulere til økt forskningsinnsats i næringslivet. BIA støtter de beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene i bredden av norsk næringsliv innenfor områder som ikke er dekket av tematisk avgrensede programmer i Forskningsrådet.

Programmets åpne innretning skal sikre god konkurranse om midlene og muliggjør koblinger og læring på tvers av bransjer og temaer. I utvelgelsen av prosjekter legges det vekt på i hvilken grad prosjektene representerer innovasjon, forskningskvalitet, antatt bedriftsøkonomisk verdi, antatt samfunnsøkonomisk nytteverdi, internasjonal orientering og utløsende effekt på næringslivets egen FoU-innsats.

Det foreslås å øke BIAs ramme med 10 mill. kroner i 2011. Økningen skal bidra til å utløse flere gode FoU-prosjekter med høyt verdiskapingpotensiale i bredden av norsk næringsliv. I tillegg frigjøres det midler fra avsluttede BIA-prosjekter slik at det kan utlyses nye prosjekter i programmet. Satsingen på fornybar energi og miljøteknologi videreføres innenfor rammen av programmet.

Det foreslås avsatt 355,2 mill. kroner til brukerstyrt innovasjonsarena.

Nærings-ph.d.

Ordningen med nærings-ph.d. er et formalisert samarbeid mellom bedrifter og høyere utdanningsinstitusjoner om å utdanne doktorander. Bedriftene i ordningen får et økonomisk tilskudd tilsvarende 50 pst. av ordinær stipendiatsats i en treårsperiode for ansatte som tar doktorgrad.

Etter at nærings-ph.d. ble skilt ut som egen ordning i 2009, har det vært sterk vekst i bevilgningen, bl.a. gjennom regjeringens tiltakspakke i forbindelse med finanskrisen. Interessen for ordningen er økende, men erfaring viser at det krever relativt lang forberedelsestid før bedrifter og utdanningsinstitusjoner leverer sine endelige søknader til Forskningsrådet. Det har derfor vært ubenyttede avsetninger under ordningen som overføres til senere år. Med bakgrunn i dette reduseres avsetningen til ordningen i 2011.

Det foreslås avsatt 25 mill. kroner til nærings-ph.d.-ordningen i 2011. I tillegg er det avsatt midler til ordningen over Kunnskapsdepartementets budsjett.

Tematiske virkemidler

Maritim og offshore

Regjeringens maritime strategi fra 2007 peker ut viktige satsingsområder som skal bidra til at den norske maritime klyngen skal være konkurranse-

dyktig, innovativ og utvikle fremtidens miljøvennlige løsninger.

Forskningsrådets virkemiddel på området er Maroff-programmet (Maritim virksomhet og Offshore operasjoner). Programmet skal bidra til å realisere regjeringens satsing på innovasjon og miljøvennlig verdiskaping i de maritime næringene.

Maroff gikk i 2010 inn i en ny programperiode som varer frem til 2020. Målgruppen for programmet er rederinæringen, verftsindustrien, tjenesteleverandører og utstysleverandører til alle typer fartøy og til havbruksanlegg. De tre prioriterte maritime forsknings- og innovasjonsområdene videreføres: miljø, krevende miljøvennlige maritime operasjoner, herunder operasjoner i nordområdene, samt avansert transport og logistikk.

Med bakgrunn i den krevende markedssituasjonen for næringen, la regjeringen i 2010 frem en tiltakspakke for verft og utstysleverandører.

Situasjonen, som evalueres fortløpende, viser tegn til bedring for næringen. Likevel er det fortsatt utfordringer som også blir sentrale for Maroff-programmet i 2011. Deler av midlene skal bidra særskilt til samarbeid med ledende forsknings- og teknologiutviklingsmiljøer i andre land.

Det foreslås avsatt 130,1 mill. kroner til Maroff-programmet i 2011.

Gassmaks

Det overordnede målet for Gassmaks-programmet er å bidra til økt verdiskaping gjennom industriell bruk av naturgass. Gassmaks skal bidra til å legge et forskningsbasert grunnlag for en miljømessig forsvarlig utnyttelse av norske naturgassressurser. Brukerstyrte prosjekter har fått en større plass i programmet og skal fortsatt prioriteres i kommende utlysninger.

Det foreslås avsatt 15 mill. kroner til Gassmaks over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. I tillegg kommer 25 mill. kroner fra avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping.

Matprogrammet

Matprogrammet skal stimulere til innovasjon og økt verdiskaping i matbedrifter i Norge. Matprogrammet finansierer nærings- og forvaltningsrettet forskning i hele verdikjeden for mat med unntak av råvareproduksjon innenfor havbruk. Midlene over Nærings- og handelsdepartementets budsjett retter seg mot brukerstyrte innovasjonsprosjekter i næringslivet. Målsetningen med pro-

sjektstøtten er å stimulere næringslivet til satse på investeringer i FoU-prosjekter som et konkurransemiddel, for å øke verdiskapingen i næringen.

Det foreslås avsatt 10,15 mill. kroner til Matprogrammet.

Store programmer

Store programmer er sentrale virkemidler rettet mot prioriterte tematiske og teknologiske områder. Nærings- og handelsdepartementet delfinansierer forskningsprogrammene innenfor de tre generiske teknologiområdene nanoteknologi og nye materialer (Nanomat), funksjonell genomforskning (Fuge) og kjernekompetanse og verdiskaping i IKT (Verdikt). Som en oppfølging av regjeringens satsing på fornybar energi og klimaforliket i Stortinget har departementet de senere årene i økt grad bidratt til finansiering av Renergi-programmet (framtidens rene energisystemer).

Felles for de generiske teknologiområdene er at de er tverrfaglige, har brede anvendelsesområder, og at de konvergerer gjennom å gå over i og forsterke hverandre på ulike sett. En satsing på disse områdene antas å ha stor merverdi for nærings- og samfunnsutvikling og for vitenskapelig utvikling generelt. Nærings- og handelsdepartementets finansiering av disse programmene skal sikre næringsrelevans og god kopling mot industrielle miljøer.

Verdikt vil i 2011 bl.a. vektlegge prosjekter som omhandler framtidens internett. Prosjektene skal bidra med løsninger til gode for hele landet gjennom bl.a. bedre helse- og omsorgsløsninger og et mer inkluderende arbeidsliv.

Nanomat skal gjennom forskning på nanoteknologi- og materialer bl.a. få fram nye løsninger innenfor de tematiske prioriterte satsingsområdene energi og miljø, helse, hav og mat. Nanomat-programmets inneværende programperiode avsluttes i 2011.

Renergi skal bl.a. bidra til teknologi- og næringsutvikling innenfor fornybar kraft, miljøvennlig transport, energibruk og energisystemer. Departementets midler skal bidra til etablering av nye virksomheter og forretningsområder på feltet, og internasjonalisering er et prioritert område.

Fuge skal bidra til styrking og kvalitetsheving av norsk funksjonell genomforskning innenfor de biologiske, medisinske og marine fagfelt. Fuges nåværende programperiode avsluttes i 2011.

Fuge vil i 2011 bl.a. være et sentralt virkemiddel i arbeidet med oppfølgingen av Regjeringens strategi for marin bioprospektering, og bevilgningen til dette formålet økes derfor med 5 mill. kro-

ner i 2011. Virkemiddelapparatet ved Forskningsrådet, Innovasjon Norge og SIVA har utarbeidet en samordnet handlingsplan for å igangsette aktiviteter som skal bidra til økt forskningsaktivitet, teknologiutvikling, kommersialisering og næringsutvikling relatert til marin bioprospektering. Gjennomføringen av Forskningsrådets handlingsplan for 2010 og 2011 vil foregå i tett samspill mellom Fuge og en rekke andre relevante programmer.

Nærings- og handelsdepartementets midler til marin bioprospektering, har som særskilt målsetting å stimulere til næringsutvikling og internasjonalt forskningssamarbeid skal prioriteres. 7 mill. kroner av midlene er forbeholdt et femårig norsk-svensk forskningsprosjekt mellom Universitetet i Tromsø, NTNU og Universitetet i Umeå, som løper i perioden 2009–13.

Det foreslås avsatt 167,5 mill. kroner til Store programmer. Herunder foreslås 29 mill. kroner satt av til marin bioprospektering.

Underpost 50.2 Institutter og annen infrastruktur

Avsetningen i 2011 vil gå til grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle forskningsinstituttene.

Videre dekker underposten strategiske programsatsinger på teknologiområder rettet mot kunnskapsleverandørene (universiteter og høyskoler) som skal sikre at disse leverer tjenester som er relevante og av høy kvalitet til eksisterende og framtidig næringsliv.

I forbindelse med framlegging av regjeringens program for miljøteknologi og miljøteknologistrategi forelås også en avsetning til et nytt senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) innenfor miljøteknologi på denne underposten.

Avsetningen på underposten skal også støtte drift av nukleær virksomhet, Teknologirådet, Norges Tekniske Vitenskapsakademi og de forskningsetiske komiteene.

Midler til institutter og annen infrastruktur foreslås fordelt som følger:

Sektor	Fordeling 2009	Fordeling 2010	Forslag 2011
Grunnbevilgning til de teknisk-industrielle instituttene ¹	145 750	145 750	259 700
Strategisk kompetansebygging og institusjonsstøtte ¹	140 000	141 000	42 600
Samfunnsvitenskapelige institutter	750	750	
Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak	93 500	96 000	96 000
Sum institutter og annen infrastruktur	380 000	383 500	398 300

(i 1 000 kr)

¹ Virkemidlet Strategiske instituttprogrammer (SIP) er under utfasing. Frigjorte midler fra SIP er utbetalt som grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle instituttene i 2009 og 2010. Resterende SIP-prosjekter avsluttes i 2011. I budsjettforslaget for 2011 foreslås derfor at SIP-avsetningen i sin helhet inngår i avsetningen til grunnbevilgningene til de teknisk-industrielle instituttene.

Det ble i 2009 innført et nytt finansieringssystem for instituttsektoren, noe som ble redegjort for i St.prp. nr. 1 (2008–2009). Nærings- og handelsdepartementet er arenadepartement for de teknisk-industrielle instituttene.

Det nye systemet er nærmere regulert gjennom retningslinjer fastsatt i kongelig resolusjon av 19. desember 2008. Det var opprinnelig lagt opp til å igangsette nye strategiske instituttsatsinger i 2011, men etter tilrådning fra Forskningsrådet er det enighet mellom ansvarlige departementer på de teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige arenaene, om at hele basisbevilgningen gis som en resultatbasert grunnbevilgning fra 2011. Det er i denne vurderingen lagt vekt på at basisbevilgningen til norske institutter er lav, og at

instituttene allerede er eksponert for sterk konkurranse. Det er dessuten en rekke virkemidler og finansieringsordninger som styres strategisk og som tildeles ut fra institusjonsnøytral konkurranse. Forskningsrådets ulike programsatsninger antas også å dekke behovet for tematisk rettet kunnskaps- og kompetanseoppbygging i instituttene.

En slik løsning innebærer at strategiske instituttbevilgninger fra departementer som ikke er arenadepartement, overføres til arenadepartementene. For Nærings- og handelsdepartementet innebærer dette en rammeoverføring fra Olje- og energidepartementet på 11,238 mill. kroner for de teknisk-industrielle instituttene, og en rammeoverføring til Kunnskapsdepartementet på 0,773

mill. kroner for de samfunnsvitenskapelige instituttene. Dette medfører at Nærings- og handelsdepartementet fra og med 2011 ikke lenger vil ha bevilgninger til de samfunnsvitenskapelige instituttene.

De teknisk-industrielle instituttene

Grunnbevilgningene skal gi instituttene mulighet for langsiktig kunnskaps- og kompetansebygging på strategisk viktige teknologiområder og bidra til at instituttene er gode leverandører av forskningsbasert kunnskap. Deler av tildelingene til det enkelte institutt skal være resultatbasert. Sentrale kriterier for tildeling av midler er kvalitet, relevans, internasjonalisering og samarbeid med universiteter og høyskoler. I tråd med dette legges det opp til 10 pst. omfordeling av grunnbevilgningene på den teknisk-industrielle arenaen i 2011.

Midlene tilføres de 14 teknisk-industrielle instituttene som omfattes av det statlige finansieringssystemet. De teknisk-industrielle instituttene primære oppgave er prosjektrettet oppdragsforskning for næringsliv og offentlig forvaltning på det naturvitenskapelige og teknologiske området. Det foreslås avsatt 259,7 mill. kroner til grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle instituttene.

Avsetningen til grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle instituttene inkluderer en prisjustering av den opprinnelige grunnbevilgningen, samt innfasing av strategiske midler (SIP) fra NHD og OED.

Strategisk kompetansebygging og institusjonsstøtte

Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) er en ordning etablert under Forskningsrådet som har til formål å bygge opp eller styrke norske forskningsmiljøer som arbeider i tett samspill med innovativt næringsliv. Ordningen skal støtte langsiktig forskning som fremmer innovasjon og konkurransekraft i næringslivet. SFI-ordningen har så langt vært finansiert over avkastning fra Fondet for forskning og nyskaping. Som en del av regjeringens satsing på miljøteknologi, herunder forslaget om opprettelsen av et nytt miljøteknologisk program, foreslås det å etablere et senter for forskningsdrevet innovasjon innenfor miljøteknologi. Det foreslås avsatt 10 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett i 2011 til senteret. Det er planlagt oppstart av nye SFI-er fra 2011, og midlene knyttes til denne utlysingen. Midlene forutsettes å komme i tillegg til de gene-

relle midler til SFI-ordningen via fondsavkastningen.

De strategiske universitetsprogrammer (SUP) skal sikre at universitetene leverer forskningsbaserte tjenester som er relevante og av høy kvalitet for utvikling av eksisterende og nytt næringsliv. Områdene IKT, bioteknologi og materialteknologi er gitt særlig prioritet. Programmet har vært forutsatt samordnet med Forskningsrådets øvrige brukerstyrte innovasjonsprogrammer. I lys av utviklingen av egne strategiske instituttsatsinger (SIP) og framveksten av nye programsatsinger og senterdannelser som langt på vei ivaretar de samme behov som de strategiske universitetsprogrammene, legger Nærings- og handelsdepartementet opp til en utfasing av strategiske universitetsprogrammer som eget virkemiddel. Det legges derfor ikke opp til nye utlysninger innenfor dette programmet i 2011. Avsetningen til strategiske universitetsprogrammer foreslås med bakgrunn i dette redusert i 2011.

Simulasenteret driver grunnleggende forskning knyttet til programvareutvikling. Virksomheten finansieres med tilskudd fra Kunnskapsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Samferdselsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementets midler til Simula Research Laboratory foreslås videreført på samme nivå som i 2010.

Det foreslås i 2011 avsatt totalt 42,6 mill. kroner til etablering av et senter for forskningsdrevet innovasjon innenfor miljøteknologi, pågående strategiske universitetsprogrammer og støtte til Simulasenteret.

Nukleær virksomhet og andre infrastrukturiltak

Den norske deltakelsen i Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project) skal sikre landet grunnleggende kompetanse i reaktorteknologi, bidra til å bevare en tilfredsstillende nasjonal beredskap mot ulykker, overvåke og sikre reaktoranlegg i norske nærområder og sikre norsk innflytelse i det internasjonale atomsikkerhetsarbeidet. I tillegg skal prosjektet komme norsk forskning og næringsliv til gode. I tråd med Stortingets forutsetninger kan forskning på MOX (Mixed Oxide Fuel) bare skje i den hensikt å bedre sikkerheten ved bruk av denne type brensel, jf. Innst. S. nr. 126 (1998–1999).

Haldenprosjektet er organisert i treårige avtaleperioder, og administreres av Institutt for energiteknikk (IFE). Gjennom Stortingets behandling av St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2008–2009) ble det avsatt 109,5 mill. kroner til Haldenprosjektet for pe-

rioden 2009-11. I statsbudsjettet for 2011 foreslås det avsatt 36,5 mill. kroner av bevilgningen til Norges forskningsråd til en videreføring av Haldenprosjektet.

Den gjeldende treårige avtaleperioden for Haldenprosjektet, utløper 31. desember 2011. IFE vil i løpet av høsten 2010 starte forhandlinger med sine partnere i prosjektet om et nytt treårig fellesprogram fra 2012–14. Det forutsettes at forhandlingene skjer i tråd med de konklusjoner og anbefalinger som framkom i St. meld. nr. 22 (1998–1999). En eventuell ny programperiode vil ha sitt første bevilgningsår i 2012, og det er på det nåværende tidspunkt ikke tatt stilling til omfanget av norsk offentlig medfinansiering.

Forskningsreaktoren Jeep II på Kjeller benyttes til grunnforskning i fysikk, materialforskning og til bestrålingsteknologi. I tillegg kommer produksjon og distribusjon av radioaktive legemidler til norske sykehus, radioaktive kjemikalier og strålingskilder til industri og forskning. Viktige nasjonale oppgaver innenfor strålevern, miljøtjenester og radioaktivt avfall blir også ivaretatt av IFE Kjeller.

Kombinert lager og deponi for lavt og middels lavt radioaktivt avfall i Himdalen (KLDRA Himdalen) inneholder avfall fra IFEs egen forskningsvirksomhet og avfall fra eksterne brukere som forsvar, industri og helsevesen. Kostnader til normaldrift for avfallsbehandlingen og vedlikehold dekkes i henhold til en egen avtale mellom Nærings- og handelsdepartementet og IFE. I tillegg kommer ekstraordinære kostnader for opprydding og klargjøring av gammelt avfall fra uranrensaneanlegget som var i drift på 1960-tallet. IFE fikk i april 2008 fornyet driftskonsesjon for Himdalenanlegget for fire år, fram til 30. april 2012. Det vil bli vurdert om videre drift utover gjeldende konsesjonsperiode (30. april 2012) skal legges ut på anbud. Driftsavtalen fra 1999 med IFE er midlertidig forlenget.

Andre infrastrukturtiltak omfatter støtte til årlig grunnfinansiering av virksomheten til Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi. Institusjonene har en viktig rolle når det gjelder å stimulere til teknologidebatt og formidling av forskningsresultater. I tillegg ytes støtte til forskningsetiske komiteer.

Det foreslås avsatt 96 mill. kroner til nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak.

Statens finansielle medvirkning for dekommisjonering av IFEs nukleære anlegg

Institutt for energiteknikk (IFE) har konsesjon til å eie og drifte atomanlegg, herunder to forskningsreaktorer som er lokalisert på Kjeller og i Halden. I 2008 ga regjeringen fornyet konsesjon i ti år for Kjellerreaktoren fram til utløpet av 2018, og i seks år for Haldenreaktoren, fram til utløpet av 2014. I de vilkår som er stilt i konsesjonen, slås det bl.a. fast at det skal foreligge planer for dekommisjonering, dvs. en forsvarlig avvikling av anleggene. Videre er det stilt krav om at det skal foreligge en finansieringsplan for dekommisjoneringen som skal være omforent med de parter som er forutsatt å bidra til den. Disse planene skal foreligge innen utgangen av 2010. IFE har med referanse til konsesjonskravene anmodet Nærings- og handelsdepartementet om at statens eventuelle medvirkning til finansieringen avklares.

Det alminnelige utgangspunktet er, og bør være, at det er forurenser som skal betale for nødvendige oppryddings- og miljøtiltak. I dette tilfellet vil utgangspunktet være at IFE som selvstendig stiftelse gjennom sitt eierskap og driftsansvar til atomanleggene har det formelle juridiske ansvaret for finansiering av kostnadene for dekommisjonering. Samtidig er det flere hensyn som taler for at staten bør medvirke til finansieringen av en dekommisjonering av atomanleggene. Staten er og har vært sentral både i driften og opprettelsen av denne aktiviteten. I tillegg vektlegges IFEs betydning for atomsikkerhetsarbeidet og som ledende forskningsinstitutt, konvensjoner Norge har tiltrådt, internasjonal praksis og hensynet til allmennheten. Det er dessuten foretatt en ekstern verdivurdering av IFE som synliggjør at IFE ikke alene vil være istand til å dekke alle kostnadene som en dekommisjonering vil medføre.

Regjeringen er derfor av den oppfatning at foreliggende sak er av en særegen natur, og går inn for at staten medvirker til finansiering av kostnadene ved dekommisjonering på en slik måte at en sikrer at en dekommisjonering blir gjennomført i tråd med de beslutninger som vil måtte treffes om dette.

Kostnader for gjennomføring av en dekommisjonering avhenger sterkt av nivået en dekommisjonerer til og anslagene er til dels usikre. En fullstendig dekommisjonering til «green field» av atomanleggene i Halden og på Kjeller, er av IFE anslått til å koste 1,4 mrd. kroner, mens en dekommisjonering til «brown field» er anslått å ligge mellom 581 og 783 mill. kroner. Et tredje alternativ er forsegling («entombment»), hvor anleggene

sikres, men hvor det radioaktive materiale blir værende igjen og kapsles inn i påvente av henfall. Det er ikke regnet på hva «entombment» koster, men dette alternativet oppfyller trolig heller ikke kravet i nåværende konsesjon.

Forutsetningen for at staten skal være villig til å bidra til finansiering av en framtidig dekommisjonering er at IFE etablerer en ordning for å sette av egne midler til dette formålet, og at ordningen utformes i samsvar med nasjonalt og internasjonalt regelverk. Nærings- og handelsdepartementet vil ta initiativ overfor IFE for å sikre at en tilfredsstillende ordning for avsetninger kommer på plass så snart som mulig. Det skal også gjennomføres en utredning om omstilling i Halden, med eller uten videreføring av IFEs forskningsaktiviteter etter dekommisjonering.

Med ovennevnte forutsetninger på plass, vil Regjeringen i samråd med IFE arbeide videre for å få etablert samlede planer for dekommisjonering av atomanleggene i god tid før utløpet av nåværende konsesjonsperiode for Haldenreaktoren. Dette vil gi regjeringen et grunnlag for å vurdere dekommisjonering eller videre drift før utløpet av nåværende konsesjonsperioder.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statens selvassurans, jf. St.prp. nr. 9 (1998–99), omfatter IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, KLDRA Himdalen, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller, i påvente av overføring til Himdalen. Atomenergiloven begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg.

Norge har undertegnet endringsprotokoller til Paris- og Brüsselkonvensjonene om erstatningsansvar på atomenergiens område. Endringsprotokollene hever ansvarsbeløpsgrensen oppad til 700 mill. euro. I henhold til atomenergiloven, jf. lov 15. juni 2007 nr. 37 og Paris-konvensjonen åpnes det for at beløpsgrensen for innehavers erstatningsansvar kan fravikes for lavrisikoanlegg, med en grense nedad på 80 mill. euro. De norske atomanleggene ble ved kongelig resolusjon av februar 2009 vurdert å falle innenfor definisjonen av lavrisikoanlegg og IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende statsgaranti ble fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen 12. februar 2004 til Paris-konvensjonen trer i kraft for Norge. Inntil endringene trer i kraft vil nåværende ansvarsbeløp være regulert i atomenergiloven.

Statsgarantien for ansvaret, som omfatter IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden, KLDRA Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen, og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg, foreslås satt til 80 mill. euro, jf. Forslag til vedtak IX, 1.

Underpost 50.3 Kommersialisering og nettverkstiltak

Hensikten med tiltakene i denne underposten er å legge til rette for kommersialisering av forskningsresultater og økt kontakt og samspill mellom næringsliv, forsknings- og utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitutter.

Midler til kommersialisering og nettverkstiltak foreslås fordelt som følger:

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2009	Fordeling 2010	Forslag 2011
Kommersialisering av forskningsresultater	80 750	80 750	90 750
Virkemidler for regional FoU og innovasjon	32 600	29 600	25 600
Sum kommersialisering og nettverkstiltak	113 350	110 350	116 350

Kommersialisering av forskningsresultater

FORNY-programmet skal bidra til økt verdiskaping gjennom kommersialisering av forskningsresultater. Programmet retter seg i hovedsak mot forskning og utvikling utført ved universiteter,

høgskoler, helseforetak og institutter. FORNYs programperiode utløp i 2009, og en ekstern evaluering av programmet ble gjennomført i 2008–2009. Evalueringen framholder at det er viktig å opprettholde offentlig støtte til kommersialisering av forskningsresultater, men at det bør innføres et

tydeligere skille mellom støtte til ideene og støtte til organisasjonene som skal hjelpe ideene fram. I tillegg påpekes det at det bør være en tydeligere arbeidsdeling mellom FORNY og andre virkemidler. Konklusjonene fra evalueringen er nærmere omtalt i rapporteringsdelen foran.

Departementet går inn for å iverksette et revidert FORNY-program fra 2011. Det nye programmet vil ha et hovedmål om lønnsom kommersialisering fra forskning. Programmet vil ha delmål om finansiering av prosjekter med lønnsomhetspotensial, og om utvikling av økt profesjonalisering av kommersialiseringsaktørene. Viktige endringer i det nye programmet er at det skal skilles tydeligere mellom støtte til ideene og støtte til organisasjonene som hjelper ideene fram. Departementet legger vekt på at det nye programmet skal prioritere prosjektfinansiering. Det er viktig å få bedre og raskere avklaring på prosjektenes vekstpotensial, bl.a. gjennom bedre markedskartlegging og økt kontakt med potensielle kunder og investorer. Samtidig legges det opp til å konsentrere støtten om et færre antall prosjekter. Departementet understreker også at programmet skal bidra til utvikling av og økt profesjonalisering hos kommersialiseringsaktørene. Tydelige og konkrete resultatmål vil gi et bedre grunnlag for å vurdere programmets resultater underveis og i senere evalueringer. Departementet viser videre til at Forskningsrådet har tatt initiativ overfor Innovasjon Norge og SIVA for å sikre en mer helhetlig offentlig innsats rettet mot kommersialisering av forskningsresultater.

Det foreslås en økning til programmet på 10 mill. kroner over Forskningsrådets budsjett i 2011. Fra 2011 vil alle midler over Nærings- og handelsdepartementet budsjett til programmet bevilges over Forskningsrådets budsjett.

Det foreslås avsatt 90,75 mill. kroner til kommersialisering av forskningsresultater.

Virkemidler for regional FoU og innovasjon

Programmet Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI) skal bidra til økt innovasjon gjennom mobilisering av enkeltbedrifter, nettverk av bedrifter og FoU-institusjoner til økt satsing på kompetanseutvikling og målrettet FoU-samarbeid. Programmet skal være godt koordinert med andre virkemidler som Arena og Norwegian Centres of Expertise (NCE) i Innovasjon Norge og de nye regionale forskningsfondene.

Nærings- og handelsdepartementet foreslår å redusere avsetningen til Virkemidler for regional FoU og innovasjon noe i 2011. Reduksjonen må ses i lys av framveksten av andre virkemidler som skal stimulere til regional FoU.

Det foreslås avsatt 25,6 mill. kroner til virkemidler for regional FoU og innovasjon. I tillegg til VRI-programmet skal midlene bidra til finansiering av Norges forskningsråds regionale representanter.

Underpost 50.4 Internasjonalt samarbeid

Norsk næringsliv og norske forskningsmiljøer vil kunne ha et betydelig kunnskaps- og kompetansemessig utbytte av å koble seg opp til sterke miljøer i utlandet. Internasjonalt samarbeid kan gjøre norske miljøer mer innovative, og styrke miljøenes konkurransevne. Målet med de internasjonale stimuleringsiltakene er å øke norsk deltakelse i og utbytte av internasjonalt næringsrettet forskningssamarbeid og øke det internasjonale samarbeidet også i de nasjonale programmene.

(i 1 000 kr)

Sektor	Fordeling 2009	Fordeling 2010	Forslag 2011
Internasjonale stimuleringsiltak	75 700	75 700	79 900
Sum internasjonalt samarbeid	75 700	75 700	79 900

Styrking av både kvaliteten og relevansen til norsk forskning er primære mål ved satsingen på internasjonalt samarbeid. For at det næringsrettede forskningsarbeidet skal lykkes med å skape både innovative løsninger og resultere i verdiskaping for Norge, kreves det at internasjonalisering

gis høy prioritet. Dette innebærer satsing på både multilateralt og bilateralt samarbeid. Målet skal være å sikre bredest mulig deltakelse fra norske forskningsmiljøer og bedrifter.

Europasamarbeidet er den desidert viktigste arenaen for norsk FoU-samarbeid med utlandet,

og omfatter ikke bare deltakelse i EUs 7. ramme-program for forskning og teknologisk utvikling, men også et voksende antall initiativer som benevnes som randsoneaktiviteter i tilknytning til rammeprogrammet. Nasjonal deltakelse krever derfor klare prioriteringer og fleksibilitet fra norsk side på finansieringssiden. Norsk deltakelse i disse aktivitetene skal være i tråd med nasjonale prioriteringer.

I tillegg til stimuleringsmidler, skal posten dekke medfinansiering av norske virksomheters deltakelse i programmet Eurostars og de IKT-relaterte initiativene ARTEMIS (innebygde IKT-systemer), ENIAC (nanoelektronikk) og AAL (allestedsnærværende IKT-assistanse). Eureka, COST-samarbeidet og fransk-norsk stiftelse dekkes også av midlene.

Noen av verdens ledende forskningsnasjoner og -miljøer befinner seg utenfor Europa. Bilateralt samarbeid er derfor også av stor betydning for å oppnå internasjonalisering og kunnskapsutvikling i norsk næringsliv. Det viktigste enkeltland for norsk bilateralt samarbeid er USA. Andre betyde-

lige samarbeidsland på det næringsrettede området er Canada, Frankrike, India, Japan, Kina og Russland. Samarbeid med disse vil stimuleres gjennom prosjektetablering i aktuelle land hvor disse miljøene befinner seg.

Departementet legger vekt på at et nært samarbeid mellom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge skal bidra til å styrke det bilaterale arbeidet.

Det foreslås avsatt 79,9 mill. kroner til internasjonale stimulerings tiltak.

Underpost 50.5 Andre tiltak

Denne underposten omfatter tiltak for å bygge kompetanse på områder som er sentrale i Nærings- og handelsdepartementets politikkutforming. I tillegg omfatter posten administrativ støtte til ordninger av betydning for det norske forsknings- og innovasjonssystemet.

Midler til andre tiltak foreslås fordelt som følger:

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2009	Fordeling 2010	Forslag 2011
Kompetansebygging	9 500	9 500	9 500
Administrative støttetiltak	30 000	30 000	30 000
Sum andre tiltak	39 500	39 500	39 500

Kompetansebygging

Et godt kunnskapsgrunnlag er viktig for politikkutformingen. Nærings- og handelsdepartementet vil i 2011 bidra til finansiering av tre programmer: kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken, kunnskapsgrunnlaget for entreprenørskapspolitikken og forskning på arbeidslivsområdet.

Det foreslås avsatt 9,5 mill. kroner til kompetansebygging.

Administrative støttetiltak

Posten omfatter administrativt tilskudd til Skattefunnordningen og støtte til informasjonstiltak og forskningsdokumentasjon.

Skattefunnordningen er hjemlet i Skatteloven, og Finansdepartementet har ansvaret for fastsettelse av forskrift og retningslinjer. Formålet er å bidra til økte FoU-investeringer i næringslivet. Ordningen er administrativt underlagt Nærings-

og handelsdepartementet og administreres av Forskningsrådet i samarbeid med Innovasjon Norge og Skatteetaten. Innovasjon Norge bistår foretakene i søknadsprosessen, Forskningsrådet har ansvaret for godkjenning av prosjektsøknadene FoU-innhold, mens skattemyndighetene på vanlig måte godkjenner endelige prosjektkostnader og beregner støttebeløpet ved skatteavregningen.

Skattefunn er en rettighetsbasert ordning som gir fradrag i skatt for en andel av godkjente FoU-kostnader. Både kostnader knyttet til egenutført FoU og innkjøp fra godkjente FoU-institusjoner er omfattet av ordningen. Finansdepartementet har nylig sendt et notat med forslag om endringer i Skattefunn på høring, jf omtale i kapittel 1.3 foran. Ordningen og høringsnotatet omtales også nærmere i Prop. 1 LS (2010–2011) Skatter og avgifter 2011, kapittel 3. Det foreslås avsatt 30 mill. kroner til Norges forskningsråds administrasjon av Skattefunnordningen og øvrige administrative tiltak.

Kap. 922 Romvirksomhet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
50	Norsk Romsenter	39 100	43 100	48 700
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	138 600	145 400	131 860
71	Internasjonal romvirksomhet	283 200	404 200	377 360
72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	62 200	58 400	48 900
73	Galileo	19 404	124 200	75 300
	Sum kap. 922	542 504	775 300	682 120

Vedrørende 2010:

Ved St.vedt. 18. juni 2010 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010):

- post 50 ble økt med 4,3 mill. kroner
- Post 70 ble redusert med 15,2 mill. kroner
- Post 73 ble redusert med 4,3 mill. kroner

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Regjeringen satser betydelig på internasjonal romvirksomhet gjennom deltakelse i romfartsprogrammer i European Space Agency (ESA) og gjennom det felleseuropeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo. Deltakelsen sikrer Norge tilgang til teknologi og gode vilkår på romfartsmarkedet. Satsingen utløser en rekke kontrakter og oppdrag for norske høyteknologiske bedrifter, både gjennom ESA-programmene, Galileo og på det kommersielle markedet. Midlene gir samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, teknologiutvikling, forskning, miljø- og suverenitetsovervåking, fiskeriforvaltning, værvarsling, navigasjon, redningstjeneste og sjøsikkerhet.

Norsk Romsenter arbeider for å sikre norsk industri kontrakter i internasjonale programmer, styrke kompetansen i norske brukermiljø og bidra til økt anvendelse av rombaserte tjenester i samfunnet. Ressursene konsentreres om prioriterte områder som er sentrale for norske brukerinteresser og norske bedrifters kompetanse. Viktige områder er telekommunikasjon, navigasjon, jordobservasjon og utvikling av bæreraketter.

Samarbeid mellom ESA og EU

EUs økende engasjement i romfartsspørsmål har ført til et tettere samarbeid og inngåelse av en rammeavtale mellom ESA og EU. På et felles ministermøte for EU og ESA i 2007 ga ministrene støtte til en felles europeisk rompolitikk. I tilknytning til dette er det også utarbeidet et europeisk romfartsprogram der ESA vil stå for utforskning og utvikling av nye prosjekter og teknologier. EU vil ha driftsansvar for romtjenester som dekker EUs behov, i første omgang satellittnavigasjonssystemet Galileo og miljøovervåkingsprogrammet Global Monitoring for Environment and Security (GMES). GMES er en stor satsning for å øke forståelsen av klimaforandringer og miljøet vårt. Utviklingen av GMES finansieres både gjennom EUs syvende rammeprogram og gjennom ESA. Norge deltar begge steder. GMES' første operative operasjoner er forventet å starte i 2011, og programmet forventes å bli et fullt operativt EU-program fra 2014.

Våren 2009 ble det avholdt et felles ministermøte for EU og ESA hvor man drøftet videreutviklingen av den europeiske romfartspolitikken. Neste felles ministermøte mellom EU og ESA planlegges høsten 2010.

Nordområdene

Norge har en gunstig geografisk plassering for utforskning av atmosfæren og det nære verdensrom. I samarbeid med andre land er det foretatt investeringer i infrastruktur ved rakettskytefeltene på Andøya og Svalbard, radaranlegget EISCAT, laseranlegget ALOMAR på Andøya og Nordlysstasjonen i Longyearbyen. Svalbard Satellittstasjon er blitt verdens ledende bakkestasjon

for nedlesing av data fra polarbanesatellitter, og har ni store og flere mindre antenner i drift.

Eierinteresser i nasjonal infrastruktur for romvirksomhet

Statens eierinteresser i nasjonal infrastruktur for romvirksomhet forvaltes av Norsk Romsenter og er organisert som egne aksjeselskap. De aktuelle virksomhetene er som følger:

Andøya Rakettskytefelt AS (ARS)

Staten eier 90 pst. av ARS. Selskapet utfører rakettoppskytinger og ballongslipp gjennom avtaler med andre land. ARS er verdens nordligste permanente oppskytningsfasilitet og er ansvarlig for alle vitenskapsrelaterede ballong- og rakettoppoperasjoner på norsk territorium. ARS tilbyr komplett bistand for oppskyting, nedlesing av data og bakkestøtte.

Norsk Romsenter Eiendom AS (NRSE)

Staten eier 100 pst. av NRSE. Selskapet eier fiberkablene til Svalbard. NRSE og Kongsberg Defence & Aerospace AS eier 50 pst. hver av Kongsberg Satellite Services AS (KSAT). KSAT eier infrastrukturen og har driftsansvaret for Svalbard Satellittstasjon (SvalSat), Troll Satellittstasjon (TrollSat), Tromsø Satellittstasjon og Grimstad Satellittstasjon. Ved den norske forskningsstasjonen Troll i Antarktis har NRSE installert en satellittkommunikasjonsantenne.

SvalSat er blitt en av verdens ledende bakkestasjoner for nedlesing av data fra polarbanesatellitter. Stasjonen har ni store og flere mindre antenner i drift. De benyttes for datamottak fra satellitter eid av store romorganisasjoner som amerikanske NASA, europeiske ESA og japanske JAXA, i tillegg til den amerikanske værvarslingsorganisasjonen NOAA/IPO og den europeiske organisa-

sjonen for meteorologisatellitter EUMETSAT. I tillegg har EUMETSAT bygd to antenner for sine satellitter. Dette gir driftsoppgaver i minst 14 år fra tjenesten ble opprettet i 2006. Fiberkabelen mellom fastlandet og Svalbard, som NRSE la i 2003, har vært i drift siden 2004 og er svært viktig for konkurransesituasjonen til SvalSat.

Hovedmål og delmål

Hovedmålet for norsk romvirksomhet er å gi vesentlige og vedvarende bidrag til økt verdiskaping, innovasjon, kunnskapsutvikling, miljø og samfunnsikkerhet.

Under hovedmålet er det definert følgende delmål:

- sikre at romvirksomheten gir betydelige industrielle ringvirkninger
- sikre at Norges geografiske fortrinn i romvirksomhet blir utnyttet
- bidra til å utvikle kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale og internasjonale behov
- bidra til å styrke norske forskningsmiljøer gjennom internasjonalt samarbeid
- bidra til å øke kunnskapen om teknologi og realfag gjennom informasjonsarbeid om romvirksomhet

Norsk romvirksomhets mål- og resultatstyringsystem med ovennevnte hoved- og delmål ble fastsatt i 2007. Nærings- og handelsdepartementet har fastsatt følgende delmål for Norges deltakelse i EUs satellittnavigasjons-system Galileo:

- bidra i utbyggingen av felleseuropeisk infrastruktur som Norge vil få nytte av og at berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får tilgang til teknologi og kompetanse til å utnytte de mulighetene Galileo gir
- medvirke til at norske myndigheter, næringer og virksomheter får anledning til å påvirke
- ytelsen i våre områder, og norsk tilgang og bruk av satellittnavigasjonstjenester

Resultatrapport 2009

Hovedtall for norsk romindustri

	Resultat 2008	Mål 2009	Resultat 2009
Verdien av norskproduserte romrelaterede varer og tjenester	5,2 mrd.	6,3 mrd.	5,6 mrd.
Verdien av norske ESA-kontrakter, akkumulert	2,97 mrd.	3,25 mrd.	3,23 mrd.
Akkumulert returkoeffisient i ESA etter 2000	0,87	>1,0	0,88
Ringvirkningsfaktor	4,6	>4,0	4,7

I 2009 var den totale omsetningen av romrelaterede varer og tjenester i Norge på 8 mrd. kroner. Av dette utgjorde verdien av norskproduserte varer og tjenester 5,6 mrd. kroner, som er en økning fra 5,2 mrd. kroner året før. I 2009 var eksportandelen 72 pst. tilsvarende året før. Verdien av ESA-kontrakter norske bedrifter har fått etter 2000, er på 1 573 mill. kroner, hvilket tilsvarer en akkumulert returkoeffisient på 0,88. ESAs totale omsetning i Norge var 3 230 mill. kroner.

Norske ESA-kontrakter og tildeling gjennom nasjonale følgemidler skal legge grunnlag for ytterligere salg av produkter og tjenester. For hver krone i ESA-kontrakter og kontrakter gjennom nasjonale følgeprogrammer har de norske leverandørene i tillegg oppnådd kontrakter til en akkumulert verdi av 4,70 kroner, dvs. en ringvirkningsfaktor på 4,7.

Norsk Romsenter har i 2009 oppnådd resultater som gjennomgående er i samsvar med fastsatte mål for ringvirkningsfaktor og for verdien av norske ESA-kontrakter. Akkumulert returkoeffisient og verdien av norskproduserte romrelaterede varer og tjenester ligger noe under målet for 2009. Romsenteret og ESA har iverksatt flere tiltak for å framskynde måloppnåelsen for returkoeffisienten. Dette gjøres bl.a. ved å arrangere møter mellom ESA og norsk industri og tilrettelegge prosjekter for norske forsknings- og næringsaktører. Resultatet for ringvirkningsfaktoren var i 2009 på 4,7, noe som er over målet på 4,0 og en økning fra 4,6 fra 2008.

Bevilgningen til nasjonale følgemidler var i 2009 på totalt 43,2 mill. kroner. Av disse ble 12,5 mill. kroner benyttet til arbeidet med en norsk satellitt for mottak av AIS-signaler (Automatic Identification System). Videre ble 15,8 mill. kroner brukt til industriutvikling, 8,4 mill. kroner til tjenesteutvikling og 5,8 mill. kroner til vitenskap og undervisningsutvikling. I 2009 mottok 32 ulike bedrifter og organisasjoner nasjonale følgemidler gjennom til sammen 39 kontrakter.

Sikkerhet og risiko knyttet til romvirksomhetens strategiske betydning vurderes fortløpende i samarbeid med norske sikkerhetsmyndigheter. Romsenteret har i 2009 prioritert oppfølging av sikkerhetsmessige tiltak knyttet til fibersambandet til Svalbard, Galileo bakkeestasjoner på Svalbard og ved Trollbasen i Antarktis.

Norsk Romsenter har økt satsingen på utadrettet virksomhet. I 2009 har Norsk Romsenter gjennomført 60 arrangementer med omtrent 2 000 deltagere. I tillegg har Norsk Romsenter vært tilstede med bemannet stand på Forskningsstorget i Oslo. Arrangementet hadde god publikumsoppsutning med omtrent 25 000 besøkende. I løpet av 2009 holdt ansatte ved Norsk Romsenter mer enn 200

foredrag på skoler, universiteter, bedrifter, organisasjoner og konferanser. Dette er en økning på 25 pst. fra 2008. Informasjonsarbeidet ved Norsk Romsenter når stadig flere grupper av interesserte.

Norge er i praksis en fullverdig deltaker i Galileo, både industrielt, brukermessig og med hensyn til mulighet til å påvirke systemet og prosesser i Galileo-programmer. Endelig lokalisering av bakkestasjonene i Galileo er ennå ikke formelt besluttet, men gjennom 2009 har de norske stasjonene på Svalbard og Troll-basen i Antarktis befestet sin plass i programmet.

På bakgrunn av ESAs langtidsplaner som ble behandlet på ministermøte høsten 2008, har departementet utarbeidet og framlagt for Stortinget en proposisjon om Norges programdeltakelse de neste 3–12 år og kontingent, jf. St.prp. nr. 49 og Innst. S. nr. 274 (2008–2009).

Evaluering av Norges deltakelse i ESA

Nærings- og handelsdepartementet planlegger å evaluere Norges deltakelse i Den europeiske romorganisasjonen ESA, inkludert de nasjonale følgeprogrammene i 2011. Evalueringen skal bidra til å gi et grunnlag for å vurdere samfunnsnyttene av Norges ESA-deltakelse med fokus på industriutvikling, brukerbehov, utvikling av forskningsmiljøene og forståelse av miljø- og klimautfordringer.

Post 50 Norsk Romsenter

Norsk Romsenter (NRS) er et forvaltningsorgan med utvidede fullmakter og disponerte 31 årsverk pr. 1. mars 2010. Norsk Romsenter er det strategiske, samordnende og utøvende organ for norsk romvirksomhet og skal fremme Norges interesser i den europeiske romorganisasjonen ESA og annet internasjonalt samarbeid. I tillegg skal Norsk Romsenter forvalte de nasjonale følgemidlene og statens eierinteresser innen romvirksomheten.

Det foreslås at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan gi Norsk Romsenter fullmakt til å:

- selge andeler i selskaper hvor institusjonen har eierandeler, og kjøpe andeler i nye selskaper
- benytte utbytte fra selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler og inntekter fra salg av andeler i slike selskaper til romrelatert virksomhet, herunder kjøp av andeler i nye selskaper, jf. Forslag til vedtak XIV

I 2011 skal Norsk Romsenter ha fokus på å øke Norges industriretur i ESA. Videre skal Norsk Romsenter prioritere arbeidet med Automatisk Skipsidentifikasjon (AIS) via satellitt. Norsk Rom-

senter skal følge og vurdere nasjonale konsekvenser av utviklingen av romfartspolitikken i EU, herunder sikre at norsk romindustri får like vilkår som europeisk romindustri i konkurransen om kontrakter til utbyggingen av Galileo, og i utviklingen av det felleseuropeiske miljøprogrammet Global monitoring for Environment and Security.

En relativt stor del av romforskningen og romvirksomheten foregår i Nord-Norge. Satsingen på romvirksomheten inngår som et viktig ledd i Regjeringens nordområdepolitikk. Norsk Romsenter skal i 2011 ha særskilt fokus på arbeid relatert til nordområdene. For 2010 er det avsatt 15 mill. kroner til revitalisering av Andøya Rakettskytefelt over de nasjonale følgemidlene. Også i 2011 vil det bli brukt midler til dette formålet. Det vil bidra til å styrke Andøya Rakettskytefelts posisjon innen norsk romvirksomhet.

På oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet vil Norsk Romsenter bidra med revisjon, oppfølging og videreutvikling av Norsk Radionavigasjonsplan (NRNP), og holde oversikt over og følge opp internasjonalt arbeid på området.

Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter skal fra og med 2010 innarbeides i de årlige budsjettproposisjonene. Tabell med nøkkeltallene for Norsk Romsenter er gjengitt i proposisjonens del III Spesielle temaer.

Budsjettforslag 2011

Det foreslås bevilget 48,7 mill. kroner til dekning av administrasjonsutgifter for Norsk Romsenter.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i ESA er av stor betydning for norsk industri, brukerinteresser og forskning. Kontingenten i ESA er obligatorisk, og utbetalingene følger det årlige kravet fra ESA. Kontingenten dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Nivået på ESAs budsjett bestemmes på ESAs ministerrådsmøter. Hvert land betaler en andel av budsjettet etter en fordelingsnøkkel som er basert på størrelsen av nettonasjonalinntekten. Den norske kontingenten ble på ministerrådsmøtet i Haag satt til 2,24 pst. av ESAs budsjett. Det vises til nærmere omtale i St.prp. nr. 49 (2008–2009).

ESAs vitenskapsprogram

Vitenskapsprogrammet i ESA er et obligatorisk program. Programmet har som mål å bidra til å utvide vår forståelse av grunnleggende spørsmål som mulighetene for liv andre steder enn på jorda, de fundamentale kreftene i naturen, solen og solsystemet og universets opprinnelse. Vitenskapsprogrammet har nå 16 operative satellitter, bl.a. i bane rundt planetene Mars, Venus og Saturn.

Budsjettforslag 2011

Det foreslås en bevilgning på 131,86 mill. kroner til kontingent i ESA.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til teknologisk utvikling av industrien, til å dekke norske brukerinteresser og til å etablere en nasjonal infrastruktur for romvirksomhet. Norge har enkelte spesielle behov innen romvirksomhet som ikke kan dekkes gjennom medlemskapet i ESA. Det er derfor inngått egne internasjonale avtaler med tilhørende garantiansvar eller andre former for forpliktelser.

På det siste ministerrådsmøtet i Haag i november 2008 inngikk Norge forpliktelser i nye frivillige programmer med en ramme på totalt 90 mill. euro. Det neste ministerrådsmøte i ESA skulle i utgangspunktet avholdes i andre halvår 2011, men er blitt utsatt til 2012. NASA har vedtatt å forlenge levetiden til den internasjonale romstasjonen (ISS). Det må sannsynligvis allerede i 2010 og 2011 tas stilling til norsk deltakelse i enkelte eksisterende og nye ESA-programmer hvor beslutningen ikke kan utsettes til ministerrådsmøte i 2012, herunder videre deltakelse i den internasjonale romstasjonen.

Norges gjenstående forpliktelser i de frivillige programmene i ESA, EASP-avtalen og Radarsat er ved utgangen av 2010 forventet å utgjøre henholdsvis 129,25 mill. euro, 11,75 mill. euro og 2,86 mill. USD, totalt ca. 1 138,5 mill. kroner. Det foreslås at Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan gi tilsagn om tilskudd på 85,21 mill. euro utover gitt bevilgning for å delta i de frivillige programmene i ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 129,25 mill. euro, jf. Forslag til vedtak VI, 2.

Forventede gjenstående forpliktelser pr. 31. desember 2010

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Forpliktelse	Sum underpost
<i>Underpost 71.1:</i>		
Jordobservasjon	348 870	
Telekommunikasjon	343 990	
Teknologi	161 120	
Navigasjon	16 890	
Romtransport	74 750	
Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	70 260	
Romovervåking	10 590	1 026 470
<i>Underpost 71.2:</i>		
EASP-avtalen	93 318	93 318
<i>Underpost 71.3:</i>		
Radarsat	18 670	18 670
Sum gjenstående forpliktelser		1 138 458

Underpost 71.1 ESAs programmer

ESA har programmer innen jordobservasjon, telekommunikasjon, teknologi, navigasjon, romtransport, romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning og romovervåking. Ved utgangen av 2010 forventes det at Norges gjenstående forpliktelser vil utgjøre 129,25 mill. euro, tilsvarende ca. 1 026,5 mrd. kroner.

Jordobservasjon

Det er nå aktivitet i alle de nye programmene innen jordobservasjoner som ble vedtatt på ESAs ministerkonferanse i 2008. ESAs jordobservasjonsprogram har en god balanse mellom utvikling av vær-satellitter, miljøsatellitter og forskning. Norges store geografiske territorium og spredte bosetting gjør at vi har særlig nytte av satellittbasert overvåking. En rekke europeiske tiltak innen jordobservasjon har blitt gjennomført de siste årene. Ett av disse er avtalen mellom ESA og Europa-kommisjonen, som ble inngått i 2009, om miljøovervåkingsprogrammet Global Monitoring for Environment and Security (GMES). Som et resultat av dette er Europa i ferd med å bli verdens ledende region innen miljøovervåking fra rommet. GMES er det europeiske bidraget til Global Earth Observation System of Systems (GEOSS), som er et internasjonalt samarbeid om jordobservasjon.

Telekommunikasjon

Satellittkommunikasjon står for den største delen av omsetningen innen norsk romrelatert virksomhet. Noen av de største norske aktørene har fått utenlandske eiere. Utviklingen medfører utfordringer, men har også ført til nyskaping, med nye produkter og nye bedrifter innen både brukerutstyr og tjenester. Nyten av deltakelsen i ESA-programmene ligger primært i å bruke disse som verktøy for teknologiutvikling innen digital satellittkringkasting, bredbåndskommunikasjon og mobil satellittkommunikasjon.

Teknologi

General Support Technology Programme (GSTP) er det mest sentrale teknologiprogrammet i ESA. Norske bedrifter med spisskompetanse kan ha synergieffekter med romvirksomhet f.eks. innen offshoreteknologi, medisinsk teknologi og forsvarsindustri. GSTP gir disse bedriftene mulighet til å kvalifisere teknologi for levering til ESAs programmer og det kommersielle markedet. PRODEX er et frivillig program ESA har opprettet for å utvikle og utnytte eksperimenter på satellitter. PRODEX er blitt tatt godt imot av norske FoU-miljøer, og er hovedsakelig benyttet i forbindelse med validering av instrumentmålinger på nye jordobservasjonssatellitter.

Navigasjon

Norge har stor samfunnsnytte av satellittnavigasjon. Privatpersoner, bedrifter og det offentlige har i mange sammenhenger blitt avhengige av tjenester som angir pålitelig posisjon og tid. Norge har også store muligheter for industriell verdiskaping innen satellittnavigasjon. EU og ESA har en totrinns strategi for å sikre strategiske, samfunnsmessige og industrielle interesser på dette feltet. Første trinn er EGNOS (European Geostationary Navigation Overlay Service), som gir mer nøyaktige GPS-signal i Europa. Den åpne tjenesten ble operativ i oktober 2009, og den sikkerhetskritiske tjenesten for luftfarten forventes å bli erklært operativ i 2010. Andre trinn er det europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo. EU har det overordnede ansvaret for utbygging og drift av Galileo, mens ESA har ansvaret for teknisk gjennomføring og bygging av Galileo som hovedkontraktør. Utviklings- og valideringsfasen begynte i 2004 og utbyggingsfasen ble iverksatt i 2008. Norge deltar i begge fasene. Det vises for øvrig til omtale under post 73 Galileo.

Romtransport

ESAs romtransportprogram sikrer Europa uavhengig adgang til verdensrommet. For Norge er deltakelse i programmet også viktig for å kunne gi norsk næringsliv andeler i utvikling og produksjon av de europeiske bærerakettene (Ariane) og markedet for kommersielle oppskytinger. Arianespace, som opererer Ariane-5, er verdens ledende leverandør av oppskytningstjenester og har siden 1980-tallet hatt en andel på rundt 60 pst. av det åpne kommersielle markedet for oppskytinger. Industrikonsortiet bak Ariane har intensivert produksjonstakten, og det ble foretatt sju oppskytinger i 2009. Norske underleveranser til produksjonen av Ariane-5 inkluderer mekaniske strukturer, rakettmotorer og elektronikk til en verdi av ca. 8 mill. kroner pr. oppskyting.

Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning

Norge deltar i ESAs programmer for den internasjonale romstasjonen (ISS), og norske forskere er sikret tilgang til eksperimentfasiliteter ved romstasjonen. Norge fokuserer på forskning innen biologiske prosesser og materialteknologi, områder som dekker norske behov bl.a. innen havbruk, planteforedling og materialutvikling. Kontroll- og brukersenteret for ESAs minidrivhus er lagt til Plantebiosenteret ved NTNU. Et nytt tverrfaglig senter, Centre for Interdisciplinary Research in Space (CIRiS) er etablert i Trondheim med

basis i dette kontrollsenteret. I 2009 ble systemet for Automatisk Identifikasjon System (AIS) for skip sendt opp til den internasjonale romstasjonen for testing. Systemet ble testet ut i 2010 og fungerer som planlagt. Norges første nasjonale satellitt for AIS-signaler ble skutt opp 12. juli 2010.

Etter at NASA våren 2010 skrinla sine planer for etablering av en bemannet stasjon på månen, har videreføring av Romstasjonen etter 2015 fått topp prioritet. ESA må tilpasse seg denne nye situasjonen, og EU er også i ferd med å sette bemannet romvirksomhet på sin dagsorden.

Romovervåkning

På ministerrådsmøte i ESA i november 2008, ble det vedtatt å starte opp et program innen romovervåkning. Programmet skal lede fram til operative felles-europeiske tjenester innen overvåkning av romvær, trafikk, romsøppel og farlige asteroider. På lengre sikt vil ESA forsøke å etablere samarbeidsavtaler med USA om romovervåkning. Programmet har hatt noen forsinkelser, og det gjenstår å se om de norske forventningene til programmet vil bli oppfylt.

Underpost 71.2 Esrangle Andøya Special Project (EASP)-avtalen

EASP-avtalen er et samarbeid mellom Tyskland, Frankrike, Sveits, Sverige og Norge om bruken av rakettskytefeltene i Kiruna og på Andøya. Norge tiltrådte avtalen i 1990, og avtalen fornyes automatisk for fem år av gangen. Den nåværende perioden gjelder fra 2006 til 2010. Norges forpliktelser i neste periode, fra 2011 til 2015, er anslått til 11,75 mill. euro, tilsvarende 93,32 mill. kroner.

Underpost 71.3 Radarsat

Avtalen med det kanadiske selskapet Radarsat sikrer Norge havovervåkingsdata også ved overskyet vær, i mørketid og om natten. Bildene benyttes til suverenitetshevdelse i økonomisk sone og ved forvaltning av miljøet og marine og polare ressurser. Radarsat 1 ble skutt opp i 1995. Denne er fortsatt operativ, men brukes ikke lenger til å dekke norske behov. Etterfølgeren Radarsat 2 ble skutt opp i desember 2007. Radarsat 2 skulle opprinnelig sikre Norge overvåkingsbilder til og med 2012. Etter en nylig reforhandling av avtalen er Norge nå sikret radardata fra Radarsat-2 ut desember 2014, uten at det påløper nye innbetalinger fra norsk side i 2013 og 2014.

Kongsberg Satellite Services (KSAT) har en avtale med NRS om datarettigheter fra Radarsat. I følge denne avtalen skal KSAT betale Norsk Rom-

senter til sammen 8,4 mill. kroner over en sjuårsperiode. Innbetalingene fra KSAT anvendes til å redusere de statlige utbetalingene til Radarsat. Totale gjenstående forpliktelser for Radarsat 2 i perioden 2011–12 er på 2,86 mill. USD, som tilsvarer om lag 18,67 mill. kroner.

Det kanadiske romsenteret (CSA) er nå i gang med utviklingen av neste generasjon radarsatellitter. De foreløpige planene innebærer en konstellasjon med tre forholdsvis små satellitter, primært utviklet for hav- og isovervåkning. Et særlig fokus er satt på samspillet mellom satellittradar og skipsovervåkingssystemet Automatic Identification System (AIS). Norge er invitert til å delta i dette arbeidet og en bilateral norsk/kanadisk arbeidsgruppe utreder mulige norske roller (industrielt og brukermessig) ved en eventuell norsk deltakelse i programmet.

Budsjettforslag 2011

Internasjonal romvirksomhet omfatter ESAs programmer, EASP-avtalen om virksomhet på rakettskytefeltene på Andøya og i Kiruna og Radarsat-avtalen med Canada. Norge deltar i en rekke frivillige programmer innenfor alle programområder i ESA. Programmene har flere års varighet. De årlige utbetalingene til internasjonal romvirksomhet følger framdriften i programmene Norge deltar i. Det forventes et utbetalingskrav på om lag 349,8 mill. kroner i ESAs programmer for 2011. For EASP-avtalen og Radarsat forventes det utbetalinger på henholdsvis om lag 18,66 og 8,94 mill. kroner. Det foreslås en samlet bevilgning på 377,36 mill. kroner for forpliktelser til internasjonal romvirksomhet.

Utbetalinger til internasjonale romfartsprogrammer i 2011

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2009	Budsjett 2010	Forslag 2011
71.1	<i>ESA forpliktet</i>			
	Jordobservasjon	68 770	62 900	66 360
	Telekommunikasjon	41 882	94 200	95 170
	Teknologi	69 410	150 500	115 130
	Navigasjon	44 716	21 500	9 690
	Romtransport	15 989	15 600	33 380
	Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	14 005	31 400	24 660
	Romovervåking	0	5 700	5 370
	Sum ESA-programmer	254 772	381 800	349 760
71.2	<i>EASP-avtalen</i>	30 479	20 300	18 660
71.3	<i>Radarsat</i>	6 809	2 100	8 940
	Sum post 71	292 060	404 200	377 360

Regnskapstallene for 2009 inneholder inntekter knyttet til EASP og Radarsat. Inntektene motsvarer av tilsvarende utgifter. I tillegg rettes valutakursavvik først i regnskapet for påfølgende år. Dette er i hovedsak årsaken til at regnskapstallene i tabellen avviker fra statsregnskapets tall. Beløpene for 2011 er anslag. Det kan bli aktuelt å foreta endringer dersom forutsetninger eller framdriften skulle tilsi det. De økonomiske forpliktelsene overfor ESA og EASP-avtalen betales i euro, og forpliktelsene tilknyttet Radarsat betales i

USD. Valutarisikoen bæres av Norge. Det er budsjettert ut fra forventede valutakurser. Dersom kursen på utbetalingstidspunktene blir annerledes enn forutsatt i budsjettforslaget, vil forslag til bevilgningsendringer bli fremmet i endringsproposisjonene i 2011.

Post 72 Nasjonale følgemidler, kan overføres

De nasjonale følgemidlene bidrar til at norske bedrifter oppnår et høyt teknologisk nivå slik at

Norge kan nyttiggjøre seg den investering som ESA-medlemskapet åpner for. I hovedsak kreves det minst 50 pst. egenfinansiering. Programmene er et middel for å bistå norske aktører i deres inn-treden på det kommersielle rommarkedet og bidrar til å utvikle rombaserte tjenester for å dekke nasjonale og offentlige behov på en effektiv og kostnadsbesparende måte. Norges forskningsråd disponerer også midler til romforskning som bl.a. finansierer norske instrumenter og eksperimenter på ESAs forskningssatellitter. ESAs programmer koordineres med nasjonale aktiviteter for å oppnå en mest mulig kostnadseffektiv utnyttelse av de tilgjengelige ressursene. Romsenteret fordeler følgemidlene til utvikling av industri, tjenester, infrastruktur, undervisning og bilateralt utviklingssamarbeid.

Målgruppen er først og fremst norske bedrifter og forskningsmiljøer som har eller kan få leveranser til internasjonal romrelatert virksomhet, både på grunnlag av Norges medlemskap i ESA, EUs romprogrammer og på grunnlag av kontrakter i det ordinære kommersielle rommarkedet eller anvendelsesområder av stor betydning for Norge.

Industriutviklingsprogram

Programmet skal bidra til at bedriftene videreutvikler kompetanse og teknologi gjennom ESA-samarbeidet, for derved å utvikle konkurransedyktige produkter for det internasjonale rommarkedet. Utviklingen skjer i form av utviklingssamarbeid direkte med utenlandsk industri eller gjennom allianser med ledende internasjonale hovedkontraktører. Norsk Romsenter satses på bedrifter som er, eller vil kunne bli, konkurransedyktige i et internasjonalt marked.

Tjenesteutviklingsprogram

Programmet omfatter aktiviteter knyttet til utvikling av anvendelser og tjenester innen jordobservasjon, telekommunikasjon og navigasjon. Programmet er sterkt knyttet til å utvikle samfunnsnytt og miljøprofilen av romvirksomheten. Viktige offentlige forvaltningsoppgaver, som eksempelvis kystforvaltning, miljøovervåking og samfunnssikkerhet, kan ofte dekkes på en kostnadseffektiv måte ved hjelp av rombaserte tjenester.

Infrastrukturutvikling

Programmet benytter følgemidler til å utvikle de fortrinn som Norge har ved sin nordlige beliggenhet eller for å utnytte spesiell kompetanse knyttet opp mot infrastruktur. Eksempler på dette er nedlesingsstasjonen for Galileo på Svalbard og bakkestasjonen ved Trollbasen. Innen infrastrukturutvikling er det viktig å få fram infrastruktur som er komplementær med det som utvikles gjennom de internasjonale programmene. Eksempler på dette er støtte til utvikling av nettstedet Sarepta og utvikling og etablering av et grensesnitt for tilrettelegging av jordobservasjonsbilder for Forsvaret.

Undervisningsutviklingsprogram

Målsettingen med programmet er å utvikle kunnskap om og forståelse for samfunnsnytt av romvirksomhet hos ungdom og styrke interessen for realfag for å sikre rekruttering til romvirksomhet. Høsten 2006 startet Andøya Rakettskytefelt, Norsk Romsenter og Nasjonalt senter for romrelatert opplæring et nytt studentsatellittprogram som opprinnelig skulle løpe fram til 2010. Programmet bygger på erfaringene fra det vellykkede satellittprogrammet NCUBE der nær 100 studenter fra fem norske undervisningsinstitusjoner bygget og skjøt opp to småsatellitter. Programmet omfatter planlegging, bygging, testing, oppskyting og kommunikasjon med tre eller fire småsatellitter. På grunn av forsinket framdrift og uforutsette hendelser er programmet forlenget til 2012.

Bilateralt utviklingsprogram

Norge har hatt mange bilaterale prosjekter innen romvirksomhet, bl.a. på Svalbard i samarbeid med USA, og samarbeid med Canada om Radarsat. Industrielt har Norge samarbeidet med Frankrike og Tyskland. For å bedre mulighetene for et styrket samarbeid med Frankrike inngikk Norsk Romsenter en bilateral avtale med det franske romsenteret CNES våren 2007. Samme år ble det signert en samarbeidsavtale med Japan om sonderakettforskning, og det foreligger nå utkast til overordnet avtale mellom Norsk Romsenter og det japanske romsenteret JAXA om samarbeid. Det bilaterale samarbeidet er viktig for å øke kompetansenivået og sikre industriutvikling i norsk romvirksomhet.

Skipsidentifikasjon

Det har vært stor vekst i bruken av satellittbaserte tjenester i Norge. Satellitter er viktige verktøy for bl.a. navigasjon, miljøovervåking og sikkerhetshevdelse. I mange tilfeller vil offentlige myndigheter ha en avgjørende rolle i å få fram og utvikle slike tjenester. Gjennom bevilgningen til Norsk Romsenter i 2008 ble arbeidet med en norsk satellitt for mottak av AIS-signaler (Automatic Identification System) satt i gang. Demonstratorsatellitten AISSat-1 ble skutt opp fra India 12. juli 2010. Også i 2011 vil deler av bevilgningen til nasjonale følgemidler bli anvendt til oppfølging av AISSat-1 og videreutvikling av konseptet.

AIS vil være bidragsyter til et helhetlig overvåkings- og varslingsystem for havområdene. AIS-systemet gjør det mulig å holde løpende oversikt over skip i norsk farvann som er utstyrt med AIS-sender.

Revitalisering av Andøya Rakettskytefelt

Andøya Rakettskytefelt AS (ARS) er en vesentlig del av norsk romvirksomhet. En vellykket videreutvikling av ARS forutsetter en attraktiv og effektiv infrastruktur for brukerne. Dagens bygningsmasse er oppført i flere etapper fra 1962 og fram til i dag. Deler av bygningene er derfor lite hensiktsmessige for dagens bruk og har et stort behov for oppgradering. Det er samtidig viktig å stimulere norske forskningsmiljøer til å bruke ARS. For 2010 ble det avsatt 15 mill. kroner til revitalisering og videreutvikling av ARS. Også i 2011 vil deler av bevilgningen bli anvendt til dette formålet.

Budsjettforslag 2011

De nasjonale følgeprogrammene gjør det mulig for Norge å nyttiggjøre seg den investering som ESA-medlemskapet representerer på en bedre måte. Midlene til følgeprogrammer forutsettes også å dekke utvikling av nasjonale miljøer. Midler kan ved spesielle behov benyttes til nasjonal rominfrastruktur. Det foreslås bevilget 48,9 mill. kroner til nasjonale følgeprogrammer.

Post 73 Galileo

EUs transportråd vedtok i desember 2007 å organisere, finansiere og iverksette utbyggingen av satellittnavigasjonssystemet Galileo under EUs institusjonelle rammeverk.

Galileo er banebrytende fordi det er første gang EU investerer i felles strategisk og samfunns viktig infrastruktur, og fordi Galileo er et av de største felleseuropeiske industriprosjekter noensinne. Utbyggingsfasen skal etter planen vare fra 2008 og fram til full operasjonell drift mellom 2016 og 2018. Systemet skulle etter planen være fullt operativt fra 2013. Dette har imidlertid blitt forsinket. De nye tjenestene innføres gradvis, og systemet vil bli satt i operasjonell drift fra 2014 med et mindre antall satellitter.

Norsk deltakelse i Galileo

Geografi, topografi og nærings- og bosettingsstruktur tilsier at Norge vil være blant de landene som har størst utbytte av Galileo. Aktiv deltakelse i Galileo sikrer innflytelse og innsikt i utformingen av en infrastruktur som vil få stor samfunnsmessig betydning. Galileo vil gi økt ytelse innen satellittnavigasjon i nordområdene. Industrielt er Norge godt posisjonert for å få leveranser til prosjektet og til å utnytte norsk infrastruktur og kompetanse i et voksende marked knyttet til satellittnavigasjon.

Ytelsen i nord er avhengig av et nettverk av bakkestasjoner. Dette nettverket er under utbygging. Etter avtale med Norge er det, som en del av utviklings- og testfasen, plassert Galileo bakkestasjoner på Svalbard og på Troll-basen i Antarktis. Det vil i løpet av 2010 bli fattet en beslutning om denne infrastrukturen skal inngå i den permanente infrastrukturen for Galileo. Stasjonen på Svalbard er av særlig interesse med tanke på å sikre fullgod ytelse fra Galileo også i nordområdene. En permanent bakkestasjon på Svalbard vil i tillegg øke nytten av fiberkabelen fra Longyearbyen til fastlandet.

Den nasjonale oppfølgingen av deltakelsen i Galileo vil skje gjennom et interdepartementalt koordineringsutvalg ledet av Nærings- og handelsdepartementet, og et sekretariat i Norsk Romsenter med ansvar for å følge opp norske interesser i Galileo-programmets styringsorganer. Utgifter til nasjonal oppfølging utgjør 4,3 mill. kroner. I tillegg kommer 2 mill. kroner til Nasjonal Sikkerhetsmyndighet som bevilges over Forsvarsdepartementets budsjett.

Budsjettforslag 2011

Det foreslås en bevilgning på 75,3 mill. kroner for utbetalinger til EU i forbindelse med Norges deltakelse i satellittnavigasjonssystemet Galileo.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Tilskudd	72 499	56 000	40 000
	Sum kap. 924	72 499	56 000	40 000

Generelt om tilskuddsordningen

Regjeringen ønsker å videreutvikle et tett samarbeid mellom Norge og de andre landene i Europa. Denne målsettingen oppnås bl.a. gjennom deltakelse i EU-programmer. Samtlige programmer som dekkes av denne bevilgningen, er programmer i regi av EU som Norge kan delta i gjennom EØS-avtalen. Årlig medlemskontingent for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av ventet framdrift av, og gjennomførte prosjekter under, det enkelte program. Kontingenter betales samlet av Utenriksdepartementet, mot senere refusjon fra de departementene som er ansvarlige for de enkelte programmene. Andre utgifter knyttet til deltakelse i programmene (lønn og øvrige utgifter til nasjonale eksperter ved Europakommisjonen, nasjonale sekretariater, utredninger, evalueringer m.m.) betales direkte av de programansvarlige departementene.

Post 70 Tilskudd, kan overføres

eContent plus

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

eContent plus var et fireårig EU-program for perioden 2005–08, jf. St.prp. nr. 61 (2004–2005). Målet for programmet var å utvikle det europeiske digitale innholdsmarkedet, særlig på følgende områder:

- geografisk informasjon
- utdanningssektoren
- digitale bibliotek

eContent plus-programmet var et sentralt virkemiddel i realiseringen av Lisboa-strategien og har hatt som mål å gjøre digitalt innhold i Europa mer tilgjengelig, anvendelig og utnyttbart for borgere og næringsliv uavhengig av sted og språk.

eContent plus hadde en økonomisk ramme på 149 mill. euro for programperioden. Norges kon-

tingentforpliktelser omfattet dekning av om lag 2 pst. av den samlede utgiftsrammen, dvs. om lag 3 mill. euro, eller om lag 25 mill. kroner. I tillegg kom Norges andel av administrative utgifter, og utgifter til nasjonal oppfølging (sekretariat og evaluering). De samlede norske utgiftene til programmet anslås til om lag 35 mill. kroner for hele programperioden.

Programmet er nå formelt avviklet, men det vil fortsatt være utbetalinger til gjennomføring av prosjekter under programmet i 2009, 2010 og 2011. En stor del av prosjektporteføljen vil fortsatt ha betydning innen sine ulike områder, siden flere prosjekter ikke var fullført ved eContent plus-programmets avslutning.

Resultatrapport 2009

Det ble gjennomført en evaluering av den norske deltakelsen i programmet i 2009. Evalueringen fastslår at Norge har vært representert i mange prosjekter i eContent plus-porteføljen, men at den økonomiske uttellingen har vært mer begrenset. Norge oppnådde en returandel på om lag 25 mill. kroner av sin prosjektdeltakelse, mens de samlede norske innbetalingene i programperioden vil utgjøre om lag 35 mill. kroner.

Fra 2009 er eContent plus programmet videreført innenfor IKT-delprogrammet under ramme-programmet for konkurranseevne og innovasjon (CIP). Det vises til omtale av prosjektene under IKT-delprogrammet i Fornyings-, administrasjons- og kirke departementets budsjettproposisjon.

Budsjettforslag 2011

På grunn av forskyvninger i gjennomføringen av enkelte prosjekter vil det være etterslep i utbetalingene av kontingent til eContent plus etter utløpet av programperioden. På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det avsatt om lag 3,5 mill. kroner til eContent plus for 2011.

EUs program for næringsliv og entreprenørskap (MAP)

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

EU vedtok i 2000 en næringspolitisk målsetting om å bli den mest konkurransedyktige kunnskapsbaserte økonomien innen 2010 (Lisboa-strategien). Sentralt i dette arbeidet var EUs flerårige program for næringsliv og entreprenørskap (MAP-programmet).

MAP-programmet ble opprettet for å skape bedre vilkår for små og mellomstore bedrifter i Europa. Programmets målsetting var å stimulere nasjonale myndigheter til å utvikle en god næringspolitikk. MAP-programmet rettet seg mot hele næringslivet, med særlig fokus på små og mellomstore bedrifter (SMB). Programmet hadde tre virkeområder:

- identifisering, utveksling og utvikling av gode bedriftsfremmende tiltak gjennom konkrete prosjekter
- tiltak som skulle bidra til å bedre informasjon om EU og det indre marked
- finansielle virkemidler som skulle sikre tilgang på kapital for entreprenører og små og mellomstore bedrifter

EU vedtok en økonomisk ramme på 450 mill. euro for programperioden 2001-05. Norges andel av programutgiftene utgjorde om lag 75 mill. kroner, dvs. en gjennomsnittlig årlig utgift på om lag 15 mill. kroner. Programmet skulle i utgangspunktet vare fram til 2005, men ble forlenget til 2006. De siste prosjektene i MAP-programmet ble slutført i 2009.

Resultatrapport 2009

Fra 2007 videreføres MAP programmet innenfor det nye rammeprogrammet for konkurranseevne og innovasjon (CIP). Dette innebærer at konkrete prosjekter som ble igangsatt i regi av MAP, blir fullført og avsluttet i regi av CIP-programmet.

Budsjettforslag 2011

Betalingsopplegget til Europakommisjonen innebærer at det vil bli krevd inn kontingent til MAP knyttet til gjennomføring av prosjekter med flere års varighet og som avsluttes i 2007, 2008 og 2009. For 2010 er det ikke regnet med at det blir netto utbetaling av kontingent til MAP på grunn av tilbakeføring av for mye innbetalt kontingent for 2008. I Europakommisjons budsjett for 2011 er det imid-

lertid ført opp om lag 2 mill. kroner til etterbetaling av kontingent for 2009.

EUs rammeprogram for konkurranseevne og innovasjon (CIP) – Delprogram for Entreprenørskap og Innovasjon

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

Norge deltar i EUs rammeprogram for konkurranseevne og innovasjon (CIP) for perioden 2007–13. Målet for programmet er å styrke innovasjon og konkurransekraft i europeisk næringsliv, skape et innovativt og inkluderende informasjonssamfunn og fremme effektiv energibruk og økt bruk av fornybar energi i Europa. Programmet har særlig fokus på små og mellomstore bedrifter.

Sammen med EUs instrumenter for gjennomføring av Unionens regionalpolitikk (strukturfondene), EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling og programmet for livslang læring, framheves CIP som Europakommisjonens viktigste verktøy for å oppnå økt sysselsetting og økonomisk vekst i Europa. Målsettingene i CIP skal nås gjennom tre delprogrammer:

- Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet (EIP)
- IKT-programmet (ICT PCT)
- Energiprogrammet (IEE)

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret med å koordinere den norske deltakelsen i CIP-programmet og har fagansvaret for aktivitetene innenfor Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet. Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet og Olje- og energidepartementet er fagansvarlige for henholdsvis IKT-programmet og Energiprogrammet.

Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet skal øke små og mellomstore bedrifters tilgang til kapital for å stimulere teknologisk utvikling og innovasjon. Programmet skal bidra til at samarbeidet mellom små og mellomstore bedrifter styrkes, særlig på tvers av landegrensene, og til at administrative og regulatoriske hindringer for innovasjon fjernes. Programmet skal legge særlig vekt på miljøvennlig innovasjon.

CIP har en økonomisk ramme på om lag 3,6 mrd. euro for perioden 2007–13, fordelt med ca. 2,16 mrd. euro til Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet, 720 mill. euro til IKT-programmet og 720 mill. euro til Energiprogrammet. Den samlede kontingentforpliktelsen for norsk deltakelse i CIP er beregnet til om lag 85 mill. euro. I tillegg kommer utgifter til nasjonal oppfølging og nasjonale eksperter, beregnet til om lag 12 mill.

kroner pr. år. Et nasjonalt kontaktpunkt for delprogrammet er etablert i Innovasjon Norge. Det nasjonale kontaktpunktet skal bl.a. informere norske aktører om mulighetene knyttet til CIP-EIP, og mobilisere til størst mulig norsk uttelling fra programmet. Fra 2011 vil det bli brukt om lag 2 mill. kroner årlig til prosjektetableringsstøtte for å øke mulighetene for norsk uttelling fra programmet. Kontaktpunktet skal også sikre god koordinering av den nasjonale oppfølgingen av CIP mot oppfølgingen av norsk deltakelse i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling.

Resultatrapport 2009

Delprogrammet for Entreprenørskap og innovasjon retter seg mot næringslivet og bedriftene ved at programmet skal bidra til å bedre rammevilkårene og stimulere til økt tilgang på finansiering, teknologi og innovasjon. Store deler av programmet fungerer indirekte ved å skape bedre policy, spre god praksis og styrke nettverk, klynger og møteplasser for erfaringsutveksling. CIP er derfor ikke et program hvor bedrifter i stor grad kan delta direkte. Dette vil gjøre det vanskeligere å måle resultater av norsk deltakelse.

Europakommisjonen har etter utlysning til delt Innovasjon Norge oppgaven å drifte Enterprise Europe Network (EEN) i Norge. EEN er et europeisk nettverk av nasjonale organisasjoner som skal bidra til innovasjon og bedriftsutvikling. Nettverket erstatter de tidligere Euro Info Centre-nettverket og Innovation Relay Centre-nettverket. Den nasjonale delen av dette nettverket har 19 personer i arbeid over hele landet og tilbyr tjenester som skal bidra til at norske bedrifter utnytter markedsmuligheter og ivaretar sine rettigheter i EUs indre marked og EØS. EEN jobber aktivt med å fremme europeisk samarbeid og bidra til økt norsk deltakelse i EUs programmer. Det vises til nærmere omtale under kap. 2421 Innovasjon Norge, post 70.

I tillegg inngår en del rapporter som CIP-EIP finansierer. De viktigste er «Innovation Scoreboard, Innobarometer, og SME performance review». Videre har Norge deltatt og deltar i ekspertgrupper som tar opp sentrale utfordringer i innovasjonspolitikken. Bl.a. har Norge deltatt i en «expert group on Family Business». Norge deltar også i gruppa «Policy-relevant Research on Entrepreneurship and SMEs». Dette bidrar til å øke kunnskapsgrunnlaget til politikere, embetsverk, virkemiddelapparat og kunnskapsmiljøer i Norge.

Næringslivet og andre relevante aktører er trukket med i den norske implementeringen av programmet gjennom en referansegruppe.

Budsjettforslag 2011

Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet er beregnet å kreve om lag 400 mill. kroner i samlet norsk kontingent (om lag 50 mill. euro), dvs. om lag 57 mill. kroner i gjennomsnitt pr. år i programperioden 2007–13. For 2011 er kostnadene for deltakelse i delprogrammet anslått til om lag 27 mill. kroner. Beløpet dekker:

- netto årskontingent basert på foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen etter fratrukk for ubrukte midler av utbetalt kontingent i 2009 (ca. 18 mill. kroner)
- utgifter til kontaktpunktjenester, prosjektetableringsstøtte og nasjonalt sekretariat som ivaretas av Innovasjon Norge
- utgifter til tre nasjonale eksperter

På dette grunnlag foreslås det avsatt om lag 27 mill. kroner til dekning av utgifter knyttet til delprogrammet for Entreprenørskap og innovasjon for 2011.

Gjennomføring og utvikling av det indre marked

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

EFTA/EØS-landene har siden 2004 bidratt med finansiering av Europakommisjonens aktiviteter knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked. Slike tiltak er positivt for verdiskapingen og gir norsk næringsliv like vilkår som øvrig europeisk næringsliv. Ut over de rent formelle finansieringsforpliktelsene Norge har i henhold til EØS-forhandlingene, vil det reelt sett være vanskelig å kunne delta fullt ut i det indre marked uten å bidra til programmer og tiltak som skal forbedre hvordan det indre marked fungerer. Midlene benyttes til konkrete tiltak for å sikre et godt fungerende indre marked, herunder informasjonstiltak rettet mot næringslivet og privatpersoner, og innsamling av informasjon om hvordan det indre marked fungerer.

Resultatrapport 2009

Europakommisjonen finansierte i 2009 en rekke studier og undersøkelser knyttet til ulike aspekter av det indre marked. Den lanserte en handlingsplan for å forenkle og strømlinjeforme de ulike informasjons- og rådgivingstjenestene som finnes for bedrifter og borgere i det indre marked, bl.a.

problemløsningsnettverket SOLVIT. Det ble også gjennomført flere informasjonstiltak for å sikre kunnskap og hvilke muligheter og rettigheter det indre marked gir. Budsjettlinjen finansierer også den halvårige resultatavlen for det indre marked.

Budsjettforslag 2011

Europakommisjonen forventer å videreføre aktivitetene i 2011 i tråd med dagens ordning. Mye av aktiviteten forventes å bli knyttet til oppfølgingen av handlingsplanen for det indre marked (den såkalte Single Market Act) som etter planen skal legges fram høsten 2010. Det er ventet at det vil bli arbeidet videre med å samordne ulike informasjonstjenester og gjøre dem mer publikumsorienterte. Videre vektlegges administrativt samarbeid gjennom bl.a. informasjonssystemet for det indre marked (IMI), oppfølging av nytt regelverk for varer (varepakken), styrket markedstilsyn og bedre samordning av informasjon til næringsdrivende og privatpersoner (inkludert informasjonsportalen Ditt Europa). Det skal i 2010 og 2011 gjennomføres en informasjonskampanje om CE-merkingen. Kampanjen finansieres under CIP, men er også del av arbeidet med å øke kunnskapen om det indre marked.

På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det avsatt om lag 4 mill. kroner til deltakelse i arbeidet med gjennomføring og utvikling av det indre marked.

Marco Polo-programmet

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

Hovedmålet med Marco Polo-programmet er å fremme et mer miljøvennlig godstransportsystem, bl.a. ved å redusere vegtransporten og dermed avhjelpe miljø- og kapasitetsproblemene i europeisk transport. Programmet gir støtte til foretak som legger om sine internasjonale godstransporter i en bærekraftig retning, bl.a. ved å overføre transport fra et mer overbelastet vegnett til sjø- eller banetransport. Marco Polo-programmet har en internasjonal dimensjon ved at støtte kun kan gis til grensekryssende transport. Norge deltar på lik linje med EUs medlemsland slik at norske interessenter kan fremme prosjektsøknader på linje med medlemsstater. Markedsføring av Marco Polo programmet skjer bl.a. gjennom Norsk senter for nærskipfart (Short Sea Promotion centre Norway) og Samferdselsdepartementets Marco Polo-hjemmeside.

Marco Polo I-programmet ble startet opp i 2003 og omfattet treårsperioden 2004–06.

Europakommisjonen vedtok å erstatte Marco Polo I-programmet med et utvidet Marco Polo II-program fra 1. januar 2007. Norsk deltakelse i Marco Polo II-programmet ble vedtatt av Stortinget i juni 2007. Marco Polo II-programmet gjelder perioden 2007–13 og har en økonomisk ramme på 450 mill. euro. Norges andel er beregnet til om lag 9,6 mill. euro. Den norske deltakelsen i Marco Polo II dekkes av Samferdselsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet med en tredjedel hver.

Resultatrapport 2009

Marco Polo programmet var relativt ukjent de første årene, med få søknader. Totalt fikk 102 prosjekter støtte i perioden 2003–08. Stiftelsen Norstella ble for 2006–09 tildelt 900 000 euro i støtte for utvikling av elektroniske meldingsstandarder for å effektivisere nærskipfarten i Europa. I 2008 var det to norske søknader til Marco Polo programmet som ikke ble innvilget. I 2008 ble det innført en ordning med forprosjektstøtte på kr 150 000 til forberedelse av søknader til EUs Marco Polo program. Støtten kanaliseres gjennom Innovasjon Norge og Samferdselsdepartementet. Ved utlysningen i 2009 kom det inn 70 søknader fra foretak i hele Europa. Dette var en økning på 50 pst. fra året før. Av disse hadde fire søknader norske partnere. To av de norske søknadene var blant de 22 beste søknadene som ble tildelt totalt 62 mill. euro over en treårsperiode i prosjektstøtte. Posten Norge ved BRING Logistics AS etablerer et nytt togtilbud for frakt av fersk fisk mellom Norge og de europeiske markedene i Benelux-landene og Nord-Frankrike. Prosjektet til rederiet Sea-Cargo AS gjelder frakt av trailerhengere uten trekkvogn mellom Esbjerg i Danmark og Amsterdam i Nederland. De norske prosjektene er tildelt et støttebeløp på 5,6 mill. euro over en treårsperiode.

Budsjettforslag 2011

På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det avsatt om lag 2,5 mill. kroner til dekning av Nærings- og handelsdepartementets utgifter til deltakelse i Marco Polo II-programmet.

Oppsummering av budsjettforslag for posten

Det foreslås en bevilgning til internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer på til sammen 40 mill. kroner for 2011. De endelige kontingent-

kravene fra Europakommisjonen kan avvike noe fra den fordelingen som er angitt foran.

Kap. 929 Norsk Designråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Tilskudd	36 000	36 000	36 000
	Sum kap. 929	36 000	36 000	36 000

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Aktiv utnyttelse av design i norsk næringsliv er et vesentlig bidrag for å skape et mer innovativt næringsliv. Tilskuddet til Norsk Designråd skal støtte opp under dette.

Norsk Designråd er en privat stiftelse med 18 ansatte. Formålet er å få næringslivet til å bruke design som en naturlig del av innovasjonsprosessen for å oppnå større konkurransevne og lønnsomhet. Norsk Designråd markedsfører betydningen av design som innovasjonsverktøy både industri og tjenesteytende næringer, og arbeider aktivt gjennom rådgivning og formidling av designkompetanse for å få norske bedrifter til å bruke design strategisk i sin produktutvikling og markedsføring.

Målgruppen for Norsk Designråd er primært bedrifter i hele landet, og midlene innrettes mest mulig mot bedriftsrettede tiltak. Det legges særlig vekt på små og mellomstore bedrifter. Norsk Designråd har en samarbeidsavtale med Innovasjon Norge som innebærer at Norsk Designråd benytter Innovasjon Norges distriktskontorer i arbeidet med designformidling.

Rapport for 2009

Norsk Designråd arbeider aktivt for å være et nasjonalt kompetansesenter for at norske virksomheter skal bruke design som et innovasjonsverktøy for økt konkurransevne. I 2009 har arbeidet vært rettet mot å videreutvikle og konkretisere rådgivningsaktivitetene gjennom å utvikle handlingsplaner for tjenesteinnovasjon, miljø- og fornybar energi, brukerundersøkelser, Design for alle, designfilosofi/designstrategi, foresightanalyser og scenarier, forprosjekter og merkevarestrategi. For å forbedre og videreutvikle samarbeidet med Innovasjon Norge har Norsk Designråd avsatt ett årsverk med fokus på opplæring og kom-

petanseheving overfor Innovasjon Norges regionale designrådgivere og design- og kundeansvarlige på regionalkontorene.

Arbeidet i Norsk Designråd har i 2009 vært dominert av implementeringen av DIP (Design-Pilot, DesignEffekt og DesignDiagnose). Design-Pilot fikk inn 180 søknader til bedriftsprosjekter og 18 kvalifiserte søkere fikk støtte. Det kom inn 36 søkere til DesignEffekt-prisen. Prisen skal frambringe konkrete bedriftseksempler på hvilken avkastning bedriften har hatt av sine designinvesteringer. Undersøkelsen DesignDiagnose ble gjennomført, og ga en oppdatert status når det gjelder bruk av designdrevet innovasjon i norsk næringsliv.

Norsk Designråds overgang til mer webbaserte informasjonskanaler kan vise til en økning på om lag 50 pst. i antall besøk på www.norskdesign.no. Etter at Designbasen ble etablert i 2008 har basen blitt førstevalget for å finne designer eller designbyrå på nett. Norsk Designråd har også gjort sin designmanual tilgjengelig på nettsidene.

Norsk Designråd hadde i 2009 driftsinntekter på 40 mill. kroner. Av dette ble 36 mill. kroner bevilget over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, hvorav 10 mill. kroner var øremerket til Designdrevet innovasjonsprogram (DIP). Resten var tilskudd fra andre og noe egeninntjening. Driftsresultatet viser et underskudd på om lag 1,5 mill. kroner.

Budsjettforslag 2011

Det foreslås et tilskudd på 36 mill. kroner til Norsk Designråd i 2011. Målet er å utvikle et mer konkurransedyktig næringsliv basert på design som innovasjonsverktøy.

Tilskuddet skal bl.a. brukes til bedriftsrådgivning og veiledning om bruk av design, arbeid med designdrevet innovasjon, markedsføring av de-

sign overfor næringslivet og internasjonal eksportering av norsk design og norske designere.

10 mill. kroner av tilskuddet foreslås forbeholdt DIP (Designdrevet innovasjonsprogram). DIP skal stimulere til bruk av designmetodikk med vekt på brukerfokus i bedriftenes innovasjonsarbeid fra idéfase til markedsintroduksjon. Hovedelementet i DIP er bedriftsprosjekter der bedrifte-

ne får bistand fra nasjonal og internasjonal ekspertise for å styrke bedriftens utviklingsarbeid.

Målgruppen for prosjektet er hovedsakelig bedrifter som bruker design aktivt i eget utviklingsarbeid og som har høye ambisjoner for framtidig designaktivitet. Satsingen skal ta utgangspunkt i bedriftenes egne strategier og utfordringer.

Kap. 931 Miljøtiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	20 600		
	Sum kap. 931	20 600		

Det vises til nærmere omtale av saken og grunnlaget for det statlige tilskuddet til finansiering av kvikksølvrenseanlegg ved Celsa Armeringsstål AS i Mo i Rana i St.prp. nr. 1 (2007–2008). Anleg-

get ble ferdigstilt høsten 2008, og hele det statlige tilskuddet på 20,6 mill. kroner ble utbetalt i mai 2009.

Kap. 932 Ekstraordinære næringsutviklingstiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Næringsfond ved vern av Vefsnavassdraget	150 000		
	Sum kap. 932	150 000		

Post 70 Næringsfond ved vern av Vefsnavassdraget

Ved Stortingsvedtak 19. juni 2009, ble det gitt en engangsbevilgning på 150 mill. kroner til næringsfond for Hattfjelldal, Grane, Vefsn og Hemnes kommuner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Formålet med bevilgningen er å redusere ulempene ved vernet av Vefsnavassdraget. Tiltaket skal legge til rette for ny næringsvirksomhet og nye arbeidsplasser i kommunene.

Fondsmidlene er fordelt med 40 pst. til Hattfjelldal (60 mill. kroner), 40 pst. til Grane (60 mill. kroner), 15 pst. til Vefsn (22,5 mill. kroner) og 5 pst. til Hemnes (7,5 mill. kroner).

Det er etablert separate næringsfond i de fire kommunene. Nærings- og handelsdepartementet

har fastsatt særskilt regelverk for forvaltning av næringsfondene og disponering av fondsmidlene. Ved utbetaling av midlene har Nærings- og handelsdepartementet satt krav om at kommunene gir årlig rapportering om disponeringen av næringsfondsmidlene.

Resultatrapport 2009

Kommunene har i løpet av 2009 formelt etablert næringsfondene gjennom vedtak i kommunestyrene. Hattfjelldal, Grane og Vefsn kommuner har ikke gitt tilsagn om eller tildelt midler i 2009. Hemnes kommune har gitt tilsagn på kr 1 415 000 i tilskudd og kr 1 000 000 i lån, i all hovedsak til bedriftsrettede tiltak

Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	15 486	13 000	13 000
73	Støtte ved kapitalvareeksport	166 532	366 000	423 000
74	Norsk deltakelse i EXPO 2010, <i>kan overføres</i>	62 500	12 500	
	Sum kap. 934	244 518	391 500	436 000

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Nærings- og handelsdepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene, strategiske internasjonaliseringssjaker og til eventuell norsk deltakelse i verdensutstillinger. Målet er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Næringslivet har særlig behov for drahjelp og støtte fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Dette skal være et supplement til den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet, i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt framtreddende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

Rapport for 2009

I 2009 ble det avsatt 9,5 mill. kroner til nærings- og profileringsarbeid ved 62 utenriksstasjoner. Av disse var 1,5 mill. kroner øremerket utenriksstasjonene i Kina til prosjekter i forbindelse med Norges deltakelse på EXPO 2010 i Shanghai. Hoveddelen av det øvrige tilskuddet gikk til stasjonene i Europa, Nord-Amerika og Asia. Ved tildeiling av midler ble det bl.a. lagt vekt på større prosjekter i vekstmarkeder og strategisk viktige markeder for norsk næringsliv. Videre ble det lagt vekt på prosjekter som er relevante i en innovasjons- og forskningssammenheng, og prosjekter som er medfinansiert fra næringslivet og samordnet med andre deler av virkemiddelapparatet. Midlene ble brukt til å finansiere i underkant av

100 nærings- og profileringsrelaterte prosjekter i 2009.

Til arbeidet med strategiske internasjonaliseringssjaker ble det avsatt om lag 5,5 mill. kroner i 2009. Tilskuddet gikk til tiltak i samarbeid med næringslivet og virkemiddelapparatet under bl.a. statsbesøket til Sør-Afrika og Kronprinsparets besøk til Mexico. Det ble lagt særlig vekt på tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten, herunder forberede deltakelsen på EXPO 2010. Det ble også bevilget støtte til opprettelsen av INTPOW – Norwegian Renewable Energy Partners, som er etablert i samarbeid mellom norske myndigheter og norsk fornybar industri virksomhet.

Prioriteringer 2011

Nærings- og handelsdepartementet vil også i 2011 stimulere til næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete samarbeidsprosjekter mellom stasjonene, virkemiddelapparatet og næringslivet. Departementet vil videre gjennomføre strategiske internasjonaliseringssjaker i samarbeid med virkemiddelapparatet, næringslivet og forsknings- og utdanningsinstitusjoner, med særlig fokus på vekstkraftige markeder og sektorer.

Regjeringen har besluttet at Norge skal delta på verdensutstillingen EXPO 2012 i Yeosu, Sør-Korea. Tema for verdensutstillingen i Yeosu er maritim, marin, energi, miljø og kultur. Temaene berører derfor flere departementers ansvarsområder. Norge, norsk kompetanse og norske bedrifter skal profileres i Sør-Korea og for resten av verden ved deltakelse på EXPO 2012.

Utgiftene for Norges deltakelse på EXPO 2012 skal fordeles mellom fem departementer og fire bedrifter, hvor 4 mill. kroner dekker Nærings- og handelsdepartementets andel i 2011 og 2012. Fiskeri- og kystdepartementet, Miljø- og utviklings-

departementet, Olje- og energidepartementet og Utenriksdepartementet bidrar med 2 mill. kroner hver. Næringslivet dekker halvparten av utgiftene opp til 12 mill. kroner.

Budsjettforslag 2011

Det foreslås bevilget 13 mill. kroner til dekning av utgifter til eksportfremmende tiltak ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringssjekter i 2011.

Post 73 Støtte ved kapitalvareeksport

Om ordningen

Ordningen med fastrentelån (CIRR-lån) til utenlandske importører av norske kapitalvarer og norske rederier i internasjonal konkurranse, den såkalte 108-ordningen, ble opprettet i 1978. Utgangspunktet for ordningen er den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits and Export Credit Guarantees». Avtalen regulerer konkurransen mellom OECD-landene, bl.a. når det gjelder rente- og avdragsvilkår for offentlig støttede lån ved kapitalvareeksport.

Formålet med 108-ordningen er å fremme norsk eksport. Dette skal gjøres ved å tilby norske eksportører av kapitalvarer og arbeids- og tjenestetelser et konkurransedyktig eksportkredittilbud. Dette innebærer at ordningen skal fremme norsk eksport ved å sørge for at norske, offentlig støttede eksportkreditter tilbys på like gode vilkår som offentlige støttede eksportkreditter fra våre konkurrentland. 108-ordningen administreres av Eksportfinans ASA.

CIRR-lån er fastrentelån med rente lik statsobligasjonsrenten i den aktuelle valutaen pluss ett prosentpoeng. Rentesatsen bindes før en begynner å trekke på lånet, noe som innebærer at ordningen gir låntaker en gratis fastrenteopsjon. Lånet blir attraktivt dersom markedsrenten på utbetalingstidspunktet er høyere enn renten på CIRR-lånet. Alle kontrakter som faller innenfor det fastsatte regelverket, kan få tilsagn om finansiering. Eksportfinans tar ikke kredittrisiko, men krever

at bankene og/eller Garanti-instituttet for eksportkreditt stiller garanti for lånene.

Eksportfinans blir kompensert for å forvalte ordningen gjennom en margin på utestående beholdning av lån. Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet framkommer når rentesatsene på utlåne ikke fullt ut dekker innlåns- og administrasjonskostnadene ved ordningen. Bevilgningen vil dermed avhenge av rentebetingelser på nye og eksisterende utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlåne og valutabevegelser. Staten bærer følgelig en risiko knyttet til ordningens økonomiske resultat.

På grunnlag av Stortingets årlige fullmaktsvedtak gis Eksportfinans tilsagn om statlig dekning av framtidige underskudd knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet i 2009 dekkes av bevilgning på statsbudsjettet for 2011. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans for den mellomværende perioden fram til utbetalingstidspunktet.

Rapport for 2009

I 2009 ble det utbetalt omlag 14,4 mrd. kroner i nye lån. Til sammenligning ble det utbetalt omkring 14,1 mrd. kroner i nye lån i 2008 og 11,5 mrd. kroner i nye lån i 2007. Ved utgangen av 2009 var samlet utlån under 108-ordningen 38,8 mrd. kroner mot 31,6 mrd. kroner ved utgangen av 2008 og 17,6 mrd. kroner ved utgangen av 2007.

Det høye samlede beløpet i 2009 har sammenheng med flere forhold. Renteutviklingen i Norge og internasjonalt har gjort de gratis opsjonene i tilsagn om CIRR-lån mer verdifulle for låntakere. Antall kontraktsinngåelser innenfor bl.a. maritim industri og offshorenæringen var høyt i 2007 og første halvår 2008. Dette førte til stor etterspørsel etter finansiering av kapitalvarer. Selve utbetalingen av lån under 108-ordningen skjer ofte to-tre år etter signeringen av kontraktene. Tabellen under viser 108-ordningens årlige underskudd i perioden 2004–2009. Underskuddet dekkes av staten og økningen i underskuddet skyldes hovedsakelig en økning i lånevolum.

Årlige underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen medregnet renter fram til dekningsstidspunktet

	(i mill. kroner)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Underskudd på avregningskontoen	34,9	28,8	42,2	166,5	366,0	423,0

Sammen med Nærings- og handelsdepartementet og GIEK deltar Eksportfinans i eksportkredit-gruppene i OECD. Det vises til omtale under kap. 2460 Garanti-instituttet for eksportkreditt.

I oppfølgingen av St.meld. nr. 10 (2008–2009) Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi har Eksportfinans utarbeidet en egen policy for samfunnsansvar. Eksportfinans skal bidra til gode løsninger for miljø og sosiale forhold i prosjekter som selskapet finansierer.

Gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2010 ble det åpnet opp for at eksport som er i nasjonal interesse, kan få lån under 108-ordningen. I dette ligger at også andre forhold enn konkrete leveranser fra Norge kan vektlegges i vurderingen av om et prosjekt kvalifiserer for å få lån og garantier. Videre ble minstekravet om norsk andel av leveransen, for å få lån under 108-ordningen, redusert fra 50 pst. til 30 pst. Eksport-

finans er fortsatt en viktig kilde til finansiering for norske eksportører av kapitalvarer. Eksportfinans har anslått at det vil utbetales om lag 10,5 mrd. kroner med nye CIRRLån i 2010 og noe lavere årlige utbetalinger i årene etter. Et relativt lavt rentenivå i dag kan gjøre to-tre år gamle tilsagn om CIRRLån lite gunstige å benytte seg av. Antall kontraktsinngåelser i 2009 innenfor maritim næring og leverandørindustri var færre enn årene før, og det forventes en svakere konjunkturutvikling i årene framover. Både markedsutsiktene for eksportørene, tilgangen til innlån fra finansmarkedet og framtidige rente- og marginnivåer er beheftet med stor usikkerhet.

Tabellen nedenfor viser anslåtte belastninger på avregningskontoen for årene 2010-13. Anslagene er basert på ordrebeholdningen ved utgangen av første kvartal 2010.

Anslag på underskudd på avregningskontoen i årene 2010-13 til utbetaling i 2012-15

	(i mill. kroner)			
	2010	2011	2012	2013
Underskudd på avregningskontoen	448	375	262	222
Utgift for staten inkl. renter	495	414	290	246

Budsjettforslag 2011

Det foreslås en bevilgning på 423 mill. kroner i tilskudd til Eksportfinans ASA for 2011. Regnskapet for 108-ordningen for 2009 viste et underskudd på 382,4 mill. kroner og rentegodtgjørelsen utgjør om lag 40,6 mill. kroner. Videre foreslås at Eksportfinans ASA gis tilsagn om statlig dekning av underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen fram til 31. desember 2011, jf. Forslag til vedtak VI, 3 a. Det forutsettes at Nærings- og handelsdepartementet må godkjenne Eksportfinans ASA sin innlånspraksis for ordningen, jf. Forslag til vedtak VI, 3 b.

Post 74 Norges deltakelse i EXPO 2010, kan overføres

Norge deltar på verdensutstillingen EXPO 2010 i Shanghai. Utstillingen pågår perioden 1. mai-30. oktober 2010 og har som formål å fremme internasjonale relasjoner gjennom å skape et forum for utveksling av ideer og erfaringer innenfor næringsliv, kultur, forskning og teknologi. Norges deltakelse på EXPO 2010 skal bidra til å styrke det bilaterale forhold til Kina, bidra til Norges omdømmebygging og være en katalysator for norsk næringsliv. Deltakelsen på EXPO 2010 er en viktig del av Norges langsiktige satsing i Kina.

Tema for verdensutstillingen 2010 er «Better City, Better Life» med fokus på harmonisk samek-

sistens av ulike kulturer, by og land, bærekraftig økonomisk utvikling, miljø, forskning og utvikling. Tema for Norges deltakelse er «Norway – Powered by Nature».

Norge på EXPO 2010 er et offentlig-privat samarbeidsprosjekt og organisert som et prosjekt under Innovasjon Norge. Hoveddelen av det statlige bidraget på til sammen 75 mill. kroner knyttet til bygging, utforming og avvikling av den norske paviljongen.

Evaluering

Nærings- og handelsdepartementet skal evaluere Norges deltakelse på EXPO 2010 og spesielt vur-

dere måloppnåelsen i forhold til om prosjektet har fungert med hensyn til organisering, økonomi og finansiering, paviljongen som arena for å fremme det overordnede formålet med Norges deltakelse, kontakt med EXPO-organisasjonen og oppfølging av samfunnsansvar.

Rapport for 2009

Innovasjon Norge hadde prosjektansvar for Norge på EXPO 2010. I 2009 ble det gjennomført en konkurranse om valg av konsept for Norges deltakelse, og bygging av Norges paviljong startet. Innovasjon Norge arbeidet også med å få på plass finansiering fra næringslivet til prosjektet.

Kap. 937 Svalbard Reiseliv AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
71	Tilskudd	2 100	2 100	2 100
	Sum kap. 937	2 100	2 100	2 100

Post 71 Tilskudd

Tilskuddet gis til Svalbard Reiseliv AS. Selskapet er eid av Svalbard Reiselivsråd som består av 60 bedrifter i Longyearbyen innenfor reiselivs- og reiselivsrelaterte næringer. Svalbard Reiseliv AS sin virksomhet er finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester til Svalbard Reiselivsråd, deltakelse i prosjekter og gjennom tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med tilskuddet er å bidra til økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for et miljøtilpasset reiseliv ved å informere om, profilere og markedsføre Svalbard som reisemål. Tilskuddet bidrar bl.a. til å ivareta fellesoppgaver som drift av helårig turistinformasjon, opplæring av guider som grunnlag for miljø- og sikkerhetsmessig forsvarlig reiselivsvirksomhet, og kompetansebygging blant aktørene. Svalbard Reiseliv AS forestår også produksjon av relevant statistikk om reiselivsnæringen på Svalbard.

St.meld. nr. 22 (2008–2009) Om Svalbard, slår fast at reiselivsnæringen, sammen med kulldrift og forskning, er de tre grunnpilarene for videre samfunnsutvikling på Svalbard. I meldingen sies det at Regjeringen ønsker å videreutvikle reiselivsnæringen som grunnlag for størst mulig verdiskaping på øygruppen og som grunnlag for boset-

tingen i Longyearbyen. Svalbard Reiseliv AS skal bidra til en kontrollert utvikling av reiselivsnæringen på Svalbard.

Resultatrapport 2009

I alt 33 199 gjester ankom Svalbard i 2009, en nedgang på 19 pst. i forhold til året før¹. Det ble registrert 82 307 gjestedøgn ved overnattingsbedrifter i Longyearbyen, en nedgang på 11,7 pst. sammenlignet med året før. Gjennomsnittlig liggetid gikk noe opp i 2009, de besøkende bodde i snitt 2,46 døgn på overnattingsstedene i Longyearbyen (mot 2,32 døgn i 2008). Gjestedøgnstatistikken viser en stabil andel yrkesreisende, mens ferie- og fritidssegmentet hadde en nedgang på 13 pst. fra 2008. Ca. 74 pst. av de besøkende til Svalbard kom i 2009 fra Norge, andelen besøkende fra Norge gikk dermed opp med 2,9 pst. fra 2008. Belegget ved overnattingsbedriftene sank fra 44,8 pst. i 2008 til 39,66 pst. i 2009. Nedgangen i 2009 skyl-

¹ Noen av tallene fra statistikken for 2008 som er benyttet i teksten, er revidert i forhold til det som framgikk i Prop. 1 S for 2010 i fjor. Dette innebærer at noen av de prosentvis endringene fra 2008 til 2009 er annerledes enn det som hadde vært tilfelle om tallene i fjorårets proposisjon hadde vært lagt til grunn. Nærings- og handelsdepartementet arbeider for å sikre at korrekt statistikk skal foreligge på et tidligere tidspunkt.

des bl.a. finanskrisen og at Norwegian innstilte sin Svalbard-rute.

Oversjøisk cruisetrafikk representerte derimot en økning i 2009, med 24 291 personer om bord, mot 22 404 i 2008. I tillegg kom 7 689 passasjerer på explorercruisebåtene (7 342 i 2008), gjester som kommer til Longyearbyen med fly og som blir en natt eller to.

Guide- og turlederopplæringen ble i 2009 modernisert. Svalbardguideopplæringen er nå modulbasert med fokus på miljø og sikkerhet. Kurset er et viktig verktøy for å sikre kvalitet og kompetanse og skape gode holdninger til Svalbards natur- og kulturmiljø. Opplæringen innebærer at guider blir autorisert som «Svalbardguide – kortturer» og «Svalbardguide – langturer» ved gjennomføring av henholdsvis 1-3 og 4 moduler. Autorisasjonsordningen for guider er viktig for å sikre en miljø- og sikkerhetsmessig forsvarlig utvikling av reiselivet på Svalbard. 101 personer er nå autorisert innenfor de ulike kategorier, flere har autorisasjon i mer enn én kategori.

Høsten 2009 lanserte Svalbard Reiseliv AS et nytt system for innsamling og analyse av statistikk og markedsdata, Svalbard Reiseliv Statistics. Her legger samtlige reiselivsaktører selv inn sine tall månedlig, og systemet gir løpende oppdatert markedsinformasjon om reiselivsutviklingen på Svalbard. Svalbard Reiseliv AS har videre igangsatt et arbeid for å fornye bookingsystemet slik at det blir mulig å integrere systemet med det kommende nasjonale bookingsystemet på visitNorway.com.

Mørketidsprosjektet Polar Nights kom i gang i desember 2009. Prosjektet skal utvikle en markedsplan som skal gi grunnlag for sesongforlengelse. Det er også igangsatt et arbeid for å etablere en plan for destinasjonsutvikling for reiselivet på Svalbard. På miljøsidene er prosjektet «Clean Up Svalbard» blitt et fast tiltak som fungerer etter intensjonen. Prosjektet innebærer at turoperatørene tar ansvar for strandrydding i områder de besøker med sine turister, der turistene deltar i ryddingen.

Gjennom 2007 og 2008 ble det arbeidet med å utvikle et ettårig høgskolestudium i arktisk naturguiding i samarbeid med Universitetscenteret i Svalbard (UNIS) og Høgskolen i Finnmark. Studiet ble lansert i august 2009, da 20 studenter tok fatt på utdanningen.

I 2008 sysselsatte reiselivsvirksomheten på Svalbard 227 årsverk, en økning fra 211 årsverk i 2007. I tillegg kommer 105 årsverk i avledet virksomhet i 2008, mot 83 årsverk i 2007. Reiselivsbedriftene på Svalbard omsatte samlet for 398 mill. kroner i 2008 (317 mill. kroner i 2007). Reiselivsnæringen er dermed blitt den nest største basisnæringen på Svalbard, med innvirkning for nær 20 pst. av den samlede sysselsettingen. Bare bergverksdrift er nå viktigere enn reiselivet for bosetting og sysselsetting på Svalbard.

Budsjettforslag 2011

Det foreslås en bevilgning på 2,1 mill. kroner til Svalbard Reiseliv AS.

Kap. 938 Omstillingstiltak

Post 71 Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, kan overføres

Bakgrunn og målsettinger for tilskuddet

I 2001 ble det fastsatt en tilsagnsramme for tilskudd til omstillingstiltak i Sør-Varanger kommune på 120 mill. kroner. Bakgrunnen for tilskuddet var at en vesentlig del av inntektene ved salget av AS Sydvaranger skulle føres tilbake til lokalsamfunnet. Omstillingstilskuddet skal bidra til å sikre mangfold i næringsvirksomheten og styrke næringsgrunnlaget i kommunen.

Tilskuddsmidlene er i samråd med kommunen fordelt på følgende seks hovedgrupper av tiltak:

- havneutbygging
- Kirkenes kompetansesenter
- møtested Barentsregionen
- reiseliv/trivsel (nytt badeanlegg)
- veiforbindelser
- kommunalt næringsfond

I perioden 2001-09 er det bevilget til sammen 113,5 mill. kroner. Av dette var 110,5 mill. kroner utbetalt pr. 31. desember 2009. Omstillingsarbeidet er tidkrevende, og det vil ennå ta noe tid å gjennomføre gjenstående tiltak i programmet. Det ble derfor ikke bevilget tilskudd for 2010. Av samme grunn foreslås det heller ikke bevilgning for 2011.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
50	Innovasjon – prosjekter, fond	713 000	383 000	480 000
51	Tapsfond, såkornkapitalfond	10 000	10 000	10 000
70	Bedriftsutvikling og administrasjon	426 300	435 300	292 600
71	Nettverk, profilering og reiseliv – programmer, <i>kan overføres</i>	380 261	405 000	372 800
72	Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>	334 995	265 000	285 000
73	Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, <i>kan overføres</i>		40 000	20 000
78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	3 700	3 700	3 800
79	Maritim utvikling, <i>kan overføres</i>	20 745	15 500	10 000
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	42 055 000	45 900 000	43 700 000
	Sum kap. 2421	43 944 001	47 457 500	45 174 200

Vedrørende 2010:

Ved St.vedt. 18. juni 2010 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010):

- post 50 ble økt med 77 mill. kroner
- post 51 ble økt med 23,8 mill. kroner
- post 71 ble økt med 8 mill. kroner
- post 72 ble økt med 20 mill. kroner
- post 73 ble redusert med 40 mill. kroner

Samtidig ble rammen for landsdekkende innovasjonslån økt med 200 mill. kroner ved romertallsvedtak. Økningene skyldes tiltak som er iverksatt for å dempe virkningene av den krevende markedsituasjonen for de maritime næringene.

Vedrørende 2011:

Satsingen på næringsutvikling, innovasjon og internasjonalisering gjennom Innovasjon Norge foreslås videreført i 2011. Innovasjon Norge skal opprettholde, styrke og videreutvikle tjenester og programmer som selskapet har etablert for næringslivet. Dette er viktig for å fremme innovasjon og nyskaping i hele landet, spesielt innenfor næringsområder hvor Norge har kompetanse eller særlige fortrinn. De operative bevilgningene

til Innovasjon Norge foreslås redusert fra 1 547,5 mill. kroner i saldert budsjett 2010 til 1 474,1 mill. kroner i 2011. Av reduksjonen er 53 mill. kroner tekniske overføringer til andre departementer. Dette innebærer at den reelle reduksjonen i bevilgningen blir på 2 pst. sett i forhold til saldert budsjett 2010. Reduksjonen skal i størst mulig grad innrettes slik at selskapet opprettholder tilbudet til kundene.

Post 50 foreslås økt med 97 mill. kroner. Det foreslås at satsingen på kommersialisering av miljøteknologi gjennom miljøteknologiordningen styrkes betydelig, med 117 mill. kroner til 257 mill. kroner. Etablererstipendordningen foreslås videreført med 20 mill. kroner, og det foreslås avsatt 10 mill. kroner til miljøprosjekter i de maritime næringene og til utvikling av nærskipfartsflåten.

Post 70 foreslås redusert med 142,8 mill. kroner som følge av justeringer knyttet til innføring av en ny modell for finansiering av administrasjons- og gjennomføringskostnader. Endringen innebærer at administrasjons- og gjennomføringskostnadene belastes de ulike ordningene uten at dette kompenseres fullt ut. Av dette er 53 mill. kroner foreslått overført til Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet.

Post 71 forelås redusert med 32,2 mill. kroner til nettverks- og programvirksomheten. Bevilgningen til reiseliv foreslås videreført med 250 mill. kroner.

Forsknings- og utviklingskontrakter (FoU-kontrakter) foreslås styrket med 20 mill. kroner til 285 mill. kroner.

Kraftkonsortieordningen foreslås satt til 20 mill. kroner.

Satsingen på maritim utvikling foreslås videreført på et noe lavere nivå, med 10 mill. kroner for 2011.

Det foreslås at rammene for lavrisikolån og innovasjonslån videreføres på samme nivå som i saldert budsjett 2010, med henholdsvis 2,5 mrd. kroner og 500 mill. kroner.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Innovasjon Norge er organisert som et særlovselskap hvor selskapets styre har et selvstendig ansvar for virksomheten og resultatene som oppnås. I tillegg til hovedkontoret, som er lokalisert i Oslo, hadde Innovasjon Norge pr. 31. desember 2009 19 distrikts- og lokalkontorer og utekontorer i over 30 land. I 2009 ble det utført om lag 812 årsverk i selskapet, fordelt med 329 ved distriktskontorene, 218 ved utekontorene og 265 ved hovedkontoret. Fra 1. januar 2010 kom fylkeskommunene inn som deleiere av Innovasjon Norge. Staten, ved Nærings- og handelsdepartementet, eier nå 51 pst. av selskapet, mens fylkeskommunene til sammen, og likt fordelt, eier 49 pst.

Midler til Innovasjon Norges virkemidler bevilges over budsjettene til:

- Nærings- og handelsdepartementet (kap. 2421)
- Kommunal- og regionaldepartementet direkte (kap. 500, post 21 og kap. 552, post 21 og 72) og indirekte gjennom bevilgninger til fylkeskommunene (kap. 551, post 60, 61 og 71)
- Fiskeri- og kystdepartementet (kap. 2415, post 75)
- Landbruks- og matdepartementet (kap. 1149, post 71, kap. 1150, post 50 og kap. 1151, post 51)

Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor finansiering, kompetanse, profilering, nettverk og rådgiving. Selskapet skal kombinere ulike virkemidler ut fra den enkelte kundes behov og har frihet til å utforme og prioritere virkemidlene innenfor gitte budsjettrammer. I tillegg skal selskapet forvalte virkemidlene i overensstemmelse med EØS-regelverket og føringer som er lagt for selskapets virksomhet i Lov om Innovasjon Norge, årlige budsjettproposisjoner og øvrige føringer fra

ovennevnte departementer, fylkesmennene og fylkeskommunene.

Samarbeidsavtaler

Regjeringen legger vekt på at det samlede tilbudet til næringslivet er helhetlig og slagkraftig. Innovasjon Norge har inngått samarbeidsavtaler med en rekke aktører for å forenkle mottakernes tilgang til og nytten av det offentlige tilbudet for næringsutvikling.

Samarbeidsavtalen med SIVA og Norges forskningsråd danner grunnlaget for et mer omfattende samarbeid og en felles kundekontakt gjennom Innovasjon Norges kontorer. Norges forskningsråd er representert ved flere av selskapets kontorer i Norge og medfinansierer stillinger ved noen av Innovasjon Norges kontorer i utlandet. Den felles kundeportalen www.innovasjonstjenester.no skal via en elektronisk portal, forenkle tilgjengeligheten til de tre organisasjonenes tjenester på nett.

Innovasjon Norge har videre samarbeidsavtaler med bl.a. samtlige fylkeskommuner og fylkesmenn, Utenriksdepartementet, Enova, Intsok, Patentstyret, Norsk Designråd, Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon og Finansnæringsens Fellesorganisasjon.

Hovedmål og delmål

Hovedmålet for Innovasjon Norge er å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonali- sering og profilering.

I tilknytning til hovedmålet er det gitt noen generelle føringer for selskapets virksomhet. Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng.

I tillegg til hovedmålet er det fastsatt fire delmål. Innovasjon Norge skal:

- bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet

- bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet
- styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt
- bidra til næringsutvikling, basert på regionale forutsetninger

I tillegg skal Innovasjon Norge ha et spesielt fokus på prosjekter i idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen. De primære målgruppene er entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. Selskapet skal, som en integrert del av virksomheten, arbeide for å fremme kvinners deltakelse i næringslivet, både som entreprenører og ledere.

Resultatrapport 2009

For å nå sine mål har Innovasjon Norge et bredt sett av virkemidler, fra å stimulere til utvikling av en idé til å bidra til at bedrifter skal lykkes i internasjonale markeder. Overfor samme mottaker kan Innovasjon Norge i enkelte tilfeller benytte flere virkemidler. Resultatrapporten for 2009 tar derfor utgangspunkt i å belyse måloppnåelsen for hele Innovasjon Norges virksomhet.

Resultatene for delmålene og de generelle føringene for Innovasjon Norge belyses ved kundeffektundersøkelser og evalueringer. Hvert år gjennomfører Innovasjon Norge to undersøkelser for å måle effekten av virksomheten – en førundersøkelse for å avklare mottakernes forventninger til prosjektene, og en etterundersøkelse for å belyse resultatene i etterkant. Rapporteringen nedenfor tar utgangspunkt i førundersøkelsen vedrørende bedrifter som fikk tilsagn i 2008, og etterundersøkelsen om bedrifter som mottok støtte i 2005. Begge undersøkelsene er gjennomført i 2009. For delmål som ikke er omfattet av før- og etterundersøkelsen, rapporteres det i årsrapporteringen på aktiviteter gjennomført i 2009.

I 2009 har Innovasjon Norge i tillegg gjort noen endringer når det gjelder løpende rapportering knyttet til innovasjon. Tallene som framkommer er derfor ikke sammenlignbare med tallene fra tidligere år.

Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Antall nyetableringer økte betraktelig på starten av 2000-tallet med en foreløpig topp i 2006. Tall fra Brønnøysundregistrene og Statistisk sentralbyrå viser en nedgang i antall nyetableringer fra 2006. Dette har fortsatt i 2008 og 2009.

Innovasjon Norge bidrar til økt innovasjon gjennom arbeid mot tre hovedområder – entreprenørskap, innovasjon i etablerte bedrifter og etablering og oppbygging av regionale og nasjonale innovasjonsmiljøer. Av Innovasjon Norges samlede tilsagn i 2009 er 73 pst. kodet som innovasjonsprosjekter og av disse igjen er 57 pst. av tilsagnene til innovasjonsprosjekter på internasjonalt eller nasjonalt nivå.² Etterundersøkelsen blant bedrifter som i 2005 mottok bistand, viser at Innovasjon Norges virkemidler i stor grad har bidratt til innovasjon i produktutvikling (52 pst.), markedsutvikling (29 pst.) og prosessutvikling (33 pst.). Etterundersøkelsen viser at 48 pst. av bedriftene mente at prosjektet har vært viktig for egen lønnsomhetsutvikling, og 47 pst. svarte at prosjektet hadde vært viktig for bedriftens konkurransevne. I overkant av halvparten (52 pst.) oppga at prosjektet Innovasjon Norge har ytt bistand til, hadde hatt betydning for bedriftens overlevelse. Førundersøkelsen viste at hele 85 pst. av prosjektene ikke ville blitt gjennomført, ville blitt utsatt i tid eller gjennomført i mindre skala uten støtte fra Innovasjon Norge. Dette er på tilsvarende nivå som i tidligere års undersøkelser. Innovasjon Norge har bidratt til å skape eller sikre mellom 6 031 og 9 808 arbeidsplasser blant de bedriftene som fikk tilsagn i 2005. Dette er en noe høyere sysselsettingseffekt sammenlignet med bedrifter som fikk tilsagn i 2004. Sysselsettingseffekten pr. prosjekt er beregnet til 1 til 1,6 arbeidsplasser pr. prosjekt i 2005 mot 1 til 1,4 arbeidsplasser pr. prosjekt i 2004.

Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norges internasjonaliseringsarbeid er konsentrert rundt formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markeds- og konkurranseforhold, utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter og internasjonal utveksling av teknologi og kunnskap. Innovasjon Norges utekontorer og avdelinger ved hovedkontoret behandlet i 2009 om lag 25 000 generelle kundehenvendelser om internasjonalisering fra norske eller utenlandske bedrifter, organisasjoner eller institusjoner, mot om lag 24 000 henvendelser i 2008. Av Innovasjon Norges tilsagn gikk 42 pst. til internasjonalt rettede innovasjonsprosjekter. Videre har Innovasjon Norge i 2009 jobbet med å tilgjengeliggjøre markedsrettet kunnskap, kompe-

² Basert på Innovasjon Norges nye rapporteringsrutiner på innovasjon.

tansetilførsel gjennom bl.a. gjennomføring av kurs i handelstekniske temaer, internasjonal rådgivning og internasjonal profilering og omdømmebygging.

Innovasjon Norges programaktivitet er sentral for å bidra til bedriftenes utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter. Innovasjon Norge har flere ordninger som i den sammenheng har til hensikt å fremme internasjonalisering. Bl.a. skal programmet Internasjonal vekst bidra til at små og mellomstore bedrifter med konkurransemessige fortrinn og internasjonalt vekstpotensial oppnår lønnsom vekst i internasjonale markeder. Andre ordninger som er spesielt innrettet mot internasjonalisering, er f.eks. FoU-kontrakter, egenkapital gjennom investeringsfond og ulike kjøpsavtaler.

Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

Globaliseringen har gitt norsk næringsliv større muligheter på nye markeder. Samtidig øker konkurransen om tilgang til kapital, kompetanse og kunder. En viktig del av Innovasjon Norges profileringsarbeid er å legge til rette for at bedriftene kan delta i næringslivsdelegasjoner i forbindelse med statsbesøk og andre offisielle besøk. Gjennom fagseminarer, rundebordskonferanser og nettverksbygging får norske bedrifter anledning til å etablere kontakter som det ellers ville tatt lang tid å oppnå. I 2009 deltok 150 bedrifter i statsbesøk/offisielle besøk til Tyskland, Mexico og Sør-Afrika. Innovasjon Norge evaluerer hver delegasjonsreise, og tilbakemeldingene viser stor tilfredshet blant deltakerne. Et annet profilerings tiltak er tilbud om bistand ved deltakelse på internasjonale fagmesser. I 2009 deltok 304 bedrifter på 24 fagmesser i 16 land. Omtrent 85 pst. av bedriftene som deltok på fagmessene, var små og mellomstore. Arrangementene har vært konsentrert om sektorene olje/gass, sjømat, IKT, maritim og fornybar energi.

Profilering av Norge som reisemål i utlandet skal bidra til at Norge blir det foretrukne reisemålet for den kvalitetsbevisste reisende. Innovasjon Norge jobbet i 2009 aktivt med å følge opp Regjeringens reiselivsstrategi som ble lagt fram i desember 2007. Sentralt i markedsføringen er reiselivsportalen visitnorway.com. Arbeidet med videreutviklingen av VisitNorway har i 2009 båret frukter både i forhold til besøkstall og anerkjennelse. Antall besøkende var i 2009 7,4 mill. – en vekst på 38 pst. i forhold til året før. Nettstedet har i 2009 mottatt flere utmerkelse og priser for god

design. Videre arbeides det med markedsprosjekter for å øke andelen utenlandske operatører som selger reiser til Norge, og pressearbeid for å øke omtalen av Norge som reisemål.

Det ble arrangert presseturer i Norge for 999 internasjonale journalister, noe som resulterte i 6 474 artikler i trykte media, 282 TV- og 120 radioprogrammer. Dette er noe lavere enn i 2008. Presseopplagene er av stor betydning i arbeidet med å gjøre Norge kjent.

Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge samarbeider tett med fylkeskommuner og fylkesmenn og er en pådriver i en rekke fellesprosjekter, nettverk og møteplasser. Det operative samarbeidet mellom Innovasjon Norges distriktskontorer og de regionale partnerskapene er opprettholdt fra tidligere år. Innovasjon Norge har også i 2009, og med økt styrke sammenlignet med tidligere år, samarbeidet med Norges forskningsråd, SIVA, fylkeskommunene og det øvrige partnerskapet om omforente og koordinerte satsinger knyttet til utvikling av regionale innovasjonssystemer og næringsklynger, f.eks. innenfor rammen av Forskningsrådets Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI-programmet), SIVAs infrastrukturprogrammer og Innovasjon Norges programmer Norwegian Centres of Expertice (NCE) og Arena.

Regional omstilling er en ekstraordinær innsats over flere år i områder med en sårbar næringsstruktur eller svikt i næringsgrunnlaget. Innovasjon Norge skal bidra til at arbeid i omstillingsområder drives profesjonelt og målrettet. Innovasjon Norge foretar en årlig programstatusvurdering for alle omstillingsområder. Vurderingen viser at omstillingsarbeidet drives gjennomgående på en god måte i de fleste omstillingskommunene. Innovasjon Norge har innenfor arbeidet med regional omstilling hatt ansvar for oppfølging og kvalitetssikring av 22 kommuner/regioner på vegne av fylkeskommuner i 2009. Det ble i løpet av 2009 startet opp omstillingsprosjekter i fire kommuner og avsluttet prosjekter i sju. I tillegg ble Innovasjon Norge bedt om å fortsette å følge opp næringsutviklingsarbeidet i to kommuner.

Generelt

Innovasjon Norge skal være en kunde- og markedsorientert organisasjon: Førundersøkelsen viser at 67 pst. av bedriftene mener at Innovasjon Norges tjenester er godt tilpasset deres behov. Etter-

undersøkelsen viser at 36 pst. av bedriftene ble fulgt opp av Innovasjon Norge etter at tilsagnet ble gitt. Om lag 85 pst. av kundene er tilfredse med rådgivningen de har fått.

Innovasjon Norges virksomhet skal korrigeres for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner. Førundersøkelsen for 2008 viser at i gjennomsnitt 59 pst. av bedriftene mener bistanden fra Innovasjon Norge var utløsende for at prosjektet ble iverksatt, mot 57 pst. i førundersøkelsen for 2007. Videre viser førundersøkelsen at 44 pst. av prosjektene har ført til økt samarbeid med investorer eller andre finansieringsmiljøer. Selskapet bidrar til at en rekke bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter blir realisert. Disse hadde ikke blitt realisert dersom bedriftene kun hadde hatt de private finansmarkedene å forholde seg til. Innovasjon Norge arbeider med å bidra til økt samhandling mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner/akademia, men kan fortsatt bli bedre på dette området.

Innovasjon Norge skal være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng: Innovasjon Norge har videreført samarbeidet med Norges forskningsråd om kunnskapsportalen www.forinn.no, som er en kunnskapsportal for forsknings- og innovasjonspolitikken. I lys av finansuroen ble det i 2009 levert ulike innspill til departementene. Dette omfattet både beskrivelser av konsekvenser av krisen for Innovasjon Norges kunder, forslag til tiltak og mer generelle vurderinger.

Målgrupper

Av de samlende tilsagnene for låne-, garanti- og tilskuddsordningene i 2009 gikk 8 pst. til etablerere, mot 7 pst. i 2008, 9 pst. til unge bedrifter mot 8 pst. i 2008 og 24 pst. til små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial mot 27 pst. i 2008. Bedrifter med under 20 ansatte mottok i 2009 43 pst. av midlene og bedrifter med inntil 100 ansatte mottok 58 pst. av midlene. I 2009 gikk 29 pst. av de samlede tilsagnene for låne-, garanti- og tilskuddsordningene til prosjekter rettet mot kvinner, mot 27 pst. i 2008. Resultater av Innovasjon Norges kvinnesatsing er nærmere omtalt i Del III av proposisjonen.

Evalueringen av Innovasjon Norge

Det har det siste året vært gjennomført en omfattende evaluering av Innovasjon Norge. Evalueringen har sett på selskapets virkemåte og måloppnåelse siden opprettelsen i 2004 og fram til 2009. Evalueringen har vært utført av Econ Pöyry, i samarbeid med Damvad og Agenda Kaupang og ble ferdigstilt høsten 2010. Evalueringen har vurdert hvorvidt og på hvilken måte Innovasjon Norge oppfyller de målene som er satt for selskapet. Evalueringen har både sett på organiseringen av selskapet og på innretningen og effektene av de tjenestene og programmene selskapet tilbyr. Videre peker evaluatoren på framtidige utfordringer som vil ha betydning for den videre utviklingen av selskapet.

Evalueringen viser at Innovasjon Norge med stor sannsynlighet bidrar til økt verdiskaping i Norge. Organisasjonen formidler finansielle virkemidler på en profesjonell og faglig solid måte. Innovasjon Norge har imidlertid også utviklingsoppgaver knyttet til virkemidler og politikktutforming. Effekten av ressursbruken på dette området er vanskelig å måle, men evaluatoren mener at organisasjonen i for liten grad har utviklet seg som en kunnskapsorganisasjon og premissgiver for norsk næringspolitikk.

Evalueringen har vurdert måloppnåelse innenfor de fire delmålene til Innovasjon Norge. Rapporten viser til at selskapet har bidratt til innovasjon i norsk næringsliv, men at innovasjonsbidraget kan økes ytterligere ved at ressursene i større grad beholdes prosjekter som er nasjonalt og internasjonalt nyskapende.

Sammenhengen mellom mål og virkemidler er, i følge rapporten, uklar, og det er behov for å gjøre denne sammenhengen mer entydig. Evalueringen peker på at målstrukturen bør forbedres, og at styringen av organisasjonen i større grad bør baseres på rammestyring og mindre detaljstyring. Videre mener evaluatoren at en større andel av virkemidlene bør støtte prosjekter med innovasjon av nasjonal eller internasjonal karakter som sentralt siktemål. Evalueringen peker også på at en større andel av midlene bør gjøres tilgjengelig for bedrifter i sentrale strøk. Evalueringen har ikke avdekket behov for å endre organisasjonsstrukturen til Innovasjon Norge.

Videre viser evalueringen at Innovasjon Norge har økt oppmerksomheten om internasjonalisering i hele organisasjonen, og anbefaler videre en utdypende evaluering om utekontorenes rolle innenfor internasjonaliseringarbeidet.

Reiseliv er et område som, i følge evaluator, har hentet store faglige synergieffekter av fusjonen, og rapporten tyder på at profileringen av norsk næringsliv har blitt styrket i evalueringsperioden. Samtidig peker evalueringen på at det er store offentlige midler som er brukt til profileringformål, der Innovasjon Norge bare forvalter om lag 40 pst. Det er derfor, i følge evaluator, behov for en evaluering som ser på om den offentlige profileringsinnsatsen faktisk bidrar til økt verdiskaping.

Midlene til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger har økt gradvis fra 2004, samtidig peker rapporten på at innovasjonshøyden i innovasjonsrettede prosjekter under dette delmålet er for lav til reelt å bidra til regional verdiskaping. Rapporten trekker spesielt fram BU-midlene som utgjør en stor andel av virkemiddelbruket under dette delmålet og som etter evaluators vurdering bidrar til lav måloppnåelse. Evaluator mener på bakgrunn av dette at BU-midlene bør forvaltes utenfor Innovasjon Norge.

Rapporten trekker videre fram at Innovasjon Norge forvalter en rekke virkemidler, en del med tilhørende detaljerte retningslinjer, finansiert av ulike departementer. Det er evaluators vurdering at antallet virkemidler er unødvendig høyt. I tilknytting til dette mener evaluator at selskapet i større grad bør gis ansvaret for kontinuerlig å vurdere sammensetningen av selskapets virkemiddelportefølje. Rapporten peker også på at de mange sektorprogrammene vanskeliggjør selskapets måloppnåelse.

Evalueringen er sendt på høring. Høringsinnspillene vil bli lagt til grunn i den videre oppfølgingen av evalueringsrapporten.

Delt eierskap i Innovasjon Norge

Fylkeskommunene overtok 1. januar 2010 til sammen 49 pst. av eierskapet i Innovasjon Norge, jf. lov om Innovasjon Norge. Reviderte vedtekter for selskapet ble vedtatt på et ekstraordinært foretaksmøte 17. desember 2009, og eieravtalen mellom Nærings- og handelsdepartementet og fylkeskommunene ble signert 24. mars 2010. I ekstraordinært foretaksmøte samme dag ble det oppnevnt en valgkomité for hovedstyre og retningslinjer for komiteen ble vedtatt.

I henhold til Innovasjon Norges reviderte vedtekter skal forslag som innebærer at nye oppgaver av vesentlig karakter tillegges selskapet, legges fram for foretaksmøtet og godkjennes med to tredjedels flertall. Hensikten med denne bestemmelsen er å hindre at Innovasjon Norge tillegges

vesentlige nye oppgaver uten at dette er tatt opp med eierne av selskapet. Hvilke oppgaver som er av en slik karakter at de krever behandling i foretaksmøtet, vil måtte avgjøres av eierne.

Det må tas forbehold om godkjenning fra Innovasjon Norges eiere når regjeringen fremmer forslag til Stortinget om å legge nye oppgaver til Innovasjon Norge eller endre omfanget av oppgavene vesentlig.

Innovasjon Norges rolle i kapitalmarkedet under finansuroen

Nærings- og handelsdepartement har, på bakgrunn av de økte rammene Innovasjon Norge mottok gjennom regjeringens tiltakspakker i 2009, gjennomført en ekstern utredning om selskapets håndtering av rammeøkningene. Utredning ble gjennomført av Menon Business Economics, i samarbeid med Econ Pöyry, og ble levert departementet våren 2010.

Utredningen viser at Innovasjon Norge fikk en kraftig økning i etterspørselen etter sine tjenester i 2009. Ekstrabevilgningene og -rammene selskapet fikk, var godt dimensjonert i forhold til behovet i markedet. Videre viser utredningen at Innovasjon Norge klarte å effektivere tiltakspakkene på en god måte ved hjelp av relativt få ekstra ressurser. Innovasjon Norge klarte å sy sammen finansieringspakker som har vært med på å utløse privat kapital i en periode der private aktører viste mindre vilje til å foreta investeringer og utlån. Det framgår av utredningen at mye tyder på at de benyttede virkemidlene var utløsende for privat kapitaltilførsel. Innovasjonslån alene, og ikke minst når det ble benyttet sammen med lavrisikolån, var et egnet konjunkturpolitisk virkemiddel under finansuroen. Utredningen viser til at antallet prosjekter med innovasjon på internasjonalt nivå har holdt seg relativt stabilt mellom 2007 og 2009, men understreker at det er vanskelig å komme med noe direkte sammenligninger pga. endringen i Innovasjon Norges rapporteringsrutiner. Samtidig viser utredningen til at det ved tildelingen av innovasjonslån i noen grad ble fokusert mer på kapitalutløsning, og at innovasjonselementet ble dempet noe. Ved utdelingen av etablererstipend ble det fokusert mer på innovasjonselementet.

Ordninger uten årlige bevilgninger

Såkorfond

Såkorordningene skal stimulere til private investeringer i bedrifter i tidlig fase. Bedriftene det

investeres i, skal også tilføres kompetanse. Administrasjonen av ordningene er lagt til Innovasjon Norge.

Fond opprettet i 1997 og 2000

I 1997 ble det opprettet et landsdekkende såkornfond (START-fondet) og fire regionale fond som dekker henholdsvis Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. I 2000 ble det i tillegg opprettet et fond for indre Østlandet.

Kommitert kapital under ordningen er 776 mill. kroner, hvorav 50 pst. i ansvarlig lån fra staten (388 mill. kroner). Ved utgangen av 2009 hadde Innovasjon Norge utbetalt 354,2 mill. kroner i ansvarlige lån. Tilhørende tapsfond utgjorde om lag 89 mill. kroner (25 pst. av 354,2 mill. kroner). Ved utgangen av 2009 var 156,2 mill. kroner av hovedstolen tapsført utover tapsfond, en økning på 16 mill. kroner i løpet av året. I tillegg kommer tapsavsetninger på utestående renter på 132,1 mill. kroner.

I 2007 ble det åpnet konkurs i boet til Såkorninvest Innlandet AS. Kravet fra Innovasjon Norge i boet var på 26,1 mill. kroner. Beløpet framkommer som opprinnelig lån på 30 mill. kroner, minus tapsfondet på 7,5 mill. kroner, pluss akkumulerte renter. Slutføringen av bobehandlingen i 2009, resulterte i tap av statens lån og renter med unntak av en dividende på 2,4 mill. kroner. Det endelige tapet utover tapsfond beløp seg til 23,8 mill. kroner.

Distriktsrettede fond opprettet i 2003 og 2004

Det langsiktige målet med den distriktsrettede såkornordningen er å tilføre kunnskapsbedrifter med stort vekstpotensial lokalisert i næringssvake områder en blanding av tålmodig egenkapital og relevant kompetanse.

Det er til nå opprettet fem distriktsrettede såkornfond. Fondene er lokalisert i Tromsø, Bodø, Førde og to fond i Namsos. Fondene er operative og gjør investeringer. Innovasjon Norge antar at de fleste fondene vil lukkes for nye investeringer i 2011.

Innovasjon Norge har valgt en forvalter til et nytt fond for Innlandet som jobber med å hente inn kapital. Fondets totale størrelse kan komme opp i 114,6 mill. kroner, hvorav 50 pst. i statlig ansvarlig lån, med et tilhørende tapsfond på maksimalt om lag 14,3 mill. kroner.

Landsdekkende fond opprettet i 2005

Det langsiktige målet med den landsdekkende såkornkapitalordningen er gjennom økt tilgang på kompetent kapital og kompetanse å støtte etablering av innovative, konkurransedyktige vekstforetak. Fondene er lokalisert til Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. Fondene er operative og foretar investeringer. Innovasjon Norge venter at fondene vil lukkes for nye investeringer i løpet av 2010 eller tidlig i 2011.

Program for svensk-norsk næringslivssamarbeid

Programmet for svensk-norsk næringslivssamarbeid ble etablert etter avviklingen av Svensk-Norsk Industrifond i 2005. I alt 50 mill. SEK ble stilt til rådighet for fremme av samarbeid mellom norsk og svensk næringsliv gjennom finansiell støtte til innovative prosjekter som involverte norske og svenske bedrifter. Den siste utlysingen av prosjektmidler skjedde i april 2009, og programmet er nå under avvikling. Programmet skal også evalueres. Innovasjon Norge og Tilväxtverket (tidligere NUTEK) i Sverige forvalter programmet og avviklingen i fellesskap.

Fond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Investeringsfondene for Øst-Europa og Nordvest-Russland skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter i de aktuelle regionene. Formålet med investeringsfondene og Tilskuddsfond for Nordvest-Russland er å bidra til å fremme næringsutvikling og styrke norske bedrifters konkurransevne og verdiskaping gjennom deltakelse i kommersielle investeringsprosjekter. Investeringsfond og Tilskuddsfond for næringsssamarbeid med Nordvest-Russland dekker områdene Murmansk, Arkhangelsk og Karelen, mens Investeringsfond for Øst-Europa omfatter Russland, Hviterussland, Ukraina og de østeuropeiske statene som ikke er medlem av EU. Om lag 75 pst. av henvendelsene til fondsadministrasjonen gjelder prosjekter i Russland.

Investeringsfond for Nordvest-Russland

Investeringsfond for Nordvest-Russland ble opprettet i 1996 med en ramme på 150 mill. kroner. Sju investeringsprosjekter er aktive. Av disse er tre under etablering. Innovasjon Norge mottok 11 søknader i 2009, to mindre enn året før. Det ble foretatt investeringsvedtak på totalt 13,7 mill. kro-

ner. Totalt investert beløp i fondets levetid er 49,5 mill. kroner. Inntil 1. september 2009 hadde fondene en stilling i Kirkenes som tilbød de samme tjenestene som Innovasjon Norges hovedkontor. Stillingen er erstattet gjennom en toårig avtale med en konsulent i Kirkenes næringshage som vil stå til søkeres rådighet ved behov og som skal drive informasjonsarbeid. Innovasjon Norges regionkontor i Vadsø arbeider også aktivt med virksomhet rettet mot Nordvest-Russland.

Tilskuddsfond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland

Fondet ble opprettet i 1996 med en engangsbevilgning på 30 mill. kroner for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Fondet skal nyttes til å støtte utredninger, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter av stor betydning for videreutvikling av nærings samarbeidet med Nordvest-Russland. Det ble i 2009 gitt tilsagn om kr 411 900 i støtte til to prosjekter. Siden opprettelsen av fondet er det gitt 111 tilsagn. Bedrifter i Sør-Varanger kommune har mottatt støtte til 18 forprosjekter på i alt 5,4 mill. kroner. Pr. 18. august 2010 utgjorde disponible midler i fondet om lag 8,1 mill. kroner.

Investeringsfond for Øst-Europa

Investeringsfond for Øst-Europa ble opprettet i 1997 med en ramme på 70 mill. kroner. Fondet ble senere tilført 50 mill. kroner slik at investeringsmidlene totalt utgjør 120 mill. kroner. Innovasjon Norge mottok 21 søknader i 2009, mot 24 året før. Det er samlet foretatt 21 investeringer i fondets løpetid. Sju av engasjementene er solgt og tre er konkurs, slik at det gjenstår 11 aktive investeringer. Samlet utbetalt investeringsbeløp er 81,02 mill. kroner.

Investinor AS

Investinor AS er et datterselskap av Innovasjon Norge. Selskapet åpnet formelt sin investeringsvirksomhet i februar 2009. Selskapet ligger i Trondheim.

Investinor skal fortrinnsvis investere i bransjer hvor Norge står sterkt, og hvor det er vekstpoten-

sial. Selskapet skal prioritere satsingsområdene miljø, energi, reiseliv, marin og maritim sektor. I tillegg skal selskapet ha et spesielt fokus på klima- og miljøprosjekter. Selskapet kan imidlertid også investere i lønnsomme prosjekter i andre bransjer og næringer. Av innskuddskapitalen på 2,2 mrd. kroner er 500 mill. kroner forbeholdt investeringer i marin næringsvirksomhet.

I 2009 investerte selskapet 204,3 mill. kroner i til sammen åtte selskaper og ga 8 mill. kroner i konvertible lån. Selskapets inntekter i 2009 var i all hovedsak finansinntekter. Resultat før skatt i 2009 var 72,9 mill. kroner, sammenlignet med 172,5 mill. kroner i 2008. Dette gir grunnlag for et utbytte til staten på 38,3 mill. kroner. Totalkapitalen i selskapet var ved årsskiftet 2 428,3 mill. kroner, en økning på 53,4 mill. kroner fra året før.

Pr. 9. september 2010 har selskapet foretatt 19 investeringer innenfor miljø, energi, reiseliv, marin og maritim sektor og andre næringer. Selskapet har til nå investert i bedrifter i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sør-Trøndelag, Nordland, Troms, Akershus og Oslo.

Prioriteringer 2011

Innovasjon Norges prioriteringer skal være i tråd med mål- og resultatstyringssystemet. Selskapets prioriterte satsingsområder for 2011 er entreprenørskap, små og mellomstore bedrifter med internasjonale vekstambisjoner, nettverksbasert innovasjon og regional omstilling. I tillegg er kvinner og unge prioriterte målgrupper. Videre skal Innovasjon Norge følge opp Regjeringens maritime strategi og reiselivsstrategi. Nærmere omtale av prioriteringer er gitt under de enkelte budsjettpostene nedenfor.

Resultatrapportering 2009, prioriteringer og budsjettforslag 2011

Låne- og garantirammer

Det foreslås at rammene for landsdekkende innovasjonslån, garantier og lavrisikolån videreføres på samme nivå som i saldert budsjett 2010, men reduseres noe sammenlignet med gjeldende rammer for 2010, som følge av den positive utviklingen i økonomien.

Ordning	(i mill. kroner)		
	Ramme 2009	Gjeldende ramme 2010	Forslag 2011
Landsdekkende innovasjonslån, nye tilsagn	1 470	700	500
Landsdekkende garantier, nye tilsagn	100	40	40
Lavrisikolån	3 500	2 500	2 500

Det vises til Forslag til vedtak X (låneordningene) og VIII, 1 (garantiordningen).

Administrasjon av landsdekkende garantiordning

Det normale for statlige garantiordninger er at garantiprovisjon betales som en engangspremie på forhånd, før garantien gjøres gjeldende. Innovasjon Norge praktiserer etterskuddsvis innbetaling av garantiprovisjon to ganger pr. år. Innovasjon Norges primære målgruppe er små og mellomstore bedrifter, og garantiene blir som oftest innvilget til bedrifter i etableringsfasen og til bedrifter som mangler sikkerhet eller som ikke har tilstrekkelige sikkerhet til å kunne få investeringslån eller driftskreditt i bank. Statens ansvar sikres ved at det er långiver som skal innkreve og betale garantiprovisjon til Innovasjon Norge. Dermed har långiver en egeninteresse i at garantiprovisjonen betales i tide, slik at det ikke oppstår mislighold. Praksisen gir Innovasjon Norge god mulighet til å følge opp garantiengasjementer over tid og gir bedre kontroll med utviklingen av engasjementene enn forskuddsinnbetaling ville gjort.

Finansiering av administrasjonskostnader

Innovasjon Norges administrasjons- og gjennomføringskostnader ble tidligere finansiert etter ulike modeller avhengig av beskrivelsene for de ulike oppdragene. I samråd med de berørte oppdragsgiverne og selskapet er det våren 2010 utarbeidet en harmonisert modell for finansiering av administrasjons- og gjennomføringskostnader for alle oppdrag fra og med 2011, med unntak av aktiviteter som skal være selvfinansierende, som låne- og fondsvirksomheten. Selskapets basiskostnader dekkes over Nærings- og handelsdepartementets budsjett kap. 2421, post 70. Ved innføring av modellen skal administrasjons- og gjennomføringskostnader med unntak av selskapets basiskostnader, dekkes av oppdragsgiver. Det vil etter to år bli foretatt en gjennomgang av omleggingen for å vurdere om omfanget av overførte midler og

fordelingen departementene i mellom må justeres. Det vil også, etter fire år, bli foretatt en gjennomgang av hele kostnadsmodellen.

Håndtering av såkornfond opprettet i 1997 og 2000

Flere av såkornfondene etablert før 2006, som Innovasjon Norge forvalter på vegne av Nærings- og handelsdepartementet, er i en utfordrende økonomisk situasjon. Ett av fondene er som nevnt konkurs. I konkurssituasjoner skjer ting raskt, og saksbehandlingstiden i departementer og Stortinget kan bli for lang. Derfor foreslår Regjeringen at Innovasjon Norge gis fullmakt til å gjøre nødvendige grep for – om mulig – å avverge en konkurs, dersom det bidrar til å sikre statens verdier og videreføre bedriftene som fondet eier.

Regjeringen foreslår at Innovasjon Norge får fullmakt til – ved overveiende sannsynlighet for konkurs i et av såkornfondene opprettet mellom 1997 og 2000 – å konvertere deler av statens ansvarlig lån til egenkapital, nedskrive hele eller deler av statens ansvarlige lån, godkjenne salg av et såkornfond og godkjenne endringer i et fonds administrative lokalisering, jf. Forslag til vedtak XIII. Eventuell tilførsel til tapsfondet for såkornkapitalordningen vurderes i den løpende budsjettprosessen og utgiftsføres under kap. 2421 Innovasjon Norge, post 51 Tapsfond, såkornkapitalfond. Innbetalinger i forbindelse med tilbakeført kapital, nedskrivning av kapital eller salg inntektsføres under kap. 5325 Innovasjon Norge, post 91 Tilbakeført kapital, såkornfond. Tilført kapital til såkornordningen blir å aktivere i kapitalregnskapet under kontogruppe 63 Utlån og utestående fordringer. Ved tilbakeføring av kapital på kap. 5325, post 91, reguleres kontogruppe 63 ned tilsvarende.

Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Midlene under posten kan benyttes til tilskudd og avsetninger til tapsfond for landsdekkende innova-

sjonslån og garantier. Innovasjon Norge skal ved bruk av disse midlene kunne tilby finansiering til bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utviklingsprosjekter i hele landet.

Tilskudd kan gis til nasjonale og regionale prosjekter som bidrar til å fremme oppfinnelser, produktutvikling, nyetableringer, omstilling eller kompetanseheving.

Målgruppen er primært etablerere, unge bedrifter og bedrifter med vekstambisjoner og vekstpotensial. Formålet med ordningen er økt innovasjon. Lån, tilskudd og garantier skal bidra til å sikre at nye prosjekter blir satt i gang, og at eksisterende prosjekter videreutvikles. Dette er viktig både for å skape nye arbeidsplasser og for å sikre eksisterende arbeidsplasser i lønnsomme bedrifter. Støtte i form av lån, garantier og tilskudd kan gis til industriell forskning og utviklingsaktiviteter før konkurransesadiet og tekniske forstudier i forkant av denne typen FoU-aktiviteter. Støtte kan også gis til konsulentbistand, kunnskapsformidling og opplæring, og under visse forutsetninger til fysiske investeringer.

Måloppnåelse for ordningen vurderes mot Innovasjon Norges til enhver tid gjeldende mål- og resultatstyringssystem.

Resultatrapport 2009

Rammen for *innovasjonslån* ble i 2009 økt fra 300 til 1 400 mill. kroner, som ledd i Regjeringens tiltak for å dempe virkningene av finansuroen. Hele rammen ble bundet opp i tilsagn. 69 pst. av tilsagnene gikk til prosjekter med innovasjon på nasjonalt og internasjonalt nivå. Gjennomsnittlig lånetilsagn for landsdekkende innovasjonslån økte fra 2,5 mill. kroner i 2008 til 5,1 mill. kroner i 2009. Av tilsagnene gikk 45 pst. til bedrifter med mindre enn 20 ansatte og 66 pst. til bedrifter med inntil 100 ansatte. Til de tre prioriterte målgruppene gikk 42 pst. av bevilgningen til små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner, 4 pst. til etablerere og 10 pst. til unge bedrifter. Som følge av de økte rammene til innovasjonslån i forbindelse med finanskrisen ble innovasjonslån og garantier i stor grad bevilget til etablerte bedrifter i 2009.

Det ble totalt innvilget 100 mill. kroner i *garantier*. Av garantiene gikk 60 pst. til prosjekter med innovasjon på nasjonalt og internasjonalt nivå og 49 pst. til bedrifter med færre enn 20 ansatte. Rundt 56 pst. av tilsagnene gikk til de prioriterte målgruppene i 2009, mot 36 pst. i 2008.

Det ble i 2009 øremerket 150 mill. kroner til *landsdekkende etablererstipend*. 88 pst. av det bevilgede beløpet er gitt til prosjekter med innovasjon

på internasjonalt nivå og 81 pst. er bevilget til prosjekter med produkt-/tjenesteinnovasjoner. Kvinneandelen utgjør 17 pst., og 7 pst. av bevilget beløp er gått til unge etablerer under 35 år.

Av bevilgningen for 2009 var 10 mill. kroner øremerket til miljøprosjekter i de maritime næringene og utvikling av nærskipsfartsflåten. Det ble gitt tilskudd for til sammen 9,84 mill. kroner.

Av en samlet bevilgning på 713 mill. kroner ble 239,8 mill. kroner benyttet til tilskudd. De resterende 473,2 mill. kronene ble benyttet til tapsavsetninger for innovasjonslån og garantier og saksbehandling av etablererstipendordningen. Tapsavsetningene ble vurdert som relativt store i forhold til kalkulert risiko pr. 31. desember 2009.

Prioriteringer og budsjettforslag 2011

Innovasjonslån, garantier og tilskudd

Innovasjon Norge skal fortsette å prioritere etablerere, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og potensial. Innovasjonslåneordningen (tidligere landsdekkende risikolån) er spisset mot innovasjon og internasjonalisering. Den skal stimulere til bedre utnyttelse av utviklingspotensialet som ligger i innovative vekstbedrifter og primært benyttes i bedriftenes tidligfase og kommersialiseringsfase. Spesielt skal ordningen styrke den direkte bedriftsrettede innsatsen i sentrale områder.

Garantier kan gis for lån til realinvesteringer for å medvirke ved bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, moderniserings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter i norsk næringsliv. Det kan også stilles garantier for driftskreditt. Ordningen skal være selvfinansiert ut over det som avsettes til tapsfond.

Av midlene som ikke er øremerket, bestemmer Innovasjon Norge selv hvor mye innenfor en låneramme foreslått satt til 500 mill. kroner og en garantiramme foreslått med 40 mill. kroner, som skal benyttes til tilskudd og tapsfond for innovasjonslån og garantier, jf. Forslag til vedtak X og VIII, 1. Utgifter til evalueringer av Innovasjon Norges virksomhet finansieres også over denne posten.

Miljøteknologiordningen

Regjeringen foreslår å styrke satsingen på miljøteknologi under Innovasjon Norge. Som ledd i at Program for miljøteknologi skal utnytte og supplere eksisterende virkemidler på en måte som fremmer utvikling av miljøteknologi, tilføres miljøteknologiordningen 117 mill. kroner i 2011 ut over

nivået på 140 mill. kroner fra 2010. Satsingen skal bidra til å fremme forretningsutvikling som vil styrke norsk industris konkurranseevne på lengre sikt.

Formålet med satsingen er å stimulere til flere prosjekter innen miljøteknologi. Målgruppen for ordningen er små, mellomstore og store bedrifter i hele landet som skal igangsette pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Det kan gis tilskudd til pilotprosjekter innenfor miljøteknologi, og investerstøtte til pilot- og demonstrasjonsanlegg innenfor fornybar energi, herunder andregenerasjons biodrivstoff. Prosjektene skal være bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektet. Over tid vil satsingen kunne bidra til at Norges miljømålsettinger realiseres.

Innenfor Program for miljøteknologi vil Innovasjon Norge bes om å opparbeide særlig kompetanse på miljøteknologiområdet, bl.a. for å fungere som et kompetansesenter for miljøteknologi og for å veilede søkere i det samlede tilbudet av virkemidler med relevans for utvikling og kommersialisering av miljøteknologi.

All støtte skal være i tråd med statsstøttereguleringen. Ordningen er nå meldt inn til ESA og departementet jobber med en fullstendig notifisering av ordningen.

Satsing på maritim sektor

Det legges opp til en særlig satsing på maritim sektor for å realisere målsettingene i Regjeringens maritime strategi. De maritime næringene møter en rekke miljøutfordringer. En effektiv nærskipfartsflåte vil, i tillegg til å være en sentral del av transporttilbudet langs kysten, også kunne gi miljøgevinster. En bærekraftig maritim sektor innebærer at skip designes, bygges, utstyres, driftes og resirkuleres på en måte som bidrar til minst mulig utslipp.

For 2011 foreslås det en øremerking på 10 mill. kroner til miljøprosjekter i de maritime næringene og til utvikling av nærskipfartsflåten. Prosjekter knyttet til gassdrift skal være særlig prioritert. Midlene kan benyttes både til tilskudd og til å sikre at innovasjonslånene kan benyttes av nærskipfartsflåten og til maritime miljøprosjekter.

Etablererstipend

Den landsdekkende etablererstipendordningen ble opprettet som et tiltak under finanskrisen. Da effektene av krisen har avtatt, foreslås bevilgnin-

gen redusert, men likevel videreført på et lavere nivå for å sikre et tilbud i sentrale områder. Det foreslås en ramme på 20 mill. kroner i 2011.

Formålet med ordningen er å stimulere flere til å starte egen bedrift for å sikre verdiskaping og innovasjon. Målgruppen er etablerere av små og mellomstore bedrifter med potensial for lønnsomhet og verdiskaping. Etableringer som representerer noe nytt i nasjonal eller internasjonal sammenheng skal prioriteres. Ordningen er landsdekkende og de beste prosjektene skal prioriteres uavhengig av hvor i landet de befinner seg. Bedrifter som mottar støtte, skal normalt være tre år eller yngre. I unntakstilfeller kan inntil fem år gamle bedrifter støttes.

Oppsummering

Det foreslås til sammen 480 mill. kroner under posten for 2011 fordelt med 257 mill. kroner til miljøteknologi, 20 mill. kroner etablererstipend, 10 mill. kroner til miljøprosjekter i de maritime næringene og til utvikling av nærskipfartsflåten og 193 mill. kroner til innovasjonstilskudd og tapsavsetninger for landsdekkende innovasjonslån og garantier.

Post 51 Tapsfond, såkornkapitalfond

Formålet med ordningen er å dekke tap av bokførte renteinntekter som må av-/nedskrives ved tap på opprinnelig hovedstol som dekkes av tapsfondsbevilgningen. Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til å dekke forventet rentetap på såkornordningene i 2011.

Post 70 Bedriftsutvikling og administrasjon

Målet med tilskuddet er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som proaktiv samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes utfordringer og rammebetingelser. Kriterier for måloppnåelse går fram av Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem.

Som nevnt over er det utarbeidet en harmonisert modell slik at administrasjons- og gjennomføringskostnader for alle oppdrag fra og med 2011 dekkes av oppdragsgiver med unntak av selskaps basiskostnader. Basiskostnadene finansieres over post 70 og omfatter:

- direkte personalkostnader for administrerende direktør, lederne ved distriktskontorene og lederne på utekontorene, med unntak av utekontorer som er dedikert særskilte ordninger
- honorar til hovedstyret, regionstyrene og valgkomiteene
- en grunnkapasitet til å ta imot henvendelser ved distriktskontorene
- strategiarbeid og virksomhetsstyring som ikke er relatert til særskilte oppdrag
- styringsdialog med eierne
- innspill til nasjonal og regional politikktutforming
- deltakelse i utviklingsprosesser på nasjonalt og regionalt plan
- fysisk og digital infrastruktur knyttet til funksjoner som dekkes av basiskostnadene

Det vil etter to år bli foretatt en gjennomgang av omleggingen for å vurdere om omfanget av overførte midler og fordelingen departementene i mellom må justeres. Det vil også, etter fire år, bli foretatt en gjennomgang av hele kostnadsmodellen.

Enterprise Europe Network

Informasjonsnettverket «Enterprise Europe Network» ble opprettet i januar 2008. Nettverket består av 600 partnerorganisasjoner i 40 land og er en del av EUs handlingsprogram for å fremme konkurransevne og innovasjon (CIP) som Norge deltar i, jf. nærmere omtale av CIP under kap. 924. Enterprise Europe Network skal bidra til teknologioverføring, problemløsning og bedriftssamarbeid og gi næringslivet råd og støtte slik at det best mulig kan utnytte mulighetene i det indre markedet. Europakommisjonen har utpekt Innovasjon Norge som koordinator for Enterprise Europe Network-kontorene i Norge.

Resultatrapport 2009

Innovasjon Norges driftskostnader finansieres ved tilskudd over kap. 2421, post 70, andre tilskuddsposter, garantipremier/rentemarginer på garanti- og utlånsvirksomhet, avkastning på fondsordninger og brukerbetaling. De samlede driftskostnader utenom direkte prosjektkostnader utgjorde 838 mill. kroner i 2009, mot 799 mill. kroner i 2008. Av beløpet for 2009 ble 426 mill. kroner dekket ved tilskudd over post 70.

Innovasjon Norges 15 distriktskontorer arbeider i hovedsak med kunder og prosjekter som har utgangspunkt i egen region og oppgaver knyttet til realisering av nasjonale og fylkesvise utviklingsplaner og strategier. Parallelt med dette sam-

arbeider distriktskontorene om prosjekter og satsinger på tvers av fylkes-/regiongrenser og internasjonalt. I 2009 har kontorene bl.a. videreført arbeidet med å utvikle førstelinjetjenesten i kommunene og inngått samarbeidsavtaler med kommuner om fordeling av arbeidsoppgaver.

Virksomheten ved kontorene i utlandet er rettet mot rådgivning og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale forretningsmuligheter, spesielt til små, nyetablerte, kunnskapsintensive eller høyteknologiske bedrifter med stort eksportpotensial. Innsatsen er også rettet mot internasjonalt teknologisamarbeid, bl.a. gjennom kartlegging av markedsmuligheter for norsk-utviklet teknologi, kunnskapsoverføring mellom norsk næringsliv og andre land og tiltak som skal bidra til å etablere nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer. Utekontorene har også en viktig rolle i arbeidet med profilering av Norge og prioriterte sektorer. De skal videre bidra til å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet og øke kjennskapen til Norge i utvalgte land og målgrupper.

Tilskuddet til bedriftsutvikling og administrasjon ble i 2009 fordelt mellom hoved-, distrikts- og utekontorene med henholdsvis 38, 36 og 26 pst., mot henholdsvis 40, 33 og 27 pst. året før. Midlene ble benyttet til følgende aktiviteter:

- kundekontakt og saksbehandling
- levere tjenester
- påvirke politikktutforming og gi innspill til myndighetene
- samarbeid med utenriktjenesten
- styring og ledelse
- utvikle mål og strategier
- utvikle tjenesteporteføljen

Innovasjon Norges øvrige virksomhet ble finansiert på følgende måter:

- administrative kostnader utover basiskostnadene, ble for det meste av programvirksomheten finansiert av oppdragsgiver
- administrasjon av FoU-kontrakter og tilskudd til maritim utvikling ble dekket delvis av bevilgningene under henholdsvis post 72 og 79 og delvis av bevilgningen under post 70.
- administrasjon av fondsordninger for Nordvest-Russland og Øst-Europa dekket av avkastning på fondskapitalen
- administrasjon av rådgivingstjenester ved hjemme- og utekontorer dekket delvis gjennom brukerbetaling
- administrasjon av ordninger under Landbrukets Utviklingsfond dekket gjennom særskilt bevilgning fra Landbruks- og matdepartementet

- administrasjon av enkelte oppdrag fra fylkeskommunene, som f.eks. omstillingstiltak, dekket særskilt av oppdragsgiver

Prioriteringer og budsjettforslag 2011

Innovasjon Norge har distrikts- og utekontorer for å fremme regional næringsutvikling og internasjonalisering. Innovasjon Norge skal være en aktiv samarbeidspartner for fylkeskommunene i deres regionale utviklingsarbeid.

Det foreslås en bevilgning på 292,6 mill. kroner til bedriftsutvikling og administrasjon i 2011. Dette er en reduksjon på 142,7 mill. kroner i forhold til 2010. Av dette foreslås 32,5 mill. kroner overført til Landbruks- og matdepartementets kap. 1150, post 50 og 20,5 mill. kroner til Kommunal- og regionaldepartementets kap. 551, post 60, som følge av innføringen av en ny finansieringsmodell for administrasjons- og gjennomføringskostnader knyttet til enkeltordninger. Den resterende reduksjonen på 89,7 mill. kroner vil fra 2011 belastes de ordningene hvor administrasjons- og gjennomføringskostnadene påløper. Dette vil synliggjøre ordningenes reelle kostnader. Innovasjon Norge har i 2009 og 2010 hatt ekstra ressurser for å håndtere økte bevilgninger, garanti- og lånerammer knyttet til finanskrisen. De aller fleste av disse ekstraordinære tiltakene er nå reversert gjennom budsjettene for 2010 og i forslaget for 2011. Det reduserer behovet for bemanning.

Bevilgningen er i hovedsak en grunnbevilgning til selskapet og skal dekke selskapets basis-kostnader, som nevnt over. Den nye finansieringsmodellen innebærer at alle administrasjons- og gjennomføringskostnader ut over basiskostnadene, fra 1. januar 2011 skal dekkes av oppdragsgiver. Dette vil også gjelde for oppgaver som allerede er lagt til selskapet. Endringen innebærer videre at administrasjons- og gjennomføringskostnader belastes hver enkelt ordning, mens basiskostnadene dekkes over post 70. Videre vil posten dekke en del konkrete oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet, som bl.a. koordinering av norsk deltakelse i CIP og Enterprise Europe Network, samarbeid med utenriktjenesten og tilrettelegging av norske bedrifters deltakelse i næringslivsdelegasjoner ved statsbesøk og andre offisielle besøk, rådgivningstjenester om immaterielle rettigheter, handelsteknisk rådgivning, Eksporthåndboken, eMarket Services og handelstekniske kurs, kundekontakt ved utekontorene knyttet til spørsmål om internasjonalisering, administrasjon av såkornfondordningene og administrasjon av Skattefunn.

Post 71 Nettverk, profilering og reiseliv – programmer, kan overføres

Programvirksomheten til Innovasjon Norge med tilhørende administrasjon finansieres ved tilskudd over posten. I tillegg bevilges det midler fra Kommunal- og regionaldepartementet (kap. 552, post 72), fylkeskommunene (over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, kap. 551, post 60 og 61) og midler fra landbrukssiden. Enkelte programmer delfinansieres av Norges forskningsråd og SIVA. I tillegg bidrar kundene i enkelte programmer gjennom egenbetaling.

Målet med tilskuddet er å utvikle og styrke norske bedrifters innovasjonsevne og internasjonale konkurransekraft. Dette gjøres ved å stimulere til samarbeid, legge til rette for og utvikle møteplasser og nettverk for kompetanseheving og kunnskapsformidling i bedrifter og enkelte bransjer. I tillegg skal bevilgningen bidra til å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet. For tilskuddet til profilering av Norge som reisemål er målet å fremme den samlede reiselivsnæringens konkurranseevne og lønnsomhet.

Målgruppene er entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og vekstpotensial. I tillegg er kvinner en prioritert målgruppe. Fokusområdene er idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen, samt internasjonalisering. Kriteriene for måloppnåelse går fram av det til en hver tid gjeldende mål- og resultatstyringssystemet.

Programmer er tiltak rettet direkte mot prioriterte bransjer og/eller prioriterte målgrupper som etablerere, små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial, ungdom og kvinner. Programmene kjennetegnes ved at de har et eget sekretariat og/eller en fastsatt budsjetttramme. Innovasjon Norge har frihet til å prioritere de programmer som det er størst behov for innenfor de tre områdene internasjonalisering, profilering og innovasjon og de føringer som gis av oppdragsgiverne.

Nettverksprogrammer og profilering

Fokus for programvirksomheten er nettverksbygging, kompetanseheving og tiltak som styrker samarbeidet mellom bedrifter og bransjer slik at disse kan utnytte markedsmuligheter både nasjonalt og internasjonalt. Bedrifter med stort eksportpotensial skal stimuleres til å utnytte muligheter som finnes utenfor Norge gjennom programmer som bidrar til å fremme eksport, internasjonalisering og internasjonalt teknologi-

samarbeid. Økt innovasjonsevne og innovasjonstakt skal fremmes gjennom ulike programmer og bidra til økt verdiskaping og vekst. Omdømmebygging, tiltak og programmer tilknyttet profilering skal bidra til å gjøre norsk næringsliv og teknologi bedre kjent i utlandet og til at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet og investerer i Norge.

Posten finansierer diverse flerårige programmer som er nærmere omtalt nedenfor, i tillegg til sektorprogrammer, profilering og omdømmebygging.

Resultatrapport 2009

Internasjonal vekst er et program som skal bidra til at små og mellomstore bedrifter med konkurransemessige fortrinn og internasjonalt vekstpotensial oppnår lønnsom vekst i internasjonale markeder. Det ble i 2009 igangsatt 234 prosjekter for til sammen 154 bedrifter innenfor programmet.

FORNY er et nyskappingsprogram som stimulerer til økt kommersialisering av forskningsresultater. Innovasjon Norge har samarbeidet med Norges forskningsråd om programmet. Det har vært stor aktivitet hos kommersialiseringsaktørene, og andelen av ideer som har blitt videreført til kommersialisering, har økt fra 70 registrert i 2008 til 138 i 2009, hvorav 80 etableringer og 58 lisenser mot henholdsvis 35 etableringer og 35 lisenser i 2008.

Arena-programmet er et nettverksprogram som bidrar til å styrke samspillet mellom næringsaktører, kunnskapsaktører og det offentlige. I 2009 godkjente programrådet fem nye prosjekter, i 2008 ble det godkjent tre nye hovedprosjekter og tre nye forprosjekter.

Kompetanseprogrammet skal bidra til å gi et kvalitetssikret, helhetlig tilbud av kompetansetjenester til entreprenører og små og mellomstore bedrifter. Innovasjon Norges kompetansetjenester skal bidra til å dekke kundens behov på dette feltet, spesielt utenfor sentrale strøk. FRAM er et kompetansetilbud innen bedriftsutvikling, ledelse og strategi. I 2009 innvilget Innovasjon Norge støtte til 18 FRAM-prosjekter med i alt 328 deltakere. I 2008 var resultatene henholdsvis 27 og 490.

Bransjeorientert IT-program (BIT) er et markedsstyrt forretningsutviklingsprogram for nasjonalt og internasjonalt orienterte bedrifter. Et sentralt mål med BIT er at utviklede løsninger tas i bruk av flest mulige bedrifter på kommersielle vilkår. I 2009 hadde Innovasjon Norge åtte operative BIT-prosjekter. Innovasjon Norges effektmålinger i 2008 viser at BIT-løsningene er spredt til rundt

3 500 bedrifter i om lag 25 bransjer, og at programets pilotbedrifter oppnår bedre lønnsomhet enn gjennomsnittet innenfor sin bransje.

Norwegian Centres of Expertise (NCE) er et nettverksprogram rettet mot et fåtall bedriftsklynger med internasjonalt orienterte bedrifter. Det ble i 2009 gjennomført en ny og foreløpig siste utlysning av nye NCE-prosjekter, og utlysingen resulterte i at tre nye prosjekter ble tatt opp i programmet. Innovasjon Norge har i tillegg jobbet videre med de eksisterende 12 prosjektene i programmet.

Programmet Næringsrettet design omfatter designrådgivning og formidling av designere. Innovasjon Norge ga tilsagn om totalt 393 mill. kroner til utviklingsprosjekter i bedrifter hvor design var en del av prosjektet. Fra post 71 ble om lag 4,4 mill. kroner benyttet til programmet.

Innovasjon Norges sektorprogrammer omfatter sektorene energi og miljø, olje og gass, maritim, helse og IKT. Programmene skal bidra til å utvikle etablerere, vekstforetak og innovasjonsmiljøer.

I 2009 ble Bedriftsrettet kompetansestyrkingsprogram opprettet med en ramme på 10 mill. kroner. Formålet med programmet er å bidra til at enkeltbedrifter eller grupper av bedrifter med felles utfordringer videreutvikler egen kjernekompetanse og derigjennom styrker egen konkurransekraft. Alle bedrifter, uavhengig av størrelse og lokalisering, omfattes av programmet. I 2009 fikk seks prosjekter støtte via programmet. Støtten gikk både til enkeltbedrifter og til grupper av bedrifter innenfor ulike bransjer. Det er for tidlig å si noe om effektene av tiltakene.

Reiseliv

Målet for Innovasjon Norges reiselivssatsing er å fremme den samlede reiselivsnæringens konkurransevne og lønnsomhet. Regjeringen la i 2007 fram en nasjonal strategi for reiselivsnæringen, hvor regjeringens visjon *verdifulle opplevelser* ble presentert. Hovedmålene for strategien er økt verdiskaping og lønnsomhet i reiselivsnæringen, levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor reiselivsnæringen og utvikling av Norge som et bærekraftig reisemål. En statusrapport for arbeidet med å følge opp strategien ble lagt fram i september 2009. En ny handlingsplan for regjeringens satsing på reiselivsnæringen vil danne grunnlaget for Innovasjon Norges reiselivssatsing i årene som kommer.

Innovasjon Norge skal i samarbeid med reiselivsnæringen bidra til å markedsføre Norge som reisemål, heve kompetansen i næringen, stimule-

re til samarbeid og utvikling av nye reiselivsprodukter og til å øke kvaliteten på eksisterende produkter. I tillegg skal Innovasjon Norge bidra med kunnskap og informasjon om markeder og internasjonale trender.

Den offentlige innsatsen skal utfylle og styrke næringens egne bidrag. Det er en forutsetning at reiselivsnæringen selv bidrar til markedsføring og profilering av Norge og egne produkter. I overensstemmelse med regelverket for statsstøtte har Innovasjon Norge og reiselivsnæringen utarbeidet en finansieringsmodell for profileringsarbeidet. Prinsippet som er lagt til grunn, er at myndighetene i hovedsak finansierer overbyggende aktiviteter, som merkevarebygging og profilmarkedsføring, mens næringen selv finansierer aktiviteter som er direkte salgsutløsende. All markedsføring skal inneholde en overordnet Norgesprofilering, og Innovasjon Norges strategi for fremme av Norge som merkevare skal legges til grunn for markedsføringen av Norge som reisemål. Departementet vil iverksette en systematisk evaluering av effekten av markedsføringstiltakene.

Innovasjon Norge skal videreutvikle den nasjonale reiselivsportalen på Internett, visitnorway.com. For å sikre god distribusjon av norske reiselivsopplevelser skal Innovasjon Norge også bidra til å få på plass en nasjonal bookingløsning linket til visitnorway.com. Det er viktig at samarbeidet mellom visitnorway.com og Norgesportalen – Utenriksdepartementets nettsted for generell Norgesprofilering – utvikles videre. Bruk av sosiale medier skal vies økt oppmerksomhet som kanal for markedsføring og salg av norske reiselivsprodukter framover.

Regjeringen ser at nettverk er viktig for å fremme innovasjon i norsk reiseliv og vil fortsatt sette krav til at innovative prosjekter innenfor reiseliv gjennom Innovasjon Norge er samarbeids- og/eller nettverksprosjekter. På denne måten vil Regjeringen bidra til å styrke samspillet mellom næringsaktører, kunnskapsaktører og det offentlige.

Yrkesreisende er en viktig målgruppe for norske reiselivsaktører, og Innovasjon Norge skal forsterke arbeidet rettet mot markedet for møter, insentivturer, kongresser og begivenheter. I 2011 står Norge som arrangør av bl.a. ski-VM. Dette representerer en mulighet for å vise fram Norge som møte-, kongress- og begivenhetsarrangør, noe som igjen kan by på betydelige muligheter for norsk reiselivsnæring. Regjeringen ser det som viktig at disse mulighetene blir ivaretatt på beste måte.

Regjeringen ønsker å utvikle og fremme Norge som bærekraftig reisemål på en måte som tar vare på og styrker natur, kultur og miljø, sosiale verdier

og økonomisk levedyktighet i et langsiktig perspektiv. Innovasjon Norge skal bidra til å utvikle og fremme bærekraftige reiselivsdestinasjoner og -bedrifter. Prosjektet Bærekraftig Reiseliv 2015 er en bærebjelke i dette arbeidet.

Regjeringen ønsker å bidra til økt kompetanse både i og om reiselivsnæringen. Innovasjon Norge skal videreutvikle og iverksette bedriftsrettede kompetanseutviklingsprogrammer og viderefremme den markedskunnskapen som opparbeides.

Resultatrapport 2009

Innovasjon Norge har ansvaret for den overordnede markedsføringen av Norge som reisemål i tillegg til øvrig operativt arbeid med å fremme den norske reiselivsnæringen. Innovasjon Norge brukte i 2009 til sammen 406,4 mill. kroner på arbeid med å fremme den norske reiselivsnæringen. Rundt 72 pst. av dette ble dekket over post 70 (28,4 mill. kroner) og 71 (262 mill. kroner), og 28 pst. ble dekket gjennom brukerbetaling fra reiselivsnæringen (116 mill. kroner).

Det er et krav at næringen selv skal bidra med samme beløp som Innovasjon Norge bruker på markedsføringsaktiviteter. Av den offentlige andelen brukte Innovasjon Norge i 2009 120 mill. kroner på det operative markedsføringsarbeidet. Reiselivsnæringen selv bidro med 116 mill. kroner, dvs. at kravet på det nærmeste ble oppfylt. I tillegg kommer næringens egeninitierte markedsføringsaktiviteter utenom Innovasjon Norge.

Norge hadde en nedgang på 1 pst. i antall internasjonale ankomster i 2009. Antall som var på feriereise økte med 1 pst., mens antall cruisepassasjerer gikk opp med hele 13 pst. Forretningstrafikken falt derimot med 7 pst. Til sammenlikning falt antall ankomster på tvers av landene på verdensbasis med 4 pst. i 2009, og med 6 pst. i Europa. Til tross for at det kom flere turister til Norge i 2009, gikk antall gjestedøgn ned med 1 pst. Dette betyr at turistenes gjennomsnittlige oppholdslengde gikk noe ned i 2009. Norge økte imidlertid sin markedsandel både på verdensbasis og i Europa i 2009.

Arbeidet med å videreutvikle VisitNorway har i 2009 båret frukter både sett i forhold til besøks-tall og anerkjennelse. Antall besøkende var i 2009 7,4 mill., en vekst på 38 pst. i forhold til året før – og portalen fikk i 2009 flere nasjonale og internasjonale utmerkelser. Utviklingsprosjektet National Booking Switch har gjort store fremskritt gjennom 2009 og 2010, og i begynnelsen av 2011 vil det være mulig å bestille norske reiselivsprodukter via visitnorway.com.

Arbeidet med det profesjonelle møte-/kurs-/konferansemarkedet (MICE) har båret frukter i 2009. I nært samarbeid med Norway Convention Bureau er det utviklet en felles strategi og handlingsplan. Satsingen med å tiltrekke seg flere større internasjonale møter/kurs/konferanser vil i hovedsak skje på fire markeder: Tyskland, Storbritannia, Sverige og Frankrike.

I juni 2009 ble prosjektet NCE Tourism – Fjord Norway gitt status som et NCE-prosjekt. Gjennom NCE-prosjektet arbeides det med å etablere metoder for å utvikle et helhetlig reiseliv som kobler produkt- og markedsutvikling bedre sammen. Metodene skal implementeres innenfor tematisme, som er det området regionen anser å ha størst potensial i for å styrke sin markedsposisjon og skape framtidig vekst. Erfaringer og kunnskap som høstes gjennom NCE-prosjektet skal overføres til andre deler av reiselivsnæringen.

I Regjeringens reiselivsstrategi fra 2007 ble Innovasjon Norge, i samarbeid med NHO Reiseliv, gitt mandat til å utvikle mål og tiltak, målinger og prøveprosjekt knyttet til bærekraft i reiselivet. Prøveprosjektet ble i 2008 fulgt opp med prosjektet Bærekraftig Reiseliv 2015, der utvalgte destinasjoner ble plukket ut som piloter. I 2009 har prosjektet invitert reiselivsnæringen med i en prosess for å konkretisere og operasjonalisere målene gjennom bransjegrupper innenfor overnatting, transport, mat, aktiviteter/familiepark, opplevelser og salg/markedsføring. Prosessen har gitt konkrete resultater i form av forslag til tiltak som framover skal implementeres og videreutvikles.

Innovasjon Norges låne- og tilskuddsordninger kan også benyttes av reiselivsnæringen. I 2009 ble det innvilget i underkant av 367 mill. kroner i lån og tilskudd til næringen.

Prioriteringer og budsjettforslag 2011

Det foreslås en bevilgning på 372,8 mill. kroner til nettverk, profilering og reiseliv i 2011. Bevilgningen foreslås fordelt med 122,8 mill. kroner til programvirksomheten og 250 mill. kroner til reiseliv. Dette innebærer at programaktiviteten reduseres noe i forhold til saldert budsjett 2010. Alle hensyn som ligger under posten, skal fortsatt ivaretas, men på et lavere nivå enn i dag. Det er opp til Innovasjon Norge å foreta en fordeling av bruken av midlene. Fra 2011 vil alle midler til FORNY-programmet over Nærings- og handelsdepartementets budsjett bevilges over kap. 920 Norges forskningsråd. Bevilgningen til reiseliv videreføres på dagens nivå.

Innovasjon Norge har en sentral rolle i oppfølgingen av regjeringens reiselivsstrategi. Videre skal Innovasjon Norge gjennom sin innsats i markedsføring av Norge som reisemål, kompetansehevingsprogrammer og prioritering av samarbeids- og innovasjonsprosjekter bidra til at strategiens visjon og målsettinger nås.

Av midlene til reiseliv skal minst 15 mill. kroner benyttes til særskilt markedsføring av Nord-Norge. Satsingen fastsettes i samarbeid med Nordnorsk Reiseliv AS. Innovasjon Norge skal i sitt arbeid for reiselivsnæringen ha fokus på prosjekter som bidrar til å styrke samarbeid og helhetlig opplevelsesutvikling.

Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter, kan overføres

Regjeringen vil stimulere til samarbeid mellom bedrifter om forskning og utvikling. Særlig mellom leverandør- og kundebedrifter er det felles gevinster ved et tett og markedsorientert forsknings- og utviklingssamarbeid.

Forsknings- og utviklingskontrakter (FoU-kontrakter) innebærer et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) og mellom næringslivet og det offentlige (OFU).

Forutsetningen for finansiell støtte under ordningen er at det er etablert en kontrakt om utviklingssamarbeid mellom en eller flere kompetente leverandørbedrifter på den ene siden og en eller flere markedsorienterte, krevende kunder på den andre. Støtten skal ha som mål å frambringe vesentlige nyheter i markedet. Det vektlegges også at støtten utløser prosjekter som ellers ikke ville ha blitt gjennomført, bidrar til nye samarbeidsrelasjoner i næringslivet og at prosjektene har et stort markedspotensial. Det skal legges til rette for kompetanseutvikling, ved at både leverandørbedriften og kunden får tilgang til ny teknologisk og markedsmessig kompetanse. Kunden skal ha en lokomotivrolle ved å bidra med markedsapparat, kompetanse og andre ressurser overfor leverandørbedriftene.

Støtten kan også gå til kundebedrifter, i hovedsak innenfor helsesektoren, så lenge det er i tråd med statsstøttereguleringen og kun dersom det er avgjørende for å utløse prosjektet.

FoU-kontrakter er et virkemiddel som bidrar til å internasjonalsere norsk næringsliv. Dette skjer både gjennom å støtte samarbeidsprosjekter mellom norske bedrifter og utenlandske kunder og gjennom å støtte norske prosjekter med eksportpotensial.

I tillegg til å støtte en rekke mindre enkeltprosjekter benyttes bevilgningen til målrettet satsing på større enkeltprosjekter hvor potensialet for kommersiell suksess og verdiskaping er spesielt stort. Dette gjelder bl.a. innenfor næringsområder hvor Norge har særlige forutsetninger for å lykkes, og satsingsområder i offentlig sektor. Ordningen er dermed et viktig virkemiddel i Regjeringens innovasjonssatsing på utvalgte områder som miljø, maritim og marin næringsutvikling og energi. Videre er miljøteknologi et prioritert område.

Offentlig sektor står overfor store utfordringer på mange områder. Nærings- og handelsdepartementet ønsker en betydelig andel prosjekter med offentlig kundepartner. Innovasjon Norge er, i samspill med InnoMed (Nasjonalt nettverk for behovsdrivet innovasjon i helsesektoren), de regionale helseforetakene og Norges forskningsråd, en viktig aktør i Regjeringens satsing på innovasjon og næringsutvikling i helsesektoren. Et sentralt mål er å øke antall FoU-kontrakter med helseforetak som kunde. I tillegg er det et mål å videreutvikle møteplasser mellom leverandørindustrien, helsesektoren og virkemiddelapparatet.

Industrielt samarbeid knyttet til Forsvarets anskaffelser er et annet prioritert område. Innovasjon Norge skal innenfor rammen av FoU-kontrakter prioritere arbeidet med nasjonale utviklingsprosjekter innen forsvarssektoren og industrielt samarbeid ved forsvarsanskaffelser fra utlandet. Produksjon og utvikling av komposittmaterialer er pekt ut som et satsingsområde.

Resultatrapport 2009

Rammen for ordningen ble økt til 330 mill. kroner gjennom Regjeringens tiltakspakke i 2009. Innovasjon Norge mottok søknader om FoU-kontrakter for til sammen 1 163 mill. kroner, over dobbelt så mye som i 2008. Søknadsbeløpene fordelte seg med 324 mill. kroner til OFU- og 839 mill. kroner til IFU-kontrakter.

Det ble i 2009 gitt tilsagn om til sammen 368,9 mill. kroner i støtte til 276 nye FoU-kontrakter, mot 286,4 mill. kroner til 221 nye prosjekter i 2008. Tildelingene i 2009 fordelte seg på 62 OFU-kontrakter med tilsagn om til sammen 86,2 mill. kroner og 214 IFU-kontrakter med tilsagn om til sammen 282,7 mill. kroner. Total prosjektramme for alle prosjektene var 1 540,4 mill. kroner, en økning fra 1 120,8 mill. kroner i 2008. Gjennomsnittlig tilskudd pr. kontrakt var 1,39 mill. kroner for OFU og 1,32 mill. kroner for IFU, mot henholdsvis 1,15 og 1,34 mill. kroner i 2008. Det gir

en gjennomsnittlig støtteandel pr. kontrakt på 24 pst. både for OFU og IFU.

Prosjektene som fikk tilsagn, involverer i stor grad små og mellomstore bedrifter. Av de 214 IFU-tilsagnene ble 115 gitt til bedrifter med under fem ansatte. Kun 15 ble gitt til bedrifter med over 50 ansatte. Videre hadde i alt 66 av IFU-prosjektene en internasjonal bedrift som kunde. De internasjonale bedriftene var fra i alt 22 land.

Mange av prosjektene var innenfor informasjonsteknologi. Det var også en rekke prosjekter innenfor olje og gass, helse, miljøteknologi, ny og fornybar energi, marin- og maritim sektor. Helse og omsorg har vært en prioritert sektor, og tildelingen til denne sektoren har økt fra 28,7 pst. av bevilgede OFU midler i 2008 til 35,9 pst. i 2009. Forsvarssektoren har også vært prioritert, og denne sektoren mottok 23,1 mill. kroner av samlet tildeling i 2009.

I 2008 ble det åpnet for å kunne gi delvis støtte til krevende kunder hvis dette er nødvendig for å utløse prosjektet. I 2009 ble det gitt støtte til én krevende kunde gjennom et OFU-prosjekt innen helsesektoren. Fra 2008 til 2009 økte antall prosjekter med offentlige kunder med 17 pst., mens bevilget beløp økte med 41 pst. Hoveddelen av OFU-prosjektene er innenfor helsesektoren.

I etterundersøkelsen blant bedrifter som mottok støtte i 2005, gir FoU-kontrakter addisjonalitet i alle prosjektene. Dette innebærer at Innovasjon Norges støtte har vært aktivitetsutløsende for disse prosjektene. Av støttemottakerne rapporterer 87 pst. at prosjektet har ført til høyere kompetanse og økt innovasjon, mens 67 pst. rapporterer om at prosjektet har ført til økt omsetning.

Prioriteringer og budsjettforslag 2011

Innovasjon Norge skal i 2011 fortsette arbeide for et høyt antall OFU-prosjekter og fokusere på større enkeltprosjekter og prosjekter innen næringer hvor Norge har naturlige fortrinn. Prosjekter innen helsesektoren, forsvarsanskaffelser og gjenkjøp skal prioriteres. Videre skal prosjekter som bidrar til internasjonalisering, prioriteres.

FoU-kontrakter er et godt og effektivt virkemiddel for å fremme innovasjon. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 20 mill. kroner til 285 mill. kroner i 2011. Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagnsfullmakten for 2010. Det foreslås at tilsagnsfullmakten på 100 mill. kroner videreføres i 2011, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

Post 73 Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, kan overføres

Regjeringen er opptatt av å sikre gode rammevilkår for kraftintensiv industri i Norge og har iverksatt en rekke tiltak som skal bidra til dette. Ordningen med tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft innebærer at Innovasjon Norge, ut fra nærmere angitte kriterier, kan tildele bagatellmessig støtte. Formålet med ordningen er å bidra til at kraftintensive industribedrifter går sammen og etablerer ett eller flere innkjøpskonsortier for kjøp av kraft på langsiktige vilkår. Det vises til nærmere omtale av betingelsene for å kunne motta støtte i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 2010.

Ved vurdering av måloppnåelse for ordningen skal det legges vekt på om ordningen har bidratt til å etablere innkjøpskonsortier for kjøp av kraft og omfanget av disse konsortiene, bl.a. antall bedrifter og volum av inngåtte kraftavtaler.

Resultatrapport 2009

2009 var det første året for ordningen, og det ble gitt tilsagn støtte til fem prosjekter med fire bedrifter for til sammen 4,5 mill. kroner.

Prioriteringer og budsjettforslag 2011

Til tilskudd og administrasjon av ordningen foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner for 2011.

Post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond

Formålet med ordningen er å dekke deler av administrasjonskostnadene i de distriktsrettede såkornfondene og på den måten redusere kostnadene for de private investorene. Støtten skal bidra til oppbygging av regionale forvaltermiljøer med kompetanse innen såkorninvesteringer. Den utbetales fra det tidspunktet fondene er operative og skal ikke utgjøre mer enn 50 pst. av fondets totale forvaltningskostnader på årsbasis.

For 2011 foreslås det bevilget 3,8 mill. kroner til administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond.

Post 79 Maritim utvikling, kan overføres

Som et ledd i utviklingen av Norges posisjon som en av de fremste maritime nasjoner i verden la Regjeringen i 2007 fram en strategi for miljøvennlig vekst i de maritime næringene, kalt «Stø kurs».

Rapporten «Stø kurs – 2 år etter» som ble lagt fram våren 2009, omhandler en detaljert rapportering av resultatene av tiltakene i strategien. Regjeringen følger videre opp strategien bl.a. gjennom Innovasjon Norges ordninger ved å stimulere til maritim innovasjon. Innovasjon Norge tilbyr en rekke tjenester og virkemidler til maritime næringer, som bl.a. tilskudd, innovasjons- og lavrisikolån, IFU-kontrakter, tilskudd til søkeprosess til EU-programmet Marco Polo, distriktsutviklings-tilskudd og gjennom ordningen Maritim utvikling. I tillegg kan Innovasjon Norge bidra til internasjonalisering gjennom messetjenester, rådgivning og markedsundersøkelser.

Marut er en handlingsarena mellom maritim næring, FoU-institusjoner, myndighetene og virkemiddelapparatet med fokus på forskning og innovasjon i de maritime næringene. Programmet Maritim utvikling er en viktig del av denne satsingen. Målet med Maritim utvikling er å styrke omfanget av og samarbeidet om nyskaping i de maritime næringene og dermed styrke verdiskaping og konkurranseevne i sektoren. Målgruppen for ordningen er bedrifter som er en del av eller har tilknytning til de maritime næringene, og omfatter skipsverft, maritime utstyrsleverandører, rederier, forsknings-, tjeneste- og konsulentmiljøer. Ordningen retter seg mot prosjekter som tar sikte på å:

- utvikle nye, lønnsomme og konkurransedyktige produkter, tjenester, produksjonsmetoder og markeder for de maritime næringene
- styrke innovasjonsevnen i de maritime næringene gjennom økt samarbeid mellom bedrifter, kunnskapsmiljøer og myndigheter

Den offentlige støtten skal være utløsende for prosjektene som mottar støtte, bidra til å utvide forskningens omfang eller til en raskere gjennomføring. Ved vurdering av hvert enkelt prosjekt vil innovasjonsgrad, markedspotensial og i hvilken grad prosjektene kan lede fram til kommersiell anvendelse og lønnsomhet, vektlegges. De maksimale støttesatsene for tekniske forstudier og utviklingsaktivitet før kommersialisering varierer mellom 25 og 50 pst., avhengig av bedriftsstørrelse. Kriterier for måloppnåelse er i hvilken grad ordningen har bidratt til å styrke samarbeidet i de maritime næringene og til å styrke konkurransevnen i enkeltbedrifter, grupper av bedrifter og i næringen sett under ett.

Resultatrapport 2009

I 2009 ga Innovasjon Norge tilsagn på 18,3 mill. kroner til i alt 36 prosjekter som var utviklingsakti-

viteter i hele verdikjeden fra innovasjon til marked. Hovedtyngden av prosjektene gikk til utstyrsleverandører med en klar SMB-profil. Det var i 2009 et spesielt fokus på avansert logistikk og transport og miljørelaterte prosjekter. Sektorprogrammet hadde i 2009 fire prioriterte områder: avansert logistikk og transport, miljøprosjekter inklusiv krevende miljøvennlige operasjoner i Nord, og maritimt omdømme og profilering. Programmets prioriterte områder ble tildelt 98 pst. av prosjektmidlene. I 2009 var det stor etterspørsel på grunn av betydelig oppmerksomhet fra næringsen og stort engasjement rundt Marut. Det var mulig å gi tilsagn for et større beløp enn bevilgningen for 2009 som følge av overførte udisponerte midler fra tidligere år.

Prioriteringer og budsjettforslag 2011

Innenfor Marut identifiserer næringsen og virkemiddelapparatet områder hvor samarbeid mellom bedrifter, ulike fagmiljøer og det offentlige kan utløse et merverdipotensial både for bedriftene og landet som helhet.

Bevilgningen til Maritim utvikling foreslås videreført, men på et lavere nivå enn i dag. Det foreslås 10 mill. kroner til ordningen i 2011, som et ledd i utviklingen av Norges posisjon som en ledende maritim nasjon. Miljø, inklusiv krevende miljøvennlige operasjoner i Nord, avansert logistikk og transport, maritimt omdømme og profilering er identifisert som sentrale innovasjons-

områder hvor norske bedrifter har særlige fortrinn. Prosjekter innenfor disse innsatsområdene skal prioriteres.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

For å finansiere egen utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med en rentesats som tilsvarer rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling og låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i utlånsvolumet. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansiering av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskapsmessig og rapporteringsmessig atskilt.

Innovasjon Norges utlånsportefølje

Tabellen nedenfor viser Innovasjon Norges utlånsportefølje ved utgangen av 2009 og pr. 30. juni 2010.

Utlånsportefølje pr. 31. desember 2009 og 30. juni 2010

Låneordning	(i mill. kroner)	
	31. desember 2009	30. juni 2010
<i>Innovasjonslåneordningen</i>		
Landsdekkende innovasjonslån	1 185,9	1 350,6
Distriktsrettede risikolån	1 331,8	1 368,4
Miljøfondslån	57,0	51,7
Distriktsrettet låneordning	95,5	83,8
Likviditetslån til fiskerinæringen	-	19,7
Sum risikolåneordningen	2 670,2	2 874,2

	(i mill. kroner)	
Låneordning	31. desember 2009	30. juni 2010
<i>Lavrisikolåneordningen</i>		
Ordinære lavrisikolån	4 001,1	4 243,8
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	3 051,2	3 118,8
Lavrisikolån til landbruksformål	2 538,2	2 620,0
Lån til landbruksformål gitt før 2001	1 283,9	1 169,5
Sum lavrisikolåneordningen	10 874,4	11 152,1
Sum utlån	13 544,6	14 026,3

De sentrale låneordningene til Innovasjon Norge er lavrisikolån og innovasjonslån, og disse er nærmere omtalt nedenfor.

Lavrisikolån

Lavrisikolånene brukes til å delfinansiere investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøyer og investeringer i landbruket. Lånene gis på markedsmessige betingelser. Rammen for lavrisikolån ble i 2009 økt flere ganger gjennom saldert budsjett, tiltakspakker og revidert budsjett 2009 til 3,5 mrd. kroner. Rammen for lavrisikolån i 2010 er på 2,5 mrd. kroner. For 2011 foreslås rammen videreført med 2,5 mrd. kroner.

Innovasjon Norge ga i 2009 tilsagn om i alt 3,475 mrd. kroner. Lånene fordeler seg med 53 pst. til ordinære lavrisikolån, 26 pst. til grunnfinansieringslån til fiskeflåten og 20 pst. til lån til landbruksformål, mot henholdsvis 31, 38 og 31 pst. i 2008. Administrasjonskostnadene knyttet til ordningen dekkes av rentemarginen.

Innovasjonslåneordning (tidligere risikolån)

Denne kategorien omfatter distriktsrettede risikolån og landsdekkende innovasjonslån, hvor sistnevnte inngår i Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde.

Den landsdekkende innovasjonslåneordningen skal bidra til å øke innovasjonsevnen særlig blant etablerere og små og mellomstore bedrifter ved å gi lån til prosjekter som det er vanskelig å skaffe tilstrekkelig risikokapital til i det private kredittmarkedet. Innovasjonslån kan benyttes til prosjekter og investeringer rettet mot nyetable-

ring, nyskaping, omstilling og utvikling og omfatter ansvarlige lån, gjeldsbrevslån og pantelån. Risikoprofilen bestemmes av størrelsen på tapsfond og ordningens tilhørende bevilgning til tapsavsetninger. For 2009 ble rammen hevet fra 300 til 1 470 mill. kroner. I 2010 var rammen opprinnelig satt til 500 mill. kroner, men den ble senere økt til 700 mill. kroner. Det er lagt til grunn at tapene pr. årgang ikke skal utgjøre mer enn 40 pst. av utlånsvolumet for den aktuelle årgangen.

Tapsfondet skal dekke konstaterede tap gjennom spesifiserte og uspesifiserte tapsavsetninger. Innovasjon Norge har ansvar for å fylle opp tapsfondet for landsdekkende innovasjonslån med midler fra bevilgningen under post 50 slik at det til enhver tid gjenspeiler den reelle risikoen i porteføljen. Dersom tapsfondet avviker negativt fra vurdert risiko med mer enn 10 prosentpoeng, skal tapsfondet fylles opp inntil avviket er innenfor denne grensen. Pr. 31. desember 2009 hadde Innovasjon Norge en vesentlig overdekning i tapsfondet sett i forhold til kalkulert porteføljerisiko.

Budsjettforslag 2011

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for risiko- og lavrisikolåneordningene i 2011. Bevilgningen dekker også refinansiering av tidligere opptatte innlån for disse ordningene og den avviklede distriktsrettede låneordningen. Det foreslås en total innlånsbevilgning på 43,7 mrd. kroner for 2011. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2011.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	2 271	5 000	5 000
70	Låneprovisjoner	38 215	40 000	54 000
90	Avdrag på utestående fordringer	33 630 000	43 800 000	43 250 000
	Sum kap. 5325	33 670 486	43 845 000	43 309 000

Vedrørende 2010:

Ved St.vedt.18. juni 2010 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010):

- post 50 ble økt med 3,7 mill. kroner
- post 70 ble økt med 4,3 mill. kroner

Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Midlene som bevilges under kap. 2421, post 50, blir overført til en særskilt fondskonto i Norges Bank og samtidig belastet i statsregnskapet. Midler som ikke bindes opp ved tilsagn i løpet av året, skal tilbakeføres i påfølgende budsjettermin.

Det foreslås bevilget 5 mill. kroner i tilbakeføring for 2011. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2011.

Post 70 Låneprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen. Låneprovisjon for 2010 som innbetales i 2011, er anslått til 54 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2011.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på de innlånene Innovasjon Norge har tatt opp i statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 43,25 mrd. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2011.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
80	Renter på lån fra statskassen	292 325	400 000	500 000
81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	800		3 000
85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	22 226		15 000
86	Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa	3 683	3 000	3 000
	Sum kap. 5625	319 034	403 000	521 000

Vedrørende 2010:

Ved St.vedt.18. juni 2010 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010):

- post 81 ble bevilget med 14,1 mill. kroner
- post 85 ble bevilget med 21,2 mill. kroner
- post 86 ble redusert med 2,2 mill. kroner

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Innovasjon Norge foretar innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med tilsvarende løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Til sammen foreslås en bevilgning på 500 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2011.

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under innovasjonslåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Netto-beløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto

rentemargin for regnskapsåret 2010 foreslås budsjettet med 3 mill. kroner i 2011. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2011.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Staten tar utbytte fra ordningen da den drives på kommersielle vilkår. Utbyttet fastsettes til 75 pst. av årsresultatet, begrenset oppad til statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året, multiplisert med ordningens innskuddskapital på 619,8 mill. kroner. Innlånsrenten beregnes på bakgrunn av renten på femårs statsobligasjoner. Utbytte i 2010, som kommer til utbetaling i 2011, er anslått til 15 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2011.

Post 86 Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Det foreslås en bevilgning på 3 mill. kroner i utbytte fra de to fondene for regnskapsåret 2010 med utbetaling i 2011. Beløpet er basert på anslåtte renteinntekter da man ikke forventer realisering av investeringer i 2010. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2011.

Kap. 2426 SIVA SF

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	36 500	37 700	38 600
90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	245 000	100 000	155 000
95	Egenkapital		200 000	
	Sum kap. 2426	281 500	337 700	193 600

Vedrørende 2010:

Post 70 ble økt med 25 mill. kroner til maritime industriinkubatorer ved St.vedt. 18. juni 2010, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010).

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Selskapet for industrivekst, SIVA SF, ble etablert i 1968 og har siden 1993 vært organisert som et statsforetak. SIVA SF er lokalisert i Trondheim og hadde ved utgangen av 2009 35 ansatte. SIVAs hovedmål er å bidra til innovasjon og næringsutvikling gjennom eiendomsvirksomhet og utvik-

ling av regionale innovasjons- og verdiskapingsmiljøer i alle deler av landet. SIVA har et særlig ansvar for å bidra til å fremme vekstkraften i distriktene.

Virksomheten er organisert i hovedområdene eiendom og innovasjon. Innen eiendom står SIVA for oppføring og utleie av bygg og fysisk infrastruktur for industribedrifter og innovasjonsmiljøer. Innen innovasjon har SIVA en pådriverrolle gjennom programarbeid, nettverksbygging og medeierskap i innovasjonsselskaper. Internasjonalt er SIVA bl.a. engasjert i Nordvest-Russland, med utvikling av innovasjonssentre for å bidra til økt samarbeid mellom norsk og russisk næringsliv.

SIVA er morselskap i et konsern med datterselskaper, tilknyttede selskaper og minoritetsaksjeposter. Ved utgangen av 2009 hadde SIVA-konsernet direkte eierposter i nesten 150 selskaper på mer enn 100 steder. Flere av disse selskapene har igjen eierandeler i andre selskaper. Hovedandelen av selskapene er innovasjonsselskaper etablert i tilknytning til forsknings- og kunnskapspark og næringshager. Innovasjonsselskapene arbeider for å fremme nyskappings- og nettverksaktiviteter mellom aktører fra privat virksomhet, forskning/utdanning og offentlige myndigheter. For øvrig er det rene eiendomsselskaper som står for utbygging for industribedrifter og innovasjonsmiljøer som forsknings- og kunnskapspark. SIVA forvalter også statens eierinteresser i IT Fornebu Holding AS.

SIVA er eid av Nærings- og handelsdepartementet og mottar bevilgninger over statsbudsjettet fra Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet (over kap. 552, post 72). Tilskuddet fra de to departementene går til å finansiere SIVAs innovasjonsaktiviteter. Tilskuddet fra Nærings- og handelsdepartementet dekker også deler av SIVAs faste administrasjonskostnader. I tillegg mottar SIVA midler til spesifikke oppdrag fra andre offentlige myndigheter.

Resultatrapport 2009 og prioriteringer 2011

Årsregnskapet for SIVA-konsernet viste i 2009 et overskudd etter skatt og minoritetsinteresser på 44,6 mill. kroner, mot et overskudd på 32,8 mill. kroner året før. Årsresultatet vurderes som tilfredsstillende, og styret karakteriserer driften av selskapet som god. Som følge av at investeringer i tilknyttede selskaper blir vurdert etter egenkapitalmetoden, blir SIVAs andel av overskudd/underskudd i de enkelte selskapene tatt inn som finans-

inntekt/-kostnad i SIVAs regnskap. Denne resultatteffekten var i 2009 positiv med 12,9 mill. kroner på konsernnivå, mot 28,1 mill. kroner året før. Herunder kommer resultatteffekten av SIVAs investeringer i IT Fornebu Holding AS, som utgjorde 3,9 mill. kroner, mot 5,9 mill. kroner i 2008. Samlet resultatteffekt knyttet til investeringen i IT Fornebu var ved utgangen av 2009 negativ med 161,9 mill. kroner.

SIVA har i 2009 investert i overkant av 100 mill. kroner, hovedsakelig eiendomsinvesteringer, gjennom datterselskaper. Gjennom tilknyttede selskaper er det gjennomført investeringer for om lag 700 mill. kroner, dette er tilsvarende beløp som i 2008. Hoveddelen av investeringene er relatert til utbygging i forsknings- og kunnskapspark.

SIVAs arbeid med å legge til rette for kommersialisering av forskningsresultater skjer bl.a. gjennom arbeidet med FoU-inkubatorene. I 2009 ble det etablert 140 nye virksomheter i FoU-inkubatorer³ som er spesialisert på forskningsbasert nyskaping. Kvinneandelen av etablerere er økende. Videre er 36 nye bedrifter etablert i såkalte industriinkubatorer. Det er i løpet av året startet opp to nye industriinkubatorer og en ny såkalt næringshage.

SIVA samarbeider med de andre næringsrettede virkemiddelaktørene, og i 2009 ble samarbeidsavtalene mellom SIVA, Innovasjon Norge og Norges forskningsråd revidert. Dette utgjør fundamentet i samarbeidet mellom de tre aktørene. På regionalt nivå skjer samarbeidet på et mer operasjonelt nivå, bl.a. er SIVA representert i en del av styrene i innovasjonsselskapene.

I 2011 skal SIVA videreføre sitt arbeid med å utvikle innovasjons- og industrimiljøer i Norge og legge til rette for økt kommersialisering av forskningsresultater, flere nyetableringer og investeringer. SIVA skal videreføre sitt arbeid for å stimulere til økt næringssamarbeid mellom Norge og Nordvest-Russland, med et spesielt fokus på områdene energi, marin og maritim sektor og miljøteknologi. Selskapet skal også videreføre sitt arbeid med reisemålsutvikling.

Eiendomsvirksomheten

SIVAs eiendomsvirksomhet er organisert under holdingselskapet SIVA Eiendom Holding AS (SEH), som er et heleid datterselskap av SIVA SF. Eiendomsområdet utgjør totalt om lag 85 pst. av

³ Begrepsforklaring gis under avsnittet Innovasjonsvirksomheten nedenfor.

SIVA SFs balanse. Virksomheten består både av heleide industrianlegg, der SIVA står for bygging og utleievirksomhet, og av eiendomsselskaper hvor SIVA eier bygg sammen med andre aktører. Eiendomsselskapene er etablert som egne aksjeselskaper og ofte knyttet opp mot forsknings- og kunnskapsparke. Formålet med eiendomsvirksomheten er å bidra til økt investeringskapasitet knyttet til etablering av industrimiljøer og kunnskapsbedrifter i hele landet. Virksomheten skal bidra til å senke barrierer for etablering der normale markedsmekanismer ikke fungerer, noe som ofte er tilfellet i områder der det eksisterer markedsimperfeksjoner. Virksomheten skal være risiko- og kapitalavlastende for bedriftene. Virksomheten skal styres som et ordinært eiendomsselskap, innenfor rammene av målsettingene referert over. Virksomheten mottar statlig støtte kun i form av innskutt egenkapital.

I 2010 fikk SIVA tilført 200 mill. kroner i økt egenkapital, forbeholdt eiendomsaktiviteten i SIVA Eiendom Holding AS. Gjennom tilskuddsbrevet til selskapet i 2010 innførte Nærings- og handelsdepartementet et formelt avkastningskrav til SIVA Eiendom Holdings egenkapital (eksklusiv Fornebuengasjementet). Dette ble innført for å sikre en markedsmessig avkastning på den statlige innskuddskapitalen i eiendomsvirksomheten. Avkastningskravet er basert på fem års rullerende gjennomsnitt av ti års statsobligasjonsrenter, med et risikopåslag på 2 pst. Dette er i samsvar med det interne avkastningskravet som SIVA opererer med for eiendomsvirksomheten. Kravet vil dermed ikke påvirke selskapets drift og investeringsbeslutninger. Det forventes at SIVA Eiendom Holdings egenkapitalrentabilitet før skatt (eksklusiv Fornebuengasjementet) over en femårsperiode skal være større enn eller lik avkastningskravet.

Fra utgangen av 2009 er alle eiendommer og eiendomsselskaper i statsforetaket samlet i konsernet SIVA Eiendom Holding AS. Selskapet eier aksjer i 36 eiendomsselskaper. Eierandelen i 17 av disse er større enn 50 pst. og inngår i konsernregnskapet. Selskapet har eiendomsinvesteringer på 51 steder i Norge. Det totale antall leietakere i konsernet SIVA Eiendom Holding AS, inkludert datterselskaper og tilknyttede selskaper, var ved årsskiftet om lag 700. Dette er en økning på 200 siden utgangen av 2008. Av totalt utbygd areal i SIVA Eiendom Holding AS utgjør areal til industriformål ca. 65 pst. og areal til kontorbygg om lag 35 pst.

Det er i løpet av året investert om lag 100 mill. kroner gjennom prosjekter i datterselskaper av SIVA Eiendom Holding AS. Gjennom tilknyttede

selskaper er det gjennomført investeringer for om lag 700 mill. kroner. SIVA Eiendom Holding AS har i 2009 bl.a. hatt byggestart for et nytt industribygg på Leknes for Lofotprodukter AS, ferdigstilt Kunnskapens Hus på Kjeller i Akershus og ferdigstilt investeringer for Høyteknologisenteret i Bergen, der SEH eier 20,5 pst. Det er videre startet opp et tredje byggetrinn i Forskningsparken i Tromsø og byggetrinn to i Kunnskapsparken i Alta.

I 2011 skal SIVAs eiendomsvirksomhet fortsatt bidra til etablering og utvikling av industrimiljøer og kunnskapsbedrifter på steder og i prosjekter der normale markedsmekanismer ikke fungerer. Mobilisering av lokal kapital og kompetanse ved investeringer i eiendom og infrastruktur er en viktig del av innsatsen, og dette skal fortsatt legges vekt på i selskapets arbeid på eiendomsområdet. Virksomheten skal være selvfinansierende og skal ikke konkurrere om prosjekter med private aktører.

SIVA Fornebu AS

Gjennom SIVA Eiendom Holding AS eier SIVA SF 32,6 pst. i IT Fornebu Holding AS. Selskapene IT Fornebu Eiendom AS (heleid), IT Fornebu Visjon AS (heleid) og IT Fornebu Invest AS (majoritets-eid, 93 pst.) er samlet under dette holdingselskapet. SIVA rapporterer separat for engasjementet i IT Fornebu Holding AS.

Innovasjonsselskapet IT Fornebu Visjon AS inngikk i første halvår 2010 avtale om et tett samarbeid med Forskningsparken AS i Oslo, hvor også SIVA er medeier. Dette forventes å forsterke innovasjonsarbeidet i Oslo-regionen. Staten har gjennom SIVA i alt tilført IT Fornebu-prosjektet om lag 403 mill. kroner. Bokført verdi av investeringene var pr. 31. desember 2009 om lag 241 mill. kroner. I den rehabiliterte gamle terminalbygningen på Fornebu er det nå etablert nærmere 80 selskaper, og i tillegg forsknings- og inkubatoraktivitet. Portalbygget på 29 000 m² ble ferdigstilt i 2009, og nye utbyggingsprosjekter er under planlegging. Utviklingen av verdiene i selskapet vurderes som positiv. Årsresultatet for IT Fornebu Holding AS var i 2009 på 7,4 mill. kroner, mot 26,8 mill. kroner i 2008. Dette ga en positiv resultat effekt for SIVA på 3,9 mill. kroner.

Innovasjonsvirksomheten

Sentrale begreper:

- *Næringshage*: Samlokalisering av virksomheter som driver innen kunnskapsintensive næringer. Tilbyr grunnlag for samarbeid og et faglig

og sosialt miljø, felles fysisk infrastruktur og samarbeid om f.eks. resepsjon og sentralbord. Organiseres som aksjeselskap der SIVA er medeier. Næringshageprogrammet finansieres over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

- *Inkubator*: En inkubator tilbyr et fysisk miljø, rådgivning og støttetjenester for å bidra til at gründere kan videreutvikle lovende forretningsideer. SIVA startet opp et inkubatorprogram i 2000 og tilbyr i dag inkubatortjenester til gründere innen ulike bransjer. FoU-inkubatorer er lokalisert i tilknytning til universitets- og forskningsmiljøer og regionale nyskapsmiljøer. FoU-inkubatorprogrammet finansieres over budsjettene til Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.
- *Distribuert inkubator*: Gjennom distribuerte løsninger skal en FoU-inkubator tilby tjenester også til gründere i mindre sentrale deler av landet, utenom de etablerte inkubatorene.
- *Industriinkubator*: En industriinkubator skal bidra til å utvikle innovasjonsmiljøer og kunnskapsintensiv næringsvirksomhet i industriområder med omstillings- og nyskapsbehov. Inkubatoren er knyttet opp mot en større industribedrift («morbedrift») som ønsker knoppskyting eller utvikling av nye bedrifter i tilknytning til egen bedrift.
- *Forsknings- og kunnskapspark*: Parker som er nært tilknyttet de ledende universitets- og høyskolemiljøene i landet. Målet er å utvikle gode forretningsideer og forskningsbaserte resultater til bærekraftig næringsvirksomhet. I forskningsparkene tilbys alltid inkubatoraktivitet.
- *Investeringselskap*: For å bedre tilgangen på risikokapital til bedrifter lokalisert i distriktene har SIVA, sammen med andre offentlige og private samarbeidspartnere, engasjert seg i oppbygging av regionale investeringsselskaper (såkorn og venture). For SIVAs del er denne virksomheten redusert de senere årene.

SIVA har utviklet et omfattende nettverk av innovasjonsselskaper som har som mål å legge til rette for nyskaping og næringsutvikling. Virksomheten omfatter både eierskap i de enkelte selskapene og programaktivitet. Målet med innovasjonsvirksomheten er å tilrettelegge for oppbygging av sterke lokale og regionale verdiskapingsmiljøer over hele landet. Aktivitetene skal bidra til å skape og utvikle samarbeidsarenaer og bygge nettverk mellom privat næringsliv, FoU-miljøer og offentlig

virksomhet – regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

SIVAs innovasjonsaktiviteter finansieres med tilskudd fra Nærings- og handelsdepartementet (36,5 mill. kroner i 2009) og Kommunal- og regionaldepartementet (73,0 mill. kroner i 2009). Midlene fra Nærings- og handelsdepartementet gikk til videreutvikling av inkubatorer knyttet opp mot de sentrale universitets- og forskningsmiljøene og til SIVAs generelle nettverksaktiviteter. Dessuten dekket bevilgningen bidrag til videreutvikling av SIVAs aktiviteter i Nordvest-Russland, arbeidet med programmet Norwegian Centres of Expertise (NCE) og oppfølging av investeringer gjort i regionale såkorn- og venturefond. Deler av midlene gikk til å dekke SIVAs faste administrative kostnader knyttet til innovasjonsvirksomheten og rentekostnader knyttet til tidligere lånefinansierte investeringer på området. Midlene fra Kommunal- og regionaldepartementet skal i all hovedsak brukes innenfor det distriktpolitiske virkeområdet for å fremme varig verdiskaping. I 2009 ble disse midlene benyttet til å videreutvikle FoU-inkubatorer tilknyttet regionale høyskoler, industriinkubatorer, næringshager, arbeid med kvinner og entreprenørskap og til innovasjonsaktivitet i de enkelte regionene. Det vises til nærmere omtale under kap. 552, post 72 i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon.

I 2008 ble SIVAs innovasjonsprogrammer notifisert til EFTAs overvåkingsorgan ESA som en ordning under regelverket for statsstøtte til forskning, utvikling og innovasjon. Ordningen ble godkjent av ESA i desember 2008. Notifiseringen har i 2009 medført gjennomgang og forbedring av rapporteringsrutiner fra innovasjonsmiljøene til SIVA, som danner grunnlag for videre rapportering til ESA. Et nytt elektronisk rapporteringssystem er utviklet i forbindelse med dette arbeidet.

SIVA har bl.a. engasjement i 53 næringshager, 25 forsknings- og kunnskapspark (som driver FoU-inkubatorer), ni regionale såkorn- og ventureselskaper og enkelte regionale utviklingsselskaper. Tallene er omtrent uendret fra 2008. Selskapet har de senere årene redusert sine direkte eierskap i ventureselskaper, men flere av de innovasjonsmiljøene SIVA deltar i, er aktive deltakere i såkorn-/ventureselskaper. Gjennom sin programvirksomhet gir SIVA dessuten støtte til inkubatormiljøer over hele landet. Inkubatoraktiviteten er som regel ikke organisert i egne selskaper, men utøves av forsknings- og kunnskapspark og lignende selskaper som SIVA ofte har eierskap i. Det nåværende FoU-inkubatorprogrammet startet opp i januar 2007, med varighet på fem år. Programmet har fo-

kus på bedriftsutviklingsfasen og kompetansetilførsel til gründerbedrifter. Tilskuddet over Nærings- og handelsdepartementets budsjett finansierte i 2009 inkubatoraktivitet tilknyttet ni sentrale forsknings- og kunnskapsmiljøer. De øvrige FoU-inkubatorene ble finansiert over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Samtlige FoU-inkubatorer har etablert et system for distribuerte løsninger, dvs. at de også tilbyr inkubator-tjenester til gründerne utenfor inkubatoren. Formålet er å bidra til utvikling av flere vekstbedrifter i distriktene. FoU-inkubatorprogrammet avsluttes 31. desember 2011, og SIVA jobber med et forslag til videreføring av dette.

Pr. 31. desember 2009 var 273 bedrifter i FoU-inkubatormiljøer støttet av SIVA, mot 287 ved utgangen av 2008. Det ble totalt tatt inn 140 nye bedrifter i 2009, mot 143 i 2008, og av disse utgjør 29,3 pst. såkalte kvinnebedrifter. Formålet med en inkubator er, gjennom rådgivning, kontortjenester og støttefunksjoner og tilgang til kompetansenettverk, å bidra til vekst og utvikling for nyetablerte kunnskapsbedrifter. Fra oppstarten av det første FoU-inkubatorprogrammet i 2000 er totalt 990 virksomheter tatt opp.

Det nåværende Næringshageprogrammet startet opp i 2007 med varighet på fire år. Næringshager som vektlegger nyskaping og bedriftsutvikling har vært prioritert i programmet. Næringshagesatsingen ble evaluert i 2008. På bakgrunn av denne evalueringen ble det besluttet å videreføre programmet også etter 2010. På oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet arbeider SIVA med utvikling av et nytt programforslag. Programmet omfattet pr. 31. desember 2009 53 næringshager hvor SIVA enten deltar eller har deltatt med driftstilskudd og/eller har eierandel. 40 pst. av næringshageselskapene har kvinner i ledende stilling.

I 2009 ble kvinnesatsingen «kvinneinnovasjon» utvidet til å omfatte både næringshager og inkubatormiljøer. Det er i 2009 etablert 15 regionale kvinneinnovasjonsprosjekter med til sammen 73 utviklingsmiljøer. Formålet er å legge til rette for arbeidsplasser for kvinner gjennom tilbud og tiltak innen mobilisering, samhandling, mentorordning, profilering og kompetanseoppbygging. Satsingen gjøres i samarbeid med bl.a. Innovasjon Norge, fylkeskommunene og Norges forskningsråd og har oppnådd gode resultater.

På innovasjonsområdet jobber SIVA også med aktivitetsområdene industriinkubatorer og industrielle knutepunkt. Ved årsskiftet var det 18 industriinkubatorer i virksomhet, med totalt 30 bedrifter i inkubasjon. To nye industriinkubato-

rer ble etablert i 2009. Totalt har 181 bedrifter/prosjekter vært gjennom industriinkubatorene siden oppstart av programmet i 2004. Programmet finansieres over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, med 14 mill. kroner i 2009.

Industrielle knutepunkt skal skape et allsidig industrimiljø som samarbeider om felles muligheter og utfordringer. Målsettingen er å styrke innovasjons- og konkurransevnen og sikre langsiktig vekst og verdiskaping. Høsten 2007 ble det igangsatt to pilotprosjekter, på Stord/Sunnhordland og i Årdal. Pilotprosjektet i Årdal er avsluttet, da det ikke ga tilfredsstillende resultater. Fra pilotprosjektet på Stord/Sunnhordland forelå det en rapport høsten 2009, og prosjektet er videreført på et minimumsnivå i 2010. En mulig programsatsing etter dette konseptet er fremdeles under vurdering.

Norwegian Centres of Expertise (NCE)-programmet er et samarbeidsprosjekt mellom Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA. Formålet er å styrke regionale nærings- og kunnskapsmiljøer bestående av bedrifter med vekstambisjoner og internasjonal konkurransevne. Programmet ble startet opp i 2005 og besto i 2009 av 12 NCE-miljøer. Innovasjon Norge er programleder for NCE-programmet. SIVA har ansvar for oppfølging av og nettverksbygging mellom miljøene.

SIVA har i 2009 videreført samarbeidet med regionale aktører på innovasjonsområdet. Det er gjennomført to pilotprosjekter i Rogaland og i Hedmark/Oppland, med formål å teste ut modeller for etablering av strategiske regionale innovasjonsselskaper. Piloten i Rogaland har hatt fokus på inkubatorvirksomhet og er den piloten som har fungert best. Piloten i Hedmark/Oppland ble høsten 2009 avvirket, men SIVA har videreført samarbeidet med fylkeskommunene gjennom utarbeidelse av partnerskapsavtaler. Eventuell opprettelse av flere regionale innovasjonsselskaper må skje på initiativ fra det regionale nivået.

I samarbeid med Innovasjon Norge og regionale aktører har SIVA i 2009 videreført sitt arbeid med vurdering og planlegging av utviklingsprosjekter innen reisemål. I 2009 har SIVA vært en koordinerende part i møter med reiselivsaktører, kommuner og næringshager i flere fylker. Videre sitter SIVA i styringsgruppe for Prosjekt Reiseliv i Nord sammen med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd.

I 2011 skal SIVA videreføre sitt arbeid med utvikling av innovasjonsmiljøer i hele landet og være pådriver for nettverksbygging og samarbeid mellom ulike regionale og nasjonale aktører. Selskapet skal legge til rette for en tettere kobling

mellom næringslivet og utdannings- og forskningsmiljøene og bidra til å skape og utvikle samarbeidsarenaer mellom de ulike verdiskapingsmiljøene rundt i landet. FoU-inkubatorprogrammet er et viktig virkemiddel som fremdeles skal ha høy prioritet. Oppfølging av NCE-programmet skal videreføres. SIVA skal dessuten bruke sin innovasjons- og utviklingskompetanse til å bistå med å tilrettelegge for utvikling av reisemål.

SIVA skal arbeide nært og godt med de andre næringsrettede virkemiddelaktørene om aktiviteter og tiltak som ligger i skjæringsfeltet mellom institusjonene.

Internasjonal virksomhet og spesialoppdrag

SIVA kan påta seg spesielle oppgaver nasjonalt eller internasjonalt innenfor sine kjernekompetanseområder, forutsatt at selskapet har kapasitet og tilstrekkelig finansiering medfølger. Datterselskapet SIVATECH AS, 100 pst. eid av SIVA, ble opprettet i 2005 for å ivareta SIVAs internasjonale aktiviteter.

SIVA har i 2009 fortsatt arbeidet med å videreutvikle Polarstjerna Innovasjonssenter i Murmansk. Lokalitetene er nå om lag 100 pst. utleid, og det er totalt 34 virksomheter i senteret. Hovedandelen av virksomhetene er norske bedrifter med interesser for underleveranser til russisk olje- og gassindustri. Videre fokuserer innovasjonssenteret på sektorer der norsk næringsliv har særlig fortrinn som turisme, energi- og miljø, marin og maritim virksomhet. Senterets inkubator hadde ved årsskiftet åtte etablerte bedrifter i inkubasjon. Senteret har utviklet og driver den interaktive internettportalen www.barentsnova.com, som er en informasjonsportal for norsk næringsvirksomhet i Nordvest-Russland. Den fungerer også som profilering av innovasjonssenteret og av norske og russiske bedrifter som arbeider i nordområdene.

I april 2008 kjøpte SIVA, sammen med Innovasjon Norges investeringsfond for Nordvest-Russland, et område på 50 mål nær flyplassen i Murmansk. Området skal utvikles til et logistikk- og næringssenter for norske aktører, spesielt relatert til Shtokman-prosjektet. Utviklingen skjer i nært samarbeid med lokale myndigheter i Kola kommune og regionale myndigheter i Murmansk fylke. Det er flere aktuelle leietakere til anlegget, som benevnes Technopark Nor AS.

SIVA jobber fremdeles aktivt med å avhende aksjene i en gjenstående næringspark i Litauen på et best mulig kommersielt grunnlag. SIVA har utsett salget for å oppnå en forsvarlig pris. Den internasjonale finanskrisen har forsinket et mulig salg

ytterligere, da aktuelle kjøpere har hatt vanskeligheter med å skaffe lånekapital.

SIVA har på oppdrag fra Utenriksdepartementet siden 2003 arbeidet med å etablere et innovasjonssenter i Tuzla i Bosnia-Herzegovina i samarbeid med SINTEF. Prosjektet ble avsluttet i 2009 og overlevert til lokale myndigheter. Prosjektet har vært vellykket og hadde ved utgangen av 2009 skapt 25 nye bedrifter med om lag 150 kompetansearbeidsplasser. SIVA er også involvert i andre prosjekter på Balkan, bl.a. utvikling av et maritimt innovasjonssenter i Kroatia og et maritimt senter i Romania. SIVAs engasjement i denne type oppdrag fullfinansieres av oppdragsgiver.

I 2011 skal SIVA videreføre sitt arbeid i Nordvest-Russland. Oppbygging av innovasjonssentra og inkubator drift vil fremme økonomisk samkvem og bedre norsk næringslivs muligheter til å posisjonere seg i regionen. SIVA skal fremdeles konsentrere innsatsen om Murmansk-området. SIVAs engasjement bidrar til å redusere den økonomiske risikoen for bedriftene, forenkler forholdet til myndighetene og øker tilgangen til kompetanse og nettverk. Senteret i Murmansk skal, som tidligere, spesielt fokusere på de sektorer der norsk næringsliv har særlige fortrinn, som energi- og miljøsektoren, marin og maritim virksomhet.

Evaluering av SIVA

Nærings- og handelsdepartementet har i løpet av det siste året gjennomført en ekstern effektevaluering av hele SIVAs virksomhet. Evalueringen dekket perioden 2002-08 og ble utført av Norsk institutt for by- og regionforskning – NIBR, i samarbeid med Oxford Research. Hovedkonklusjonen er at SIVA arbeider i tråd med de målsettinger som er satt for virksomheten, samtidig som selskapet forholder seg til de styringssignaler og andre rammer selskapet står overfor. Evaluator mener at SIVA ivaretar det særlige ansvaret for distriktene siden 50 pst. av selskapets virksomhet foregår i distriktene, mens kun om lag 30 pst. av befolkningen bor her.

Evalueringen viser at SIVA har stor betydning for å realisere fysisk infrastruktur rundt om i landet og for etableringen av såkalte innovasjonsselskaper. SIVA bidrar med både kompetanse og kapital, og begge deler har stor betydning. SIVA bidrar i tillegg gjennom sitt nettverk av innovasjonsvirksomheter til kunnskapsspredning mellom de etablerte selskapene. I følge evaluator er dette av stor verdi.

Evalueringen fastslår at det er synergi mellom innovasjonsvirksomheten og eiendomsvirksom-

heten i selskapet. Det er imidlertid, etter evaluators vurdering, behov for å se nærmere på organisering og finansiering av de ulike innovasjonsselskapene, som i dag ikke har et tilstrekkelig eget inntektsfundament.

Evalueringen viser til at det kan være utfordrende for selskapet både å være en kommersiell eiendomsaktør og et virkemiddel innen nærings- og distriktspolitikken. Evaluator konkluderer imidlertid med at SIVA håndterer dette på en god måte. Etter evaluators vurdering er det en forutsetning for at SIVA skal fungere på denne måten at selskapet har en stor og spredt portefølje av eiendommer.

Evalueringen finner videre at det er en hensiktsmessig arbeidsdeling mellom de ulike offentlige virkemiddelaktørene, men det påpekes at SIVA er en liten aktør med relativt små ressurser sammenlignet med f.eks. Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Evaluator anbefaler derfor at SIVA enten tilføres ytterligere ressurser, eller at visjoner og mål for selskapet i større grad tilpasses de ressurser som er tilgjengelige. SIVA bør i tillegg, i følge evaluator, i årene som kommer delta mer aktivt i de regionale partnerskapene for å sikre at nye initiativ synkroniseres med regionale behov, og at de regionale aktørene støtter initiativene fra oppstarten av.

Evalueringsrapporten ble etter den var overlevert Nærings- og handelsdepartementet, sendt ut på en bred høringsrunde med frist 15. november 2010. Høringsinnspillene vil bli lagt til grunn i den videre oppfølging av rapporten.

Budsjettforslag 2011

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 38,6 mill. kroner til innovasjonsaktiviteter i regi av SIVA under posten.

Tilskuddet skal gå til FoU-inkubatorprogrammet, ulike nettverksaktiviteter og SIVAs arbeid med videreutvikling av innovasjonssenter og inkubatortilbud i Nordvest-Russland. Tilskuddet skal også dekke administrative kostnader knyttet til

SIVAs rolle som virkemiddelinstitusjon, inkludert finanskostnader knyttet til tidligere lånefinansierede investeringer på innovasjonsområdet.

SIVA skal gjennom sitt nettverksarbeid fremme økt samarbeid og samhandling mellom næringsvirksomhet og FoU- og utdanningsmiljøer, finansinstitusjoner/investorer og offentlige myndigheter. Målgruppen for SIVAs aktiviteter på dette området er inkubatorer, klynger innenfor NCE-programmet og eksisterende og framtidige innovasjonsselskaper knyttet til bl.a. forskningsparker, kunnskapsparker og næringshager.

Post 90 Lån, overslagsbevilgning

SIVAs låneramme er fra utgangen av 2007 fastsatt til 700 mill. kroner. Lånerammen var pr. 15. september 2010 utnyttet med 660 mill. kroner. SIVA kan foreta innlån i statskassen og selv velge løpetid på lånene. Det enkelte innlån knyttes til et statspapir, og rentesats på innlånet blir satt lik renten på statspapiret og med tilsvarende løpetid. Innlån fra og avdrag til statskassen bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang SIVA tar opp et nytt eller tilbakebetaler et gammelt lån. Innlån budsjetteres under kap. 2426, post 90, mens avdrag budsjetteres under kap. 5326, post 90, jf. nedenfor. Pr. i dag er det anslått at SIVA vil refinansiere lån på til sammen 155 mill. kroner i løpet av 2011. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2011.

Post 95 Egenkapital

SIVA ble i 2010 tilført 200 mill. kroner i økt egenkapital. Midlene er forbeholdt eiendomsaktiviteten og skal bidra til framdrift i planlagte utbyggingsprosjekter gjennom datterselskapet SIVA Eiendom Holding AS. Nye eiendomsinvesteringer baseres normalt på frigjøring av egenkapital ved salg av eiendommer, avdrag på lån og oppsparing av overskudd. Det foreslås ingen bevilgning til ytterligere styrking av SIVAs egenkapital i 2011.

Kap. 5326 SIVA SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Låne- og garantiprovisjoner	5 800	5 800	5 900
90	Avdrag på utestående fordringer	245 000	40 000	155 000
	Sum kap. 5326	250 800	45 800	160 900

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Selskapet betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. av årlig gjennomsnittssaldo på innlånsporteføljen til statskassen og en garantiprovisjon på 0,6 pst. av samme beregningsgrunnlag. Sistnevnte skal kompensere for mulig subsidieffekt ved låneopptak i statskassen, jf. EØS-avtalens regelverk for statsstøtte. Provisjonene innbetales etterskuddsvis. Låne- og garantiprovisjon for 2010, som innbetales i 2011, er budsjettet med 5,9 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2011.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Det vises til omtalen under kap. 2426, post 90. SIVA har låneforfall i statskassen på til sammen 155 mill. kroner i 2011. Det budsjetteres pr. i dag ikke med ytterligere avdrag på SIVAs statskasselån i 2011 og foreslås følgelig en bevilgning på 155 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2011.

Kap. 5613 Renter fra SIVA SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
80	Renter	18 424	30 300	36 600
	Sum kap. 5613	18 424	30 300	36 600

Post 80 Renter

SIVA foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en rente som er lik løpende effektiv rente på tilsvarende statspapir. Det foreslås bevilget 36,6 mill. kroner i renter fra SIVAs låneopptak i statskassen for 2011. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2011.

Kap. 2460 Garanti-instituttet for eksportkreditt*Vedrørende 2010:*

Som en del av Regjeringens tiltakspakke for verft og utstyrsleverandører ga Stortinget i revidert budsjett 2010 Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til å øke rammen for GIEKs alminnelige garantiordning med 10 mrd. kroner, til i alt 120 mrd. kroner. GIEKs byggelånsgarantiordning ble utvidet til å inkludere bygging og ombygging av mindre skip, fartøy uten framdriftsmaskineri og innretninger til havs. Det ble også åpnet for å gi garantier og lån som er i nasjonal interesse. Det innebærer at også andre forhold enn konkrete leveranser fra Norge kan vektlegges i

vurderingen av om et prosjekt kvalifiserer for å få lån og garantier.

Vedrørende 2011:

Det foreslås å opprettholde rammene fra 2010 for Alminnelig garantiordning, Byggelånsgarantiordningen, U-landsordningen og Garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri under Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) på henholdsvis 120 mrd. kroner, 6,5 mrd. kroner, 3,15 mrd. kroner og 20 mrd. kroner. Tilstrekkelige rammer for GIEKs ordninger sikrer forutsigbare og konkurransedyktige rammevilkår for norsk eksportrettet næringsliv og er viktig for verdiskaping og sysselsetting i Norge.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

GIEK er en statlig forvaltningsbedrift som tilbyr langsiktige garantier for eksportkreditter tilpasset norske eksportbedrifters behov for risikoavdekking. GIEK skal fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet og være et supplement til det private markedet. GIEK garanterer for eksport til land over hele verden, og instituttet kan medvirke til eksport av alle typer varer og tjenester.

Virksomheten er lokalisert i Oslo og disponerte 51,6 årsverk pr. 1. mars 2010. GIEK har et styre som er oppnevnt av Nærings- og handelsdepartementet.

GIEKs garantitilbud omfatter långiver-, leverandørkreditt-, kontrakts-, bond-, investerings-, remburs-, byggelåns- og anbudsgarantier. Statlig medvirkning på dette området skal bidra til å sikre norsk næringsliv tilsvarende vilkår som for deres utenlandske konkurrenter. Spesielt ved eksport til nyindustrialiserte land og utviklingsland og for små bedrifter og bedrifter med liten eksporterfaring, er statlig medvirkning viktig for å fremme eksport. Det statlige garantitilbudet har vist seg spesielt viktig under og etter uroen i finansmarkedene, da tilbudene har vært begrenset i de kommersielle markedene.

GIEK kan avdekke både kommersiell og politisk risiko. Med *kommersiell risiko* menes risiko forbundet med at en *privat* kjøper kan gå konkurs eller av andre grunner ikke betaler. Med *politisk risiko* menes risiko forbundet med at en *offentlig* kjøper ikke vil betale, eller at krig, ekspropriasjon og andre tiltak fra offentlige myndigheter hindrer betaling. Investeringsgarantiene dekker kun politisk risiko.

Rammene for offentlig støttede eksportkreditter og -garantier reguleres internasjonalt av den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits».

GIEKs ordninger skal gå i balanse på lang sikt. GIEK avgjør selv nivået på risikoeksponering og tapsavsetninger ut fra balansekravet.

De ulike ordningene regnskapsføres hver for seg.

GIEK har følgende aktive garantiordninger:

- Alminnelig garantiordning dekker garantier gitt etter 31. desember 1993. Ordningen kan avdekke alle typer risiko med unntak av de garantier som ESA (EFTA Surveillance Authority) har definert som mulig å avdekke i det kommersielle forsikrings- og garantimarkedet. Det er garantier med kortere løpetid enn to år og som dekker kommersiell risiko for kreditter hovedsakelig til kjøpere i OECD-landene. Denne type risiko kan avdekkes av GIEKs datterselskap GIEK Kredittforsikring AS (GK).
- Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) ble opprettet i 1989 og anvendes når risikoen er for høy for GIEKs alminnelige ordning. Ordningen skal bidra til at norske eksportører deltar i utviklingsfremmende prosjekter. Ordningen skal gå i balanse når grunnfondet for ordningen medregnes.
- Garantiordning for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs (byggelånsgarantiordningen) benyttes til å garantere for byggelån i forbindelse med bygging eller ombygging av skip, fartøy og innretninger til havs. Ordningen ble etablert i 2005, og virkeområdet ble utvidet i 2010. Det kan garanteres for inntil 50 pst. av det enkelte lån eller dellån på like vilkår med en finansinstitusjon. Målgruppen for ordningen er selskaper som er lokalisert i Norge og som produserer enhetene som omfattes av ordningen.
- Garantiordningen for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri. Ordningen må godkjennes av ESA før den gjøres operativ.

Garantiordninger som er under avvikling:

- To garantiordninger for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land (SUS/Baltikum-ordningene), én for vedtak fattet i perioden 1994–98 og én for vedtak i perioden 1999–2002.
- Gammel alminnelig ordning, dvs. garantier og garantitilsagn gitt til og med 31. desember 1993.
- Gamle særordninger, som inneholder fire særordninger som ble slått sammen fra 1999.

Målet er å administrere avvikling av de gamle ordningene med minst mulig erstatningsutbetaling og størst mulig gjenvinning.

I tillegg forvalter GIEK:

- Beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring for Nærings- og handelsdepartementet. Ordningen er omtalt nærmere under kap. 900, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger.
- Anbudsgarantiordning for Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund). Retningslinjene for Anbudsgarantiordningen fastsettes av Norfund, og nærmere omtale av ordningen gis under kap. 161 Næringsutvikling, på Utenriksdepartementets budsjett.

GIEKs eierinteresser i andre selskaper:

- GIEK Kredittforsikring AS (GK) er eid 100 pst. av GIEK. GK tilbyr kortsiktige kredittforsikringer. Selskapet skal drives på forretningsmessig grunnlag.

Mål for virksomheten

GIEKs hovedmål er å fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet. Dette skal oppnås gjennom å utstede garantier på vegne av den norske stat.

Under hovedmålet inngår følgende delmål:

GIEK skal bidra til eksportkontrakter

GIEK skal gi et konkurransedyktig tilbud sammenlignet med utenlandske statlige garantiinstitutter. Det er viktig at produktene GIEK tilbyr hele tiden utvikles, og at de tilpasses bedriftenes og bankenes behov og den internasjonale konkurransen. GIEKs produkter skal være godt kjent i markedet, og GIEK skal ha en holdning for åpenhet og innsyn i virksomheten. Det skal legges vekt på å behandle enkeltsaker forsvarlig og på like premisser. Saksbehandlingstiden skal være akseptabel.

GIEKs garantiordninger skal gå i balanse på lang sikt

GIEK skal ha en risikoprofil i sine porteføljer som samsvarer med kravet om å gå i balanse på lang sikt. Ved mislighold skal tap begrenses. GIEK skal

ha fokus på grundig risikovurdering i alle saker, og avsetningene skal stå i forhold til tapsrisikoen. GIEK skal ha god kompetanse innen risikovurdering og kunnskap om de næringene som er viktige for norsk kapitalvareeksport.

GIEK skal være premissgiver for Nærings- og handelsdepartementet

GIEK skal arbeide for å harmonisere regelverk og praksis og bidra til internasjonal konkurranseutjevning i internasjonale fora, som OECD og Berne Unionen. For at GIEK skal kunne ivareta norske interesser, kreves det god kontakt med Nærings- og handelsdepartementet, Utenriksdepartementet, finansinstitusjoner, næringslivet og det øvrige virkemiddelapparatet.

Resultatrapport 2009

GIEK skal bidra til eksportkontrakter

GIEKs tilbud har blitt viktigere for norske eksportører enn tidligere og porteføljen økte kraftig under og etter finanskrisen. Etterspørselen etter GIEKs tjenester var høy i hele 2009. Flere nye eksportører og verft benytter seg av GIEKs tilbud og flere rederier søkte garantier fra GIEK for første gang i 2009.

Volumet av nye søknader til GIEKs ordninger økte fra 48 til 64 mrd. kroner i 2009. Samlet beløp bundet under alle ordningene økte fra 56 mrd. kroner i 2008 til 67 mrd. kroner i 2009. Det ble gitt 186 eksportgarantier på til sammen 17 mrd. kroner, noe som innebærer at instituttet medvirket til eksportkontrakter for 29 mrd. kroner i 2009. I tillegg kommer kontrakter med norske verft under Byggelånsgarantiordningen.

Gjennomsnittlig beløp for nye søknader er noe redusert, men GIEK behandler fortsatt mange store engasjementer. Under Alminnelig ordning ga GIEK seks nye garantier med poliseansvar over 0,5 mrd. kroner. GIEK har tatt en noe høyere andel av risikoen i sakene, fordi bankene som en følge av finanskrisen ikke ønsker å dekke like store deler som før. Gjennomsnittlig dekningsgrad i GIEKs saker økte fra 58 til 63 pst.

GIEKs portefølje er fortsatt dominert av maritim næring og petroleumssektoren, men GIEK har flere saker innen energiområdet enn tidligere.

GIEKs garantiordninger skal gå i balanse på lang sikt

Aktive garantiordninger

Økonomi i ordningene og årsresultat 2009

(i mill. kroner)

Ordning	Premie og andre inntekter	Resultat før avsetning	Tapsavsetning	Utbytte	Resultat 2009
Alminnelig garantiordning	618,9 ¹	576,6	919,2	2,0 ²	-344,5
U-landsordningen	22,1	17,4	12,8	-	4,5
Byggelånsgarantiordningen	21,6	14,3	1,7	-	12,6

¹ Inkl. overføringer til utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS.

² Gjelder utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS.

Rammer og ansvar 2009

(i mill. kroner)

Ordning	Garantiramme	Bundet under rammen/sum poliser og tilsagn pr. 31.12.09	Søknader pr. 31.12.09	Nye poliser i løpet av 2009 (antall)
Alminnelig garantiordning ¹	110 000	63 101	26 653	16 641 (185)
U-landsordningen	3 150	776	1 606	58 (1)
Byggelånsgarantiordningen	8 000	2 584	203	2 275 (13)

¹ En stor del av garantiene står i utenlandsk valuta, spesielt dollar, og tallene vil variere med endringer i vekslingskursene.

Alminnelig garantiordning

Regjeringen fikk i 2009 fullmakt av Stortinget til å sette rammen for Alminnelig garantiordning opp til 110 mrd. kroner. Nærings- og handelsdepartementet videredelegerte en ramme for ordningen til på 80 mrd. kroner til GIEK.

Grunnen til det negative årsresultatet i 2009 ligger i at GIEK foretok store avsetninger til fond for mulige framtidige tap på garantiansvar. Ved utstedelse av en ny polise, kostnadsfører GIEK avsetning til tap på hele ansvaret, mens premieinntekten blir ført på det enkelte år gjennom polisens løpetid. I år med store nye ansvarsbeløp blir derfor resultatet negativt.

Avsetninger til tap gjøres på grunnlag av GIEKs risikovurdering i hver enkelt sak. GIEKs styre anser økonomien i ordningen som god nok for å opprettholde balansekravet for dagens portefølje. I 2010 skal styret som en del av sitt arbeid for å nå målet om balanse i ordningen, foreta en nærmere gjennomgang av metoden som benyttes ved

risikovurdering i porteføljen og fastsettelse av størrelsen på avsetningene.

Erstatningsutbetalingene i 2009 ble totalt 217,2 mill. kroner. Utbetalingene knyttes i hovedsak til konkursen i Karmsund Maritime Services (KMS), og til reforsikringer for GIEK Kredittforsikring. Det forventes betydelig gjenvinning av erstatningsutbetalinger relatert til KMS i 2010. 20,4 mill. kroner av tidligere erstatningsutbetalinger ble gjenvunnet i 2009.

Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Det ble i årene 1989-94 bevilget til sammen ca. 300 mill. kroner i tilskudd til et grunnfond for ordningen over Utenriksdepartementets budsjett. Grunnfondet ble våren 2009 tilført ytterligere 150 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 37 og Innst. S. nr. 139 (2008–2009), og ble dermed utvidet til 450 mill. kroner. Rammen for ordningen ble samtidig økt fra 2,1 til 3,15 mrd. kroner. Fondet repre-

senterer en likviditetsbuffer som GIEK kan trekke på når det ikke er likviditet i ordningen. Rammen kan ikke overstige sju ganger det til enhver tid inntående beløp på ordningens grunnfond. Utestående fordringer og premieinntekter skal benyttes til å bygge opp grunnfondet til bevilget størrelse. Grunnfondet er ikke rentebærende. Ved utløpet av 2009 var summen av ordningens egenkapital og grunnfond på 469 mill. kroner.

Siden ordningen har få poliser, og sjeldent får nye poliser, vil resultatet kunne variere mye fra år til år.

Ordningen fikk ingen nye misligholds- eller erstatningssaker i 2009. Samlet erstatningsbeløp utbetalt i 2009 var 3,1 mill. kroner, og 2,8 mill. kroner av tidligere erstatningsutbetalinger ble gjenvunnet.

Garantiordning for byggelån til skip

Regjeringen fikk i 2009 fullmakt av Stortinget til å sette rammen for Byggelånsgarantiordningen til

Ordninger som er under avvikling

Økonomi i ordningene og årsresultat 2009

Ordning	Inntekter	Resultat før		Overføring til	
		avsetning	Tapsavsetning	staten	Resultat 2009
SUS/Baltikum-ordningen før 1. januar 1999	3,7	2,9	0,2	0	2,7
SUS/Baltikum-ordningen etter 1. januar 1999	1,7	1,4	-0,3	0	1,8
Gammel alminnelig ordning	-3,7	-5,5	-22,1	-574,8	-558,1
Gamle særordninger	-48,9	-50,2	-3,9	-16,8	-63,1

(i mill. kroner)

SUS/Baltikum-ordningene

Utestående garantiansvar for henholdsvis gammel og ny SUS/Baltikumordning pr. 31. desember 2009 var 4,8 mill. kroner og 6,0 mill. kroner fordelt på henholdsvis en og to poliser. Avsetningene til tap på garantiansvar utgjorde til sammen 3,6 mill. kroner ved utgangen av 2009, og var i all hovedsak knyttet til ny SUS/Baltikumordning. Ansvar for den eldste SUS/Baltikumordningen opphører i 2010, mens den nyeste opphører i 2015. Fordringer under gammel SUS/Baltikumordning var pr. 31. desember 2009 regnskapsført til 36,4 mill. kroner. For ny SUS/Baltikumordning var fordringene regnskapsført til 0.

8 mrd. kroner. Nærings- og handelsdepartementet videreglederte en ramme for ordningen til 6,5 mrd. kroner til GIEK. Trekkfullmakten for 2009 ble satt til 400 mill. kroner. Etterspørselen etter poliser under ordningen har avtatt som følge av den krevende markedssituasjonen for verftsindustrien. Samlet ansvar for tilsagn og poliser bundet under rammen var om lag det samme i 2009 som i 2007 og 2008.

Samlet erstatningsbeløp utbetalt i 2009 var 133,6 mill. kroner. Siden erstatningsansvaret oversteg inntående beløp på konto for ordningen, ble trekkfullmakten benyttet. GIEK tok opp et lån i statskassen på 104 mill. kroner for å dekke erstatningen. Det ble ikke foretatt gjenvinninger i 2009, men GIEK har senere gjenvunnet deler av erstatningskravet gjennom realisering av aktiva i konkursboet. Lånet i statskassen ble tilbakebetalt i sin helhet i mai 2010.

Gammel portefølje

Gammel portefølje er en samlebetegnelse på Gammel alminnelig garantiordning og Gamle særordninger. Samlet utestående garantiansvar var ved årsskiftet 396 mill. kroner, fordelt på 16 poliser under Gammel alminnelig garantiordning. Fordringene under Gammel portefølje var pr. 31. desember 2009 regnskapsført til 1 155 mill. kroner, herunder 660 mill. kroner i moratorieavtaler. Oppfølgingen av porteføljen består i hovedsak av inndrivning av utestående krav i moratorieavtaler gjennom Parisklubben.

Årlig tilbakeføres ordningenes overskuddslikviditet til statskassen.

GIEK skal være premissgiver for Nærings- og handelsdepartementet

Sammen med Nærings- og handelsdepartementet og Eksportfinans deltar GIEK i eksportkredittgruppene i OECD. Et hovedfokus i 2009 har vært arbeidet med en ny sektoravtale for fornybar energi, som er en underavtale av Arrangement. En ny avtale kom på plass i juni 2009. Avtalen sikrer bedre betingelser som lengre løpetider og mer fleksible tilbakebetalingskrav for prosjekter innen fornybar energi. Arbeidet med å definere omfanget av denne avtalen har fortsatt og er planlagt ferdigstilt i november 2010.

I St.meld. nr. 10 (2008–2009) Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi uttrykte Regjeringen at Norge skulle være en pådriver i OECDs eksportkredittgrupper når det gjelder arbeidet med implementeringen av konkrete retningslinjer for ivaretagelse av arbeidsvilkår. I tillegg ble de GIEK og Eksportfinans bedt om å utarbeide egen policy for samfunnsansvar som skulle prøves ut i praksis i løpet av 2009.

GIEK har arbeidet aktivt med å rette fokus på sosiale spørsmål under miljøretningslinjene i OECD, som arbeidsforhold og arbeidstakerrettigheter. GIEK rapporterer til OECD i henhold til gjeldende miljøretningslinjer, som sist ble oppdatert i 2007. Retningslinjene gjennomgås i 2010. GIEK har videre etablert en egen policy for samfunnsansvar, sammen med nye prosedyrer for vurdering av miljø og sosiale forhold i 2009. Policyen og prosedyrene er publisert på GIEKs hjemmeside og er testet ut i flere saker. Sosiale vurderinger er innarbeidet i søknadsbehandlingen, og GIEKs medarbeidere har fått intern opplæring på feltet. Kundene blir også informert om GIEKs krav til miljømessige og sosiale standarder.

GIEK deltar videre sammen med Utenriksdepartementet i Parisklubben der arbeid med å inndrive og ettergi GIEKs fordringer på fremmede stater samordnes med andre kreditorland. GIEK deltar også aktivt i Berne Unionen. Det er en internasjonal organisasjon som hovedsakelig består av statlige garantiinstitutter og som har som formål å fremme gode prinsipper innen internasjonal kredittforsikring og garantistillelse og ivareta eksportkredittorganisasjonenes felles interesser. GIEK deltar også i Stockholmklubben, hvor garantiinstituttene fra ulike land utveksler erfaringer av mer teknisk karakter. I tillegg har GIEK samarbeidet med de øvrige nordiske garantiinstituttene i løpet av året.

Annet

Moratorier og utnyttelse av gjeldsplanen

Gjeldsplanen fra 1998 med utvidelser i 2001 og 2004 opprettholdes som helhetlig strategi på gjeldsområdet. Planen er nærmere omtalt i Utenriksdepartementets budsjettproposisjoner. Gjeldsplanen medfører at GIEKs fordringer mot visse land kan ettergis uten nye bevilgninger ved avregning mot et rammebeløp. Et av hovedtiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Fordringene er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970- og på begynnelsen av 1980-tallet og hører inn under Gammel portefølje. GIEK hadde pr. 31. desember 2009 til sammen 835 mill. kroner i utestående fordringer i moratorieavtaler.

GIEK Kredittforsikring AS (GK)

Selskapet drives forretningsmessig og har eget styre. GK tilbyr kortsiktig kundekredittforsikring og skal rette spesielt fokus mot små og mellomstore eksportbedrifter.

Tross svak internasjonal konjunkturutvikling i størstedelen av 2009, med finanskrisen, betalingsproblemer for bedrifter og generelt svak etterspørsel, ble det likevel et akseptabelt driftsår for GK. Konkurrerende kredittforsikringsselskaper reduserte tilbudet til norske bedrifter i vesentlig grad, noe som medførte økt pågang og mange nye poliser for GK. GK har hatt betydelig vekst i forsikret volum de siste årene, og veksten fortsatte i 2009.

Selskapet forsikret et totalt kredittsalg på 32,8 mrd. kroner i 2009. Brutto premieinntekter ble til sammen 72,1 mill. kroner. Av dette utgjorde premie for egen regning 43,7 mill. kroner. (Premier for egen regning er bruttopremier etter fradrag av premier til reforsikring, dvs. nettopremier.) Såkalt «non-marketable» risiko, som avdekkes med reforsikring hos GIEK, utgjorde 12,5 pst. av forsikret salg i 2009. Med bakgrunn i den usikre internasjonale økonomiske situasjonen ble det nødvendig å øke sikkerhetsavsetningen med 2 mill. kroner pr. utgangen av 2009. Årsresultat ble 2,9 mill. kroner før utbytte til staten på 2,0 mill. kroner.

Ved utgangen av 2009 var 80 pst. av GKs poliser med små og mellomstore eksportbedrifter (bedrifter med under 100 ansatte.)

Budsjettforslag 2011

Garantivedtak

Alminnelig garantiordning

Ordningen bidrar til at norske eksportbedrifter får nye kontrakter og er viktig for verdiskaping og sysselsetting i Norge. Garantiene er spesielt viktige for små og mellomstore eksportører, ved eksport til risikoutsatte land, og i perioder med ustabilitet i finansmarkedene.

Pr. 3. september 2010 var 75,3 mrd. kroner bundet under rammen, og søknader for 28,5 mrd. kroner lå til behandling. For å opprettholde forutsigbare rammevilkår for norske bedrifter foreslås garantirammen vedtatt i forbindelse med revidert budsjett 2010 videreført.

Totalrammen for nye og gamle tilsagn og garantiansvar i 2011 under Alminnelig ordning og Gammel alminnelig ordning foreslås på dette grunnlag satt til 120 mrd. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII, 2.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Ordningen brukes for å møte etterspørselen etter garantier som dekker lån til land med høyere risiko enn det som er akseptabelt under Alminnelig garantiordning, og fungerer som et supplement. Pr. 3. september 2010 var 0,75 mrd. kroner bundet under rammen, og søknader for 1,2 mrd. kroner lå til behandling.

Det foreslås at ordningen videreføres innenfor en ramme for nye og gamle tilsagn og garantiansvar på 3,15 mrd. kroner i 2011, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid innstående beløp på ordningens grunnfond, jf. Forslag til vedtak VIII, 3.

Garantiordning for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs

Rammen for ordningen er i dag 6,5 mrd. kroner. Pr. 3. september 2010 var garantier for 1,2 mrd. kroner bundet under rammen og søknader for 0,8 mrd. kroner lå til behandling. På bakgrunn av fortsatt usikkerhet i markedene og vurdering av forventet aktivitetsnivå av det utvidede virkeområdet foreslås ordningen videreført med en totalramme for nye og gamle tilsagn og garantiansvar på til sammen 6,5 mrd. kroner i 2011, jf. Forslag til vedtak VIII, 4.

Garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri

Ordningen gjelder kraftintensiv industris kjøp av kraft på langsiktige vilkår og er forebeholdt virksomheter innenfor trelast og trevare, treforedling, kjemiske produkter og metaller. Garantier kan gis til enkelvirksomheters kraftkjøp eller til kraftkjøp foretatt av en sammenslutning av virksomheter (konsortier) innenfor kraftintensiv industri. Garantier skal ikke ytes til industribedrifter og konsortier som er i økonomiske problemer.

Formålet med ordningen er å gjøre det lettere for industrien å skaffe seg langsiktig finansiering ved inngåelse av langsiktige kraftavtaler. Dette kan skape økt likviditet i markedet for lange kraftavtaler og vil være et viktig bidrag til å sikre at den kraftintensive industrien videreutvikler sine virksomheter i Norge.

En kraftavtale må ha en varighet på minst sju år for å kunne bli omfattet av ordningen og garantier kan gis for kraftavtaler på inntil 25 års varighet. Garantier kan stilles både overfor kraftselger og banker og andre långivere som finansierer kraftkjøpet. Kraftavtaler det garanteres for, må være inngått med en kraftselger i EØS-området. Dette inkluderer både omsettere av kraft og kraftprodusenter.

Ordningen skal være på ordinære forretningsmessige vilkår og innenfor EØS-avtalens rammer. Dette innebærer at GIEK i forvaltningen av ordningen vil ha en risikobasert tilnærning ved inngåelse av garantier og ved fastsettelse av garanti-premier som påser at ordningen er selvfinansierende på lang sikt og innenfor EØS-avtalen. Risikoen vil ved hver enkelt garantistillelse vurderes på grunnlag av alle relevante faktorer, inkludert forhold som garantitakers kredittverdighet, garantitakers sikkerhetsstillelse, den konkrete kraftavtalen og relevante markedsforhold. Klassifisering av risiko danner grunnlaget for garantipremiens størrelse.

Garantier i ordningen kan gjelde ved konkurs, insolvens og manglende betalingsvilje. Garantiene skal være koblet til en konkret transaksjon, for et angitt beløp eller beløpsandel og for en begrenset tidsperiode. I tråd med EØS-avtalens statsstøtteregler skal garantiene til enhver tid maksimalt dekke 80 pst. av den utestående finansielle forpliktelsen garantien svarer mot. Ved mislighold kan GIEKs tapsdekning maksimalt utgjøre 80 pst. av det tapet som oppstår.

Langsiktige kraftavtaler skal kunne stilles som sikkerhet for garantier og lån ved inngåelse av langsiktige kraftavtaler. Formålet er å redusere

garantistillers, eventuelt långivers, risiko. For å få dette til er det behov for en lovendring. Nærings- og handelsdepartementet har derfor sendt på høring et lovforslag om endring av dekningsloven som sikrer at en avtale om inntreden i langsiktige kraftavtaler står seg i en konkurssituasjon.

Ordningen er sendt til EFTAs overvåkningsorgan ESA til notifisering. Notifisering vil gi økt

rettslig trygghet for partene om at ordningen er i tråd med statsstøttereguleringen i EØS-avtalen.

Det foreslås at totalrammen for nye tilsagn og garantiansvar i 2011 under Garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri settes til 20 mrd. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII, 5.

Post 24 Driftsresultat

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
24.1	Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-57 283	-69 300	-71 800
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	57 283	69 300	71 800
Sum post 24				

Administrasjon

Økt arbeidsmengde har gjort at GIEK har hatt behov for å øke antallet årsverk betraktelig. Omfanget av garantiansvar og nye poliser er langt høyere enn tidligere. GIEK ser fortsatt behov for å styrke bemanningen innen søknadsbehandling, porteføljeverdning, risikoanalyse, juridisk saksbehandling og administrasjon, spesielt personal og lønn. Det foreslås en ramme for administrasjonsbudsjettet på 71,8 mill. kroner i 2011.

GIEKs administrasjonsutgifter dekkes inn av premieinntekter fra ordningene. Videre planlegges anskaffelse av ny saksbehandlings- og dokumenthåndteringsløsning. Kostnadsomfanget for de nye systemene er ikke klart.

Trekkfullmakter

Trekkfullmakter innebærer at GIEK kan låne midler fra statskassen dersom erstatningsutbetalinger under en garantiordning overstiger ordningens bankinnskudd. Dersom GIEK foretar trekk i statskassen, forutsettes midlene tilbakebetalt etterfølgende år når fordringer som følge av erstatning helt eller delvis gjenvinnes. Trekk i statskassen renteberegnes.

For Alminnelig garantiordning, U-landsordningen og ordningene under avvikling er likviditetssituasjonen god, slik at det ikke forventes behov for trekkfullmakter i 2011.

Etter erstatningsutbetalingen i 2009 har bygge-låns garantiordningen ingen egenkapital. For å ta høyde for eventuelle nye erstatningsutbetalinger, foreslås rammen for trekkfullmakten videreført med 600 mill. kroner i 2011, jf. Forslag til vedtak III.

Kap. 5460 Garanti-instituttet for eksportkreditt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	574 800	385 500	207 000
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	16 800	5 300	4 700
91	Avdrag på lån til byggelånsgarantiordningen		100	100
	Sum kap. 5460	591 600	390 900	211 800

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning, og post 72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 (1983–84) og statsbudsjettframlegget for 2000 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet utover 25 mill. kroner årlig tilbakeføres fra Gammel alminnelig ordning, og at hele fjorårets overskuddslikviditet årlig tilbakeføres fra Gammel særordning for utviklingsland. Bevilgningsforslagene for 2011 er i henhold til dette.

Post 91 Avdrag på lån til byggelånsgarantiordningen

Det er stor usikkerhet knyttet til behovet for lån under trekkfullmakten for å dekke erstatnings-

utbetalinger under byggelånsgarantiordningen. På den bakgrunn fremmes det forslag om en bevilgning på kr 100 000.

Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS er underlagt et avkastningskrav tilsvarende risikofri rente pluss en risikopremie. Utbytte fastsettes til 75 pst. av selskapets regnskapsmessige årsoverskudd etter avsetninger og skatt, men er begrenset oppad til innskutt egenkapital på 35 mill. kroner multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente for år 2000 på 5,61 pst. På denne bakgrunn foreslås 2,0 mill. kroner i utbytte, som budsjetteres under kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning.

Kap. 5614 Renter fra Garanti-instituttet for eksportkreditt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
80	Renter	1 255	2 800	100
	Sum kap. 5614	1 255	2 800	100

Post 80 Renter

Det er stor usikkerhet knyttet til behovet for lån under trekkfullmakten for å dekke erstatningsut-

betalinger under byggelånsgarantiordningen. På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på kr 100 000.

Programkategori 17.30 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
950	Forvaltning av statlig eierskap	7 514 883	10 700	10 700	0,0
953	Kings Bay AS	15 700	15 000	15 000	0,0
960	Raufoss ASA	12 348			
	Sum kategori 17.30	7 542 931	25 700	25 700	0,0

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-29	Driftsutgifter	42 506	10 700	10 700	0,0
70-89	Overføringer til andre	28 048	15 000	15 000	0,0
90-99	Lånetransaksjoner	7 472 377			
	Sum kategori 17.30	7 542 931	25 700	25 700	0,0

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

De fleste selskaper med forretningsmessige mål der staten har eierinteresser forvaltes av Nærings- og handelsdepartementet. Selskapenes virksomhet omfatter en rekke sektorer, fra finansieringsvirksomhet, energiproduksjon og havbruksvirksomhet til telekommunikasjon, transport og fast eiendom. Innenfor de rammer og formål som gjelder for eierskapet i det enkelte selskap, opptrer departementet som en aktiv og langsiktig eier med mål om best mulig utvikling for det enkelte selskap og av porteføljens avkastning og verdi.

Departementet rapporterer om eierskapsutøvelsen til Stortinget ved egne stortingsmeldinger og i de årlige budsjettproposisjonene, til Riksrevisjonen ved statsrådets årlige redegjørelse og til allmennheten i form av årlige eierberetninger. Her redegjøres det både for utøvelsen av eierska-

pet og for resultatutviklingen i selskapene. De årlige eierberetningene omfatter alle større statlige eierengasjementer i næringsvirksomhet, også selskaper som forvaltes av andre departementer. Eierberetningen oversendes Stortinget til orientering.

I tillegg utarbeider Regjeringen dokumentet «Regjeringens eierpolitikk» som gir en bred beskrivelse av den eierpolitikken som gjelder for det samlede statlige eierskapet. Dokumentet omtaler statens mål for eierskapet i det enkelte selskap og statens krav til selskapene med hensyn til avkastning, utbytte og rapportering. I St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap, er det lagt til grunn at departementet skal utgi «Regjeringens eierpolitikk» hvert år. Siste utgave ble gitt ut i september 2008. Det er ikke gjort vesentlige endringer i eierpolitikken siden den gang. Regjeringen har videre varslet at det arbeides med ny eierskapsmelding, og departementet

vil på denne bakgrunn ikke gi ut en ny utgave av «Regjeringens eierpolitikk» i 2010. Det er departementets vurdering at det er mer hensiktsmessig at det foretas en løpende vurdering av behovet for nye utgaver, i stedet for en fast årlig revisjon. Etter departementets vurdering vil det være naturlig å gi ut publikasjonen når det er særskilte endringer som Regjeringen ønsker å informere om. Det vil derfor være naturlig med en ny publikasjon etter at Regjeringen har lagt fram en ny eierskapsmelding.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i 24 selskaper. Den samlede verdien av disse eierinteressene er vurdert til ca. 228,4 mrd. kroner pr. 1. juli 2010, basert på markedsverdi for de børsnoterte selskapene og bokført egenkapitalverdi for de selskapene som ikke er børsnoterte. Eierskapet omfatter ni selskaper hvor staten eier samtlige aksjer (Argentum Fondsinvesteringer AS, A/S Bjørnøen, Electronic Chart Centre AS, Entra Eiendom AS, Flytoget AS, Kings Bay AS, Mesta AS, Secora AS og Norsk Eiendomsinformasjon as), fire majoritetsseide aksjeselskaper (Kongsberg Gruppen ASA, Nammo AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og Telenor ASA), sju minoritetsposter (DnB NOR ASA, Cermaq ASA, Eksportfinans ASA, Norsk Hydro ASA, SAS AB, Yara Internatio-

nal ASA og Aker Holding AS), ett selskap er under avvikling (Raufoss ASA), to statsforetak (Statkraft SF og SIVA SF) og ett særlovsselskap (Innovasjon Norge).

Innovasjon Norge og SIVA SF omtales særskilt under henholdsvis kap. 2421 og kap. 2426.

To av selskapene, Kings Bay AS og A/S Bjørnøen, som begge er lokalisert på Svalbard, er avhengig av statlig støtte.

Aksjene i sju av selskapene: DnB NOR ASA, Cermaq ASA, Kongsberg Gruppen ASA, Norsk Hydro ASA, SAS AB, Telenor ASA og Yara International ASA er børsnoterte med en samlet markedsverdi for statens aksjer på 186,4 mrd. kroner målt etter kursene på Oslo Børs pr. 1. september 2010.

De internasjonale aksjemarkedene kom sterkt tilbake i 2009 etter en negativ utvikling i 2008. Dette gjenspeilet seg også i aksjekursene på Oslo Børs og i verdiutviklingen for aksjepostene som forvaltes av Nærings- og handelsdepartementet. Ved utgangen av 2009 hadde verdien av aksjene i de børsnoterte selskapene steget fra 91 mrd. kroner til 170 mrd. kroner. For den samlede porteføljen som forvaltes av departementet steg verdien fra ca. 177 mrd. kroner pr. 31.12. 2008 til ca. 246 mrd. kroner pr. 31.12. 2009.

Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet (avrundede tall)

	Statens eierandel	Verdi av statens eierandel ¹ pr. 31.12.	
	pr. 31.12. (pst.)	(mill. kroner)	
	2009	2009	2008
Cermaq ASA	43,5	2 255	1 063
DnB NOR ASA	34,0	34 751	12 234
Kongsberg Gruppen ASA	50,0	5 295	4 920
Norsk Hydro ASA	43,8	26 472	15 204
SAS AB	14,3	1 156	825
Telenor ASA	54,0	72 514	41 424
Yara International ASA	36,2	27 581	15 706
Sum børsnoterte selskaper		170 024	91 375
Aker Holding AS	30	1 006	2 001
Argentum Fondsinvesteringer AS	100	5 487	3 185
BaneTele AS	0	0	360
Bjørnøen AS	100	4	4
Eksportfinans ASA	15	811	1 081
Electronic Chart Centre AS	100	19	19
Entra Eiendom AS	100	6 354	5 724
Flytoget AS	100	917	890
Kings Bay AS	100	8	8
Mesta AS	100	1 553	1 618
Nammo AS	50	580	586
Raufoss ASA, under avvikl.	50,3	0	0
Secora AS	100	0	62
SIVA SF	100	780	724
Statkraft SF	100	55 534	67 449
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	99,9	1 566	1 137
Venturefondet AS	0	0	25
Innovasjon Norge	100	1 079	1 004
Sum unoterte selskaper		75 698	85 877
Sum alle selskaper		245 722	177 252

¹ Beregnet ut fra børsverdi ved årets slutt for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til bokført egenkapital fratrukket minoritetsinteresser.

Endringer i Nærings- og handelsdepartementets portefølje

På ordinær generalforsamling 16. april 2009 ble det besluttet å oppløse Venturefondet AS. Venturefondet ble stiftet i juli 2000. Virksomheten har bestått i å investere i aksjer og yte ansvarlige lån, primært til investerings- og ventureselskaper. I forbindelse med salget av SND Invest AS i oktober 2003 ble samtlige aksjer i Venturefondet AS overført fra SND Invest AS, som fondet var et datterselskap av, til staten ved Nærings- og handelsdepartementet. Forvaltningen av fondet har skjedd i regi av styret. Selskapet har ikke hatt fast ansatte. Målet for statens eierskap i Venturefondet AS har vært å avvikle fondet, jf. St.meld. nr. 13 og Innst. S. nr. 163 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap. Ved utgangen av februar 2009 hadde styret i Venturefondet AS fullført realiseringen av samtlige poster i Venturefondets portefølje, og selskapet er nå avviklet.

Ved kgl. res. av 25. juni 2010 ble ansvaret for forvaltningen av statens eierskap i Norsk Eieningsinformasjon AS overført fra Justis- og politidepartementet til Nærings- og handelsdepartementet med virkning fra 1. juli. 2010. Se nærmere omtale av selskapet under «Saker i tilknytning til enkeltelskaper».

Mål og strategier for forvaltningen

Hovedmålene i statens eierskapsforvaltning ligger fast. Regjeringen vil sikre et sterkt offentlig og nasjonalt eierskap. Staten er eier i virksomheter som har stor betydning for norsk nærings- og samfunnsnivå. Statlig eierskap sikrer råderetten over felles naturressurser og bidrar til at avkastning og utbytte fra disse kommer fellesskapet til gode. Statlig eierskap sikrer nasjonalt eierskap til nøkkelvirkosomheter og bidrar til at kompetansemiljøene knyttet til hovedkontorfunksjoner og forskning og utvikling består og utvikles i Norge.

I St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap, ble det lagt vekt på å klargjøre statens mål for eierskapet generelt og målene med eierskapet i enkeltelskaper spesielt. Som et hjelpemiddel i klargjøringen av målene med eierskapet ble selskapene delt inn i fire målkategorier:

Kategori 1-3 omfatter det som omtales som statens direkte forretningsmessige eierskap, mens kategori 4 omfatter virksomheter med i hovedsak sektorpolitiske mål. Målene med eierskapet vil kunne endre seg over tid. Fra virksomhetens ståsted kan det være viktig at plassering av selskapet i en målkategori ikke framstår som statisk.

Erfaringsmessig er det slik at endringer i eierstruktur i et selskap ofte har skjedd som følge av konkrete situasjoner og behov knyttet til selskapenes utvikling. Det er likevel slik at selskapskategoriseringen uttrykker en eierstrategi som skal ligge fast over noen år.

Dokumentet «Regjeringens eierpolitikk» sammenfatter målene og rammene for statens eierskap slik de er fastlagt av regjering og Storting. Dette gir grunnlaget for utøvelse av et aktivt og verdiknende eierskap basert på åpenhet, tydelighet, ryddighet og forutsigbarhet i forvaltningen av eierskapet.

Selskaper med statlige eierandeler skal forvaltes i samsvar med prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse. Et overordnet mål for statens forretningsmessige eierskap er at selskapene skal ha en god industriell utvikling og at statens investerte kapital gis høyest mulig avkastning over tid. Innenfor en slik forretningsmessig ramme legges det til grunn at selskapene også arbeider aktivt med å ivareta sitt samfunnsansvar. Staten har i eierpolitikken uttrykt klare forventninger til selskapenes utøvelse av sitt samfunnsansvar, og disse forventningene er også kommunisert direkte til selskapene.

Selskaper som skal være konkurransedyktige over tid må investere tilstrekkelig i forskning og utvikling og i kompetanseutvikling. Likeledes må selskapet bringe fram et mangfold i ledelsen på alle nivåer. Ellers vil evnen til å forstå omgivelsene rundt selskapet svekkes. Det vil over tid være vanskelig for et selskap å gjennomføre omstillinger i nødvendig takt og omfang, dersom selskapet ikke håndterer slike prosesser på en god måte i forhold til ansatte og lokalsamfunn. Selskaper med statlig eierskap forventes å håndtere miljømessige hensyn godt. Høye etiske standarder i alle forhold vil være nødvendig for å opprettholde selskapets verdier og legitimitet. Lønnsbetingelser og eventuelle andre kompensasjonsordninger for selskapets ledelse skal være rimelige og moderate. Ledergodtgjørelsens konkurransedyktighet må vurderes ut fra en norsk sammenheng, og de skal ikke inneholde elementer som svekker selskapets omdømme eller forringer aksjonærenes verdier.

Departementet har i eierdialogen med selskapene rettet økt oppmerksomhet mot slike generelle hensyn, og har innført et regelmessig opplegg for oppfølging og rapportering av selskapenes arbeid med samfunnsansvar. Departementet vil komme nærmere tilbake til utviklingen på dette området i den kommende eierskapsmeldingen.

Staten som eier må forholde seg aktivt til selskapenes soliditet og finansiering. Dette skjer

gjennom å gi uttrykk for forventninger til avkastning og utbytte fra selskapene, men også ved å se dette i forhold til finansiering av framtidig vekst. Som eksempler kan nevnes statens medvirkning i kapitalstyrking i ulike selskap, senest i SAS AB, DnB NOR ASA og Norsk Hydro ASA. Nærings- og handelsdepartementet vil i 2011 fortsatt ha fokus på selskapenes finansielle soliditet og kapitaldekning i kjølvannet av uroen i de internasjonale finansmarkedene.

Et aktivt eierskap innebærer at eier tar stilling til vesentlige vekstplaner som krever styrking av selskapenes egenkapital. Forretningsmessig virksomhet innebærer økonomisk risiko, og staten må også være forberedt på at det kan oppstå tap i selskaper den deltar i. Departementet vil arbeide med forhold knyttet til selskapenes strategiske posisjon og veivalg som kan styrke grunnlaget for videre forretningsmessig utvikling. Dersom staten selv ikke vil bidra helt eller delvis til å finansiere videre utvikling av virksomheten, vil muligheten for å finansiere dette gjennom partnerskap med private investorer måtte vurderes.

For staten som eier er det avgjørende at selskapene har kompetente styre, som kan føre et effektivt tilsyn med virksomhetene. Styrene skal også lede selskapenes strategiske arbeid. Blant sentrale krav til styret er derfor faglig kompetanse, god forståelse for selskapets rolle i samfunnet og betydning for den samlede verdiskapingen og uavhengighet av selskapsledelsen. Aktivt eierskap innebærer bl.a. at staten som eier følger opp hvorvidt resultatene står i forhold til de mål som er satt. Dessuten vil behovet for kompetanse i de enkelte styrene endre seg over tid. Staten krever derfor at styrene gjennomfører egnevalueringer og vil også gjøre sine egne vurderinger. Sammensetningen av styrene skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskapets egenart. Ved manglende resultatoppnåelse eller kompetanse skal staten delta aktivt i arbeidet med å endre styresammensetningen.

Når det gjelder Nærings- og handelsdepartementets oppfølging av at kjønnsrepresentasjonen i styre er i samsvar med regelverket, vises det til omtale i kapittel om Likestilling i proposisjonens del III Spesielle temaer.

Lederlønn og insentivordninger

I henhold til allmennaksjeloven § 5–6 og § 6–16a skal retningslinjer for godtgjøring av ledere

behandles på ordinær generalforsamling. Styret skal utarbeide en erklæring med redegjørelse for den lederlønnspolitikken som har vært ført det foregående regnskapsåret, i tillegg til retningslinjer for fastsettelse av lønn og annen godtgjøring for det kommende regnskapsåret. Det er nødvendig med generalforsamlingens godkjenning for tildeling av aksjer, tegningsretter, opsjoner og andre former for godtgjøringer som er knyttet til aksjer eller utviklingen av aksjekursen i selskapet eller i andre selskaper innenfor det samme konsernet.

Staten har fastsatt retningslinjer for hvilke forhold staten vil vektlegge i sin stemmegivning når lederlønnfastsettelsen behandles på selskapenes generalforsamlinger. Retningslinjene innebærer bl.a. at staten vil stemme imot bruk av opsjoner og andre opsjonsliknende ordninger i selskaper hvor staten har eierandel. Retningslinjene og ansettelsesvilkårene for ledere i heleide statlige selskaper er gjengitt i proposisjonens del III Spesielle temaer. Regjeringen vil foreta en gjennomgang av retningslinjene i tilknytning til arbeidet med den kommende eierskapsmeldingen.

Tilbakekjøp av aksjer

Generalforsamlingen i et aksjeselskap kan gi styret fullmakt til å kjøpe tilbake egne aksjer i markedet i den hensikt å slette disse aksjene på et senere tidspunkt. Sletting innebærer en nedsettelse av selskapskapitalen og må vedtas av en ny generalforsamling. Dette er en metode der overflødig egenkapital føres tilbake til aksjonærene, noe som bidrar til at avkastningen på selskapets gjenværende egenkapital øker. Tilbakekjøp kan også betraktes som et supplement til ordinær utbytteutbetaling.

Nærings- og handelsdepartementet ser det som hensiktsmessig at selskaper med statlig eierandel kan foreta tilbakekjøp av egne aksjer på linje med andre selskaper. I enkelte tilfeller inngår departementet derfor avtaler som forplikter staten til å delta ved slike tilbakekjøp på en måte som holder statens eierandel uendret. Avtalene, som er offentlige, regulerer også det vederlaget staten i denne sammenheng skal motta. Det er i 2010 inngått nye tilbakekjøpsavtaler med henholdsvis Yara International ASA, DnB NOR ASA og Telexor ASA som løper fram til generalforsamlingene i 2011.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
21	Spesielle driftsutgifter	42 506	10 700	10 700
95	Aksjekapital Argentum AS	2 000 000		
96	Aksjer, <i>kan overføres</i>	5 472 377		
	Sum kap. 950	7 514 883	10 700	10 700

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 17. november 2009 ble det under post 96, bevilget 5 000 mill. kroner til deltakelse i kapitalforhøyelse i DnB NOR ASA, jf. Prop. 22 S og Innst. 37 S (2009–2010).

Vedrørende 2010:

- Ved St.vedt. 18. juni 2010 ble det under ny post 70, bevilget 13,4 mill. kroner til tilskudd til avskrivning av aksjekapital i Venturefondet AS, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010).
- Ved St.vedt. 25. mars 2010 ble det under ny post 96, bevilget 580 mill. kroner til deltakelse i kapitalforhøyelse i SAS AB, jf. Prop. 79 S og Innst. 200 S (2009–2010). Bevilgningen ble økt med 2,7 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 2010, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010).
- Ved St.vedt. 17. juni 2010 ble det under post 96, bevilget 4 400 mill. kroner til deltakelse i kapitalforhøyelse i Norsk Hydro ASA, jf. Prop. 131 S og Innst. 370 S (2009–2010).

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 10,7 mill. kroner. Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eier- og strukturmessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjetransaksjoner i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. I tillegg omfatter posten årsgebyr til Verdipapirsentralen (VPS) og godtgjørelse til kontofører VPS.

Departementets behov for eksterne rådgivnings- og megler tjenester varierer betydelig fra år til år, og utgiftene til slike tjenester er derfor vanskelig å anslå på forhånd. Departementet har derfor ved utarbeidelsen av budsjettproposisjonen de senere år lagt til grunn et sjablongmessig anslag på 10 mill. kroner til slike tjenester. Eventuelle endringer i bevilgningen må derfor foreslås i de faste endringsproposisjonen i vår- eller høstsesjonen.

Det er knyttet en overskridelsesfullmakt til posten. Fullmakten omfatter dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter og andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene. Det foreslås at gjeldende overskridelsesfullmakt videreføres for 2011, jf. Forslag til vedtak IV.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Tilbakeføring av tilskudd til pensjoner for tidligere Raufossansatte	15 504		
96	Salg av aksjer	1 089 609	10 000	10 000
	Sum kap. 3950	1 105 113	10 000	10 000

Vedrørende 2010:

- Ved St.vedt. 18. juni 2010 ble det under ny post 71, bevilget 129 mill. kroner som tilbakeføring av tilskudd til restrukturering av Mesta AS, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010).
- Ved St.vedt. 18. juni 2010 ble det under ny post 95, bevilget 13,4 mill. kroner til avskrivning av aksjekapital i Venturefondet AS, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010).
- Ved St.vedt. 18. juni 2010 ble det under ny post 97, bevilget 24,7 mill. kroner som tilbakeføring av aksjekapital i Venturefondet AS, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010).

Kap. 953 Kings Bay AS

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Tilskudd	15 700	15 000	15 000
	Sum kap. 953	15 700	15 000	15 000

Tilstandsbeskrivelse

Kings Bay AS eier grunnen og de fleste av bygningene i Ny-Ålesund på Svalbard. Selskapet har ansvaret for infrastrukturen på stedet og ivaretar miljø og kulturminner. Selskapet har som mål å yte tjenester til og fremme forskning og vitenskapelig virksomhet og slik bidra til at Ny-Ålesund skal være en veldrevet internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. I 2009 var det gjennomsnittlig 26 ansatte i Kings Bay AS.

Med sin beliggenhet i Kongsfjorden på Spitsbergen, om lag 10 mil nord for Longyearbyen, er Ny-Ålesund den nordligste bosettingen på Svalbard. Med unntak av tjenester som politi, redning og beredskap, er servicetilbudet på stedet i all hovedsak styrt av det Kings Bay AS selv tilbyr og legger til rette for gjennom sin virksomhet. Tatt i betraktning stedets størrelse og beliggenhet er infrastrukturen relativt god med bl.a. egen kai og flystripe. Ny-Ålesund er via radiolink tilknyttet det fiberoptiske sambandet mellom Longyearbyen og fastlandet.

Det er foretatt betydelige investeringer i oppbygging av forskningsinfrastrukturen i Ny-Ålesund den siste tiårsperioden. Den overordnede målsettingen med disse investeringene er at Ny-Ålesund skal utvikles som et av de fremste stedene for arktisk klima- og miljøforskning i verden.

Post 96 Salg av aksjer

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner fra mulige statlige aksjesalg i 2011. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjoner, jf. omtalen under kap. 950, post 21. Salg av aksjer bruttobudsjetteres.

Spesielt kan nevnes etableringen av Marinlaboratoriet i 2005. I dag har 14 forskningsinstitusjoner fra ti land faste stasjoner i Ny-Ålesund. Norsk Polarinstitutt og Statens kartverk har også stasjoner i Ny-Ålesund.

Ny-Ålesund er definert som en «grønn» forskningsstasjon og skal fungere som et naturvitenskapelig laboratorium. Annen næringsvirksomhet i og omkring Ny-Ålesund skal tilpasses de rammer som forskningsvirksomheten setter.

Det er ønskelig at infrastrukturen benyttes bedre på årsbasis, både til forskning og undervisning. Hoveddelen av forskningsaktiviteten foregår i løpet av sommerhalvåret.

Kings Bay AS er avhengig av tilskudd over statsbudsjettet. Målsettingen med statstilskuddet er å sette selskapet i stand til å utføre de oppgaver det er satt til å løse på en forsvarlig måte. Selskapet yter også i en viss utstrekning tjenester til reiseliv, særlig ved daganløp av større turistskip og andre fartøy i sommersesongen. Tilskuddet til Kings Bay AS skal utnyttes effektivt og målrettet i forhold til prioriteringene. Selskapet skal rapportere om økonomiske og andre forhold knyttet til konkrete kriterier for måloppnåelse.

På vegne av Nærings- og handelsdepartementet ivaretar Kings Bay AS også administrasjon av Bjørnøen AS. En del av tilskuddet til Kings Bay går til å dekke underskudd i Bjørnøen AS. De to

selskapene har felles aksjonærvalgte styremedlemmer.

Resultatrapport 2009

Kings Bay AS har som målsetting at selskapets drift skal gå i balanse, mens større investeringer og andre ekstraordinære kostnader som påløper som følge av selskapets særlige forpliktelser, dekkes av tilskudd fra staten. Resultatregnskapet viser et årsresultat nær kr 0.

Antall overnattingsdøgn i Ny-Ålesund var i 2009 på 26 397 døgn. Av dette var 13 494 forskerdøgn. Dette er en økning på 7,8 pst. i forhold til 2008. På tross av økningen i antall forskerdøgn og inntektsøkning fra 45,7 mill. kroner til 49,6 mill. kroner siste år har flykostnader, fraktkostnader, drivstoffkostnader og lønnskostnader i sum gitt et marginalt negativt resultat for selskapet. I tillegg til daglig drift har det vært 16 offisielle besøksgrupper med til sammen ca. 250 personer innom Ny-Ålesund i 2009. Dette gir selskapet god publisitet og en del inntekter, men er også ressurskrevende og gir selskapet nye utfordringer.

Selskapet arbeider systematisk for å oppnå en kostnadseffektiv drift og en prissetting av tjenestene som dekker kostnadene ved driften. I 2009 har selskapet foretatt investeringer i bygningsmassen og øvrig infrastruktur for totalt 13,2 mill. kroner.

I juni 2009 ble Ny-Ålesund Symposium arrangert for fjerde gang med tema «Climate change: Understanding and influencing global politics towards Copenhagen and beyond». Deltakerne var nasjonale og internasjonale forskere, politikere og bedriftsledere. Flere departementer, Norges forskningsråd og Statkraft deltar i prosjektstyret.

A/S Bjørnøens driftsinntekter kommer fra utleie av eiendommen og utgjorde kr 184 136 i 2009. Driftskostnader utover dette dekkes av tilskudd fra Kings Bay AS, og utgjorde kr 152 083 i 2009.

Utfordringer framover

De polare strøk er godt egnet for klimaforskning. Det legges til grunn at den forskningsaktiviteten som i dag foregår i Ny-Ålesund, vil fortsette å øke i omfang. Fredningen av Kongsfjorden mot kommersielt fiske og reketråling kan også bidra til økt forskningsaktivitet. Gjennom mange år har det vært et overordnet mål for Kings Bay AS å sikre Ny-Ålesunds posisjon som en av verdens fremste arktiske forskningslandsbyer. Dette forutsetter at Kings Bay AS fortsetter å holde et høyt kvalitativt nivå på infrastrukturtenestene, og at selskapet har økonomiske rammevilkår til å fortsette arbeidet

med å forsterke Ny-Ålesunds attraktivitet som forskningsmiljø.

En vekst i antall forskerdøgn på 60 pst. i løpet av de fem siste årene medfører også utfordringer. Effekten av «Det internasjonale Polaråret», som ga markert vekst i antall forskningsdøgn, har avtatt noe i 2009. Imidlertid har nye prosjekt kommet til og til en viss grad kompensert for nedgangen i veksten, og spesielt skuldersesongene utnyttes i større grad enn tidligere.

Energiplanen for Ny-Ålesund ble utarbeidet i 2009 og fastslår at forskningslandsbyen fortsatt vil være avhengig av diesel som energikilde i overskuelig framtid da verken solceller eller vindkraft tilfredsstiller stedets framtidige behov og miljøhensyn. Imidlertid er det grunn til å tro at det er mulig å oppnå 30-40 pst. reduksjon i dieselforbruk gjennom ENØK-tiltak på bygningsmassen. Kombinert med at det trolig kommer nye typer renseteknologi og dieselturbiner i løpet av få år, så vil dette kunne gi vesentlig reduksjon i utslippsmengden CO₂ og NO_x. Utviklingen avhenger helt av tempoet ENØK-tiltakene kan realiseres i. Ny kraftstasjon med mindre drivstofforbruk, høyere effekt og dermed reduserte utslipp er også en framtidig utfordring. Først må imidlertid de identifiserte ENØK-tiltakene gjennomføres slik at unødig energitap i størst mulig grad reduseres.

Dagens forskermiljø har i økende grad behov for å sende store datamengder tidsmessig riktig (dvs. «i sanntid») kloden rundt. Statens kartverk sine planer om å etablere en fiberoptisk kabel mellom Longyearbyen og Ny-Ålesund vil muliggjøre dette, og samtidig gi eksisterende og kommende forskningsmiljø et forbedret kommunikasjonstilbud.

Aktivitetsøkning i Ny-Ålesund har også ført til behov for høyere bemanning i Kings Bay AS. Dette skaper igjen behov for større forlegningskapasitet for de fast ansatte. For å løse dette blir nå deler av den eldre fredede bebyggelsen istandsatt til leiligheter.

Ny-Ålesund har den største samlingen av fredede bygg på Svalbard, og ivaretagelse av denne kulturarven er en svært viktig oppgave for Kings Bay AS. I samarbeid med Riksantikvaren og Selsmannen på Svalbard ferdigstilles en forvaltningsplan for den fredede bebyggelsen. I denne sammenheng er det igangsatt et prosjekt i samarbeid med Riksantikvaren og Norsk institutt for kulturminneforskning om istandsetting av den såkalte Amundsen Villaen til Nansen-Amundsenåret i 2011. Kings Bay AS tar sikte på å rehabilitere og ominnrede villaen til representasjonslokale og direktørbolig.

Budsjettforslag 2011

Det foreslås bevilget 15 mill. kroner til Kings Bay AS på statsbudsjettet for 2011 til drift og investeringer i Kings Bay AS og nødvendige utgifter til administrasjon av Bjørnøen AS.

Kap. 960 Raufoss ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
71	Refusjon for miljøtiltak	12 348		
	Sum kap. 960	12 348		

På bakgrunn av tiltakene som er gjennomført, er det allerede registrert en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i Raufoss Industripark, bl.a. ved at mer enn 600 tonn tungmetaller er fjernet fra jordsmonnet og fraktet til forsvarlig sluttdeponering på godkjente deponi. Overvåkingen viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene, og at påvirkningen fra Raufoss Industripark er betydelig redusert. I alt 68 forurensede områder på Raufoss Industripark er registrert og undersøkt, og tiltak har vært nødvendige ved 52 av disse.

De fleste tiltak var avsluttet i 2009, og i 2010 har det kun pågått avsluttende tiltak på enkelte lokaliteter der gjennomføring har måttet skje trinnvis og koordinert med driften av Industriparken. Det legges opp til at resterende tiltak som er nødvendige for å tilfredsstille Klima og forurensningsdirektoratet sine pålegg til Raufoss Næringspark ANS gjennomføres i løpet av 2010. Oppryddingsprosjektet på Raufoss vil da ha oppfylt påleggene og miljømålene for oppryddingen. Etter 2010 vil det være behov for fortsatt overvåking av Hunnselva, og det kan være behov for oppfølging og fortsatt drift av enkelte tiltak. Det kan komme ytterligere miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning etter den industrielle virksomheten i Raufoss-området.

Utbetalinger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av rettskraftige pålegg fra Klima- og forurensningsdirektoratet. Refusjonene til Raufoss Næringspark ANS dekker også rentekostnader som er påløpt fra forfallstidspunkt for inngående faktura fra underleverandør og fram til departementet har betalt. Pr. 1. september 2010 var det utbetalt til sammen ca. 72,9 mill. kroner siden ordningen ble operativ. Det fremmes forslag om å kunne foreta utgiftsføring av utbetalinger

uten bevilgning knyttet til pålagte miljøtiltak innenfor en totalramme på 90 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak V, 1.

Eksportfinans ASA

På bakgrunn av uro i de internasjonale kapitalmarkedene inngikk Eksportfinans ASA i mars 2008 en avtale med selskapets største private aksjonærer som innebar at selskapet på nærmere angitte vilkår sikres mot verdifall i en definert portefølje av verdipapirer etter 29. februar 2008 innenfor en totalramme på 5 mrd. kroner. De øvrige aksjonærene ble i etterkant invitert til å delta i avtalen på proratarisk basis. Avtalen ble godkjent på selskapets ordinære generalforsamling i april 2008.

Garantiavtalen skjermer Eksportfinans ASA mot ytterligere regnskapsmessige tap knyttet til verdifall i verdipapirporteføljen. Den bidrar dermed til å beskytte egenkapitalen i selskapet.

I St.prp. nr. 62 (2007–2008) Eierskapssaker vedrørende Eksportfinans ASA mv., fremmet Regjeringen forslag om at NHD skulle gis fullmakt til å tiltre porteføljegarantiavtalen, og at statens andel av garantirammen på 5 mrd. kroner skulle være begrenset oppad til 750 mill. kroner, tilsvarende statens eierandel på 15 pst. i selskapet. Stortinget ga i juni 2008 enstemmig tilslutning til forslaget ved behandling av Innst. S. nr. 308 (2007–2008). På denne bakgrunn tiltrådte departementet garantiavtalen i slutten av juni 2008.

Ifølge garantiavtalen skal den enkelte garantist i mars hvert år fra og med 2011 foreta utbetaling av et beløp som tilsvarende garantistens andel av eventuelt verdifall på likviditetsporteføljen pr. utgangen av februar. På den annen side, når det inntrer verdistigning på porteføljen skal Eksportfinans ASA foreta utbetaling til garantistene. Etter

2011 beregnes verdifall og verdistigning i forhold til verdien på forrige utbetalingstidspunkt.

Pr. 31. juli 2010 var det urealiserte verdifallet som dekkes under garantiavtalen ca. 970 mill. kroner. Statens andel av dette utgjorde ca. 145,5 mill. kroner. Det er høyst uvisst hva verdien av likviditetsporteføljen vil være ved utgangen av februar 2011. Slik verdien har utviklet seg hittil er det imidlertid sannsynlig at det blir et verdifall og ikke en verdistigning, og at det dermed i mars 2011 trolig blir aktuelt med en utbetaling fra garantistene til selskapet.

Det legges følgelig opp til at det i de årlige budsjettproposisjoner fremmes forslag til fullmakt om at Nærings- og handelsdepartementet innen rammen av gjeldende garantiansvar overfor Eksportfinans kan ut-/inntektsføre uten bevilgning ut-/innbetalinger knyttet til porteføljegarantiavtalen. Bevilgningsforslag fremmes i den vårlige revisjonen av statsbudsjettet, etter at faktisk betaling mellom departementet og selskapet har funnet sted. Det foreslås at bevilgningene foretas på henholdsvis kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, ny post 70 Utbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA og kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap, ny post 87 Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA.

På denne bakgrunn foreslås det at det i budsjettproposisjonen for 2011 fremmes forslag om å kunne foreta ut-/inntektsføring av ut-/innbetalinger uten bevilgning knyttet til garantiavtalen, jf. Forslag til vedtak V, 2.

Saker i tilknytning til enkeltelskaper

Norsk Eiendomsinformasjon as

Ved behandlingen av St.meld. nr. 13 (2001–2002) Fremtidig organisering av tinglysning i fast eiendom, fattet Stortinget i juni 2002 vedtak om å be Regjeringen om å opprette et sentralt tinglysningsregister tilknyttet Statens kartverks hovedkontor i Ringerike kommune. Overføringen av tinglysningen fra domstolene til Statens kartverk ble sluttført i oktober 2007.

I forbindelse med overføringen besluttet regjeringen i september 2006 å nedsette en arbeidsgruppe bestående av representanter for Justis- og politidepartementet og Miljøverndepartementet, til å utrede den framtidige organiseringen av tinglysningen i Norge. Arbeidsgruppen overleverte sin utredning i juli 2009. I utredningen ble det anbefalt at ansvaret for tinglysningen overføres fra Justis- og politidepartementet til Miljøverndepartementet, men slik at ansvaret for tinglysningsloven forblir i Justis- og politidepartementet. Det er hen-

siktsmessig at ett departement følger opp Statens kartverk, setter nødvendige premisser og ser driften av Statens kartverk i sin helhet.

I utredningen ble det også anbefalt at ansvaret for eierstyringen av Norsk Eiendomsinformasjon as overføres fra Justis- og politidepartementet til Nærings- og handelsdepartementet. Selskapet skal ikke ha særlige rettigheter eller forpliktelser overfor tinglysningen etter 1. januar 2011, og vil etter dette tidspunkt være i ordinær konkurranse om oppdrag for Statens kartverk.

Stortinget ga ved behandlingen av Prop. 125 S (2009–2010) sin tilslutning til overføringen av ansvaret for tinglysningen til Miljøverndepartementet. Videre ble det gitt tilslutning til at forvaltningen av statens eierinteresser i Norsk Eiendomsinformasjon as skulle overføres til Nærings- og handelsdepartementet, etter at det var gjennomført en juridisk og finansiell selskapsgjennomgang.

Ved kgl. res. av 25. juni 2010 ble ansvaret for forvaltningen av eierskapet i Norsk Eiendomsinformasjon as overført fra Justis- og politidepartementet til Nærings- og handelsdepartementet med virkning fra 1. juli 2010.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) legger planer for framtidig kulldrift i andre forekomster som erstatning for dagens drift i Svea Nord-gruva. Drift i Lunckefjell er det mest aktuelle prosjektet.

Dersom styret i SNSK konkluderer med anbefaling om åpning av Lunckefjell vil Nærings- og handelsdepartementet foreta en vurdering av saken. Endelig behandling i departementet forutsetter også at prosjektet gis tillatelse av Sysselmannen etter svalbardmiljøloven. Nærings- og handelsdepartementet vil i sin behandling av saken legge vekt på om Lunckefjellprosjektet er økonomisk robust og selvfinansierende. Hvis departementets behandling konkluderer med åpning av gruvedrift i Lunckefjell, vil saken bli lagt fram for Stortinget.

SNSK har over noe tid arbeidet med å gjennomgå og reforhandle sentrale underleverandøravtaler innenfor bl.a. transport, salg og konsulent-tjenester m.v. Konsulentselskapet PriceWaterhouseCoopers og advokatfirma BAHR har på oppdrag fra SNSK gjennomgått avtalene. I forbindelse med behandlingen av årsregnskapet for 2009 hadde revisor, som følge av avtalerevisjonen, ikke avgitt en ren beretning. Departementet hadde som

følge av saken følgende protokolltilførsel på selskapets generalforsamling 15. juni 2010:

Nærings- og handelsdepartementet har merket seg at revisor ikke har avgitt en ren beretning på grunn av gjennomgangen av konsernets forretningsmessige avtaler og at styret har gitt en omtale av forholdet i styrets beretning under avsnittet avtaler revisjon. Det forventes at styret følger opp saken på en god måte, herunder vurderer eventuelle tiltak.

Aker Holding AS

I april 2009 kunngjorde Aker Solutions ASA transaksjoner der Aker Solutions AS og selskaper i

Aker ASA-konsernet var involvert. Som eier av 30 pst. av aksjene i Aker Holding AS, som igjen er største aksjonær i Aker Solutions ASA, tok staten til orde for at transaksjonene burde behandles på generalforsamling i Aker Solutions ASA og at de burde vurderes av en uavhengig ekstern rådgiver. Aker Solutions ASA valgte å innhente en slik vurdering og å avholde en generalforsamling i juni 2009. Generalforsamlingen sluttet seg til transaksjonene, herunder den strategi som selskapet redegjorde for i tilknytning til transaksjonene.

Etter en fornyet gjennomgang av aksjonæravtalen fra juni 2007, ble eierne i Aker Holding AS i januar 2010 enige om tilleggsbestemmelser som beskriver hvordan nærstående transaksjoner skal behandles for fremtiden.

Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	38 466	14 800	6 500
71	Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA	9 000	9 000	9 000
	Sum kap. 3961	47 466	23 800	15 500

Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF

Pr. 31. august 2010 hadde Statkraft SF lån med statsgaranti pålydende om lag 1,6 mrd. kroner. Basert på forfallsstruktur på Statkraft SF sine statsgaranterte lån anslås garantiprovisjonen til 6,5 mill. kroner i 2011.

Post 71 Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA

Basert på fullmakt fra Stortinget tiltrådte Nærings- og handelsdepartementet i juni 2008 en

porteføljegarantiavtale med Eksportfinans ASA. Saken er nærmere omtalt i kapittel 5 under avsnittet «Andre garantilignende ordninger». Statens andel av garantirammen er begrenset oppad til 750 mill. kroner. Pr. 31. juli 2010 utgjorde statens andel av det urealiserte verdifallet som dekkes av garantiavtalen 145,5 mill. kroner. Årlig garantiprovisjon skal i henhold til avtalen utgjøre 1,2 pst. av garantirammen. På denne bakgrunn foreslås bevilget 9,0 mill. kroner i garantiprovisjon fra Eksportfinans ASA i 2011.

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
85	Utbytte	10 980 517	4 613 700	9 946 200
	Sum kap. 5656	10 980 517	4 613 700	9 946 200

Vedrørende 2010:

Ved St.vedt. 18. juni 2010 ble bevilgningen økt med 4 436,3 mill. kroner, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009–2010).

Post 85 Utbytte

Det budsjetteres med 9 946,2 mill. kroner i utbytte i 2011 fra statens aksjer under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. Beløpet omfatter forventet aksjeutbytte for regnskapsåret 2010 fra selskapene Statkraft SF, Cermaq ASA, DnB NOR ASA, Kongsberg Gruppen ASA, Norsk Hydro ASA, Telenor ASA, Yara International ASA, Aker Holding AS, Argentum Fondsinvesteringer AS, Eksportfinans ASA, Entra Eiendom AS, Flytoget AS, Nammo AS, Norsk Eiendomsinformasjon as,

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, Electronic Chart Centre AS og GIEK Kredittforsikring AS.

Det er ikke budsjettert med utbytte fra SAS AB, Mesta AS, Secora AS eller Raufoss ASA under avvikling.

Regjeringen har ikke beregnet egne anslag på utbytte i 2011 for børsnoterte selskaper, men har teknisk videreført utbetalt utbytte pr. aksje i 2010.

For Argentum Fondsinvesteringer AS, Entra Eiendom AS, Flytoget AS og Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S er det budsjettert med utbytte på henholdsvis 118, 132,2, 74 og 113 mill. kroner. For Statkraft SF foreslås det et utbytte på 85 pst. av konsernets årsresultat etter skatt og minoritetsinteresser justert for urealiserte gevinster og tap. Basert på departementets resultatanslag utgjør dette et utbytte på 5 185 mill. kroner.

Del III
Spesielle temaer

7 Likestilling

7.1 Innledning

Mangfold bidrar til mer verdiskaping, og er et viktig utgangspunkt for næringspolitikken.

For å bidra til økt likestilling, er det viktig å se politikkområder i sammenheng. Regjeringen har derfor gjennom «Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner», som ble lagt fram i februar 2008, etablert et viktig utgangspunkt for måltet innsats på dette området.

Av budsjettpostene på Nærings- og handelsdepartementets område, er det tilskudd til organisasjonen Ungt Entreprenørskap (kap. 900, post 73), og tilskuddsmidler som forvaltes av Norges forskningsråd (kap. 920) og Innovasjon Norge (kap. 2421), som har mest relevans på likestillingsområdet. Nedenfor følger en nærmere orientering om likestillingsvurderinger knyttet til de nevnte budsjettpostene. Det rapporteres også kort om aktiviteter i regi av SIVA SF (kap. 2426) som også har program for å bidra til økt likestilling på sine virkeområder.

Videre gis en orientering om hvordan Nærings- og handelsdepartementet i følger opp likestillingsspørsmål i forvaltning av statens eierinteresser. Det redegjøres også for departementets interne status og arbeidet på likestillingsområdet for fem av de største etatene: Brønnøysundregistrene, Sjøfartsdirektoratet, Patentstyret, Norges geologiske undersøkelse og Justervesenet.

Kap. 900, post 73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap

Ungt Entreprenørskap er en organisasjon som arbeider aktivt sammen med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter får et tilbud om entreprenørskapsutdanning. Entreprenørskap i opplæringen er spesielt viktig med tanke på likestilling i samfunns- og næringsliv. Det å satse på de unge gjennom entreprenørskap i utdanningen vil styrke framtidige generasjoners holdninger til og kunnskap om entreprenørskap.

Ungt Entreprenørskap arbeider bevisst for å inkludere jenter i sine aktiviteter, bl.a. gjennom

målrettede programmer som «Jenter og ledelse». Satsingen har gitt positive resultater. Rapporter viser at andelen jenter i ledelse og styrer er omtrent 50 pst. i Ungt Entreprenørskaps Ungdomsbedrifter (videregående skole). Departementet vurderer resultatene av Ungt Entreprenørskaps aktiviteter som tilfredsstillende, og vil støtte organisasjonen med et tilskudd på 11 mill. kroner i 2011.

Kap. 920 Norges forskningsråd, post 50 Tilskudd

I 2009 ble det bevilget om lag 1,32 mrd. kroner i tilskudd til Norges forskningsråd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med tilskuddet til Norges forskningsråd er å utvikle et mer FoU-intensivt næringsliv, gjennom effektiv bruk av offentlige midler. Antallet prosjekter finansiert av Norges forskningsråd der det er kvinnelig prosjektleder, har hatt en økning fra 24 pst. i 2008 til 26 pst. i 2009. Det er stor variasjon i andelen kvinner mellom ulike fagområder. Det er f.eks. en vesentlig lavere kvinneandel innenfor IKT, enn innenfor bioteknologi. Nærings- og handelsdepartementet har en målsetting om å øke andelen kvinnelige doktorgradstipendiater. Forskningsrådet vedtok i 2007 en ny politikk for likestilling og kjønnsperspektiver. Som del av dette arbeidet skal Forskningsrådet styrke eget kunnskapsgrunnlag og kartlegge kjønnsperspektivet i igangværende aktiviteter og programmer. Departementet vil, i samarbeid med Norges forskningsråd, bruke dette kunnskapsgrunnlaget og vurdere behovet for mer målrettede tiltak. Som oppfølging av Regjeringens «Handlingsplan for mer entreprenørskap blant kvinner» har det i 2009 vært oppstart for forskningsprogrammet *MER entreprenørskap*. Foreløpig har utlysningene ført til at to gode prosjekter vil få støtte. Disse vil utgjøre kjernen av prosjekter i hele programperioden. I tillegg har det blitt satt måltall på andel kvinnelige prosjektledere, samt stipendiater for doktorgrad og post doc, i flere næringsrettede programmer. En bred idéprosess har resultert i en idébank med flere lett gjennomførbare ideer som vil kunne bidra til at flere kvinner nås.

For å synliggjøre likestilling i Forskningsrådets arbeid ble 16 filmer om kvinnelige gründere, som Forskningsrådet fikk laget sammen med Innovasjon Norge og SIVA, lansert i 2009 med både nærings- og handelsministeren og kommunal- og regionalministeren til stedet.

**Kap. 2421 Innovasjon Norge, post 50
Innovasjon – prosjekter, fond, og post 71
Nettverk, profilering og reiseliv – programmer**

Innovasjon Norge er et særlovsselskap. Fra 1. januar 2010 kom fylkeskommunene inn som 49 pst. deleiere av Innovasjon Norge. Hovedmålet for selskapet er å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering. Innovasjon Norge har vedtatt en strategi for en helhetlig kvinnesatsing. Satsingen *Kvinner i fokus* skal styrke kvinners posisjon og deltakelse i næringslivet. Videre skal satsingsprogrammet synliggjøre kvinnetilskuddet, bygge nettverk for kvinner i næringslivet og sikre at en tilstrekkelig andel av Innovasjon Norges midler brukes til den delen av næringslivet hvor kvinner deltar. Det har vært en ambisjon at minst 25 pst. av de samlede midler Innovasjon Norge fordeler, skal gå til kvinnerrettede prosjekter og bedrifter. I 2009 ble dette oppnådd, og Innovasjon Norge bidro med i alt om lag 2,8 mrd. kroner til kvinnerrettede prosjekter og bedrifter gjennom sine virkemidler. Dette utgjør 29 pst. av Innovasjon Norges samlede tilskuddsbevilgninger for 2009. Innovasjon Norges særskilte kvinnesatsing besto i 2009 av fire delprogrammer og prosjekter med følgende mål og status:

Fyrtårn: Fyrtårnprogrammet er et leder- og bedriftsutviklingsprogram for kvinner som allerede har lyktes som bedriftseiere eller -ledere. Målsettingen er å få fram kvinnelige etablerere, bidra til å videreutvikle deltakerbedriftene, synliggjøre dem, bygge nettverk og motivere andre kvinner til å starte og utvikle egen virksomhet. I 2009 var det 21 deltakere i programmet. Deltakerne har kommet fra hele landet og representerer mange ulike bransjer. Det ble i tillegg arrangert en Fyrtårnkonferanse i 2009 for alle tidligere deltakere.

LederMentor: LederMentor er et lederutviklingsprogram for kvinnelige ledere hvor hver deltaker får sin egen mentor. Målsettingen er å få flere kvinner inn i høyere lederposisjoner og styre ved å støtte dem i deres karriereutvikling. LederMentor Reiseliv, Øst og Vest ble startet i

2009. Hvert av kursene har hatt deltakelse fra 16 mentorer og 16 adepter. Evaluering foretatt på samlingene viser at 95 pst. av deltakerne er meget fornøyde.

Styrekandidater: Målet med programmet er å bidra til økt mangfold og bedre kvalitet i styrene. Programmet kvalifiserer styrekandidater gjennom egne kurs og gjør kandidatene tilgjengelige for styreledere og valgkomiteer gjennom Innovasjon Norges database over aktuelle styrekandidater. Pr. 31.12.2009 var det 2 300 kvalifiserte kvinner og menn som var søkbare i databasen. Effekstudien for 2008 viste at om lag 40 pst. av kandidatene i basen fikk forespørsel om styreverv det året. I 2009 ble det gjennomført en annonsekampanje for å øke rekrutteringen fra basen.

Nettverkskreditt: Målet med Nettverkskreditt er å styrke kvinner i etablererprosessen for å bidra til at det skapes nye og lønnsomme bedrifter. Dette er en ordning for småetablerere som gir tilbud om lån, kompetanse og nettverk. Nettverkskreditt ble i 2009 avviklet som nasjonal tjeneste og erstattes av tjenesten *Gründergrupper* som er under implementering. Gründergrupper dannes ved at mellom fem til sju gründere danner et nettverk. Deltakerne i gruppen vil være sammen i et forpliktende faglig nettverk for å styrke utvikling av egne forretningsideer. Etter henvendelse til Innovasjon Norge kan gruppen få tilbud om tilskudd til bedriftsrådgiver som vil følge gruppen i ti til tolv måneder.

I Regjeringens «Handlingsplan for mer entreprenørskap blant kvinner» er et av tiltakene å forsterke prioritering av kvinner i virkemiddelapparatet. Videre er det en ambisjon at kvinneandelen blant nye entreprenører skal være minst 40 pst. innen 2013. I oppdragsbrevet til Innovasjon Norge er kvinner framhevet som en prioritert målgruppe. I tråd med anmodning i oppdragsbrevet, har Innovasjon Norge nedsatt klare mål for andelen kvinner i ulike programmer og tjenester. I 2009 har de utarbeidet måltall for alle programmer og tjenester hvor det er relevant å måle kvinneandelen. Hensikten med kravet om måltall er å øke kvinneandelen innenfor aktuelle programmer og tjenester i Innovasjon Norge.

Gjennom oppdragsbrevet for 2011 ber Nærings- og handelsdepartementet Innovasjon Norge videreføre sin satsing på kvinner som målgruppe, og arbeide for en vesentlig økning i kvinneandelen innenfor aktuelle programmer og tjenester. Videre bes Innovasjon Norge, på en egnet måte, å arbeide for å øke kvinneandelen i styre og ledelse for virksomheter som mottar støtte. Innovasjon Norge skal rapportere på iverksatte tiltak knyttet til dette.

Kap. 2426 SIVA SF, post 70 Tilskudd

Selskapet for industrivekst, SIVA SF, er et statsforetak eid av staten ved Nærings- og handelsdepartementet. Hovedmålet er å bidra til innovasjon og næringsutvikling gjennom eiendomsvirksomhet og utvikling av sterke regionale innovasjons- og verdiskapingsmiljøer i alle deler av landet. SIVA har et særlig ansvar for å bidra til å fremme vekstkraften i distriktene. I 2006 startet en egen kvinnesatsing i næringshagene. Dette er et SIVA-program finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet. Programmet tilbyr samlokalisering, felles infrastruktur og et faglig og sosialt miljø til små og mellomstore bedrifter i distriktene. Prosjektet, kalt «Kvinnovasjon», gjennomføres i nært samarbeid med Innovasjon Norges kvinnesatsing. Formålet er å øke antall bedriftsetableringer foretatt av kvinnelige etablerere i næringshagemiljøene. For 2009 åpnet Kommunal- og regionaldepartementet opp for at også inkubatorer finansiert over Nærings- og handelsdepartementets budsjett kan delta i Kvinnovasjonsprogrammet. Dette bidro til økt trykk på Kvinnovasjonssatsingen med en samlet tildeling var på 11 mill. kroner. SIVA har utarbeidet et program for perioden 2009-13, som er et ledd i Regjeringens mål om å øke andelen kvinner som etablerer egen virksomhet. I 2009 er det utviklet og etablert 15 regionale kvinnovasjonsprosjekter med til sammen 72 innovasjonsmiljøer. Rapporten fra disse miljøene viser at både antallet gründere så vel som kvinneandelen i selskapsmassen har økt som resultat av konkrete aktiviteter igangsatt med støtte gjennom SIVA.

Ved årsskiftet i 2009 var andelen kvinnelige inkubatorledere på 35 pst. (9 av 25 inkubatorer). I næringshageprogrammet var andelen nye kvinnelige gründere i 2009 på 40 pst. Tilsvarende andel for 2008 var 30 pst. Andelen kvinnelige ledere i næringshageselskapene er på 48 pst., mot 42 pst. i 2008. I industriinkubatorene er andelen nye kvinnelige gründere 14 pst., mot 13 pst. i 2008. Kvinner i ledelsen i industriinkubatorene er på 29 pst. for 2009, mot 31 pst. året før.

Oppfølging av likestilling i eierskapsforvaltningen

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i 24 selskaper hvorav åtte allmennaksjeselskaper, ni heleide aksjeselskaper, to statsforetak, ett særlovselskap, tre deleide aksjeselskaper og ett AB (registrert i Sverige). Ett allmennaksjeselskap og ett heleid aksjeselskap er under avvikling.

Kjønnsrepresentasjonen i styrene i disse selskapene er i samsvar med lovens bestemmelser. For privat eide aksjeselskaper (ASer) gjelder det ikke bestemmelser om kjønnsrepresentasjon. I slike aksjeselskaper, når departementet er aksjonær sammen med andre, er målet at kvinneandelen i styret skal være i overensstemmelse med aksjelovens bestemmelser om kjønnsrepresentasjon for statsaksjeselskaper. Nærings- og handelsdepartementet følger da opp dette i dialog med de andre eierne.

Gjennom St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap, jf. Innst. S. nr. 163 (2006–2007), og Regjeringens eierpolitikkdokumenter utgitt i juni 2007 og september 2008, kommuniserte staten som eier forventninger til selskapenes ivaretagelse av bedriftenes samfunnsansvar. Dette omfatter også statens forventninger til selskapenes ivaretagelse av likestilling. Det er lagt til grunn at selskaper med statlige eierandeler skal være ledende innen samfunnsansvar. I Regjeringens eierpolitikkdokument vises det til at rekruttering av kvinner til lederstillinger i selskapene er en oppgave for selskapenes styre og administrasjon. Det forventes at det drives en bevisst utviklings- og utvelgespolitikk i selskapene, slik at det blir flere kvinner å velge blant når topposisjonene skal besettes. Bevisst satsing i organisasjonen er et viktig ledelsesansvar. I eierforvaltningen følges det opp at styrene er aktive på dette feltet. Det avholdes årlige møter om samfunnsansvar med ledelsen i alle selskapene. Både i 2009 og 2010 var det i disse møtene særskilt fokus på selskapenes arbeid med å fremme likestilling og kvinner i toppledelsen.

Rapport 2009 – oppfølging av likestillingslovens bestemmelse om redegjøringsplikt

Likestillingslovens § 1 a inneholder et krav til offentlige myndigheter og offentlige virksomheter om å redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Redegjørelsen skal også omfatte virksomhetens iverksatte og planlagte tiltak for å fremme likestilling.

Nærings- og handelsdepartementet

Beskrivelse av faktisk tilstand

Nedenfor følger en beskrivelse av likestilling i Nærings- og handelsdepartementet for 2009 på relevante personalområder.

Ansatte, lederstillinger og rekruttering fordelt på kjønn:

Kjønn	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Menn	114	49	20	65	12	56
Kvinner	117	51	11	35	14	54
Totalt	231	100	31	100	26	100

Kolonnen *Ansatte* inkluderer også personer som er i permisjon. Av totalt 231 ansatte utgjør aktive stillinger 204.

Gjennomsnittlig lønnstrinn for alle stillingskoder i departementet er samlet sett høyere for menn enn kvinner, henholdsvis ltr. 64 og ltr. 58. Dette skyldes bl.a. at kvinnene er overrepresentert i stillingsgrupper der det ikke kreves høyere utdanning. Lønnsforskjellen innen samme stillingskode er stort sett liten.

De aller fleste som arbeider deltid er kvinner. Kvinner har mindre overtid enn menn, 43 pst. av totalt antall overtidstimer (12 226).

Beskrivelse av iverksatte tiltak

NHD skal stimulere likestillingsarbeidet på de områder hvor departementet berøres som arbeidsgiver, jf. departementets tilpasningsavtale. Ifølge intensjonene skal ledere bl.a. bidra til at kvinner og menn får likeverdige arbeidsoppgaver og muligheter for faglig og personlig utvikling. Ved rekruttering ved tilnærmet like kvalifikasjoner, vil det kjønn som er underrepresentert ha fortrinnsrett til stilling, dersom det representerer mindre enn 40 pst. av de ansatte i den aktuelle stillingsgruppen. Underrepresentert kjønn blir i kunngjøring oppfordret til å søke stillingen.

For å øke andelen kvinner i lederposisjoner, oppfordres kvinner til å søke utlyste lederstillinger. Til topplederstillinger sørges det for at aktuelle kvalifiserte kvinner finnes blant søkerne. For øvrig følges statens prosedyrekrav for rekruttering til disse stillingene.

Beskrivelse av planlagte tiltak

Tiltakene departementet har iverksatt for å fremme likestilling vil bli videreført, herunder tiltakene i forbindelse med rekruttering.

Nærings- og handelsdepartementets virksomheter

I tillegg til å redegjøre for likestillingsområdet i departementet omtales de fem største etatene; Brønnøysundregistrene, Sjøfartsdirektoratet, Patentstyret, Norges geologiske undersøkelse og Justervesenet.

Beskrivelse av faktisk tilstand

Tabellen nedenfor viser ansatte, lederstillinger og rekruttering fordelt på etater og kjønn

Etater / Kjønn	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
<i>Brønnøysundregistrene</i>						
Menn	199	40	27	64	50	45
Kvinner	297	60	15	36	62	55
Totalt	496	100	42	100	112	100
<i>Patentstyret</i>						
Menn	97	38	11	46	11	61
Kvinner	159	62	13	54	7	39
Totalt	256	100	24	100	18	100

Etater / Kjønn	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
<i>Sjøfartsdirektoratet</i>						
Menn	208	66	19	73	23	70
Kvinner	109	34	7	27	10	30
Totalt	317	100	26	100	22	100
<i>Norges geologiske undersøkelse</i>						
Menn	137	63	20	83	7	47
Kvinner	79	37	4	17	8	53
Totalt	216	100	24	100	15	100
<i>Justervesenet</i>						
Menn	61	72	2	50	9	90
Kvinner	24	28	2	50	1	10
Totalt	85	100	4	100	10	100

Gjennomsnittslønn for summen av stillingskoder er noe høyere for menn enn kvinner for fire av etatene, mens Justervesenet har omtrent lik gjennomsnittslønn fordelt på kjønn. De lønsmessige kjønnsforskjellene skyldes bl.a. at kvinner er underrepresentert i lederstillinger og overrepresentert i stillingskategorier innen støttefunksjoner som lønsmessig ligger lavere enn saksbehandler- og lederstillinger.

Patentstyret og Justervesenet oppfyller statens krav om minst 40 pst. representasjon av begge kjønn i lederstillinger.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

Det er særlig i *Sjøfartsdirektoratet* og *Norges geologiske undersøkelse* at kvinner er underrepresentert både i saksbehandlerstillinger og i lederposisjoner. Det gjennomføres imidlertid rekrutteringstiltak for å øke kvinneandelen. I Brønnøysundregistrene har andelen kvinner blant lederne vært synkende, fra 42 pst. i 2007 til 36 pst. i 2009. Grunnet denne situasjonen oppfordres kvinner til å søke ved utlysning av lederstillinger.

I *Brønnøysundregistrene* er likestilling et tema i flere sentrale dokumenter, bl.a. i forbindelse med personalpolitikken, den lokale lønns politikken og i tilpasningsavtalen til hovedavtalen i staten. Som del av etatens kompetansestrategi tilbyr de en lokal utdanning i IT-bachelor hvor åtte av de 17 studentene er kvinner. Videre er kvinnene i flertall for tildeling fra etatens stipendordning og får

gjennomsnittlig tildelt høyere beløp enn mennene. To kvinner har deltatt i DIFIs mentorprogram 2009/2010, og to personer har deltatt på likestillings- og diskrimineringsombudet sitt kurs «Mangfold på ordentlig». I tillegg har Brønnøysundregistrene vedtatt prosedyrer for oppfølging av gravide. Hensikten er å gjøre arbeidsdagen enklere og redusere sykefraværet gjennom systematisk tilrettelegging av arbeidssituasjonen.

I *Patentstyrets* lønnspolitikk er det nedfelt at lønn og lønnsutvikling er uavhengig av kjønn, alder, etnisk eller kulturell bakgrunn. Gjennom lønns politikken ivaretas likestillingsaspektet ved rekruttering og i forbindelse med omsorgspermisjon. Etaten har karriere- og utviklingsplaner basert på et stillingsvurderingssystem for alle stillingskategorier som i stor grad sikrer en kjønnsnøytral og forutsigbar lønns- og karriereutvikling.

Sjøfartsdirektoratet har som målsetting å rekruttere kvinner dersom deres kvalifikasjoner er minst like gode som for mannlige søkere. Utfordringen er likevel at søkerne etaten etterspør normalt kommer fra mannsdominerte yrker og utdanningsvalg. I kunngjøringer oppfordres imidlertid det kjønn som er underrepresentert å søke, når stillingen tilhører en stillingsgruppe som har mindre enn 40 pst. kvinner eller menn.

Norges geologiske undersøkelse har iverksatt tiltak for spesielt å øke andelen kvinner i lederstillinger. «Kvinner og motivasjon» er et tiltak for å motivere kvinner til å ta større ansvar for interne prosesser og beslutninger, og til å ta lederansvar.

I mange lag er det etablert nestlederroller hvor man spesielt ønsker å utvikle kvinner til lederstillinger. Kvinner oppfordres til å søke ledige stillinger hvor lederegenskaper etterspørres.

I *Justervesenet* påser ledelsen at kvinner og menn under ellers like forhold skal ha samme lønnsutvikling. I etatens personalpolitiske dokument presiseres bl.a. at kvinner og menn gis

samme mulighet til faglig utvikling, kurs og etter- og videreutdanning.

Beskrivelse av planlagte tiltak

For de fem virksomhetene videreføres de fleste av de allerede iverksatte tiltak. Brønnøysundregistrene skal i tillegg gjennomføre seminar for ledere med mangfold og likestilling som tema.

8 Sektorovergripende miljøpolitikk

«Den overordnede målsettingen for det norske samfunnet, og for verdenssamfunnet, er at utviklingen skal være økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig.»

Kilde: Nasjonal strategi for bærekraftig utvikling

Utfordringer knyttet til miljø og næringsliv

Politikk for en bærekraftig utvikling er å forvalte de menneskeskapte ressursene og natur- og miljøressursene, slik at kommende generasjoner skal ha et minst like godt grunnlag for framtidig velferd som dagens generasjon har. For å nå en målsetting om bærekraftig utvikling må miljøpolitikk og næringspolitikk sees i sammenheng.

De største miljøtruslene verden står overfor i dag er økende konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren, rask reduksjon i det biologiske mangfoldet på jorden, stadig voksende bruk og økende utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Dette er alle konsekvenser av menneskelig aktivitet. Degradering av miljøet er ikke verdiskaping, men verdiforringelse. Ved å internalisere miljøkostnadene må bedrifter og enkeltpersoner ta hensyn til den belastningen de påfører sine omgivelser.

Næringslivet opplever miljø som en rammebetingelse, et forretningsgrunnlag og en innsatsfaktor. Selv om Norge ligger langt fremme i miljøpolitikken, vil også vår næringsvirksomhet og energiproduksjon ha miljømessige konsekvenser i form av avfall og utslipp til luft, vann og jord. En god nærings- og miljøpolitikk vil søke å minimere disse konsekvensene, samtidig med at hensynet til langsiktig verdiskaping ivaretas. Det globale miljøet blir ikke forbedret ved at norske bedrifter underlegges særnorske miljøkrav som gjør at virksomheter i stedet velger å etablere seg i land med lavere miljøstandarder. Det er viktig for både miljø og næringsvirksomhet at det tilstrebes harmoniserte konkurransevilkår på miljøområdet. Strenge krav til miljø vil da ikke virke vekstdempende, men stimulere til nyskaping og innovasjon.

Det er derfor viktig å søke gode, internasjonale avtaler for å løse grenseoverskridende miljøproblemer.

Den relative betydningen av at tjenesteytende sektor i økonomien øker vil også gjenspeiles i de miljøutfordringene næringslivet står overfor. Mens industrien har kunnet redusere sin miljøbelastning gjennom å endre produksjonsprosesser eller rense utslipp, vil tjenesteytende sektor i større grad drive sitt miljøarbeid gjennom bedring av rutiner, gjenvinning av avfall, krav til underleverandører og reduksjon av energibruk.

Mål for departementets arbeid

Det å ta miljøhensyn kan være en kilde til nyutvikling og verdiskaping. Varer og tjenester som bidrar til å løse miljøproblemer er forretningsgrunnlaget til mange bedrifter, og det åpner opp for helt nye markeder (som miljøteknologi og miljøtjenester). Slike virksomheter kan ofte bli etablert som følge av miljøkrav/-reguleringer som myndighetene stiller til andre deler av næringslivet, og dermed åpne for framvekst av ny virksomhet.

Regjeringen vil motivere næringslivet til å ligge i forkant i gjennomføringen av miljøtiltak for å sikre et bærekraftig framtidig næringsliv. Det er et mål for departementet å føre en aktiv innovasjonspolitik for å fremme utvikling og kommersialisering av mer miljøvennlige teknologier og tjenester. Dette bidrar til et bedret miljø og legger grunnlaget for at norsk næringsliv kan utvikle konkurransemessige fortrinn. En rekke næringer i Norge har sin basis i et rent miljø, f.eks. reiseliv, fiskeri og skogbruk. Reiselivsnæringene er i betydelig grad basert på attraktive natur- og miljøkvaliteter. Oppdrett og fiskeri er avhengig av internasjonal tillit til at norskekysten er lite forurenset. For disse næringene er det derfor positivt at norske myndigheter har satt strenge utslippskrav overfor oljeindustrien.

Tre sentrale mål for miljøarbeidet er å:

- bidra til en politikk og en ressursbruk nasjonalt og internasjonalt som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn
- bidra til å utvikle og ta i bruk miljøteknologi og mer miljøvennlige varer og tjenester
- arbeide aktivt i FNs sjøfartsorganisasjon IMO for å forebygge og redusere miljøforurensning fra skip

Resultater fra aktiviteten i 2009 og aktuelle tiltak framover

Tiltakene er knyttet til departementets tre mål og Miljøverndepartementets resultatområder.

Bidra til en politikk og en ressursbruk som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn

Nærings- og handelsdepartementet deltar løpende i interdepartementalt arbeid med miljøpolitiske spørsmål knyttet til nasjonal lovgivning, avgiftsutredninger og internasjonale miljø- og klimaforhandlinger.

Nærings- og handelsdepartementet tok initiativ i EFTA til en arbeidsgruppe som skulle undersøke muligheten for og hvordan bestemmelser om miljø kan innlemmes i EFTAs handelsavtaler. Våren 2010 åpnet Regjeringen for at arbeidstakerrettigheter og miljø kunne behandles i et kapittel om bærekraftig utvikling i framtidige EFTA-handelsavtaler. EFTAs arbeidsgruppe la fram anbefalinger om et kapittel om bærekraftig utvikling på EFTAs ministermøte i juni 2010. Kapitlet bekrefter at internasjonal handel, herunder EFTAs handelsavtaler, skal bidra til bærekraftig utvikling og fastsetter en rekke forpliktelser for partene for å nå dette målet. Forslaget pålegger også partene med jevne mellomrom å gjennomgå oppfølgingen av kapitlet og internasjonal utvikling på området med sikte på å vurdere ytterligere tiltak for å fremme bærekraftig utvikling gjennom handelsavtaler.

Norsk Romsenters nasjonale utviklingsprogrammer som SatHav, SatLuft og SatRisk dreier seg i betydelig grad om å bidra til hjemlig gjennomføring av miljø- og ressurovervåking i samarbeid med etater som Klima- og forurensningsdirektoratet, Kystvakten og Direktoratet for naturforvaltning. Dette omfatter temaer som spenner fra ras- og flomfare til ozon/UV-stråling og oljesøl og miljøkriminalitet.

Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) klassifiserer alle sine saker i tre ulike miljørisiko-

kategorier i henhold til OECDs miljøretningslinjer for eksportkreditter og -garantier. GIEK går til dels lengre enn kravene fra OECD, siden de også vurderer skipssaker og mindre saker. I 2009 hadde GIEK kun en sak i høyeste miljøkategori (høyest miljørisiko) og tre i den nest høyeste. GIEK deltar på halvårlige møter i miljøekspertgruppen i OECD. Også offentlige støttede lån fra 108-ordningen, som forvaltes av Eksportfinans, er underlagt OECDs miljøretningslinjer for eksportkreditter og garantier.

Resultatområde 2 – Bevaring og bruk av kulturminner

Nærings- og handelsdepartementet følger opp prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer når det gjelder gamle nedlagte gruver. Departementet har i den forbindelse igangsatt prosjektet «Kulturminner ved bergverk» i samarbeid med Norsk Bergverksmuseum på Kongsberg. Prosjektet skal gjennomgå bergverk og kartlegge anlegg som kan være kulturhistorisk verdifulle. Anleggene kan være både bygg i statens eie og i privat eie. Det tas sikte på at arbeidet skal være ferdig i 2012.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) har i 2009 ferdigstilt rehabiliteringsarbeidene på tårnet ved Vigsnes kobbergruver.

Resultatområde 3 – Underområde 4: Miljøgifter

Klima- og forurensningsdirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. DMF har siden 1989 gjennomført tiltak i disse områdene, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er vesentlig redusert. DMF vurderer i samarbeid med Klima- og forurensningsdirektoratet ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Sulitjelma: Norsk institutt for vannforskning (NIVA) la i januar 2010 fram en rapport etter målinger gjort i 2009. Målingene viser at avrenningen synes å ha stabilisert seg og de ligger på samme nivå som året før. For 2009 sett under ett er utslippene fortsatt noe for høye, sammenlignet med kravene fra Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF). Undersøkelsene viser imidlertid at fisken i Langvannet holdt tilfredsstillende kvalitet. Rapporten er oversendt KLIF, og departementet avventer direktoratets vurdering.

Løkken: KLIF har gitt Nærings- og handelsdepartementet pålegg om å utrede mulige forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken gruver. DMF

har fulgt situasjonen fortløpende med målinger og det er etablert et eget beredskapsopplegg for området. Det har ikke vært merkbare endringer i utslippene av tungmetaller til Orkla og i Fagerliområdet. Departementet ga DMF oppdraget med å foreslå tiltak med tidsplan, og dette er lagt fram for departementet. Departementets vurdering og anbefaling er oversendt til KLIF som har sendt forslaget på høring med frist i oktober 2010. Et pålegg fra KLIF vil tidligst foreligge rundt årsskiftet 2010/2011, og arbeidet med tiltak kan forventes å starte opp i 2011. For 2011 er det foreslått en bevilgning på 30 mill. kroner til oppstart av miljøtiltak på Løkken, samt at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken.

Folldal: Miljøverndepartementet har pålagt Nærings- og handelsdepartementet å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal innen 2010. I Folldal er arbeidet med å optimalisere vannstrømmene i gruveområdet ferdigstilt. Målingene ligger på samme nivå som tidligere år. Pilotprosjektet med våtmarksrensing fortsatte i 2009. Det er ikke oppnådd ønskede resultater. Etter avtale med KLIF er det utarbeidet en redegjørelse om hva som er gjort av tiltak, resultatene av disse og forslag til mulige nye tiltak. Redegjørelsen ble oversendt KLIF i mars 2010. KLIF har sendt den på høring med frist i oktober 2010. Det vil etter dette bli vurdert nærmere hvilke tiltak som bør utredes videre.

Røros: DMF har etablert et våtmarksanlegg for rensing og utfelling av tungmetaller i fullskala. Tilføring av kalk i anlegget har ført til økt renseseffektivitet og tungmetallavrenningen er redusert. Målinger i 2009 viser små endringer i metalltransporten sammenlignet med forrige års målinger.

Raufoss: Det er registrert en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i Raufoss Industripark, bl.a. ved at mer enn 600 tonn tungmetaller er fjernet fra jordsmonnet og fraktet til forsvarlig sluttdeponering på godkjente deponi. Overvåkningen viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene og at påvirkningen fra Raufoss Industripark er betydelig redusert. I alt 68 forurensete områder på Raufoss Industripark er registrert og undersøkt og tiltak har vært nødvendige ved 52 av disse.

De fleste tiltak ble avsluttet i 2009. I 2010 har det kun pågått avsluttende tiltak på enkelte lokaliteter der gjennomføringen måtte koordineres med driften av Industriparken. Det legges opp til at resterende tiltak som er nødvendige for å tilfredsstille KLIF sine pålegg til Raufoss Nærings-

park ANS gjennomføres i løpet av 2010. Oppryddingsprosjektet på Raufoss vil da ha oppfylt Klima- og forurensningsdirektoratets pålegg og miljømålene for oppryddingen.

Nærings- og handelsdepartementet forslår i 2011 en fullmakt til å utgiftsføre utbetalinger uten bevilgning til utførte pålagte miljøtiltak etter virksomheten til Raufoss ASA innenfor en garantiramme på 90 mill. kroner. Utgiftene i 2011 vil hovedsakelig knytte seg til etablering og drift av ulike miljøovervåkingsprogrammer.

Resultatområde 3 – Underområde 5: Avfall og gjenvinning

I de sektorvise resultatmålene på avfallsområdet legges det vekt på å stimulere til en avfallshåndtering som kan forene hensynet til naturmiljøet, verdiskapingen og til en markedsmessig håndtering av avfall. Nærings- og handelsdepartementet legger dette perspektivet til grunn i innspill til virkemiddelutforming på avfallsområdet i forbindelse med høringssaker og EUs direktiver på området.

Resultatområde 4 – Underområde 1: Klimaendringer

Regjeringen la i juni 2007 fram St.meld. nr. 34 (2006–2007) Norsk klimapolitikk (klimameldingen), som bl.a. inneholder klimahandlingsplaner for fastlandsindustrien og for nasjonal sjøtransport. Nærings- og handelsdepartementet deltok i utformingen av disse klimahandlingsplanene. Regjeringen skal etter planen legge fram en ny klimamelding høsten 2011. Nærings- og handelsdepartementet vil bidra i dette arbeidet.

Skip i innenriksfart er en del av dagens klimaregime. Innenriksfart er omfattet av CO₂-avgift på kjøp av bunkers. I regjeringens maritime strategi «Stø kurs», som ble lagt fram i oktober 2007, er miljøvennlig vekst i de maritime næringer en viktig målsetting. Det er bl.a. gjennom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge at Nærings- og handelsdepartementet har midler til å bidra til en mer miljøvennlig skipsfart.

Regjeringen la høsten 2007 fram en maritim strategi for å støtte opp under videre utvikling og vekst. I statsbudsjettene for 2008, 2009 og 2010 ble det bevilget betydelige midler til oppfølgingen av «Stø kurs». Det er bevilget midler til maritim forskning og innovasjon, miljøprosjekter i de maritime næringer og til utvikling av nærskipfartsflåten. Strategiens satsingsområder miljø, krevende miljøvennlige maritime operasjoner og avansert transport og logistikk er prioriterte områder

for de maritime virkemidlene i Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. MAROFF-programmet under Norges forskningsråd er blitt forlenget med en ny periode fram til 2020 og de prioriterte områdene i den maritime strategien står sentralt som kriterier for prosjektstøtte.

Innenfor romvirksomhet satses det både på nasjonale og internasjonale miljørelevante programmer. Norge deltar bl.a. i etableringsfasen av det europeiske GMES-programmet (Global Monitoring for Environment and Security). GMES er et miljøovervåkingssamarbeid mellom European Space Agency (ESA), Europakommisjonen og ESAs og EUs medlemsland. Fra 2012 vil det bli skutt opp en rekke miljø- og klimaovervåkingssatellitter som vil ha særdeles god dekning i nord. GMES er det europeiske bidraget til Global Earth Observation System of Systems (GEOSS), som er et verdensomfattende samarbeid om jordobservasjon. I 2005 ble det vedtatt en tiårs implementeringsplan for GEOSS. Norge har sluttet seg til retningslinjene for det videre arbeidet og har også bidratt finansielt. I framtiden vil dette systemet kunne gi oss viktig informasjon om bl.a. klimaendringer og naturkatastrofer.

Norske myndigheter arbeider for å øke bevisstheten om verdensrommets rolle innenfor klimaovervåkingen og forsøker å påvirke den europeiske romfartsorganisasjonen ESA til å utvikle nye satellitter til klimaforskning. Et nytt aktivitetsprogram for lagring, re-prosessering og analyse av klimadata fra satellitter er nylig vedtatt i ESA.

Aerosoler og skydannelse anses som det største usikkerhetsmomentet i dagens klimamodeller. EarthCARE er en av ESAs kommende forsknings-satellitter som vil gi økt forståelse av aerosolenes betydning for global oppvarming og skydannelse. EarthCARE er planlagt skutt opp i 2013-14.

Istykkelsen i Polarthavet har vært dårlig kjent så langt. ESAs satellitt CryoSat, som ble skutt opp våren 2010, er spesiallaget for å måle istykkelse. Dette vil gi økt innsikt i hvor raskt drivisen smelter i nord.

Resultatområde 3 – Underområde 3: Oljeforurensning

Norge har lang erfaring i å bruke radarbilder fra satellitter til å overvåke oljesøl og ulovlig fiske. Mesteparten av denne varslingstjenesten utøves fra Tromsø ved KSAT. Europas nye radarsatellitt, Sentinel-1, som nå er under bygging i ESA, vil få en svært sentral rolle i framtidens oljesølovervåking.

Bidra til å utvikle og ta i bruk miljøteknologi og mer miljøvennlige varer og tjenester

Norges forskningsråd

Miljøspørsmål og kunnskap om miljøproblemene årsaker, virkninger og løsninger er som regel sektorovergripende. Forskning på dette feltet er avhengig av faglig samarbeid på tvers av faggrenser og sektorer. Miljørelevant forskning er derfor utbredt i satsinger som har andre hovedformål. Norges forskningsråd følger opp miljørelevant forskning gjennom brukerstyrte prosjekter innenfor de fleste av sine programmer. Miljørettet forskning innenfor marin og maritim sektor inkluderer forskning både på miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer og hvordan næringsvirksomhet kan drives med mindre miljøkonsekvenser. En rekke av de andre brukerstyrte programmene bidrar også med miljørelevant forskning innenfor klima, energi og industri. Norges forskningsråd vurderer også miljøkonsekvenser ved hvert enkelt prosjekt.

Norges forskningsråd støttet miljørelevant forskning med 1,4 mrd. kroner i 2009. Dette er en økning på ca. 300 mill. kroner (21 pst.) sammenlignet med 2008. Det meste av miljøforskningen skjer i programmer (70 pst.). En mindre del av miljøforskningen er i virkemidler som infrastruktur og institutttiltak (23 pst.) og frittstående prosjekter (6 pst.).

Nærings- og handelsdepartementets bevilgning er i hovedsak rettet mot underkategorien bærekraftig energi, gjennom programmer som Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA), Nanomat, Renergi og MAROFF. Denne bevilgningen utgjør rundt 16 pst. av den totale bevilgningen til miljørelevant forskning.

Innovasjon Norge

Gjennom styringsdialogen med Innovasjon Norge legger Nærings- og handelsdepartementet bl.a. vekt på miljø og energi. Innovasjon Norge har de senere årene benyttet betydelige midler til miljøprosjekter. I 2009 gikk 1,7 mrd. kroner til prosjekter som vurderes som miljørettede. De fleste miljørettede tiltakene som Innovasjon Norge har vært involvert i de senere årene, har vært prosjekter der utvikling eller implementering av et miljøprodukt eller tjeneste har stått sentralt. Innovasjon Norge har betydelige nettverksaktiviteter som er miljørelevante, og selskapet har samarbeidet med flere eksisterende bedriftsnettverk innenfor miljøteknologi.

Videre har Innovasjon Norge fra 2010 en egen ordning for pilot- og demonstrasjonsprosjekter innenfor miljøteknologi. Ordningen vil trolig ikke bidra til reduserte utslipp hos støttemottaker, men gjennom salg av produkter med mindre miljøskadelige effekter. Rammen for ordningen er 140 mill. kroner i 2010, hvorav 100 mill. kroner er øremerket andre generasjons biodrivstoff.

Klimaspor

Standard Norge har av Nærings og handelsdepartementet fått i oppgave å være en pådriver i ISOs arbeid med utvikling av internasjonale standarder for klimaspor. ISO-standarder for klimaspor antas å være fastsatt ved årsskiftet 2011/2012. I forbindelse med dette arbeidet har Standard Norge et nært samarbeid med norsk næringsliv med sikte på bl.a. å bidra til at standardene kan tilpasses norsk næringsstruktur og norske forhold.

Nasjonal strategi for miljøteknologi

I St.meld. nr. 7 (2008–2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge (innovasjonsmeldingen) er et av de sentrale tiltakene at Regjeringen skal legge fram en nasjonal strategi og opprette et strategisk råd for miljøteknologi. Det strategiske rådet ble opprettet høsten 2008 og ledes av nærings- og handelsministeren med bistand fra miljø- og utviklingsministeren. Rådet har deltakelse fra næringsliv, kunnskapsmiljøer, arbeidstakersiden og miljøbevegelsen. I tillegg er det etablert et underliggende arbeidsutvalg og et næringslivssekretariat. Strategien skal lanseres i 2010 og vil være en sentral del av en helhetlig og framtidrettet næringspolitikk.

Relevante forskningsprogrammer i EU

Norge deltar i EUs Competitiveness and Innovation Programme (CIP). CIP består av tre ulike delprogrammer som alle skal fremme bærekraftig innovasjon. Nærings- og handelsdepartementet har koordineringsansvaret for CIP og ansvaret for å ivareta innovasjons- og entreprenørskapsdelen av programmet.

Innovasjons- og entreprenørskapsdelen støtter utvikling av nye miljøvennlige produkter, produksjonsprosesser og foretningsmodeller. Gjennom tiltaket «Eco Innovation» lyses det ut midler til miljøprosjekter hvor også norske bedrifter kan søke om delfinansiering. I 2009 utgjorde midlene 32 mill. euro. Målet er at innovative løsninger skal nå ut til et større marked og være med å løse fel-

les europeiske miljøproblemer samtidig som konkurranseevne og økonomisk vekst blir ivaretatt.

Resultatområde 3 – Underområde 1: Helhetlig hav- og vannforvaltning

Skip har mulighet til å transportere store godsmengder med høy energieffektivitet og lave utslipp pr. produkt. I tillegg gir infrastrukturen til sjøtransport begrensede naturinngrep. Det er likevel en rekke miljøutfordringer knyttet til skipsfart. Den raske etterspørselen etter transporttjenester vil med dagens teknologi utfordre rammene for en bærekraftig utvikling. I tillegg er det økt oppmerksomhet på mer miljøvennlige løsninger som innebærer at et skip designes, bygges, utstyres, driftes og resirkuleres på en måte som bidrar til minst mulig utslipp. Regjeringen er opptatt av at de norske maritime næringene skal ligge i front på miljøområdet. Dette krever sterk norsk satsing på forskning og innovasjon, og vilje til å gå foran i implementering av nye mer miljøvennlige løsninger som er mer miljøvennlige.

Miljøavtalen inngått mellom Miljøverndepartementet og 14 næringsorganisasjoner i mai 2008 er et viktig bidrag for å oppnå Norges forpliktelse gjennom Gøteborg-protokollen. I tillegg vil avtalen gi verdiskaping og sysselsetting i utstyrsindustrien.

Resultatområde 1 – Underområde 4: Friluftsliv

Nærings- og handelsdepartementet la i desember 2007 fram en reiselivsstrategi som en oppfølging av Soria Moria-erklæringen. I strategien er ett av tre hovedmål at Norge skal være et bærekraftig reisemål. På bakgrunn av dette ble prosjektet Bærekraftig reiseliv 2015 satt i gang i 2008. Fem pilotdestinasjoner og seks bransjegrupper ble plukket ut for å utarbeide mål og kommersielle tiltak som kan sikre at utviklingen i områdene og de respektive bransjene går i en bærekraftig retning. I januar 2010 ble det lagt fram en resultatrapport basert på arbeidet i bransjegruppene. Rapporten omtaler konkrete tiltak som kan bidra til å gjøre Norge til et bærekraftig reisemål. Arbeidet med å følge opp forslagene fra bransjegruppene er iverksatt hos ulike aktører. Pilotdestinasjonene har en periode på tre år på å prøve ut mål, tiltak og måling av bærekraft i reiselivet.

Videre ble det i 2008 lansert et forskningsprogram for reiseliv i Norges forskningsråd. Bærekraftig reiseliv er ett av tre hovedområder i programmet. Vestlandsforskning har satt i gang et prosjekt som bl.a. skal bidra til økt kunnskap om

muligheter og kritiske faktorer for et CO₂-nøytralt reiseliv.

Innovasjon Norge har overtatt arbeidet med sertifiseringen «Norsk økoturisme». Sertifiseringen tar sikte på å være en høyhengende anerkjennelse for småskala, naturbaserte reiselivsbedrifter. Bedriftene må tilfredsstillende en rekke miljø- og kvalitetskriterier for å kvalifisere til kvalitetsstempelet. Sommeren 2010 er om lag 15 bedrifter sertifisert gjennom Norsk økoturisme.

Nærings- og handelsdepartementet ledet i 2008 arbeidet med å se på hvordan nasjonalparker og andre vernede områder kan benyttes i reiselivssammenheng. Rapporten fra arbeidsgruppen forelå i januar 2009.

*Resultatområde 4 – Underområde 3:
Langtransporterte luftforurensninger*

Norge fikk i april 2008 gjennomslag for et vedtak i IMO om nye og strenge krav som skal redusere luftforurensning fra skip. De nye kravene berører både svoveldioksider (SO_x) og nitrogenoksider (NO_x). Vedtaket medfører at skip som bygges etter 2011 skal ha 15-20 pst. lavere NO_x-utslipp enn i dag. Skip som bygges etter 2016 skal redusere utslippene med 80 pst. i spesielt sårbare områder. Fra 1. januar 2010 etableres det såkalte ECA-soner (Emission Controll Area). Det vil da være særskilte retningslinjer for drivstoffbruk i ECA sonene Østersjøen og Nordsjøen. Bl.a. vil det være krav til svovelinnhold i drivstoff på 0,1 pst. fra 2015.

Gjennom Gøteborg-protokollen har Norge forpliktet seg til å redusere de samlede årlige utslippene av nitrogenoksider (NO_x) til maksimalt 156 000 tonn innen 2010. For å stimulere til utslippsreduksjoner ble det fra 1. januar 2007 innført en avgift på NO_x-utslipp på 15 kroner pr. kilo utslipp. Avgiften omfatter skip med installert motoreffekt over 750 kW, større motorer, kjeler og turbiner i industrien samt fakler på offshoreinstallasjoner og landanlegg.

Ved Stortingets budsjettbehandling for 2007 ble det enighet om at det skulle åpnes for miljøavtaler mellom staten og avgiftspliktige aktører. Ved inngåelse av en miljøavtale skulle avgiftplikten falle. I mai 2008 inngikk staten ved Miljøverndepartementet og 14 næringsorganisasjoner en avtale om NO_x-reduserende tiltak (NO_x-avtalen) med fastsatte mål. Virksomheter som slutter seg til avtalen får fritak for NO_x-avgift i 2008–2010 mot at de påtar seg forpliktelser overfor Næringslivets NO_x-fond. Reduksjonene skal være gjennomført innen utgangen av 2011.

Fondet blir finansiert ved innbetalinger fra bedriftene i henhold til deres utslipp. Betalings-satsen pr. kg. NO_x fastsettes av fondet selv. Avtalen vil redusere bedriftenes kostnader betydelig og samtidig gi økt sikkerhet om oppnådde reduksjoner. Nærmere 600 virksomheter har sluttet seg til avtalen. Dette er over 90 pst. av antall registrerte avgiftspliktige, og disse representerer en enda større andel av det avgiftspliktige utslippet.

Utslipp av NO_x-gasser var ifølge SSB på 186 000 tonn i 2007. For 2009 var tallet 167 000 tonn. Dette er 11 000 tonn over Gøteborgprotokollens forpliktelse, som gjelder fra og med 2010. Partene holder nå på å revidere Gøteborgprotokollen. Nye bestemmelser antas å foreligge i 2011.

En betydelig del av støttetiltakene fra NO_x-fondet gjelder for skip. Tiltakene som har fått støtte er i stor grad katalytisk rensing av utslipp ved hjelp av urea, lav-NO_x løsninger ved ombygging av skipsmotorer, delfinansiering av ny motor, overgang til gass og gjenvinning av varme fra eksosgasser.

I forbindelse med tiltakspakken for verft og utstyrsleverandører har Miljøverndepartementet invitert næringsorganisasjonene til forhandlinger om en forlengelse av NO_x-avtalen. Forhandlingene er nå i gang og en ferdigstilt avtale er ventet i løpet av 2010. Ordningen er notifisert og godkjent av EFTAs overvåkingsorgan.

Arbeide aktivt i IMO for å forebygge og redusere miljøforurensning fra skip

Resultatområde 4 – Underområde 1: Klimaendringer

Regjeringen sier i klimameldingen fra 2007 at Norge skal fortsette pådriverrollen i FNs sjøfartsorganisasjon IMO. Skipsfarten er viktig for verdenshandelen og det forventes vekst i skipstransport fram til 2020. I arbeidet med å redusere skipsfartens klimagassutslipp skal Norge være innovativ, utrede og foreslå både markedsbaserte virkemidler og krav gjennom regler.

I dag er det ikke noe bindende klimaregime for internasjonal skipsfart. IMO har imidlertid en «Assembly resolution» som sier hva IMOs miljøkomité skal arbeide med for å oppnå utslippsreduksjoner. Klimaforliket fra januar 2008 viser til at skipsfart skal inn i en framtidig klimaavtale og at IMO skal trekkes med i dette arbeidet. Det er løpende en diskusjon i IMOs miljøkomité om et mulig markedsbasert system for klimagassreduksjoner fra hele skipsfartssektoren. IMO vil trolig gi en indikasjon på hvilket markedsbasert system de ønsker å vurdere nærmere innen utgangen av

2010. Norge har presentert et forslag om et kvote-handelssystem i dette arbeidet.

IMO har gjennomført en klimagasstudie. Norge har vært med å finansiere studien og den Trondheimsbaserte forskningsinstitusjonen Marintek har ledet arbeidet. Studien vil være et viktig underlagsmateriale i IMOs framtidige klimaarbeid.

Resultatområde 1 – Underområde 3: Fremmede arter og GMO

Introduksjon av fremmede organismer er i dag en trussel mot det biologiske mangfoldet i marine økosystemer. Skip som kommer fra andre deler av verden med lignende klimatiske og økologiske forhold utgjør den største faren. IMO vedtok i 2004 en ny konvensjon om håndtering og rensing av ballastvann og sedimenter fra skip (Ballastvannskonvensjonen). Konvensjonen fastslår at i en overgangsperiode skal ballastvann skiftes ut i åpent farvann. Krav til rensing av ballastvannet vil bli innført over en tidsperiode fra 2011 og 2016, avhengig av skipets størrelse og byggeår.

Konvensjonen er ikke trådt i kraft og spredning av fremmede arter via ballastvann vil derfor fortsatt være en utfordring i perioden fram mot 2020. Internasjonale overenskomster om skifte eller behandling av ballastvann og generelt økende bevissthet om ballastvannproblematikken forventes å redusere faren for skadevirkninger.

Norge har ratifisert IMOs konvensjon om ballastvann. Sjøfartsdirektoratet har utarbeidet en nasjonal forskrift om hindring av spredning av fremmede marine organismer via ballastvann og sedimenter fra skip (ballastvannsforskriften). Forskriften vil gjennomføre ballastvannkonvensjonen. Forskriften stiller krav om at alle skip som seiler inn og ut av norsk økonomisk sone eller territorialfarvann og som har tatt opp ballastvann utenfor nærmere bestemte områder, skal håndtere ballastvannet ved rensing, utskifting eller levering til mottaksanlegg. Forskriften trådte i kraft 1. juli 2010. Regelverket vil sikre at Norge følger opp sine forpliktelser under ballastvannkonvensjonen og reduserer risikoen for introduserte arter i norske farvann.

Resultatområde 3 – Underområde 3: Oljeforurensning

I 2005 vedtok EU nye regler for bekjempelse av forurensning fra skip ved introduksjon av straffebestemmelser. Straffebestemmelsene dekker forurensning som følge av forsettlig og grovt uaktsomme handlinger i EUs farvann og med tiliggende internasjonalt farvann. Rettsakten er

EØS-relevant, men straffebestemmelsene omfattes ikke av EØS-avtalen. Imidlertid er Norge positivt til samarbeid med EU om bekjempelse av forurensning fra skip. I tillegg til utfasing av tungolje globalt, fremmet Norge et forslag i IMO om forbud mot bruk av tungolje for skip i Antarktis. Dette ble vedtatt i april 2008. IMO fastsatte et forbud mot bruk og frakt av tungolje i Antarktis. Forbudet trer i kraft 1. august 2011. Det innebærer i praksis at skip innen få år ikke får gå på den sterkt forurensende tungoljen. Skip må da konvertere til et renere drivstoff som reduserer utslipp av svovel til luft, reduksjoner i partikkelutslipp og mindre oljeforurensning hvis det skulle skje et skips-havari nær land.

En ny skipssikkerhetslov trådte i kraft 1. juli 2007. Loven gjelder for norske skip uansett hvor de befinner seg. Loven gis anvendelse innenfor norsk territorialfarvann ved Svalbard og Jan Mayen. Dette åpner for å kontrollere utenlandske skip på Svalbard gjennom havnestatskontroll.

Resultatområde 3 – Underområde 1: Helhetlig hav- og vannforvaltning

Skipsfart er en viktig faktor for økt aktivitet i Nordområdene. Helhetlig forvaltning av det marine miljøet i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten viser til forventet økning av sjøtransport i dette havområdet. I forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten er det identifisert enkelte områder som framstår som særlig verdifulle og sårbare i miljø- og ressursmessig forstand, og som derfor krever særlig aktsomhet. Norge har gjennom IMO fått godkjent seilingsleder utenfor territorialfarvannet på strekningen Vardø–Røst for trafikk som representerer en særlig miljørisiko.

IMO arbeider for tiden med en revisjon av Anneks V om søppel. Dette var et av tiltakspunktene i planen for helhetlig forvaltning av det marine miljøet i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Det faglige grunnlaget for oppdateringen av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten kom på høring i 2010. Dette arbeidet vil resultere i en stortingsmelding 1.halvår 2011. Oppdateringen vil også inkludere nye momenter som forslaget til delelinje mellom Norge og Russland og konsekvenser av «Deep Water Horizon»-ulykken i Mexicogulfen.

Skipstrafikken langs Norskekysten øker i takt med den generelle økonomiske utviklingen i Norge og i verden for øvrig. Økt petroleumsaktivitet både nordvest i Russland, og i Norskehavet og i Barentshavet bidrar også til vekst i skipstrafikk

ken gjennom Norskehavet. Rammebetingelsene for en sikker, mer miljøvennlig og effektiv sjøtransport legges i stor grad på internasjonalt nivå og reguleres gjennom internasjonal rett. Det internasjonale regelverket legger således viktige rammer for Norges regulering av sjøtransporten i Norskehavet. I forbindelse med forvaltningsplanen for Norskehavet har regjeringen igangsatt et arbeid med å vurdere seilingsleder eller andre trafikkregulerende tiltak fra Røst og sørover langs Norskekysten. Etablering av trafikkregulerings tiltak utenfor territorialfarvannet krever godkjenning av IMO.

Båter over 300 bruttotonn er pålagt å ha et automatisk identifikasjonssystem, AIS, som sender informasjon om bl.a. skipets posisjon, fart, kurs, last og navn til Kystverket. En norsk AIS demonstrasjonssatellitt ble skutt opp sommeren 2010. Den vil gi et langt større dekningsområde enn dagens landbaserte AIS-stasjoner og kan dermed bidra i kampen mot internasjonal miljøkriminalitet til sjøs i nord. Norge er ledende i Europa innenfor romfartsbasert AIS og leverte i 2010 den første AIS-mottakeren til den internasjonale romfartsstasjonen.

Resultatområde 3 – Underområde 5: Avfall og gjenvinning

En ny konvensjon om opphugging av skip, basert på et norsk forslag, ble vedtatt på IMOs diplomatkonferanse i mai 2009. Konvensjonen er et viktig grunnlag for å hindre de store miljøproblemene ved skipsopphugging ved at den inneholder krav til skipet gjennom hele livssyklusen, inkludert at skipet skal klargjøres før det går til opphugging.

Med skipet skal det følge en fullstendig innholdsliste av miljøfarlige stoffer. Videre skal opphuggingsstedene være autorisert til å hugge opp skipet på en forsvarlig måte, håndtere alle stoffer skipet inneholder og arbeidstagerne som utfører opphuggingen skal ha opplæring og beskyttelsesutstyr. Konvensjonen er ikke trådt i kraft internasjonalt.

Grønn stat

Miljøledelse i Nærings- og handelsdepartementet

Departementet og underliggende virksomheter har innført miljøledelse. For å sikre at departementet ivaretar miljøledelse på en god måte, er det fastsatt indikatorer som har betydning for miljøarbeidet og hvordan disse skal følges opp i styringen av virksomheten. Dette omfatter bl.a. oppfølging av tiltak i Handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser. I styringsdialogen med underliggende virksomheter påser departementet at virksomhetene er kjent med kravene til miljøledelse og at disse kravene blir ivaretatt i styringen. F.eks. har departementet formidlet krav til oppfølging av Handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser til underliggende virksomheter. I den påfølgende dialogen med virksomhetene sikrer departementet at handlingsplanen blir ivaretatt.

Departementet har videre pålagt Innovasjon Norge å følge opp gjeldende standarder om samfunnsansvar. Innovasjon Norge har fått i oppdrag å videreføre og forsterke sitt arbeid knyttet til samfunnsansvar og integrere sosiale og miljømessige hensyn i sin daglige drift. Dette inkluderer også miljø- og samfunnsansvar i anskaffelser.

9 Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det gis en samlet framstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak i fagproposisjonene. For Nærings- og handelsdepartementet omfatter oversikten følgende selskaper:

Argentum Fondsinvesteringer AS

Konsernsjef Nils E. Joachim Høegh-Krohn mottok kr 2 806 000 i lønn for 2009. Annen godtgjørelse utgjorde kr 253 000 og pensjonspremie kr 307 000. Selskapet har inngått en innskuddsbasert pensjonsordning som gjelder alle ansatte.

Electronic Chart Centre AS

Administrerende direktør Robert Sandvik mottok kr 972 312 i lønn for 2009. Annen godtgjørelse var på kr 32 824, mens ytelse til pensjonsforpliktelser utgjorde kr 5 059. Administrerende direktør har pensjonsordning gjennom Statens Pensjonskasse og har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Administrerende direktør Bjørn Arnestad mottok kr 1 775 000 i lønn for 2009. Pensjonsrelaterte ytelser til administrerende direktør utgjorde kr 304 000. Andre godtgjørelser utgjorde kr 60 000.

Administrerende direktør inngår i samme ordinære alderspensjonsordning (67 år) som øvrige ansatte, men inngår ikke i førtidspensjonsordning fra 60 år. Det foreligger ikke sluttvederlagsordning eller bonusordning for administrerende direktør.

Kings Bay AS og Bjørnøen AS

Selskapene har felles administrerende direktør og felles styre. Administrerende direktør Jon Erik Nygaard sluttet i mai 2009 og Oddvar Midtkandal var midlertidig direktør inntil Roger Jakobsen overtok som ny administrerende direktør i desem-

ber 2009. Samlet lønn til administrerende direktører utgjorde kr 1 377 188 og andre godtgjørelser kr 53 568 i 2009. Oddvar Midtkandal hadde i 2009 en årslønn fra Kings Bay AS på kr 800 000 med feriepenger, omregnet på årsbasis.

Entra Eiendom AS

Administrerende direktør Kyrre Olaf Johansen mottok fast lønn på kr 2 876 000, resultatavhengig lønn på kr 285 000 og andre godtgjørelser på kr 261 000 i 2009. Beregnet pensjonskostnad utgjorde kr 2 485 000.

Flytoget AS

Administrerende direktør Linda Bernander Silseth mottok kr 1 878 000 i lønn for 2009 og annen godtgjørelse utgjorde kr 136 000. Pensjonspremie utgjorde kr 98 000.

Administrerende direktør har avtale om forlenget gjensidig oppsigelsestid i seks måneder. Dersom selskapet sier opp ansettelsesforholdet, gis i tillegg 12 måneders etterlønn. Etterlønn samordnes fullt ut med andre arbeidsinntekter.

Administrerende direktør inngår i selskapets kollektive pensjonsordning. Denne gir en pensjonsytelse på 66 pst. av sluttlønn (inntil 12 G) forutsatt full opptjening i Flytoget ved fylte 67 år. Bonus er fastsatt til maksimalt tre måneders lønn.

Mesta AS

Administrerende direktør Harald Rafdal mottok kr 1 917 802 i lønn for 2009.

Årets pensjonskostnader til administrerende direktør utgjorde kr 341 628 og annen godtgjørelse utgjorde kr 427 263.

Administrerende direktør har avtale om seks måneders lønn i oppsigelsestiden og 12 måneders etterlønn. Administrerende direktør er medlem av selskapets kollektive pensjonsordning og har rett til 66 pst. av lønn ved oppnådd pensjonsalder. Administrerende direktør har avtalefestet rett til å

fratre ved fylte 65 år. Administrerende direktør har en årslønn på 2 mill. kroner, firmabil og mulighet til resultatlønsavtale.

Secora AS

Administrerende direktør Ole-Johnny Johansen mottok kr 1 155 423 i lønn for 2009. Øvrige godtgjørelser utgjorde kr 7 311. Pensjonskostnadene var kr 62 550. Selskapets styre har utarbeidet retningslinjer for fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til daglig leder og andre ledende ansatte. Retningslinjene ligger til grunn for selskapets nåværende og framtidige lederlønnspolitik.

Norsk Eiendomsinformasjon as

Administrerende direktør Per Chr. Selmer mottok kr 1 436 355 i lønn for 2009. Andre ytelser utgjorde kr 142 018. Samlet pensjonspremie var kr 130 415. Administrerende direktør har rett til 12 måneders lønn utover oppsigelsestiden dersom han sies opp av selskapets styre. Det er inngått en individuell pensjonsavtale med administrerende direktør. Årlig alderspensjon gjelder fra fylte 64 år og utgjør 66 pst. av lønn inntil 12 G og 60 pst. av lønn over 12 G.

Innovasjon Norge

Administrerende direktør Gunn Ovesen mottok kr 1 925 000 i lønn for 2009. Øvrige godtgjørelser utgjorde kr 94 000. Pensjonskostnadene var kr 111 000. Det er ikke inngått noen etterlønsavtale med administrerende direktør ut over ordinære oppsigelsesvilkår på seks måneder.

SIVA SF

Administrerende direktør Harald Kjelstad mottok kr 1 388 000 i lønn for 2009. Annen godtgjørelse

utgjorde kr 130 000. Pensjonskostnadene utgjorde kr 327 000. Under gitte forutsetninger har administrerende direktør rett og/eller plikt til å fratre sin stilling. Han har likevel rett til å arbeide som seniorkonsulent og opprettholde lønn og andre ytelser inntil redusert arbeidsplikt kan iverksettes fra fylte 60 år, eller ved full pensjonering fra og med 67 år. Redusert arbeidsplikt innebærer inntil 50 pst. av full stilling og 66 pst. av full lønn. Pensjonsrettighetene, som også omfatter pensjonsmessig dekning for lønn over 12 G, opprettholdes som om han var fullt yrkesaktiv.

Statkraft SF

Konsernsjef Bård Mikkelsen mottok kr 3 503 646 i lønn for 2009. Andre ytelser var kr 246 582. Pensjonskostnaden utgjorde kr 4 863 332. Konsernsjefen har en pensjonsalder på 65 år med pensjonsytelse på 66 pst. av årslønnen. Ved fylte 62 år kan konsernsjefen fratre sin stilling etter eget eller selskapets ønske. Dersom denne retten utøves, tilbys konsernsjefen stilling som rådgiver i selskapet med 66 pst. lønnsytelse fram til pensjonsalder.

Medlemmene av konsernledelsen har en pensjonsalder på 65 år med rett til 66 pst. av årslønnen. I perioden mellom 60 og 65 år har medlemmene av konsernledelsen avtaler som innebærer en gjensidig rett til nedtrapping av arbeidsoppgaver og arbeidsvederlag.

Hvert medlem av konsernledelsen, med unntak av konsernsjef, har en bonusordning som kan gi en årlig utbetaling på inntil kr 500 000. Bonusen utbetales basert på oppnåelse av individuelt fastsatte mål.

Konsernsjefen og konsernledelsen har ikke vederlagsordninger ved opphør utover det som er omtalt ovenfor. Det eksisterer heller ingen lån eller sikkerhetsstillelser.

10 Retningslinjer for statlig eierskap: Holdning til lederlønn

Retningslinjene er fastsatt med virkning fra 8. desember 2006. Retningslinjene har til hensikt å formidle hvilke forhold staten vil legge vekt på i sin stemmegivning når lederlønnfastsettelsen behandles på selskapets generalforsamling, men reflekterer også statens holdning til disse spørsmålene i selskaper der lederlønnfastsettelse ikke er egen sak på generalforsamlingen.

Retningslinjene gjelder for foretak og aksjeselskaper der staten har en direkte eierandel, men ikke selskaper der staten har indirekte eierskap eller porteføljeinvesteringer, gjennom f.eks. Argentum Fondsinvesteringer AS og Statens pensjonsfond. Retningslinjene gjelder ledende ansatte, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006), og endrer ikke styrets ansvar eller rollefordelingen mellom generalforsamling og styret.

Definisjoner

- Ledende ansatte omfatter daglig leder og andre ledende ansatte, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006), som viser til regnskapsloven og allmennaksjelovens regler om «ledende ansatte».
- Med kompensasjonsordning menes i disse retningslinjene en lønnspakke bestående av ett eller flere av følgende elementer: Fast lønn, variabel lønn (bonus, aksjeprogram, opsjoner og tilsvarende) og andre goder (pensjonsytelser, etterlønsordninger, frynsegoder og tilsvarende).
- Med opsjoner som avlønningsform menes her rett til å kjøpe aksjer til på forhånd avtalt pris. Retningslinjene sidestiller opsjonsavtaler hvor eventuell gevinst utbetales direkte uten foregående fysiske transaksjoner (syntetiske opsjoner) med alminnelige opsjoner, jf. regnskapslovens krav til rapportering.
- Med aksjeprogram menes ordninger med direkte aksjeeierskap uten foregående opsjon. Dette kan innebære at den ansatte får aksjen som betaling, rabatt for aksjekjøp eller bonusutbetaling med betingelse om å kjøpe aksjer.

Retningslinjene omfatter ikke aksjespareprogram for alle ansatte.

- Sluttvederlag omfatter her kompensasjoner i tilknytning til fratredelse og kan inneholde etterlønn, andre finansielle ytelser og naturalytelser.

Hovedprinsipper for fastsettelse av kompensasjonsordninger

- Lederlønnene i selskaper med helt eller delvis statlig eierskap skal være konkurransedyktige, men ikke lønnsledende sammenlignet med tilsvarende selskaper.
- Hovedelementet i en kompensasjonsordning bør være den faste grunnlønnen.
- Kompensasjonsordningene må utformes slik at det ikke oppstår urimelig godtgjørelse på grunn av eksterne forhold som ledelsen ikke kan påvirke.
- De enkelte elementer i en lønnspakke må vurderes samlet, med fast lønn, eventuell variabel lønn og andre goder som pensjoner og sluttvederlag som en helhet. Styret skal ha en oversikt over den samlede verdi av den enkelte leders avtalte kompensasjon.
- Det er hele styrets ansvar å fastsette retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte. Daglig leders godtgjørelse fastsettes av styret.
- Styret må påse at lederlønsordningene ikke gir uheldige virkninger for bedriften eller svekker selskapets omdømme.
- Godtgjørelse for styrearbeid skal ikke være prestasjonsbasert eller variabel.
- Personer i ledelsen skal ikke ha særskilt godtgjørelse for styreverv i andre selskaper i samme konsern.
- Avtaler inngått før ikrafttreden av disse retningslinjene kan opprettholdes.

Opsjoner

Opsjoner og andre opsjonslignende ordninger skal ikke benyttes i selskaper der staten har eierandel.

Aksjeprogrammer

Aksjeprogrammer kan benyttes dersom det er særlig egnet til å nå langsiktige mål for selskapets utvikling, og der de bransjemessige forhold ligger til rette for bruk av slike ordninger. Aksjebasert avlønning må utformes slik at den bidrar til langsiktig innsats for selskapet og bør innebære bindingstid på aksjene på minst to år.

Variabel lønn

Eventuell variabel lønn skal bygge på følgende prinsipper:

- Det må være klare sammenhenger mellom de mål som ligger til grunn for den variable lønnen, og virksomhetens mål.
- Variabel lønn må være basert på objektive, definerbare og målbare kriterier.
- Kriteriene skal være basert på forhold lederen kan påvirke.
- Flere relevante målekriterier bør legges til grunn.
- En ordning med variabel lønn må være transparent og klart forståelig. Ved redegjørelse for ordningen er det vesentlig å få belyst den forventede og den maksimale utbetalingen for hver enkelt deltaker i programmet.
- Ordningen skal være tidsbegrenset.
- Samlet variabel lønn det enkelte år bør ikke overstige
- seks måneders fastlønn, med mindre særskilte hensyn tilsier det.

Pensjonsytelser

- Pensjonsvilkår skal være på linje med andre ansattes vilkår i selskapet.
- I den grad det avtales lavere pensjonsalder enn folketrygdens pensjonsalder på 67 år, skal pensjonsalderen som hovedregel ikke settes lavere enn 65 år.

- Ved avtale om pensjon skal det tas utgangspunkt i opptjeningstid som gjelder for tilsvarende andre ansatte i virksomheten.
- Det skal tas hensyn til pensjon som er opptjent fra andre stillinger.
- Samlet kompensasjonsgrad bør ikke overstige 66 pst. av lønn. Lavere pensjonsalder enn 65 år skal føre til et lavere pensjonsnivå.
- Der virksomheten er helt eller delvis finansiert over statsbudsjettet, bør samlet pensjonsgrunnlag ikke overstige 12 G, med mindre konkurransemessige hensyn tilsier det.
- Pensjonsutbetalingene skal reguleres i takt med pensjonene i folketrygden og ikke med utgangspunkt i lønnsbetingelsene for den aktuelle stilling.
- Styret må ha oversikt over de totale kostnadene av pensjonsavtalen før den inngås.

Sluttvederlag

- I forhåndsavtale hvor toppleder fraskriver seg bestemmelsene om oppsigelsesvern i arbeidsmiljøloven kan det avtales sluttvederlag. Sluttvederlag bør ikke benyttes ved frivillig avgang.
- Sluttvederlag bør ikke overstige 12 måneders fastlønn i tillegg til eventuell lønn i oppsigelsestiden.
- Ved ansettelse i ny stilling eller ved inntekt fra næringsvirksomhet som vedkommende er aktiv eier av, skal sluttvederlaget reduseres med et forholdsmessig beløp beregnet på grunnlag av den nye årsinntekten. Reduksjon kan først skje etter at vanlig oppsigelsestid for stillingen er ute.
- Sluttvederlaget kan holdes tilbake hvis vilkårene for avskjed foreligger, eller hvis det i perioden hvor det ytes sluttvederlag, oppdages uregelmessigheter eller forsømmelser som kan lede til erstatningsansvar eller at vedkommende blir tiltalt for lovbrudd.

11 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter

Innledning

Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2011 utarbeidet tre standardtabeller med følgende nøkkeltall for Norsk Romsenter:

Tabell 1 Utgifter og inntekter etter art: Formålet med tabellen er å vise virksomhetenes brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene.

Tabell 2 Inntekter etter inntektskilde: De fleste nettobudsjetterte virksomheter har flere inntektskilder og formålet med tabellen er å gi en oversikt over de ulike inntektskildene.

Tabell 3 Virksomhetenes kontantbeholdning pr. 31. desember med spesifikasjon av de formål kontantbeholdningene skal benyttes til: Formålet med tabellen er å vise de totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabeller med kommentarer (alle beløp i 1 000 kroner)

Utgifter og inntekter etter art

Utgiftsart	2007	2008	2009
<i>Driftsutgifter</i>			
Lønnsutgifter	16 469	20 695	26 927
Varer og tjenester	63 171	50 755	44 303
Sum driftsutgifter	79 640	71 450	71 230
<i>Investeringsutgifter</i>			
Investeringer, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	619	742	178
Sum utgifter til større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	619	742	178
<i>Overføringer fra virksomheten</i>			
Utbetalinger til andre statlige regnskaper		0	0
Utbetalinger til andre virksomheter	419 781	420 649	479 257
Sum overføringer fra virksomheten	419 781	420 649	479 257
Sum utgifter	500 040	492 841	550 665

Inntektsart	2007	2008	2009
<i>Driftsinntekter</i>			
Inntekter fra salg av varer og tjenester	0	0	0
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser	0	0	0
Refusjoner	0	0	0
Andre driftsinntekter	48 625	47 471	55 951
Sum driftsinntekter	48 625	47 471	55 951
<i>Inntekter fra investeringer</i>			
Salg av varige driftsmidler	0	0	0
Sum investeringsinntekter	0	0	0
<i>Overføringer til virksomheten</i>			
Inntekter fra statlige bevilgninger	434 400	451 354	508 883
Andre innbetalinger	0	0	
Sum overføringer til virksomheten	434 400	451 354	508 883
<i>Finansielle aktiviteter</i>			
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	0	0	0
Andre finansielle innbetalinger (f.eks. innbetaling av rente)	-85	65	6
Sum finansielle aktiviteter	-85	65	6
Sum inntekter	482 940	498 890	564 840
Netto endring i kontantbeholdning	-17 100	6 049	14 175

Inntekter etter inntektskilde

Inntektstype	2007	2008	2009
<i>Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget</i>			
Bevilgninger fra fagdepartementet	434 400	451 354	501 258
Bevilgninger fra andre departement	0	500	7 625
Bevilgninger fra andre statlige forvaltningsorganer	0	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	0	0	
Sum bevilgninger til statsoppdraget	434 400	451 854	508 883
<i>Offentlige og private bidrag</i>			
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	700	400	0
Bidrag fra private	1 000	1 200	1 200
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	9 309	9 317	10 654
Sum bidrag	11 009	10 917	11 854

Inntektstype	2007	2008	2009
<i>Oppdragsinntekter m.v.</i>			
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0	0
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0	0
Oppdrag fra private	0	0	0
Andre inntekter og tidsavgrensninger	37 531	36 119	44 103
Sum oppdragsinntekter m.v.	37 531	36 119	44 103
Sum inntekter	482 940	498 890	564 840

Kommentarer til tabell 2

- Bidrag fra private er betaling fra Kongsberg Satellite Services AS (KSAT) i forbindelse med datarettigheter til Radarsat-programmet. Beløpet trekkes i fra den statlige bevilgningen til Radarsat-programmet.
- Tilskudd fra internasjonale organisasjoner er overføring fra den europeiske romorganisasjonen ESA, som bidrag til EASP-programmet på Andøya Raketttskytefelt. Beløpet knytter seg

til Frankrikes, Tysklands og Sveits' del av programmet.

- Andre inntekter og tidsavgrensninger er inntekter fra avtaler Norsk Romsenter har med NASA og ESA om å levere tjenester til NPP-programmet og Hinode-programmet, samt kommunikasjonstjenester til NASA og NOAA via fibersambandet til Svalbard. Disse inntektene motsvares av nærmest identiske utgiftsposter, og eventuelle forskjeller skyldes valuta-effekt.

Virksomhetens kontantbeholdninger pr. 31. desember

Balansedag 31. desember	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	Endring fra 2008 til 2009
<i>Kontantbeholdning</i>				
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	27 013	33 062	47 237	14 175
Beholdning på andre bankkonti	0	0	0	0
Andre kontantbeholdninger	0	0	0	0
Sum kontanter og kontantekvivalenter	27 013	33 062	47 237	14 175
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår</i>				
Feriepenger m.v.	1 416	1 732	1 864	125
Skattetrekk og offentlige avgifter	1 780	1 985	2 088	101
Gjeld til leverandører	2 490	4 853	709	-4 144
Gjeld til oppdragsgivere	0	0	0	0
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	-7 098	-8 338	-2 524	6 993
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	-1 412	232	2 137	3 075

Balansedag 31. desember	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	Endring fra 2008 til 2009
<i>Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår</i>				
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	0	0		
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	-305	2 663	4 263	1 600
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	19 402	18 084	19 527	1 442
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	840	3 559	5 009	1 450
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer	0	0	1 674	1 674
Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår	19 937	24 306	30 473	6 166
<i>Andre avsetninger</i>				
Avsetninger til andre formål/ikke spesifiserte formål	0	0	0	0
Fri virksomhetskapital	7 229	6 914	13 448	5 365
Sum andre avsetninger	7 229	6 914	13 448	5 365
<i>Langsiktig gjeld (netto)</i>				
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	1 259	1 610	1 179	-431
Annen langsiktig gjeld	0	0	0	0
Sum langsiktig gjeld	1 259	1 610	1 179	-431
Sum netto gjeld og forpliktelser	27 013	33 062	47 237	14 175

Kommentarer til tabell 3

- Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet dreier seg om valutaeffekt som rettes opp i påfølgende budsjettår.
- Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fag-

departementet er prosjekter som finansieres over nasjonale følgeprogrammer som ennå ikke er utbetalt.

- Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål er midler til medfinansiering av følgeprogrammer fra andre organisasjoner, hvor midlene ikke er satt i ansvar.

Nærings- og handelsdepartementet

t i l r å r :

1. I Prop. 1 S om statsbudsjettet for år 2011 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 900–953, 2421, 2426 og 2460	kr	51 313 440 000
b. Sum inntekter under kap. 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5613, 5614, 5625 og 5656	kr	55 244 782 000

Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2011,
kapitlene 900–953, 2421, 2426 og 2460, 3900–3961, 5325, 5326,
5460, 5574, 5613, 5614, 5625 og 5656

I
Utgifter

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Administrasjon				
900	Nærings- og handelsdepartementet			
	01 Driftsutgifter		177 070 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		54 900 000	
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner		20 100 000	
	72 Tilskudd til beredskapsordninger		3 100 000	
	73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, <i>kan overføres</i>		11 000 000	266 170 000
	Sum Administrasjon			266 170 000
Infrastruktur og rammebetingelser				
901	Styret for det industrielle rettsvern			
	01 Driftsutgifter		207 500 000	207 500 000
902	Justervesenet			
	01 Driftsutgifter		100 100 000	
	21 Spesielle driftsutgifter		2 100 000	102 200 000
903	Norsk Akkreditering			
	01 Driftsutgifter		32 900 000	32 900 000
904	Brønnøysundregistrene			
	01 Driftsutgifter		308 300 000	
	22 Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>		187 700 000	496 000 000
905	Norges geologiske undersøkelse			
	01 Driftsutgifter		151 350 000	
	21 Spesielle driftsutgifter		69 400 000	220 750 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01 Driftsutgifter		16 800 000	
	30 Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>		10 500 000	
	31 Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>		30 000 000	57 300 000
907	Sjøfartsdirektoratet			
	01 Driftsutgifter		310 700 000	310 700 000
908	Skipsregistrene			
	01 Driftsutgifter		18 600 000	18 600 000
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>		1 646 600 000	1 646 600 000
913	Standardisering			
	70 Tilskudd		28 000 000	28 000 000
	Sum Infrastruktur og rammebetingelser			3 120 550 000
	Forskning, innovasjon og internasjonalisering			
920	Norges forskningsråd			
	50 Tilskudd		1 337 000 000	1 337 000 000
922	Romvirksomhet			
	50 Norsk Romsenter		48 700 000	
	70 Kontingent i European Space Agency (ESA)		131 860 000	
	71 Internasjonal romvirksomhet		377 360 000	
	72 Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>		48 900 000	
	73 Galileo		75 300 000	682 120 000
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer			
	70 Tilskudd		40 000 000	40 000 000
929	Norsk Designråd			
	70 Tilskudd		36 000 000	36 000 000
934	Internasjonaliseringstiltak			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		13 000 000	
	73 Støtte ved kapitalvareeksport		423 000 000	436 000 000
937	Svalbard Reiseliv AS			
	71 Tilskudd		2 100 000	2 100 000
	Sum Forskning, innovasjon og internasjonalisering			2 533 220 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap			
	21 Spesielle driftsutgifter		10 700 000	10 700 000
953	Kings Bay AS			
	70 Tilskudd		15 000 000	15 000 000
	Sum Statlig eierskap			25 700 000
Statsbankene				
2421	Innovasjon Norge			
	50 Innovasjon – prosjekter, fond		480 000 000	
	51 Tapsfond, såkornkapitalfond		10 000 000	
	70 Bedriftsutvikling og administrasjon		292 600 000	
	71 Nettverk, profilering og reiseliv – programmer, <i>kan overføres</i>		372 800 000	
	72 Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>		285 000 000	
	73 Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, <i>kan overføres</i>		20 000 000	
	78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond		3 800 000	
	79 Maritim utvikling, <i>kan overføres</i>		10 000 000	
	90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>		43 700 000 000	45 174 200 000
2426	SIVA SF			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>		38 600 000	
	90 Lån, <i>overslagsbevilgning</i>		155 000 000	193 600 000
	Sum Statsbankene			45 367 800 000
Statens forretningsdrift				
2460	Garanti-instituttet for eksportkreditt			
	24 Driftsresultat:			
	1 Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-71 800 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	71 800 000		
	Sum Statens forretningsdrift			
			51 313 440 000	

Inntekter

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og handelsdepartementet			
	02 Ymse inntekter		120 000	120 000
3901	Styret for det industrielle rettsvern			
	05 Inntekt av informasjonstjenester		6 000 000	
	06 Diverse inntekter		100 000	
	07 Inntekter knyttet til NPI		3 000 000	
	08 Gebyrer immaterielle rettigheter		37 800 000	46 900 000
3902	Justervesenet			
	01 Gebyrinntekter		53 900 000	
	03 Inntekter fra salg av tjenester		12 600 000	
	04 Oppdragsinntekter		2 062 000	68 562 000
3903	Norsk Akkreditering			
	01 Gebyrinntekter og andre inntekter		26 700 000	26 700 000
3904	Brønnøysundregistrene			
	01 Gebyrinntekter		397 800 000	
	02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter		30 900 000	
	03 Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen		51 600 000	480 300 000
3905	Norges geologiske undersøkelse			
	01 Oppdragsinntekter		31 100 000	
	02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter		38 300 000	69 400 000
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01 Leie av bergrettigheter og eiendommer		200 000	
	02 Behandlingsgebyrer		500 000	700 000
3907	Sjøfartsdirektoratet			
	01 Gebyrer for skip og offshore-installasjoner i NOR		124 300 000	
	02 Maritime personellsertifikater		11 000 000	
	03 Diverse inntekter		5 000 000	
	04 Gebyrer for skip i NIS		38 000 000	
	06 Overtredelsesgebyrer		12 000 000	190 300 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
3908	Skipsregistrene			
	01	Gebyrer NOR	9 500 000	
	02	Gebyrer NIS	6 500 000	16 000 000
3950	Forvaltning av statlig eierskap			
	96	Salg av aksjer	10 000 000	10 000 000
3961	Selskaper under NHDs forvaltning			
	70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	6 500 000	
	71	Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA	9 000 000	15 500 000
5325	Innovasjon Norge			
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	5 000 000	
	70	Låneprovisjoner	54 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer	43 250 000 000	43 309 000 000
5326	SIVA SF			
	70	Låne- og garantiprovisjoner	5 900 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer	155 000 000	160 900 000
5460	Garanti-instituttet for eksportkreditt			
	71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	207 000 000	
	72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	4 700 000	
	91	Avdrag på lån til byggelåns-garantiordningen	100 000	211 800 000
		Sum Ordinære inntekter		44 606 182 000
		Skatter og avgifter		
5574	Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet			
	71	Avgifter immaterielle rettigheter	134 700 000	134 700 000
		Sum Skatter og avgifter		134 700 000
		Renter og utbytte m.v.		
5613	Renter fra SIVA SF			
	80	Renter	36 600 000	36 600 000
5614	Renter fra Garanti-instituttet for eksportkreditt			
	80	Renter	100 000	100 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge			
	80 Renter på lån fra statskassen		500 000 000	
	81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen		3 000 000	
	85 Utbytte, lavrisikolåneordningen		15 000 000	
	86 Utbytte fra investeringsfond for Nord-vest-Russland og Øst-Europa		3 000 000	521 000 000
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning			
	85 Utbytte		9 946 200 000	9 946 200 000
	Sum Renter og utbytte m.v.			10 503 900 000
	Sum departementets inntekter			55 244 782 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 postene 01 og 21	kap. 3900 post 02
kap. 901 post 01	kap. 3901 postene 05, 06, 07 og 08
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 22	kap. 3904 post 03
kap. 905 post 21	kap. 3905 postene 01 og 02
kap. 907 post 01	kap. 3907 post 03

III

Utbetaling under garantiordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan foreta utbetalinger til Garantiinstituttet for eksportkreditt uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under bygge-lånsgarantiordningen overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 600 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-

instituttet for eksportkreditt, post 91 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – bygge-lånsgarantiordning.

IV

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.

V

Fullmakter til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011:

1. utgiftsføre utbetalinger knyttet til utførte pålagte miljøtiltak etter virksomheten i Raufoss ASA uten bevilgning under kap. 960 Raufoss ASA, post 71 Refusjon for miljøtiltak, innenfor gitt garantiramme på 90 mill. kroner.

2. utgifts-/inntektsføre ut-/innbetalinger knyttet til garantiansvar overfor Eksportfinans ASA uten bevilgning, under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 70 Utbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA og kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap, post 87 Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA, innen gitt garantiramme på 750 mill. kroner.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd	107,5 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	100,0 mill. kroner

1. gi tilsagn om tilskudd på 85,21 mill. euro utover gitt bevilgning for å delta i de frivillige programmene til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 129,25 mill. euro.
2. gi Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidig underskudd på avregningskontoen for eksisterende eksportkredittordning, den såkalte 108-ordningen. Fullmakten gjelder for samlede framtidige underskudd som oppstår som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 2011. Fullmakten har som forutsetning at:
 - a. Eksportfinans ASA fram til 31. desember 2011 kan gi tilsagn om lån ved leveranser av kapitalvarer og skip til utenlandske importører og til norske redere i internasjonal konkurranse til de gunstigste rentevilkår og kredittider som OECD (Arrangement on Officially Supported Export Credits) tillater.
 - b. Eksportfinans ASA sin innlånspraksis for ordningen må godkjennes av Nærings- og handelsdepartementet. Departementet kan for øvrig utarbeide nærmere retningslinjer for ordningen.

VII

Fullmakt til å inngå forpliktelser utover gitt bevilgning i forbindelse med kjøp av utredninger og lignende

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger og lignende ut over bevilgning under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

VIII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan gi:

1. Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 225 mill. kroner.
2. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 120 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet

innenfor Alminnelig garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning. Garantivirksheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Alminnelig garantiordning skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.

3. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 150 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, men likevel slik at rammen ikke overskrider sju ganger det til enhver tid inntående beløp på ordningens grunnfond. Garantivirksheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Virksomheten skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til grunnfondet. Nærings- og handelsdepartementet kan i samråd med Utenriksdepartementet gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.
4. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 6 500 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien. Ordningen skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.
5. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme på 20 000 mill. kroner ved etablering av langsiktige kraftkontrakter i kraftintensiv industri. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.

IX

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 80 000 000 euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirkosomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner

X

Utlånsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om:

1. nye landsdekkende innovasjonslån innenfor en ramme på 500 mill. kroner
2. nye lån under lavrisikolåneordningen innenfor en ramme på 2 500 mill. kroner

XI

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til miljøtiltak

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken.

XII

Kapitalutvidelse i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Stortinget samtykker at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan forplikte norsk deltakelse i kapitalutvidelse i EBRD som innebærer at Norges garantiansvar overfor banken økes med 112,6 mill. euro, til 297 mill. euro.

Andre fullmakter

XIII

Fullmakt om såkornfond opprettet mellom 1997 og 2000

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan gi Innovasjon Norge fullmakt til, ved overveiende sannsynlighet for konkurs i et av såkornfondene opprettet mellom 1997 og 2000, å:

1. konvertere hele eller deler av statens ansvarlig lån til egenkapital
2. nedskrive deler av statens ansvarlige lån
3. godkjenne salg av et såkornfond
4. godkjenne endringer i et fonds administrative lokalisering

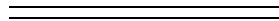
XIV

Fullmakter vedrørende Norsk Romsenter
Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan gi Norsk Romsenter fullmakt til å:

1. selge andeler i selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler, og kjøpe andeler i nye selskaper.
2. benytte utbytte fra selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler og inntekter fra salg av andeler i slike selskaper til romrelatert virksomhet, herunder kjøp av andeler i nye selskaper.

XV

Fullmakter til å avhende og bortfeste
Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2011 kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt.

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Aurskog AS 10/2010

